

នមោ តស្ស ភកវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស។

បយោកសិទ្ធិចាឡី

១. សញ្ញាទិកណ្ណា

សិទ្ធិ-ម្ពត្តំ សម្មា វន្តេ

កន្តាវម្ពកថា

សិទ្ធិ+មិដ្ឋនទំ ពុទ្ធី, ធម្មំ មណីវ សុត្តន្តិ;
សង្ឃញ្ញា សាទរំ នត្វា, បយោកសិទ្ធិ វុច្ឆតេ។

បកាវោ មោគ្គល្លានស្ស, ព្យាករណោ ច បេជកេ;
និស្សេសេវ កញ្ញាតិត្តោ, អហោ អច្ឆរិយោ វត។

វុត្តញ្ញិ បុព្វសីហន្ធាចរិយ+ទាចរិយេហិ -

យា សត្តិ ចាណិនេ យា ច, ចន្ទ្រ+កាត្យាយនាទិសុ;
សា+យំ មុត្តិមតី មញ្ញោ, មោគ្គល្លាយន្ធវិជី-តិ។

សុត្តំ វុត្តិ ច តេនេវ, កតា ឯកេន បញ្ជីកា;
តស្មា+ស្ស សត្ត+មញ្ញេហិ, សុបសដ្ឋំ+តិសុន្ធវំ។

តម្ហិ ច ទុត្តិដំ ញ្ញាយ្យំ, សុត្តំ កម្មត្តភេទតោ;
តេស្វា+ទិ មិតិសទ្ធន, ទុតិយំ តិប្បការតោ។

ធិដ្ឋោ'ត្យាទោ វិយ ច សមុទាយេ អវយវវោហារោតិ ទស្សេតុំ បច្ឆេកំ
វណ្ណាសញ្ញា កតាតិ។

“សក្កច្ឆសវនំ ពុទ្ធសាសនសម្មត្តិ”តិ “សិលីលធនិតាទិ អក្ខរវិបត្តិយញ្ញិ
អត្តស្ស ទុន្ទយតា ហោតិ”តិ ច យស្មា វុត្តំ។

តស្មា អក្ខរកោសល្លំ, សម្មាទេយ្យ វិបក្ខណោ;
ឧបជ្ជហំ ករុំ សម្មា, ឧដ្ឋានាទីហិ បញ្ចហិ។

តត្ថ អការាទីន+មនុក្កមោ បនេ+ស ហានាទិក្កមសន្និស្សិតោ។ តថា ហិ
ហាន+ករណា+បយតនេហិ វណ្ណា ជាយន្តិ។ តត្ថ ធិ ហានាទិ
កណ្ណា+តាលុ+មុទុ+ទន្ត+ឌីដ្ឋ+នាសិ ការសេន។

តត្ថ អវណ្ណា+កវក្ក+ហានំ កណ្ណោ ហានំ, វណ្ណា+ចវក្ក+យានំ តាលុ,
ជវក្ក+រ+ឡានំ មុទ្វា, តវក្ក+ល+សានំ ទន្តា, ឧវណ្ណា+បវក្កានំ ឌីដ្ឋោ, ឯ វណ្ណាស្ស
កណ្ណាតាលុ, ឌី វណ្ណាស្ស កណ្ណោ+ដ្ឋា, វការស្ស ទន្តោ+ដ្ឋា, និក្កហិតស្ស
នាសិកា, ឌ, ញ្ញ, ណា, ន, មានំ សកហានំ នាសិកា ច។ ឯត្ថ ច -

ហាការោ បញ្ចមេហោវ, អន្តដ្ឋាហិ ច សំយុតោ;
ឌីរសោ ឥតិ វិញ្ញោយ្យោ, កណ្ណោដោ តទសំយុតោ។

យថា អវណ្ណាតិ (អវឌ ហោតិ., តញ្ញិ, តណ្ហា, បុព្ពន្តោ, អម្ពេ, គុយ្ហំ, ការយ្ហា,
អារុណ្ណោ, ពហ្វក្ខរន្តិ។

ករណំ -

ជ្ជិវាមជ្ជំ តាលុជាទំ,

ជំរឿនបង្កំ មុន្និជាដំ,
ជំរឿន ទន្តជាដំ សេ-
សា សកថានករណា។

វណ្ណានំ ឧទ្ធារណ្ណាស្សហោ បយតនំ, តំ កី - សំរុតាទិករណាវិសេសោ,
សំរុតត្ត+មការស្ស, វិវជត្តំ សេសសរានំ សការ+ហការាណញ, ដុដ្ឋត្តំ វត្តានំ,
ញ្ញំសំដុដ្ឋត្តំ យ+រ+ល+វានំ។

ឃំ ថាន+ករណា+បយតន+សុតិ កាលភិទ្ធនេសុ អក្ខរេសុ សរា និស្សយា,
តតរេ និស្សិតា។ តត -

និស្សយា+ទោ សរា វុត្តា, និស្សិតា ព្យញ្ញនា តតោ;
វត្ត+កជា ពហុត្តា+ទោ, តតោ ថាន+លហុក្កមា។

“អអាទយោ”តិ វត្តតេ យាវ “ពិន្ទុ និក្ខហិត”ន្តិ។ តញ្ច ខោ “អត្តវសា
វិភត្តិវិបរណាមោ”តិ សត្តម្យន្ត+មភិសម្ពន្ធិយតេ, “វណ្ណា”តិ វត្តតេ -

២. ទសា+ទោ សរា

អអាទិស្វា+ទិម្ហិ និទិដ្ឋា ឌីទន្តា ទស វណ្ណា សរា នាម ហោន្តិ។ យថា អ អា, ត
ញ្ញំ, ឌ ឌ, ឃ ឃ, ឌ ឌ, ឌ ឌ ។ សរន្តិ=សប្បធានភាវេន បវត្តន្តិ, ព្យញ្ញនេ វា សារេន្តិតិ សរា។

“ទសា+ទោ សរា”តិ វត្តតេ។

៣. ទេ ទេ សវណ្ណា

អអាធិស្ឋា+ធិមេសុ ធនសសុ ទ្វេ ទ្វេ សវណ្ណា នាម ហោរិណ្ឌិ យថា ក្កមំ។ យថា អ
អាឥតិ, ឥ ឡឥតិ, ឧ ឧ ឥតិ, ឃ ឃឥតិ, ឌ, ឌឥតិ។ សមាណា សធិសា វណ្ណា សវណ្ណា,
សមាណត្តញ្ច ហិណតោ។ “ទ្វេ ទ្វេ” តិ វត្តតេ វក្កមាណេសុ ទ្វីសុ។

៤. បុព្វោ រស្សោ

តេស្វេវ ធនសសុ យេ ទ្វេ ទ្វេ សវណ្ណា, តេសុ យោ យោ បុព្វោ, សោ សោ
រស្សសញ្ញោ ហោតិ។ យថា អ ឥ ឧ ឃ ឌ។ តេសុ សំយោគតោ បុព្វាវ ធិស្សន្តិ ទ្វេ
បណ្ឌិមា'ត ធិស្សតុំ តត្ថ សាធុត្តា តេសម្បិ ឥធន សង្កហោ, យថា ឃត្ថ សេយ្យោ
ឌិដ្ឋោ សោតិ។ រស្សកាលយោគា តត្ថន្តតាយ វា រស្សា។ រស្សកាលោ នាម
អច្ឆរាសង្កតោ អក្កិធិម្មិលនសង្កតោ វា កាលោ, តេន ឃកមត្តោ រស្សោ,
ទ្វិមត្តោ ធិយោ, អឌ្ឍមត្តោ ព្យញ្ញនោ។ ធន្នសិ ធិយឌ្ឍមត្តម្បិ រស្សន្តិ កណ្ណាន្តិ
អាចរិយា។

៥. បរោ ធិយោ

អអាធិស្ឋា+ធិក្ខតេសុ ធនសសុ យេ ទ្វេ ទ្វេ សវណ្ណា, តេសុ យោ យោ បរោ,
សោ សោ ធិយសញ្ញោ ហោតិ។ តំ យថា អា ឡឡ ឧ ឃ ឌ។ ធិយកាលយោគា
តត្ថន្តតាយ វា ធិយា។

៦. កាធិយោ ព្យញ្ញនា

អអាធិស្ឋុ កាធិយោ និក្កហិតបរិយន្តា តេត្ថិស ព្យញ្ញនា នាម ហោរិណ្ឌិ។ យថា
ក ខ ក យ ធី, ច ធន ជ ល ញ, ជ ប ឌ ល ណ, ត ថ ធន ធន, ប ជ ត ម, យ រ ល វ
ស ហ ឌ្ឍ អំ ឥតិ។ ព្យញ្ញិយតិ អត្តោ ឃតេហិតិ ព្យញ្ញនា។ កកាវាធិស្ឋុ+កាវោ
ឌ្ឍារណត្តោ។

“កាណយោ”តិ វត្តតេ។

៧. បញ្ចបញ្ចកា វគ្គា

អអាទិសុ កការាណយោ មការាណ្ណា បញ្ចបញ្ចកា វគ្គា នាម ហោតិ។ យថា
ក ខ គ ឃ ង, ច ឆ ជ ឈ ញ, ដ ឋ ឌ ឍ ណ, ត ថ ទ ធ ណ, ប ផ ព ភ ម ឝ តិ។ បញ្ច
បញ្ច បរិមាណ+មេសំ បញ្ចបញ្ចកា។ វដ្ឋេន្តិ យ កការាណយោតិ វគ្គា។ តេ បន
បឋមក្ខរវសេន កវគ្គ+ចវគ្គាទិវោហារំ គតា កុសលត្តិកាណយោ វិយ។

៨. ពិន្ទុ និគ្គហិតំ

អកការាទិស្វ+យំ វណ្ណោ ពិន្ទុមត្តោ, សោ និគ្គហិតសញ្ញោ ហោតិ។ វស្សសំ
និស្សយ គហិត+មុច្ឆារិតំ និគ្គហិតំ, ករណំ និគ្គហេត្វា វា។

ករណំ និគ្គហេត្វាន, មុខេនា+វិវដេន យំ;
វុច្ឆតេ និគ្គហិតន្តិ, វុត្តំ ពិន្ទុ សរាណុកំ។

ពហ្វក្ខរសញ្ញាករណំ អន្ទត្តសញ្ញត្តំ, ឈ+លាណយោ តុ វុឡិសញ្ញា។

វណ្ណោ សរា សវណ្ណោ ច, វស្សា ទិយា ច ព្យញ្ញនា;
វគ្គា ច និគ្គហិតន្តិ, ហោតិ សញ្ញាវិធិក្កមោ។

(សញ្ញាវិធានំ។)

សន្និវុច្ឆតេ -

លោក អគ្គបុគ្គល, បញ្ញា ឥន្ទ្រិយំ, តិណិ ឥមាណិ, នោ ហិ ឯតំ, ភិក្ខុនិ
ឡិវាទោ, មាតុ ឧបជ្ជានំ, សមេតុ អាយស្មា, អភិក្ខុ អាយតនំ, ធនំ មេ អត្ថិ, សព្វ
ឯវ, តយោ អស្ស ធម្មា, អសន្តោ ឯតុ ន ទិស្សន្តិ ឥតិ+ធម សរសញ្ញាយំ -

២៦. សរោ លោចោ សរេ

សរេ សរោ លោបដិយោ ហោតិ។ សរោតិ ការិយនិទ្ទេសោ, លោចោតិ
ការិយនិទ្ទេសោ។ លោចោ= អទស្សនំ អនុច្ឆារណំ, សរោតិ
ជាត្យកវចនវសេន វុត្តំ, សរេតិ ឌីបសិលេសិកាធារសត្តមី, តតោ វណ្ណា កាល
ព្យវធានេ ការិយំ ន ហោតិ, ត្វ+មសិ, កតមា ចានន្ត អនិច្ចសញ្ញាតិ។ ឯវ
សព្វសន្និសុ។

វិដិទិ វត្តតេ។

១៤. សត្តមិយំ បុព្វស្ស

ថេយដ្ឋិណ្ណយេន បវត្តតេ បរិភាសា ទុព្ពលវិធិនោ បតិដ្ឋាភាវតោ។
សត្តមិទ្ទេសេ បុព្វស្សវវិដិទិ បុព្វសរលោចោ។ លោកគ្គបុគ្គល, បញ្ញាឥន្ទ្រិយំ,
តិណិមាណិ, នោ ហេតំ, ភិក្ខុនោវាទោ, មាតុបជ្ជានំ, សមេតាយស្មា,
អភិកាយតនំ, ធនំមត្ថិ, សព្វេវ, តយស្ស ធម្មា, អសន្តោ+តុ ន ទិស្សន្តិ។ បុព្វស្ស
ការិយវិធានា សត្តមិទ្ទិដ្ឋស្ស បរតា+វ កម្មតេតិ បរេតិ បរវចនម្បិ យដតេ។

យស្ស ឥទានិ, សញ្ញា ឥតិ, ឆាយា ឥវ, ឥតិ អបិ, អស្សមណី អសិ, ចក្ក
ឥន្ទ្រិយំ, អកតញ្ញ អសិ, អាភាសេ ឥវ, តេ អបិ, វន្តេ អហំ, សោ អហំ, ចត្តារោ
ឥមេ, វសលោ ឥតិ, មោគ្គល្លានោ អសិ ពិជកោ, កថា ឯវ កា, ចាតោ ឯវតិ+ធម
បុព្វស្សរលោបេ សម្បត្តេ “សរោ លោចោ សរេ” ត្រូវ។

២៧. បរោ ក្រិ

សរម្ហា បរោ សរោ ក្រិ លោបដិយោ ហោតិ។ យស្ស ទានិ, សញ្ញាតិ,
ឆាយាវ, ឥតិបិ, អស្សមណីសិ, ចក្កុទ្ធិយំ, អកតញ្ញសិ, អាកាសេវ, តេបិ,
វន្តេហំ, សោហំ, ចត្តារោមេ, វស-លោភិ, មោគ្គល្លានោសិ ពិជកោ, កថាវ កា,
ចារោវ។ ក្រិ កិ កី, បញ្ញាទ្ធិយំ, បញ្ញាទ្ធិយានិ, សត្តត្តមោ, ឯកុនីសតិ,
យស្សេតេ, សុគតោវាទោ, ទិដ្ឋាសវោ, ទិដ្ឋាយោ, ចក្ខាយតនំ, តំ កុតេត្ត
លញ្ញា។ “វិវក្កាតោ សន្ទយោ កវន្តិ” តិ ញាយា វត្តិ ឆ្មាបិ ឥធិ សិដ្ឋតិ។
ក្រិ ត្យ+ធិ កា រោ សត្តសន្និសុ, តេន ឆាតិ ប្បសង្កោ។ (លោបសន្និ)។

សរោ បរោ វេតិ ច វត្តតេ។

តស្ស ឥទំ, វាត ញ្ញិវតំ, ន ឧបេតិ, វាម ឡុ, អតិ វេ អញ្ញេហិ, វិ ឧទកំ ឥតិ ធិ
បុព្វស្សវលោបេ -

២៨. យុវណ្ណាន+មេឌី លុត្តា

លុត្តា សរោ បរេសំ វេវណ្ណាវណ្ណានំ ឯ+ឌី ហោន្តិ វា យថា ក្កមំ។
យថាសំឡានុទ្ទេសោ សមាធានំ។

២៩. វណ្ណាបរេន សវណ្ណាបិ

វណ្ណាសទ្ធា បរោ យស្មា, តេន សវណ្ណាបិ កយ្ហតិ សយញ្ញ រូបំ តិ ញ្ញឧនម្មិ
ឯ+ឌី។ សត្តត្ត រស្សស្ស ជាតិ ទិទ្ទេសេ ទិយស្សាបិ កហណាត្ថំ ឥទ+មារទ្ធិ។
តស្សេទំ, វាតេវតំ, នោបេតិ, វាមេវ, អតេវញ្ញេហិ, វោទកំ។ ឥទញ្ញ
បច្ឆិមោទាហារណាទ្ធិយំ “អវណ្ណា លុត្ត ឯវ ឯ+ឌី ហោន្តិ” តិ កាហស្ស
និសេធនត្ថំ។ វាតេវ, តស្សេទំ។ កបំ “បច្ឆារស្មិ” តិ, យោគវិភាគា។ បតិ ឧវស្មិ តិ

វិភង្គ “យវា សវេ” តិ យ កាវេ “តវគ្គវរណា” ទិណា ចោ, “វគ្គលសេហិ តេ” តិ
បុព្វបញ្ច, “យុវណ្ណានំ+មេឌី” តិ (យោគវិភាគា) ឧស្ស ឌី ច។ លុត្តាតិ កី, ធន
សមេ ធម្មា, យថា ឥទំ, កុសលស្ស ឧបសម្មទា។ អតិប្បសង្កតាធកស្ស
ក្លិបិសទ្ធស្សនុវត្តនតោ ន វិកប្បវិធិ និយតា, តេន ឧបេតោ, អវេច្ឆាតិ
ឯវមាធិសុ វិកប្បា។ តាវ កិតា, យស្សិទ្ធិយានិ, មហិទ្ធិកោ, សត្តិទិយោ,
តេនុបសង្កមិ, លោកុត្តរោតិអាធិសុ វិធិ ច ន ហោតិ។

បដិសន្តារវុត្តិ អស្ស, សព្វវុត្តិ អនុក្ខយតេ, វិ អញ្ជនំ, វិ អាកតោ, ធាសី
អហំ, អហុវា បុវេ, អនុ អទ្ធមាសំ, អនុ ឯតិ, សុ អាគតំ, សុ អាការោ, ទុ អាការោ,
ចក្ក អាចាមំ, ពហុ អាពាណោ, ចាតុ អកាសិ, ន តុ ឯវ, ភូ អាបនលានិលំ ឥតី+ធម
“យុវណ្ណានំ” “វេ” តិ ច វត្តតេ,

៣០. យវា សវេ

សវេ បវេ ឥវណ្ណវណ្ណានំ យ កាវ+វកាវ ហោន្តិ វា យថា ក្លមំ។
បដិសន្តារវុត្តស្ស, សព្វវុត្តស្ស អនុក្ខយតេ, ព្យញ្ជនំ, ព្យាកតោ “ព្យញ្ជនេ
ធិយរស្ស” តិ ធិយេ ធាស្សហំ, អហាបុវេ, អនុទ្ធមាសំ, អន្លេតិ, ស្វាគតំ,
ស្វាការោ, ទ្វាការោ, ចក្កាចាមំ, ពហ្វាពាណោ, ចាត្វាកាសិ, ន ត្រូវ,
ភ្លាបនលានិលំ។ វាត្រូវ, វិអាកតោ, សាគតំ។

អធិតតោ ខោ មេ អយំ ធម្មា, បុត្តោ តេ អហំ, តេ អស្ស បហីណា បញ្ច, តេ
អហំ, យេ អស្ស, តេ អន្ល, យាវតកោ អស្ស កាយោ, តាវតកោ អស្ស ព្យាមោ,
កោ អត្តោ, អថ ខោ អស្ស, អហំ ខោ អន្ល, សោ អហំ, សោ អន្ល, សោ ឯវ, យតោ
អធិករណំ, សោ អហំ ឥតី+ធម “យវា សវេ” “វេ” តិ ច វត្តតេ,

៣០. ឯឌីនំ

ឯឌីនំ យកាវ+វកាវា ហោត្តិ វា សវេ បវេ យថា ក្កមំ។ “ព្យញ្ញនេ
ធិយវស្សា” តិ ធិយេ អធិគតោ ខោ ម្យាយំ ធម្មោ, បុត្តោ ត្យាហំ, ត្យាស្ស បហំនា
បញ្ច, ត្យាហំ, យ្យស្ស, ត្យជ្ជ, យាវតក្កស្ស កាយោ, តាវតក្កស្ស ព្យាមោ,
ក្កត្តោ, អថ ខ្វស្ស, អហំ ខ្វជ្ជ, ស្វាហំ, ស្វជ្ជ, ស្វេវ, យត្វាធិករណំ, ស្វាហំ។ វាត្វេវ,
តេជ្ជ, សោហំ។ ក្វិ ត្វេវ, ធនមត្តិ, បុត្តាមត្តិ, តេ នាគតា, អសន្តត្ថ, ចត្តាវេ
តមេ។

គោ ឯឌ្យកំ, គោ អស្សំ, គោ អជិនំ ឥតិ+ធ “សវេ” តិ វត្តតេ។

៣២. គោស្សាវដ

សវេ បវេ គោស្ស អវវាទេសោ ហោតិ។ ស ច “ជាតុពន្ធានេកវណ្ណា
សត្តស្សា” តិ សត្តស្ស បសដ្ឋេ ‘អន្តស្សា’ តិ វត្តតេ។

១៨. ធំ+នុពន្ធា

ធំ-កាវេ អនុពន្ធា យស្ស, សោ អនេកវណ្ណាបិ អន្តស្ស ហោតិ តិ
ឌីការស្សេវ ហោតិ។ “សំកេតោ+នវយវេវ+នុពន្ធា” តិ វចនា ធំ-
ការស្សា+ប្បយោគោ។ ឌីច្ឆារីតានន្តវប្បជំសិនោ ហិ អនុពន្ធា, បយោជនំ
អនុពន្ធាតិ សំកេតោ។ គវេឌ្យកំ, គវាស្សំ, គវាជិនំ។

ឥតិ ឯវា+តិ+ធ -

៣៦. វី+តិស្សេវវេ វា

ឯវសន្តេ បវេ ឥតិស្ស វោ ហោតិ វា។ ស ច -

១៧. ធិយន្តស្ស

ធម្មិទិដ្ឋិដ្ឋស្ស យំ ការិយំ, ត+ទន្ធស្ស វិញ្ញេយ្យន្តិ ឥការស្ស+ទេសោ។
អាទេសិដ្ឋានេ អាទិស្សតិ អាទេសោ។ ឥត្រូវ។ អញ្ញាត្រ យាទេសោ,
“តវគ្គវរណានំ យេ ចវគ្គពយញ្ញា” តិ តស្ស ទោ, “វគ្គលសេហិ តេ” តិ យស្ស
ចកាពោ, ឥច្ឆេវ។ ឯវេ តិ កី, ឥច្ឆាហា។ (អាទេសសន្ធិ)។

តិ អង្គុលំ, តិ អង្គិកំ, ភូ អាទយោ, មិគី ភន្តា ឧទិក្ខតិ ត្យាទិសន្ធិយោ វុច្ឆន្តេ។
“មយទា សវេ” តិ វត្តតេ។

២៥. វនតរកា ពា+គមា

ឯតេ មយទា ច អាគមា ហោន្តិ វា សវេ ក្ខចិ។ អាគមិនោ អនិយមេបិ -

សរោយេវា+គមិ ហោតិ, វនាទិនន្ត ញាបកា;
អញ្ញាថា ហិ បទាទីនំ, យុ កវិជាន+មនត្តកំ។

ឯត្តា+គមា អនិយតាគមីនមេវ ភវន្តិ ចេ, យការាគមេនេវ “និបដ្ឋ” ន្តិ សិទ្ធវេ
“បទាទីនំ ក្ខចិ” តិ ព្យញ្ញានស្ស យុ កា+គមេ និវត្តកោតិ អធិប្បាយោ។ តិវង្គុលំ,
តិវង្គិកំ, ភូវាទយោ, មិគី ភន្តា វុទិក្ខតិ, បវុច្ឆតិ, ចាគុញ្ញវុជុតា។ ឥតោ នាយតិ,
ចិនិត្យា។ យស្មាតិហា, តស្មាតិហា, អដ្ឋតក្កេ។ និវន្តុវំ, និរាលយោ, និវន្តនោ,
និវហកំ, និវត្តរោ, និរោជំ, ទុវតិក្កមោ, ទុរាគតំ, ទុវត្តុវំ, ចាតុវហោសិ,
បុនរាគច្ឆេយ្យ, បុនវត្តំ, បុនវេវ, បុនវេតិ, ដីវត្តុ, ចាតរាសោ, ចតុវង្គិកំ,
ចតុរាវក្ខំ, ចតុវិទ្ធិចាទបដិលាភោ, ចតុរោយនិត្តរណាត្តំ, ភត្តុវត្តេ, វុត្តិវេសា,
បថវិធាតុវេវេសា, នក្ខត្តរាជារិវ តារកានំ, វិជ្ជុវិវត្តកុដេ, អារក្កុវិវ សាសថោ,
ឧសភោវិវ, សត្តិវេវ សមាសេថ។ បុថកេវ, វស្សេ បកេវ។ លហុមេស្សតិ,
គុវុមេស្សតិ, ឥធមាហុ, កេន តេ ឥធមិជ្ឈតិ, ភក្រោ កសាមិវ, អាគាសេ
មភិបូជយេ, ឯកមេកស្ស, យេន មិធកេច្ឆេ។ ភាតិយេវ, ហោតិយេវ,

យថាយំ, យថាយេវ, មាយំ, នយំ, នយិធិ, ធិមាណិ, នវយិមេ ធម្មា,
ពោធិយាយេវ, បថវិយេវ ធាតុ, តេសុយេវ, តេយេវ, សោយេវ, ចាជិយេក្កំ,
វិយញ្ញំ, វិយាកាសិ, បរិយន្តំ, បរិយាទានំ, បរិយុដ្ឋានំ, បរិយេសតិ,
បរិយោសានំ, និយាយោគោ។ ឧទក្កោ, ឧទយោ, ឧទាហដំ, ឧទិតោ, ឧទិវតំ, ឧទេតិ,
សកិទេវ, កិញ្ចិទេវ, កេនចិទេវ, កិស្មិញ្ចិទេវ, កោចិទេវ, សម្មទត្តោ, សម្មទញ្ញា
វិមុត្តានំ, សម្មទេវ, យាវទត្ថំ, យាវទិច្ឆកំ, យាវទេវ, តាវទេវ, បុនទេវ, យទត្ថំ,
យទន្តរំ, តទន្តរំ, តទន្តិមុត្តិ, ឯតទត្ថំ, អត្តទត្ថំ, តទត្ថំ, សទត្តបសុតោ សិយា,
អញ្ញទត្ត, មនសាទញ្ញា វិមុត្តានំ, ពហុទេវ វត្តិ។ វាត្រូវ, អត្តអត្ថំ, ទ្វាធិដ្ឋិតំ,
ចាតុអហោសិ។ វត្តិតវិភាសត្តា វាធិការស្ស ព្យញ្ញនតោបិ, ភិក្ខុនំ
វុដ្ឋាបេយ្យ, ចិរំ នាយតិ, តំយេវ។

ធិ អភិញ្ញា, ធិ អង្គំ, ធិ អសីតិ, ធិ អំសា, ធិ អាយតនំ ឥតី+ធិ “វា សវេ”
“អាគមោ”តិ ធិ វត្តតេ។

៤៩. ធាឡោ

ធិសទ្ធា បរស្ស សរស្ស ឡកាពោ អាគមោ ហោតិ វា។ ធាតិ អនុករណត្តា
ឯកវចនំ។ ធិឡភិញ្ញា, ធិឡង្គំ, ធិឡសីតិ, ធិឡំសា, ធិឡាយតនំ។ វាត្រូវ,
ធិអភិញ្ញា។ (អាគមសន្និ)។

លោចោ អនុស្សនំ, ហានី, យ+មាមទ្ធិយ ទិស្សតិ;
អាទេសោ នាម សោ យា តុ, អសន្តប្បត្តិ អាគមោ។

សរសន្និ។

កញ្ញា វេ, កញ្ញាវ ឥន្ទាទិ សរសន្តិសេដោ វុច្ឆតិ, បសង្ក័បុត្តកោ ហិ
បដិសេដោ។ បុត្តសរណំ លោបេ សម្មត្តេ “សរោ” “វេ” តិ ច វត្តតេ។

២៨. ន ទ្វេវា

បុត្តបរស្សរា ទ្វេបិ វា ក្ខតិ ន លុប្បន្តេ។ កញ្ញា វេ, កញ្ញាវ, កញ្ញាវ។

សារិបុត្ត ឥន្ទកន្ទោ, ឃឹហិ សិវក ឧដ្ឋេហិ, អាយស្មា អានន្តោ, តាថា អភាសិ,
នេវា អាកស្សរា យថា, តេវិជ្ជា ឥទ្ធិបត្តា ច, ភគវា ឧដ្ឋាយាសនា, ភគវា
ឃត+នវោច, អភិវាទេត្វា ឃកមន្តំ អដ្ឋាសិ, គន្ធា ឱលោកេន្តោ, ភូតវាទិ អត្តវាទិ,
យំ ឥត្តិ អរហំ អស្ស, សាមាវតិ អាហា, ចាបការី ឧភយត្ត តប្បតិ, នទិ ឱត្តវតិ,
យេ តេ ភិក្ខុ អប្បិទ្ធា, ភិក្ខុ អាមន្តេសិ, ភិក្ខុ ឧដ្ឋាយីសុ, ភិក្ខុ ឃវ+មាហំសុ,
ឥមស្មី តាមេ អារក្ខកា, សព្វេ ឥមេ, កតមេ ឃកានស, គម្ពីវេ ឱនកន្តិកេ,
អប្បមាទោ អមតំ បទំ, សន្នេរា អាកច្ឆតុ, កោ ឥមំ បថវិវិចេស្សតិ, អាលោកោ
ឧនចាទិ, ឃកោ ឃកាយ, ចត្តារោ ឱយា, អវេ អហម្មិ, សចេ ឥមស្ស កាយស្ស,
នោ អតិក្កមោ, អហោ អច្ឆិយោ, អថោ អន្តោ ច, អថ ខោ អាយស្មា, អថោ
ឱដ្ឋវ+ចិត្តកា, តតោ អា-មន្តយិ សត្តាតិ ឃវមាទយោ ឥន កាលព្យវជានេនេវ
សិដ្ឋន្តិ។ ក្ខតិ កិ, អាគតា+ត្ត, អាគតា+ម្ហា, កតម+ស្ស វារោ, អប្បស្សតា+យំ
បុរិសោ, ចមរិវ, សព្វេវ, ស្វេវ, ឃសេវ នយោ, បរិសុទ្ធជ+ត្តា+យស្មន្តោ, នេ+ត្ត,
កុតេ+ត្ត លញ្ញា, សចេ+ស ព្រាហ្មណា, តច្ឆ+បមំ, យថា+ហា, ជីវា+យតនំ,
អវិជ្ជោ+យោ, ឥត្តិ ឆ្ន័យំ, អភិភា+យតនំ, ភយត្ត+បដ្ឋានំ, សទ្ធិ+ធវិត្តំ បុរិសស្ស
សេដ្ឋំ។ (សរសន្តិសេដោ)

តត្រ អភិវតិ, តត្រ អយំ, ពុទ្ធ អនុស្សតិ, ស អត្តិកា, សញ្ញាវា អស្ស, តនា
អហំ, យានិ ឥន ភូតានិ, គន្ធាមិ ឥតិ, អតិ ឥតោ, កិកិ វេ, ពហុ ឧបការិ, មធ្ម

ឧទកំ, សុ ឧបធារិតំ, សោចិ អយំ, ឥនាទិ អហំ, សាចេ អយំ, អប្បស្សតោ អយំ,
 ឥតវ ឥតវេន, សទ្ធា ឥធិវិត្តំ, កម្ម ឧបនិស្សយោ, តថា ឧបមំ, វត្តិ ឧបវតោ, វិ
 ឧបសមោ, លោកស្ស ឥតិ, ទេវ ឥតិ, វិ អតិបតន្តិ, វិ អតិនាមេន្តិ, សង្ឃាជិ អបិ,
 ជីវិតហេតុ អបិ, វិជ្ជ ឥវ, កឹសុ ឥធិវិត្តំ, សាធុ ឥតិ, តេ អស្ស បហីនា, សោ
 អស្ស, មធុវា មញ្ញតិ ពាលោ, ឃំ កាមេ មុនិ ចរេ, ខន្តិ បរមំ តថោ តិតិក្ខា, ន
 មំកុ ភវិស្សមិ, សុ អក្ខាតោ, យោ អហំ, សោ អហំ, កាមតោ ជាយតិ សោកោ,
 កាមតោ ជាយតិ ភយំ, សក្កោ ឧជុ ច សុហុជុ ច, អនុបយាតោ, ទុវក្ខំ, ទុវមំ,
 ទុកវតា។ យិជ្ជំ វា ហុតំ វា លោកេ, យទិ វា សាវកេ, បុគ្គលា ធម្មទសា តេ,
 កោវាទិ នាម សោ ហោតិ, យថាភាវី គុណោន សោ, យថា ឥទំ, សម្មា ទក្ខាតោ,
 បរា កមោ, តណ្ហា ក្ខយោ, លោនស្ស លាភិ អម្ពិ, ថុល្លច្ចយោ ឥតិ+ធ -

៣៣. ព្យញ្ញនេ ទីយវស្ស

វស្ស+ទីយានំ ក្ខិ ទីយវស្ស ហោន្តិ ព្យញ្ញនេ។ តត្រាភិវតិ, តត្រាយំ,
 ពុទ្ធានុស្សតិ, សាត្តិកា, សញ្ញាវា+ស្ស, តនាហំ, យានិ+ធ ភូតានិ, គន្ធាមីតិ,
 អតិតោ, កិកិវ, ពហូបការំ, មធុទកំ, សូបធារិតំ, សោចាយំ, ឥនាទាហំ,
 សចាយំ, អប្បស្សតាយំ, ឥតវីតវេន, សទ្ធិធិវិត្តំ, កម្មបនិស្សយោ, តដូបមំ,
 វត្តបវតោ, វ្យបសមោ, លោកស្សតិ, ទេវាតិ, វិតិបតន្តិ, វិតិនាមេន្តិ, សង្ឃាជិបិ,
 ជីវិតហេតុបិ, វិជ្ជវ, កឹសុធិវិត្តំ, សាធុតិ, ត្យាស្ស បហីនា, ស្វាស្ស, មធុវា មញ្ញតិ
 ពាលោ, ឃំ កាមេ មុនិ ចរេ, ខន្តិ បរមំ តថោ តិតិក្ខា, ន មំកុ ភវិស្សមិ,
 ស្វាក្ខាតោ, យោហំ, ស្វាហំ, កាមតោ ជាយតិ សោកោ, កាមតោ ជាយតិ ភយំ,
 សក្កោ ឧជុ ច សុហុជុ ច, អនុបយាតោ, ទុវក្ខំ, ទុវមំ, ទុកវតា។ យិជ្ជំ វា ហុតំ
 លោកេ, យទិវ សាវកេ, បុគ្គល ធម្មទសា តេ, កោវាទិ នាម សោ ហោតិ,
 យថាភាវី គុណោន សោ, យថយិទំ, សម្មា ទក្ខាតោ, បរក្កមោ, តណ្ហាក្ខយោ,

ឈានស្ស លាភិម្ហិ, វសិម្ហិ, ធុល្លច្ឆយោ។ ក្រិចិ កី, ត្យដ្ឋ, ស្សស្ស, បតិលិយតិ តិ
ធិយនិសេដោ, មាយិធំ, មនសាធិញ្ញា វិមុត្តានំ, យថាក្កមំ, អាវក្កាតិ តំ, ធិយតិ,
ស្សយតិ តិ វស្ស កាវិយនិសេដោ។ កងំ យានិវ អន្តលិក្ខតិ, “ធិយវស្សា” តិ
យោគវិភាគា។ (ធិយ+វស្សសន្ទិ)។

ព្យញ្ញនេតិ វត្តតេ។

៣៤. សរម្ហា ទ្វេ

សរម្ហា បវស្ស ព្យញ្ញនស្ស ក្រិចិ ទ្វេ រូចានិ ហោន្តិ។ ឯត្ថ ច អាវុត្តិ ទ្វិវ ចនំ
ហានេទ្វិវ ចនន្តិ ទ្វិសុ ហានេទ្វិវ ចនំ វេទិតព្ពំ។

តានិ ច ប+បតិ+បជិ+កម+កុស+កុដ+កិ+គហ+ជុត+ញ្ញា+សិ+
សុ+ស្ស+សម្ព+សរ+សសាធិនមាធិព្យញ្ញនានព្យា ហោតិ។ ឥធ
បមាទោ=ឥធប្បមាទោ, ឯវំ អប្បមាទោ, វិប្បយុត្តោ, សុប្បសន្នោ, សម្មា
បធានំ=សម្មប្បធានំ វស្សត្ថំ។ អប្បតិវត្តិយោ, អធិប្បតិបច្ឆយោ,
សុប្បតិដ្ឋិតោ, អប្បជិបុគ្គលោ, វិប្បជិសារោ, សុប្បជិបត្តិ។ បក្កមោ, បជិក្កមោ,
ហេតុក្កមោ, អាកមតិ=អក្កមតិ, ឯវំ បក្កមតិ, យថាក្កមំ។ អក្កោសតិ,
បជិក្កោសតិ, អនុក្កោសតិ, អាកោសតិ=អក្កោសតិ។ អក្កុទ្ធា, អភិក្កុទ្ធា។
ធនក្កិតោ, វិក្កិយោ, អនុក្កិយោ។ បក្កហោ, វិក្កហោ, អនុក្កហោ, ចនុក្កាហោ,
ធិដ្ឋិក្កាហោ។ បន្នោតោ, វិន្នោតោ, ឧន្នោតោ។ កតញ្ញ, វិញ្ញ, បញ្ញាណំ, វិញ្ញាណំ,
អនញ្ញាណំ។ អវស្សយោ, និស្សយោ, សមុស្សយោ។ អប្បស្សតោ, វិស្សតោ,
ពហុស្សតោ។ អាសវា=អស្សវា។ បស្សម្ពន្តោ, វិស្សម្ពន្តោ។ អដ្ឋស្សរោ, វិស្សរតិ,
អនុស្សរតិ, អនុស្សតិ។ បស្សសន្តោ, វិស្សសន្តោ, មុហុស្សសន្តោ,

អាសាសោ=អស្សាសោ។ អាទិសធូន អវិស្សជេន្តោ, វិស្សជេន្តោ, អភិក្កន្តតោ,
បរិច្ឆេន្តោ, ឧបទ្កោ, ឧបក្កិលេសោ, មិត្តទ្កនោ, អាយព្យយោ, អព្ពហិ ឥច្ឆាទិ។

តិក+តយ+តិស+វតាទិន+មាទិព្យញ្ញនស្ស ច។ កុសលត្តិកំ, បីតិត្តិកំ,
ហេតុត្តិកំ។ លោកត្តយំ, ពោធិត្តយំ, វត្តត្តយំ។ ឯកត្តិស, ទ្វត្តិស, តេត្តិស,
ចតុត្តិស។ សីលព្ពតំ, សុព្ពតោ។ សប្ប្រិកោ, សមន្នាគតោ, បុនប្បនំ ឥច្ឆាទិ។

វតុ+វដ+ទិសាន+មន្តោ, យថា វត្តតិ, វដ្តតិ, ទស្សនំ, ជស្សោ ឥច្ឆាទិ។

ឧ+ឌុ+និឧបសគ្គ+ត+ចតុ+ធន+សន្តសទ្ធាទេសាទិហិ បរេសព្វា។
ឧកំសោ=ឧក្កំសោ, ឯវំ ឌុក្កវំ, និក្កត្តិវំ, ឌុក្កតំ, ឌុច្ឆវតំ, និដ្ឋជំ, ឌុដ្ឋហំ, ឌុច្ឆដ្ឋំ,
ឌុន្ទមតិ, ឌុក្កោ, និទ្កោ, ឌុន្ទតោ, ឌុប្បព្រោ, និម្ពលោ, ឌុយ្យតោ, ឌុល្លតោ,
និព្ពតោ, ឌុស្សាហោ, និស្សាហោ។ តក្កោ, តន្តោ, តន្និន្តោ, តប្បភោ, តម្មយោ,
ចតុក្កំ, ចតុទ្ធិសំ, ចតុប្បនោ, ចតុព្ពិធំ, ចតុស្សាលំ, ធកំ, ធន្នវតិ, ធប្បទិកោ,
ធព្ពស្សានិ។ សក្កោ, សក្កុលោ, សន្និដ្ឋិ, សប្បវិសោ, មហាព្ពលោ។

អបទន្តអាការវដ្ឋិតទិយតោ យ ការស្ស ច, និយ្យតិ, សុយ្យតិ, អភិភុយ្យ,
វិចេយ្យ, វិនេយ្យ, ធរយ្យំ, នេយ្យំ, សេយ្យោ, ជេយ្យោ, វេយ្យាករណោ។
អាការវដ្ឋិតត្តិ កី, មាលាយ, ទោលាយ, សមាទាយ។

ធន្នានុវក្កុលោ-នប្បជេហោ វណ្ណាលំ បុរណំ, ឌុដ្ឋតតេសុ សេយ្យោ, កច្ឆត្តិ
សុក្កតិ។ សវម្ហាតិ កី, ព្រាយោ, តំខណំ។ ក្វិច្ឆេវ, និកាយោ, និទានំ, និវាសោ,
តតោ, ធនសដ្ឋិ, ឌុបនីយតិ, ស្វយតិ។

៣៥. ចតុត្តទុតិយេស្វ+សំ តតិយបឋមា

ចតុត្តទុតិយេសុ បរេសេ+សំ ចតុត្តទុតិយានំ តព្ភុក្កេ តតិយបឋមា ហោរាង្គិ
បច្ឆាសត្យា។ វុក្កេ យ+ឈ+ពេ+ធិ+ភា ចតុត្តា, ខ+ធិ+ប+ថ+ជា ទុតិយា,
គ+ជ+ឧ+ន+ពា តតិយា, ក+ច+ជ+ត+ចា បឋមា។ ប+ឧ+ទុ-និអាទិហិ បរេសំ
យាទីនំ ធិកាវេ តតិយបឋមា ហោរាង្គិ។ បគវតិ=បគ្សវតិ, ឃំ ឧគ្សវតិ,
និគ្សាសោ, ឧគ្សាដេតិ។ ឃសោវ តជ្ឈានដលោ, បឋមជ្ឈានំ, អភិជ្ឈា-យតិ,
ឧជ្ឈាយតិ។ ឧឡោ, ពុឡោ។ វិទ្ធិសេតិ, ឧទ្ធិសិតោ, ឧទ្ធារោ, និទ្ធិនោ, និទ្ធិតោ។
វិព្ភុនោ, ឧព្ភុនោ, សមុព្ភុនោ, ទុព្ភុក្កំ, និព្ភុយំ, តព្ភារោ, ចតុព្ភិ។ សទ្ធា, សទ្ធាម្មា។
មហាព្ភុយំ។

វស្សសរេហិ បរេសំ វុក្កទុតិយានំ ធិកាវោ ចេ, បឋមា។ បញ្ចក្ខន្ធា, ឃំ
រូបក្ខន្ធា, អក្ខមោ, អភិក្ខណំ, អវិក្ខេចោ, ជាតិក្ខេត្តំ, ធាតុក្ខោភោ,
អាបុក្ខយោ។ សេតច្ឆត្តំ, ឃំ សត្តច្ឆន្នំ, វិច្ឆន្នំ, ពោធិច្ឆាយា, ជម្ពុច្ឆាយា,
សមុច្ឆេនោ។ តក្រ ឋិតោ=តក្រដ្ឋិតោ, ឃំ ថលដ្ឋំ, ជលដ្ឋំ, អដ្ឋិតំ, និដ្ឋិតំ,
ចត្តាវិជ្ជានានិ, គរុជ្ជានិយោ, សមុដ្ឋិតោ។ សត្តត្តាមេន, យសត្តេរោ, បត្តវតិ,
វិត្តារោ, អភិត្តតោ, វិត្តម្ភិតោ, អនុត្តនំ។ បច្ឆោដេតិ, មហាប្បលំ, អនិប្បលំ, វិច្ឆារោ,
បរិប្បដេយ្យ, មដុច្ឆាណិតំ។ អាការតោ, អាខាតោ=អក្ខតោ, ឃំ តណ្ហាក្ខយោ,
អាណាក្ខត្តំ, សញ្ញាក្ខន្ធា។ អាណាទយិ=អច្ឆាទយិ, ឃំ អច្ឆិន្ទតិ, នាវដ្ឋំ, អត្តវតិ,
អច្ឆោដេតិ។ ក្ខេត្រវ, បុវុឌ្ឍកំ, តស្ស ធិវិអាទិនិ ធិន្ទិត្វា, យថាឋិតំ, កម្មជលំ,
សីលំ តស្ស ឈាយិនោ, យេ ឈានប្បសុតា ធិរា, និធនំ, មហាធនំ។
(ធិការវសន្ទិ)។

អករម្ហ សេ តេ, សោ ខោ ព្យង្គិ កាហិតិ, សោ កច្ឆំ ន និវត្តតិ, ឃសោ អត្តោ,
ឃសោ អាភោគោ, ឃសោ ឥនានិ ឥតិ+ធិ “វេ” តិ វុក្កតេ។

៣៧. ឃឌីន+ម វុក្កោ

ឯងធីនំ វណ្ណោ ក្រិចិ អ ហោតិ វា។ អ ករម្ភ ស តេ, អ ករម្ភ សេ តេ, ឯវំ ស ខោ
ព្យង្គិ កាហិតិ, ស គម្ពំ ន ធីវត្តតិ, ឯស អត្តោ, ឯស អាតោតោ, ឯស ឥធានិ។
វណ្ណោតិ កី, អមោយវចនោ ច សោ, គន្ធព្វានំ អធិបតិ, មហារាជា យសស្សិ
សោតិ។ “ន សន្និសមាសា វន្តស្ស” តិ វុត្តត្តា កាថាមជ្ឈេ សន្និ ន ហោតិ តិ
“តិវិធស្ស” តិ វុត្តតិម្ហិ បរេចិ វណ្ណោ បរោ នាម ន ឥតិ។ (សវព្យញ្ញនសន្និ)។

អត យន្តំ, តថ យំ, មទ យំ, ពុធ យតិ, ធន យំ, សេវ យោ, បរ យេសនា,
ចោក្ខវណ យោ ឥតិ+ធ -

៤៨. តវគ្គវណានំ យេ ចវគ្គ ពយញ្ញា

តវគ្គវណានំ ចវគ្គពយញ្ញា ហោន្តិ យថា ក្កមំ យ កាវេ។ “វគ្គលសេហិ
តេ” តិ បុព្វបំ។ អច្ចន្តំ, តម្ពំ, មជ្ឈំ, ពុជ្ឈតិ, ធម្មំ, សេព្វោ, បយ្យេសនា,
ចោក្ខវញ្ញោ។ អបុច្ឆណ្ណាកាយំ, ជច្ឆន្ទោ, យជ្ជេវំ, អជ្ឈគមា, អជ្ឈត្តំ,
អជ្ឈបគតោ, អជ្ឈាកាហោត្វា, ធិព្ពំ។ ក្រិចិ ត្រូវ, វត្សា។

សក យតេ, វុច យតេ, បច យតេ, អជ យតេ, លុប យតេ, កុប យតេ, សល
យតេ, ជល យតេ, ធិស យតេ, អស យតេ ឥតិ+ធ “យេ” តិ វត្តតេ វក្ខមា នេសុ
ទ្ធិសុ។

៤៩. វគ្គលសេហិតេ

វគ្គលសេហិ បរស្ស យ ការស្ស ក្រិចិ តេ វគ្គលសា ហោន្តិ។ សក្កតេ, វុច្ឆតេ,
បច្ឆតេ, អជ្ឈតេ, លុប្បតេ, កុប្បតេ, សល្លតេ, ជល្លតេ, ធិស្សតេ, អស្សតេ។
ក្រិចិ ត្រូវ, ក្សាហំ។

មុហ យតិ, គុហ យតិ ឥតិ+ធ -

៥០. ហស្សវិបល្លាសោ

ហស្សវិបល្លាសោ ហោតិ យការេ។ មុយ្ហតិ, គុយ្ហតិ។

ពហុ អាពាធា ឥតី+ធ ឧស្សវការេ “ហស្សវិបល្លាសោ”តិ វត្តតេ។

៥១. វេ វា

ហស្សវិបល្លាសោ ហោតិ វា វការេ។ ព្យាពាធា។ វាត្រូវ, ពហុពាធា។

៥២. តថនរានំ ជវណាលា

តថនរានំ ជវណាលា ហោតិ វា យថាក្កមំ។ ទុក្កតំ=ទុក្កដំ, ឃំ សុកដំ,
បត្តដា, បតដា, ឧទ្ធដា, វិសដា។ អដ្ឋកថា។ បណិធានំ, បណិចាតោ,
បណាមោ, បណីតំ, បរិណាតោ, បរិណាមោ, ទុណ្ណាយោ, និណ្ណាយោ, ឌីណាតោ។
បរិបន្នោ=បលិបន្នោ, ឃំ បលិពោធា, បល្ល័ត្តំ, តលុនោ, មហាសាលោ,
មាលុតោ, សុខុមាលោ។ (ព្យញ្ជនសង្ខេប)។

ចក្ក ឧទាទិ, អក្ក រុជតិ, បុរិម ជាតិ, អណុ ដូលានិ, កត្តព្វ កុសលំ ពហុ, ត
សម្បយុត្តា, តត សភាវតោ ឥតី+ធ “វេ”តិ វត្តតេ យាវ “មយទាសវេ”តិ។

៣៨. និគ្គហីតំ

និគ្គហីតាកមោ ហោតិ វា ក្ខិយំ។ សាមត្តិយេនា+កមោវ, ស ច
រស្សសរស្សវ ហោតិ... តស្ស រស្សសរស្សវ រាជុកតត្តា។ វានីន+មាលិដ្ឋិយ កច្ចតិ
បវត្តតិ អាគមោ។ ចក្ក ឧទាទិ, អក្ក រុជតិ, បុរិម ជាតិ, អណុ ដូលានិ, កត្តព្វ
កុសលំ ពហុ, តំសម្បយុត្តា, តំតំសភាវតោ។ វាគ្គហាលោន ចក្ក ឧទាទិ
ឥច្ឆាទិ។ អរិសិរោ, យាវព្យាទិ អាទិ និច្ចំ... វត្តតិ វិភាសត្តា វាធិការស្ស,

វវត្តិតស្ស លក្ខណស្ស+នុរោជនលក្ខណោ បវត្តិតា វិភាសា វវត្តិតវិភាសា។
វាសនោ ហិ អត្តទ្វយេ វត្តតេ កត្តចិ វិកប្បេ, កត្តចិ
យថាវវត្តិតរូបបរិគ្គហេតិ។ យនា បដិមេ, តនា និច្ច+មនិច្ច+មសន្តញ្ញា វិធី
ធិបេតិ។ ឯត្ថ បន ក្ខបិសន្តស្ស+នុវត្តនា តេនេវា+សន្តវិធី សិទ្ធាតិ
វាសន្តនិ+តវទ្ធយំ។ ក្ខបិ ត្រូវ, ន ហិ ឯតេហិ, ឥធ ចេវ។

សំ រម្មោ, សំ រត្តោ, សំ រាគោ, តាសំ អហំ សន្តិកេ, ឯវំ អយំ, បុំ លិដ្ឋំ, កិ
អហំ, តស្ស អនាសិ អហំ ឥតិ+ធ “និគ្គហិតា” ធិកាវោ អា “មយនា សវេ” តិ។

៣៩. លោហោ

និគ្គហិតស្ស លោហោ ហោតិ វា ក្ខបិ។ ធិយេ សារម្មោ សំរម្មោ, សារត្តោ
សំរត្តោ, សារាគោ សំរាគោ, បុព្វស្សរលោបេ តាសាហំ សន្តិកេ, ឯវាយំ, ធ្វិត្ត
បុល្លិដ្ឋំ បុំលិដ្ឋំ, ក្យាហំ, តស្ស អនាសហំ។ បដិសល្លានោ, សល្លេខោ,
ចាតុកាមោ, គន្ធមនោ, អរិយសច្ចាន ទស្សនំ, ឯតំ ពុទ្ធាន សាសនំ,
អរិសាហារោ, ចិរប្បវាសិទ្ធិអាធិសុ និច្ចំ។ ក្ខបិតិ កិ, ឯវ+មយំ, កិ+មហំ, ឯតំ
មជ្ឈល+មុត្តមំ។

កតំ ឥតិ, អភិទន្ធិំ ឥតិ, ឧត្តត្តំ ឥវ, ចក្កំ ឥវ, កលីឥវ, ហាលំ ឥនានិ, កិ
ឥនានិ, តុំ អសិ, ឥទំ អបិ, ឧត្តវី អបិ, ទាតុំ អបិ, សទិសំ ឯវ ឥតិ+ធ -

៤០. បរសរស្ស

និគ្គហិតម្ហា បរសរស្ស លោហោ ហោតិ វា ក្ខបិ។ កតត្ថិ, អភិទន្ធិ, ឧត្តត្តំ,
ចក្កំ, កលី, ហាលំនានិ, កិទានិ, តុំសិ, ឥទម្បិ, ឧត្តវិម្បិ, ទាតុម្បិ, សទិសំ។ វាតិ
កិ, កតំឥតិ, កិមិតិ, ទាតុមបិ, សទិសំ ឯវ។

បុប្ផ អស្ស ឧប្បជ្ជតិ, ឯវំ អស្ស តេ អាសវា ឥតី+ធិ បរស្សរលោមេ -

៥៣. សំយោគាទិលោមោ

អព្យវហិតានំ ធ្វិទ្ធិ ព្យញ្ញានំ ឯកក្រត វិទិតិ សំយោគោ, តស្មី សំយោគេ យោ
អាទិត្យតារាយវោ, តស្ស វា ក្វិចិ លោមោ ហោតីតិអាទិត្យញ្ញានស្ស លោមោ។
បុប្ផសា ឧប្បជ្ជតិ, ឯវំស តេ អាសវា។ តិណ្ណំ សំយោគានំ វិសយេ អគ្យាការំ,
វុត្សស្ស ឥតិ ហោតិ។

តំ ករោតិ, តំ ខណំ, សំ គតោ, តំ យតំ, ធម្មំ ចរេ, តំ ធន្នំ, តំ ជាតំ, តំ ឈានំ,
តំ ញ្ញាណំ, តំ ហានំ, តំ ឧហតិ, តំ តនោតិ, តំ ជិវំ, តំ ទានំ, តំ ធនំ, តំ ទិច្ចុតំ, តំ
បត្តោ, តំ ជលំ, តេសំ ពោធា, សំ ភូតោ, តំ មិត្តំ, កិ កតោ, ទាតុំ គតោ ឥតី+ធិ
-

៤៧. វគ្គវគ្គន្តោ

និគ្គហិតស្ស ខោ វគ្គវគ្គន្តោ វា ហោតីតិ និមិត្តានុស្សរានំ បច្ឆាសត្យា
តត្ថគ្គបញ្ចមោ ហោតិ។ បច្ឆាសត្តិ នាម ហានតោ អាសន្នតា គុណតោ វា,
គុណតោតិ វណ្ណាសញ្ញាទិគុណតោ។ និគ្គហិតស្ស អនុសរិយតីតិ បច្ឆា កត្វា
សរិយតីតិ អនុស្សរោតិបិ វុច្ចតិ។ តត្ថរោតិ=តំ ករោតិ, ឯវំ តត្ថុណំ, សត្តតោ,
តត្ថុតំ។ ធម្មញ្ញេ, តញ្ញន្នំ, តញ្ញាតំ, តញ្ញានំ, តញ្ញាណំ។ តណ្ហានំ, តណ្ហាហតិ។
តន្តនោតិ, តន្តិវំ, តន្តានំ, តន្តនំ, តន្តិច្ចុតំ, តម្បត្តោ, តម្បលំ, តេសម្មោធា,
សម្បតោ, តម្បត្តំ។ កិដ្ឋតោ, ទាតុដ្ឋតោ, តណ្ហាដ្ឋរោ, រណាញ្ញោហោ, សណ្ឋិតោ,
ជុតិទ្ធិរោ, សម្មតោតិអាទិសុ និច្ចំ។

អាណន្តិកំ យ+មាហុ, យំ យទេវ, បច្ឆត្តំ ឯវំ, តំ ហិឥតី+ធិ -

៤២. យេវហិសុ ព្រោ

យ+ឃ្ល+ហិសុធូសុ និគ្គហិតស្ស វា ព្រោ ហោតិ។ “វគ្គលសេហិ តេ” តិ
យស្ស ញកាពោ។ អាណន្តិកញ្ញ+មាហុ=អាណន្តិកំ យ+មាហុ,
យញ្ញាទេវ=យំយទេវ, ញស្ស ធ្វិត្តេ បច្ចត្តញ្ញោវ, បច្ចត្តំ ឃ្ល, តញ្ញិ, តញ្ញិ។
“អញ្ញកិចារិណ ញ្ញកិចារិ និយម្យតេ” តិ ញ្ញាយា ឃ្លសទ្ធសហាចរិយា “យ” តតិ
សញ្ញាទិយសទ្ធស្សេវ គហណាំ។

សំយោគោ, សំយោជនំ, សំយតោ, សំយាចិកាយ តតី+ធ -

៤៣. យេ សំស្ស

សំសទ្ធស្ស យំ និគ្គហិតំ, តស្ស វា ព្រោ ហោតិ យការេ។
សញ្ញាគោ=សំយោគោ, ឃ្លំ សំយោជនំ, សញ្ញតោ, សញ្ញាចិកាយ។ តធ
យការមត្តោវ គយ្ហតេ។ សំស្សតិ កិ, ឃ្លំ យោជនំ, តំ យានំ, តំ សរណំ យន្តិ។

តំ ឃ្ល, តំ អហំ ព្រមិ, យំ អាហុ, ធំ ឃ្ល, កិ ឃ្ល, និទ្ធិតុំ អរហតិ, តំ តធំ, យំ
អនិច្ចំ, តំ អនត្តា, ឃ្លំ អរោច, ឃ្លំ ឃ្ល តតី+ធ -

៤៤. មយទា សរេ

និគ្គហិតស្ស ម យ ទា ហោន្តិ វា សរេ ក្ខចិ។ តមេវ តំ ឃ្ល, តមហំ ព្រមិ=តំ
អហំ ព្រមិ, យមាហុ, ធំ មេវ, កិ មេតំ, និទ្ធិតុំ អរហតិ។ តយិធំ។ យទនិច្ចំ,
តទនត្តា, ឃ្លំ តទរោច, ឃ្លំ តទេវ។ “មយទា” តិ យោគរិកាតា ពុទ្ធម សរណាម
តត្វាទិ កវតិ។

៤៥. តទមិណទីនិ

តទមិណាទីនិ និប្បជ្ជន្តិ។ “យ+ទលក្ខណិកំ, តំ និចាតនា”តិ ញាយា
 លក្ខណាន្តរេន អវិហិតា ទេស+លោចា+គម+វិបល្លាសា, សព្ពត្ត ឥមិណាវ
 ទដ្ឋព្ពា។ ឥទព្ពា បរេសំ បិសោទរាទិមិវ ទដ្ឋព្ពំ។ ដុសិតំ=ជលពិនុ,
 ដុសិត+មុនរ+មស្ស បិសោទរំ។ ឥស្ស អការេ តំ ឥមិណា=តទមិណា, សកិ
 អាតាមិ=សកទាតាមិ, ធស្ស ទការេ ឯកំ ឥធ អហំ=ឯក+មិណា+ហំ, វិធស្ស
 វិទានេសោ សវិធាយ អវហារេ=សវិទាវហារេ, វាវិសទ្ធស្ស វការេ, ហស្ស
 លការេ ច កតេ វាវិហារេកា=វលាហារេកា, ជីវនស្ស ជីវានេសោ, ជីវនស្ស
 មុតោ=ជីមុតោ។ ធរស្ស សុអាទេសេ, សយនស្ស សាទានេសេ ច កតេ ធរស្ស
 សយនំ=សុសានំ។ ឧទ្ធស្ស ឧទុអាទេសេ, ខស្ស ខលអាទេសេ ច “សវម្ពា ទ្វេ”តិ
 ទ្វិត្តាទិម្ពិ ច កតេ ឧទ្ធាំ ខំ អស្ស ឧទុក្ខលំ។ បិសិតស្ស បិអាទេសេ, អសស្ស
 សាទានេសេ ច កតេ បិសិតាសោ=បិសាទោ។

មហិសទ្ធស្ស មយ្ហអាទេសេ, វតិស្ស វាទេសេ ច កតេ មហិយំ វតិតិ
 មយ្ហរោ។ ឯវ+មញ្ញេបិ បយោគតោ+នុកន្តព្ពា។ ឯត្ត ច -

វណ្ណាកមោ វណ្ណាវិបរិយាយោ,
 ទ្វេ ចា+បរេ វណ្ណាវិការ+នាសា;
 ធាតុស្ស អត្តាតិសយេន យោគោ,
 ត+ទុច្ឆតេ បញ្ជាវិធំ និរុត្តតិ។

យថា ទ្វារេ និយុត្តោ=ទោវិកោតិ ឌីកអាគមោ។ ហិសសទ្ធស្ស សីហោតិ
 វិបល្លាសោ។ និជកោ=និយកោតិ វិការោ។ មេហានស្ស ខស្ស មាលា មេខលាតិ
 វណ្ណាលោចោ, ហ+ន+មការាទំ លោចោ។ មយ្ហរោតិ អត្តេ វតិស្ស
 អតិស្សយយោគោតិ។

យថវិវ តថវិវេតិ និទាតាវ។ “ឯវគ្គវាវិចិន្តេសុំ, វេ+ម្ហាកំ ភុសាមិវេ” តិ ឯត្ថ
តវសទ្ធា ឯវការត្ថោ។ និគ្គហិតសន្និ។

សន្និស្សរាជំ បដិសេធសន្និ,
អថោ ព្យញ្ញន+សវព្យញ្ញនាជំ;
សន្និ ច+ថោ និគ្គហិតស្ស សន្និ,
ភវន្តិ សន្និ បន បព្យាធា វេ។

ឥតិ បយោកសិទ្ធិយំ សន្និកណ្ណោ បឋមោ។

២. នាមកណ្ណា

អថ នាមាជិ វុច្ឆន្តេ។ តំ អត្ថាភិមុខំ នមនតោ, អត្តនា ច+ត្ថស្ស នាមនតោ
នាមំ, ទព្ហាភិធានំ។ តំ ទុវិធំ សលិដ្ឋា+លិដ្ឋតោ, អន្ទត្ថវុទ្ធិតោ ច, តិវិធំ
បុមិ+តិ+នបុំសកលិដ្ឋតោ, វុក្ខោ, លតោ, វនន្តិ។ ចតុស្តិធំ
សាមញ្ញា+គុណា+ក្រិយា+យទិច្ឆានាមតោ, វុក្ខោ, និលោ, ចាចកោ, សិវិវខ្មោតិ។
អជ្ជិវិធំ អវណ្ណិ+វណ្ណ+វណ្ណា+ការ+និគ្គហិតន្តបកតិភេទតោ, ឯត្ថ កិសទ្ធា
និគ្គហិតន្តោ។ បច្ចយា បឋមំ កវិយតិ តិ បកតិ, សទ្ធា, ធាតុ ច។

តត្ថ សលិដ្ឋេសុ តាវ អការន្តតោ បុលិដ្ឋា សុគតសទ្ធា សត្តវិភត្តិយោ បរា
យោជីយន្តេ។ សុគតឥតិ បិទេ -

១. ទ្វេ ទ្វេ+កានេកេសុ នាមស្មា សិយោ អំយោ នា ហិស នំ ស្មា ហិស នំ ស្មី សុ

ឯតេសំ ទ្វេ ទ្វេ ហោន្តិ ឯកានេកេត្ថសុ វត្តមានតោ នាមស្មា យថាក្កមំ។
យតោ ឥមេ សត្ត ទុកា ហោន្តិ, “អត្តវន្ត+មធាតុ ក+មបច្ចយំ ចាជិបទិកំ

កិតក+តទ្ធិត+សមាសា បេ"តិ វុត្តត្តា តំ ឆាមំ ចាជិបទិកំ ឆាម។ កេចិ
សកត្ត+ទត្ត+លិដ្ឋ+សដ្ឋ្យ+កម្មាទិបញ្ចកំ ចាជិបទិកត្តិ វទត្តិ។ តេនេ+តំ វុច្ឆតិ -

សកត្ត+ទត្ត+លិដ្ឋានិ, សទ្ធិត្ត+មព្រុំ បរេ;
សដ្ឋ្យ+កម្មាទិកានន្ត, វិភត្តិ វាចកា មតា។
សកត្ត+ទត្ត+លិដ្ឋានិ, សដ្ឋ្យ+កម្មាទិបញ្ចកំ;
សទ្ធិត្ត+មព្រុំ កេចិ, វិភត្តិ បន ជោតកាតិ ច។

តតោ ឯកម្ហិ វុត្តព្រូ ឯកវចនំ ពហុម្ហិ វុត្តព្រូ ពហុវចនញាតិ អនិយមេន
បសដ្ឋេ "ឆាមស្មា"តិ អធិការោ។

៣៧. បឋមា+ត្ថមត្ត

ឆាមស្ស+ភិធមយ្យមត្ត បឋមាវិភត្តិ ហោតិ វុត្តិច្ឆាវសា
បឋមាយេ+កវចនពហុវចនានិ។ សិ យោសតិ បឋមា។
សិស្សិ+ការស្ស+នុពន្ធត្តា អប្បយោគោ។ បយោជនំ "កិ+មំសិស្ស"តិ សំកេតោ,
តថា អំវចនស្ស+ការស្ស។ ឯត្ត តថាតិ វុត្តស្សតិទេសោ
អញ្ញធិយធម្មាន+មញ្ញត្តចាបន+មតិទេសោ។ ឯកម្ហិ វុត្តព្រូ បឋមេកវចនំ សិ។

អតោតិ វុត្តតេ, អតោតិ ឆាមវិសេសនត្តា "វិធិព្រិសេសនន្តស្ស"តិ
បរិភាសតោ អការន្តតោ ឆាមស្មា វិធិ។

៣៨. សិស្សោ

អការន្តតោ ឆាមស្មា សិស្ស ឌី ហោតិ។ បុព្វសរលោបេ សុគតោ តិដ្ឋតិ។
ពហុម្ហិ វុត្តព្រូ ពហុវចនំ យោ។ ឯវំ ឧបរិចិ យោជេតព្រំ។

៤១. អតោ យោនំ ជាដេ

អការទ្គតោ នាមស្មា បឋមាទុតិយាយោនំ ជាដេ ហោន្តិ យថាក្កមំ។
ជការាទុពន្ធត្ថា “ជាទុពន្ធជា+នេកវណ្ណា សព្វស្ស” តិ សព្វាទេសោ។ សុគតា
តិជ្ជន្តិ។

“បឋមា+ត្ថមត្ថ” តិ វត្ថុតេ។

៣៨. អាមន្តណោ

អាមន្តណាធិកេ អត្ថមត្ថ បឋមាវិភត្តិ ហោតិ តិ ឯកស្មី ឯកវចនំ សិ។

១១២. ភោ ស្ស+លបនេ

អាមន្តណេ សិ កសញ្ញោ ហោតិ។

“លោចោ” តិ វត្ថុតេ។

១១៧. កសីនំ

នាមស្មា ក+សីនំ លោចោ ហោតិ។ ភោ សុគត ចិវំ តិជ្ជ។

“គេ” តិ វត្ថុតេ។

៥៩. អយុនំ វា ធិយោ

អតឌុតច្ចេតេសំ វា ធិយោ ហោតិ គេ បរេ តិលិដ្ឋេ+តិ ធិយេ ភោ សុគត
សុគតា ចិវំ តិជ្ជ។ សក្កតេ សុគតាតិ ធិយំ ទ្វិវាលបនេយេវិ+ច្ចន្តិ,

សមីចាលបនេបិ ធនស្សនតោ តំ ន កហោតព្ពំ។ ពហុវចនេ យោស្ស ជា, សុគតា
បិវំ តិដ្ឋប។

២. កម្ម ទុតិយា

តស្មី កម្មការកេ ទុតិយារិកត្តិ ហោតិ។ អំយោសតិ ទុតិយា។ ឯត្ត
ទុតិយាតតិយាធិការោ រិកត្តិសុត្តេ សិយោ ឥតិ បឋមារិកត្សាធិនិ+មុចាធាយ
វុច្ឆតិ, តំ តំ មុចាធាយ បញ្ញត្តត្តា។ ទុតិយេ កវចនំ អំ, អការស្សន+បយោគោ។
សុគតំ បស្ស។ ទុតិយាពហុវចនំ យោ, តស្ស ជេ, សុគតេ បស្ស។

១៩. កត្តិ ករណេសុ តតិយា

តស្មី កត្តិ ករណេ ច ការកេ តតិយារិកត្តិ ហោតិ។ នា+ហិសតិ
តតិយារិកត្តិ។ តតិយាឯកវចនំ នា។

“នាស្សន”តិ វត្តតេ។

១០៨. អតេ+ន

អការន្តតោ នាមស្មា បរស្ស នាវចនស្ស ឯនាទេសោ ហោតិ និច្ចំ។
សុគតេន កតំ។

៩៨. សុហិស្ស+ស្ស

អការន្តស្ស សុហិស្ស+ហោតិ។ សុគតេហិ។

“វេ”តិ វត្តតេ។

៩៥. ស្មាហិស្មីនំ ម្ហាភិម្ហិ

នាមស្នា បរេសំ ស្នាហិស្មីនំ ម្ហាភិម្ហិ ហោន្តិ យថាភ្នំមតិ ហិស្ស ភិអាទេសេ
សុគតេភិ។ ករណេ សុគតេន លោកោ បុញ្ញំ ករោតិ, សុគតេហិ សុគតេហិ វា។

២២. ចតុត្ថិ សម្បទាន

តស្មី សម្បទានការកេ ចតុត្ថិ សិយា។ ស+នំតិ ចតុត្ថិ។ ចតុត្ថេ+កវចនំ
ស។ វិភត្តិសុត្ថេ ស្ស+នំតិ ធិយថាបេន សុគតស្សាតិ សិទ្ធវិបិ “លលា សស្ស
នោ” ត្យាទិការិយសុត្ថេសុ ស្សស្សាតិ អក្ករការវតា ហោតិ
លាយវត្ថុ+មិទ+មារទ្ធិ -

២៣. សុញ្ញ សស្ស

នាមស្នា បរស្ស សស្ស សុញ្ញាកមោ ហោតិ។ ស ច “ធម្មិយា”តិ វត្ថុមាទេ -

១,២០. ញាកានុ ពន្លា+ធុន្តា

ធម្មិទិទ្ធិស្ស ញាកានុ+កានុពន្លា អាធុន្តាហោន្តិ អាធុវយវោ។ ឧកាពេ
ឧទ្ធារណត្ថោ, ញាកាពេ អស្មី សុត្ថេ សំកេតត្ថោ។ សុគតស្ស ទានំ ទេតិ។

១,២៨. “ពហុលំ”ត្យ+ធិកាពេ

ពហុលាធិការំ កប្បធុមមិវ មញ្ញន្តិ សទ្ធិកា។ តញ្ចា -

ក្វិបិ បវត្ត្យ+បវត្តិ, ក្វិបិ+ញ្ញំ ក្វិបិ វា ក្វិបិ;
សិយា ពហុលសទ្ធន, វិធិ សញ្ញោ យថាភ្នំមតិ -

ចតុត្ថិទំ ពហុលំ សមិក្ខន្តិ។

“អតោ វា”ត្យវ,

៤៤. សស្សយ ចតុត្តិយា

អការន្តតោ បរស្ស ចតុត្តិយា សស្ស អាយោ ហោតិ វា ពហុលំ។
សុគតាយ។ យេភុយ្យេន តាទត្តយេវា+យ+មាយោ ធិស្សតីតិ តតោ បរំ
នោ+នាហរីយតេ។ ចតុត្តិពហុវចនំ ធិ,

“ធិយោ”តិ វត្តតេ។

៤៥. សុនំហិសុ

នាមស្ស ធិយោ ហោតិ សុនំហិសុ។ សុគតានំ។

៤៦. បញ្ចម្បវវធិស្មា

ឯតស្មា អវធិការកា បញ្ចមីវិតត្តិ ហោតិ។ ស្មា+ហិសតិ បញ្ចមី។
បញ្ចម្បកវចនំ ស្មា,

“អតោ” “នាជេ” “វេ”តិ ច វត្តតេ។

៤៧. ស្មា+ស្មីនំ

អការន្តតោ នាមស្មា បរេសំ ស្មា+ស្មីនំ ជា+ជេ ហោតិ វា យថាគ្គមំ។ សុគតា
អបេហិ សុគតម្ហា សុគតស្មា វា។ បញ្ចមីពហុវចនញ្ចិ, សុគតេតិ សុគតេហិ។

៤៨. ធិដ្ឋិ សម្ពន្ធោ

ការកេហិ អញ្ញោ សម្ពន្ធោ, តត្រ ធិដ្ឋិវិតត្តិ ហោតិ។ ស+នំសតិ ធិដ្ឋិ,
ធិដ្ឋកវចនំ ស, សុគតស្ស វិហារោ, ធិដ្ឋិពហុវចនំ ធិ, សុគតានំ។

១៤. សត្តម្យា+ធារេ

អាធារការកេ សត្តមីភត្តិ ហោតិ។ ស្មី+សុសតិ សត្តមី។ សត្តម្យកវចនំ
ស្មី, សុគតេ បតិដ្ឋិតំ សុគតម្ហិ សុគតស្មី វា។ សត្តមីពហុវចនំ សុ,
“សុ+ហិស្វ+ស្សេ”តិ ឯ, សុគតេសុ។

សុគតោ, សុគតា។ ភោ សុគត, ភោ សុគតា, ភវន្តោ សុគតា។ សុគតំ,
សុគតេ។ សុគតេន, សុគតេភិ, សុគតេហិ។ ករណោ សុគតេន, សុគតេភិ,
សុគតេហិ។ សុគតស្ស, សុគតាយ, សុគតានំ។ សុគតា, សុគតម្ហា, សុគតស្មា,
សុគតេភិ, សុគតេហិ។ សុគតស្ស, សុគតានំ។ សុគតេ, សុគតម្ហិ, សុគតស្មី,
សុគតេសុ។

សុគតោ សុគតោ។ សុគតំ នមតិ។ សុគតេន កតោ។ សុគតេន ជិតោ។
សុគតស្ស ធនេ។ សុគតា វិគតោ។ សុគតស្ស សុតោ។ សុគតេ រមតេ។ ឯវំ -

សូរា+សុរ+នរោ+រក+នាគ+យក្ខា,
គន្ធព្ព+កិណ្ណ+មនុស្ស+បិសាច+បេតា;
មាតង្គ+ជង្គម+តុរង្គ+វរាហ+សីហា,
ព្យក្ស+ច្ច+កច្ចប+តរច្ច+មិគ+ស្ស+សោណា។

អាលោក+លោក+និលយា+និល+ចាក+យោកា,
វាយាម+កាម+និគមា+កម+ធម្ម+កាមា;
សន្នេរា+យ+យោស+បដិយា+សវ+កោធន+លោកា,
សារម្ព+ធម្ម+មន+មន+បមន+មក្ខា។

បុណ្ណាក+បូក+បនសា+សន+ចម្បក+ម្ព-

ហិរញ្ញវត្ថុ+តារាង+វត្ថុលក់+ផ្លូវ+ក្រុមសុភមង្គល ច;
មន្ទីរ+កុមារ+បុរេមន្ទីរ+ករណី+រុក្ខា,
ព្រៃយុទ្ធ មយូរ+សកុណា+ឈ្នួល+កោត+ហំសា។

សុភមង្គល, យោគី សញ្ញា សន្តោ, ន សន្តោតាសិកត្តោ, អថ ខោ
សំយោគាទិវសេនបិ អត្ថំ វទន្តិ។ តេនេ+តំ វុច្ឆតិ -

សំយោគា វិប្បយោគា ច, សាហាចរិយា+វិរោធិតោ;
អត្ថា បករណា លិដ្ឋា, សន្តោសមីបតោ។

សាមត្ត្យា+ចិត្រ+ទេសេហិ, កាល+ព្យត្តា+នុបតោ;
ឧបទាវ+កាកុភេទ, សម្ពន្ធមហុ+បលក្ខណា។

វចនា ច តទន្តត្តា, បដានត្តាតិអាទិហិ;
សន្ត+ត្តា បរិភជ្ជន្តេ, ន សន្តាទេវ កេវលាតិ។

ឯត្ថ សំយោគតោ តាវ, “សកិសោរា ទេនុ ទិយត្ថ”តិ, កិសោរោ
អស្សទោតកោ, តំសំយោគតោ វឌ្ឍវា ឯវ បតីយតេ។

វិប្បយោគតោ - “អកិសោរា អាទិយត្ថ”តិ តប្បជិសេទា វឌ្ឍវា ឯវ
បតីយតេ។

សហចរណតោ - “រាម+លក្ខណ”តិ ឧទិដ្ឋំ សហចរណេន រាមោតិ
ទាសរថិ ឯវ រាមោ, ន អញ្ញាភិទានោ ជាមទគន្យាទិ។ លក្ខណេហិ សោមិត្តិ ឯវ,
ន តុ យោ កោចិ លក្ខណា។

វិរោធិតោ - “រាម+ជ្ជនា” ឥតិ ភក្ករោ សហស្សពាហុ ច អញ្ញមញ្ញវិរុទ្ធាតិ តេ
ឯវ បតីយន្តេ, ន ធាសវជិ សព្វសាចិ ច។

អត្តតោ - “សិទ្ធុរ+មាណយ, បរិសាមិ រណាដ្ឋណា”មិ តិ រណាដ្ឋណាបវេសោ
វាហានិសេសេន ហោតីតិ អត្តតោ តុវដ្ឋបតីតិ, ន តុ លវណាវិសេសំ។

បករណតោ-ភោជនវិជិម្ហិ ឧបសម្ព័រិយមាណេ “សិទ្ធុរ+មាណយេ”តិ, អត្រ ហិ
សទ្ធីន្តរស្ស+ការវេបិ ភោជនោបករណាសមវាយ+មាលោកិតការតោ
លវណេ បជិបត្តិ, តាធិសោ ហិ បត្តារោតិ។

លិដ្ឋតោ - “ទេវទត្តំ បឋម+មុបវេសយ សមារាជិតគុរុ”តិ, អត្រ
សមារាជិតគុរុត្តន លិដ្ឋន តស្ស ពាហុស្សច្ច+មវគម្យតេ, ន តុ យោ កោចិ
ទេវគុណា។

សន្និធានតោ - “អដ្ឋនោ កតវិរិយោតិ” បតីយតេ, នោ អកតវិរិយោ
អដ្ឋនោតិ។

សាមត្តិយតោ - “អនុទរា កញ្ញា”តិ ឧទរេ អសតិ កញ្ញា ឯវ នត្តិ តស្ស
កិសាដ្ឋិយា មជ្ឈបទេសោតិ បតីយតេ។

ឌិចិត្រតោ - “រាមសទិសោ+យំ” ឥតិ, អត្រ ហិ រាមោ បយុត្តធាសវជិស្មី
តិយ្យោ សាធារណោ បរិចយោតិ ធាសវជិ ឯវ បតីយតេ, ន ភក្កវរាមោ។

ទេសតោ - “ចោដ្ឋចា” ឥតិ កិស្មិញ្ចិ ទេសេ បសំសាវចនំ។ កិស្មិញ្ចិ
អក្កោសវចនំ។

កាលតោ - “បចេ”តិ ធនិក្ខណាបថេ កត្តិចិ បុព្វល្លោ យាគុថាភេ,
សាយល្លោ តុ ឌីននថាភេ។

ព្យត្តិតោ - “តាមស្ស អន្ទ” មិទិ សមភាគេ, នប្បុសកត្តា។ “តាមស្ស
អន្ទោ”តិ បុមត្រេន តុ អសមភាគេ។

អន្ទុបតោ - “នរបតិ សាធុ រក្ខតិ តោមណ្ឌល”មិទិ មហិមណ្ឌលចាលនំ
រាជិនោ+ន្ទុប+មិទិ មហិមណ្ឌលចាលនេវ បតីតិ, ន តុ កោយុថរក្ខនេ។

ឧបចារតោ - អតំសភាវេ តំសភាវារោបន+មុបចារោ, ស ច តទដ្ឋោ,
តទ្ធម្មោ, តំសហចរិយោ, តំសមិទោតិ ចតុត្ថិជោ, តត្ថ យថាក្កមំ មញ្ញា
ឧក្កាសន្តិ, អត្ថិ មាណារោ, យដ្ឋិ បវេសយ, គដ្ឋាយំ វេជោតិ។

កាកុតោ-កាកុសន្ទោ ឥត្ថិយំ, ស ច វិការ+សោក+ភីតិ+ធនិរូបេសុ
ទិស្សតិ, វត្ថុ កាយវិការា កថញ្ចំ តំ អកតវាអបិ កេនចិ អញ្ញេន “កី តំ តំ
អកាសិ “ឥតិ បុដ្ឋោ កោបេន ភមុភេទា “អហំ កតវា អម្ហី”តិ កថេតិ, តស្ស
ភមុភេទក្រិយា អក្រិយាបជិញ្ញំ សូចយតិ។

សម្ពន្ធតោ - “មាតវិ សម្មា វត្ថុតត្ថំ, បិតវិ សុស្សយិតតត្ថំ” ឥតិ, អត្រ ហិ
សមាតវិ សបិតវីតិ សម្ពន្ធិសន្តាភាវេបិ សា មាតា សោ បិតា ច អស្ស
បុត្តស្សតិ បតីយតេ។

ឧបលក្ខណតោ - “កាកេហិ វក្ខតត្ថំ ធនី”តិ កាកសន្ទោ
សព្វេស+មុបយាតកានំ សាមញ្ញំ ឧបលក្ខតិ តិ សុនខាទិសព្វេហិបិ
និវារីយតេ។

វបនតោ - “នារា” ឥតិ នារសន្តោ កលត្តេ ពហុវបនន្តោ, អញ្ញត្ត
អនិយតវបនោ។

តទង្គត្តា - “សង្ខតំ ភោជន” មិតិ វុត្តេ តប្បិក្ខារត្តា តទុបករណា អាសន,
ចាតិ, ព្យញ្ញនាទីនំ សម្មាទនម្បិ បតិយតេ។

បណានភាវតោ - “និគ្គច្ឆតិ អវនិណាថោ” តិ រញ្ជោ និគ្គមនេន តទុបជីវនម្បិ
និគ្គមនំ វិញ្ញាយតិ។

វុត្តញ្ញា -

នេយ្យនីតត្តសុត្តេសុ, ព្រោយ្យំ សទ្ធកមត្តកំ;
នេ+ត្ត វុត្តញ្ញាអត្តន, សុត្តំ នីតត្តកំ ភវេតិ។

ឯវ+មញ្ញេសម្បិ អការន្តានំ បុល្លិដ្ឋានំ សទ្ធានំ វបនយោ ក្រិយា+ភិសម្ពុន្តោ
ច។ សុគតសទ្ធតោ យស្ស សទ្ធស្ស វិសេសោ អត្តិ, តំ វក្ខាម។ ឥតោ បរំ ធម្មិយា
ចតុត្តិសមត្តា បញ្ចមីពហុវបនស្ស ច តតិយាពហុវបនេន សមត្តា ន តា
ទស្សិយន្តេ។

គុម្ព សិ, “អតោ” “សិស្សា” តិ ច វុត្តតេ។

១១០. ក្លបេ+វា។

អការន្តតោ នាមស្មា បរស្ស សិស្ស ឯ ហោតិ វា ក្លបិ។ គុម្ព គុម្ពោ, គុម្ពា។
កោ គុម្ព គុម្ពា, ភវន្តោ គុម្ពា ឥច្ឆាទិ សុគតសមំ។ ឯវំ ដុស្សិតគ្គ ដុស្សិតគ្គោ,
វុត្តញ្ញ វុត្តញ្ញោ ឥច្ឆាទិ។ សិស្សោ+ការស្ស និច្ចត្តា កត្តបិ បក្ខេ
ឯការត្ត+មិទ+មារទ្ធន្តិ សិស្សោ+ការបក្ខេ ឯវ ភវតិ តិ “អំ នបុំសកេ” តិ

អ+មាទេសេន ឯការស្ស នប្បុសករិសយេ ពាធិតត្តា “ពហុលំ” វិធានា
នប្បុសកេបិ សុខេ ទុក្ខតិ ក្ខិ ហោតេវ។

“យោស្ស” “ដេ” តិ ច វត្តតេ។

១៣៥. ឯកច្ឆាធិហា+តោ

អការទ្កេហិ ឯកច្ឆាធិហិ យោនំ ដេ ហោតិ។ ឯកច្ឆា, ឯកច្ឆេ។ ភោ ឯកច្ឆ
ឯកច្ឆា, ឯកច្ឆេ។ ឯកច្ឆំ, ឯកច្ឆេ។ ឯវំ ឯស+ស+បឋមសទ្ធានំ។

កោធា, កោធា។ ភោ កោធា កោធា, កោធា។ កោធំ, កោធា។

“នាស្ស” “សា” តិ ច វត្តតេ។

១៣៦. កោធាធិហិ

កោធាធិហិ នាស្ស សា ហោតិ វា។ កោធាសា កោធានេ។ អត្ថសា អត្ថេន។
“យេ ទុត្តមត្តានិ តយិ លភិម្ហា” តិ អត្ថសទ្ធា នប្បុសកលិដ្ឋោបិ ទិស្សតិ។

“ស្មិនោ ជី” តិ ច វត្តតេ។

១៣៧. ទិវាធិតោ

ទិវាធិហិ នាមេហិ ស្មិនោ ជី ហោតិ និច្ចំ។ ទិវិ, ឯវំ ភុវិ។ ឯត្ថជិម្ហិ និច្ចំ
វកាវាគមោ វស្សោ ច។ ឯត្ថ ភ្នសទ្ធា វជ្ជសទ្ធាសមំ។

“វេ” តិ វត្តតេ។

១៣៨. មនាធិហិ ស្មី+សំ+នា+ស្មានំ សិ+សោ+ឌី+សា+សា

មនាធិហិ ស្មិ+មាធិនំ សិ+សោ+ឌី+សា+សា ហោន្តិ វា យថា ក្កមំ។ មនោ,
មនា។ ភោ មន មនា, មនា។ មនោ, មនំ, មនេ។ មនសា មនេន, មនេហិ មនេភិ។
មនសោ មនស្ស, មនានំ។ មនសា មនា មនម្ហា មនស្មា, មនេហិ មនេភិ។ មនសិ
មនម្ហិ មនស្មិ, មនេសុ។

ឃំ វេចោ បយោ តេជោ,
តចោ ចេតោ តមោ យសោ។

អយោ វយោ សិរោ សរោ,
ឌរោ+ត្យ+តេ មនាទយោ។

រូបសិទ្ធិយំ អហ+រហសទ្ហា មនាធិសុ បឋិតា។ អហស្ស អាចាទិត្តា រហោតិ
និចាតត្តា រហសិតិ វិភត្យន្តបជ្ជិបកនិចាតត្តា ឥធ ន គហិតា។

គច្ឆន្តសិ, “សិស្ស” “វេ”តិ ច វត្តតេ។ បរតោ ភិយ្យោ នាដុវត្តយិស្សាម,
វុត្តិយា ឃំ អនុវត្តស្ស គម្មមានត្តា។

១៤៨. ទ្តស្សំ

សិម្ហិ ទ្តបច្ឆយស្ស អំ ហោតិ វា។ “សុតានុមិតេសុ សុតសម្ពុធ្លោវ ពលវា”តិ
ញាយា “ទ្តស្សា”តិ សុតត្តា ទ្តស្សវ អំ, ន តទទ្តស្ស អនុមិតស្ស សទ្ធិស្ស។
ឃំ+មុបរិបិ ទ្ត+ទ្ធានំ អាទេសវិទានជ្ជានេសុ។ “គសិនំ”តិ សិលោចោ។ គច្ឆំ
គច្ឆន្តោ។

២១៥. ទ្ត+ទ្ធានំ ទ្តោ យោម្ហិ បឋមេ

បឋមេ យោម្ហី ឆ្លុំ+ឆ្លុំនំ សរិកត្តីនំ ឆ្លោត្តាទេសោ ហោតិ វា។ ស ច
ពហុលាដិការា បុមេវ, កច្ចន្តោ កច្ចន្តា។

២០៨. ជ+ជា+អ កេ

កេ បវេ ឆ្លុំ+ឆ្លុំនំ សរិកត្តីនំ ជ+ជា+អ ឆ្លោត្តាទេសោ និច្ចំ ហោតិ ពហុលំ។ កោ កច្ច
កច្ចា កច្ចំ, កច្ចន្តោ កច្ចន្តា។

៩២. ឆ្លុំស្ស ច ជ វំ+សេ

អំសេសុ ឆ្លុំបច្ចយស្ស ជ ហោតិ វា ឆ្លុំស្ស ច។ វត្តិភិកាសា+យំ។ កច្ចំ កច្ចន្តំ,
កច្ចន្តោ។

២០៧. តោ+តា+តិ+តា ស+ស្មា+ស្មី ធាសុ

ស+ស្មា+ស្មី+ធាសុ ឆ្លុំ+ឆ្លុំនំ សរិកត្តីនំ តោ+តា+តិ+តា ហោតិ វា យថាភ្លមំ។
កច្ចតា កច្ចន្តេន, កច្ចន្តេហិ កច្ចន្តេភិ។ កច្ចតោ កច្ចស្ស កច្ចន្តស្ស។

២០៦. តំ នំម្ហី

នំម្ហី ឆ្លុំ+ឆ្លុំនំ សរិកត្តីនំ តំ វា ហោតិ។ កច្ចតំ កច្ចន្តានំ។ កច្ចតា កច្ចន្តា
កច្ចន្តម្ហា កច្ចន្តស្មា។ កច្ចតិ កច្ចន្តេ កច្ចន្តម្ហី កច្ចន្តស្មី, ច្រេន្តេសុ។

ឃវំ មហំ ចវំ តិដ្ឋំ, ទទំ ភុញំ សុណំ បចំ;
ជយំ ជីវំ វចំ បីយំ, សវំ កុញំ ជបំ វជំ។

ឆ្លោត្តាយោ។

ភវន្តសិ,

សិទ្ធិ មហន្តា+រហន្តានំ ទ្តស្ស ជា វា ហោតិ។ មហា មហំ មហន្តោ, មហន្តោ
មហន្តា។ អរហា អរហំ, អរហន្តោ អរហន្តា ឥច្ឆាទិ កច្ចទ្តសមំ។

អស្ម សិ,

១៥៤. រាជាទីយុវាទិតា

រាជាទីហិ យុវាទីហិ ច បរស្ស សិស្ស អា ហោតិ។ អស្ម,

១៥៦. យោន+មាណោ

រាជាទីហិ យុវាទីហិ ច យោន+មាណោ វា ហោតិ។ អស្មានោ អស្មា។ កោ អស្ម
អស្មា, អស្មានោ អស្មា។

១៥៥. វា+ម្ហា+នង័

រាជាទីនំ យុវាទីនញ្ច អានង័ ហោតិ វា អំម្ហិ។ អស្មានំ អស្មំ, អស្មានោ អស្មេ។

៨០. នាស្សេ+នោ

កម្មាទិកោ នាវចនស្ស ឯនោ វា ហោតិ។ អស្មេន អស្មេនា, អស្មេហិ
អស្មេភិ។ អស្មេស្ស, អស្មេនំ។ អស្មា អស្មេម្ហា អស្មេស្មា ឥច្ឆាទិ។

៧៩. កម្មាទិកោ

កម្មាទិកោ ស្មិនោ និ ហោតិ វា។ អស្មិនិ អស្មេ អស្មម្ហិ អស្មស្មិ, អស្មេសុ។
កម្ម ចម្ម វេស្ម ភស្ម ព្រហ្ម អត្ត អាតុម យម្ម មុទ្ធស័តិ កម្មាទយោ។ មុទ្ធ
កណ្តាវជន្ធិ អណិម លយិមាទយោ អស្មសមា។ រាជ ព្រហ្ម សខ អត្ត អាតុម
កណ្តាវជន្ធិ អស្ម អណិម លយិមាទយោ រាជាទយោ។

“ធម្មោ វា+ញាត្ត” តិ គណសុត្តន រាជាធិសុ បដ្ឋិតត្តា ទឡធម្មោ
ទឡធម្មាតិ វា ហោតិ។ យុវ សា សុវា មយវ បុម វត្តហាតិ យុវាធម្មោ។ រាជា,
រាជានោ រាជា។ ភោរាជ រាជា, រាជានោ រាជា។ រាជានំ រាជំ, រាជានោ រាជេ។

១២៣. រាជស្សី ឆាម្ហិ

“សព្ពទត្តន រាជិនា” តិ ចាបម្បតិ ឥទ+មារទ្ធុំ។ រាជស្សី វា ហោតិ ឆាម្ហិ។
រាជិនា។

២២២. ឆា+ស្មាសុ រញ្ញា

ឆា+ស្មាសុ រាជស្សី សវិកត្តិស្សី រញ្ញា ហោតិ និច្ចំ។ អនេកវណ្ណត្តា សព្ពស្សី។
រញ្ញា។

១២៤. សុ+នំ+ហិសុ

រាជស្សី ឡ ហោតិ វា សុ+នំ+ហិសុ។ “ធម្មិយន្តស្សតិ អន្តស្ស ហោតិ។ រាជ្ជហិ
រាជេហិ រាជ្ជតិ រាជេតិ។

២២៣. រញ្ញោ+រញ្ញស្ស+រាជិនោ សេ

សេ រាជស្សី សវិកត្តិស្សី ឯតេ អាទេសា ហោតិ។ រញ្ញោ រញ្ញស្សី រាជិនោ,
រាជ្ជនំ។

២២៤. រាជស្សី រញ្ញំ

នំម្ហិ រាជស្សី សវិកត្តិស្សី រញ្ញំ វា ហោតិ។ រញ្ញំ។ រញ្ញោ, រាជ្ជហិ រាជេហិ រាជ្ជតិ
រាជេតិ។

២២៤. ស្ម័គ្រ រឿង+រាជិនិ

ស្ម័គ្រ រាជស្ស ស្ម័គ្រ រឿង+រាជិនិ ហោរា រាជិនិ រឿង រាជិនិ, រាជស្ស
រាជស្ស។

២២៥. សមាសេ វា

តតិ គណសុត្តន រាជស្ស នា+ស្មា+ស្មីសុ យំ វុត្តំ, តំ វា ហោរាតិ។ កាសិរញ្ញា
កាសិរាជិនា កាសិរាជេន, កាសិរាជ្ជិកិ កាសិរាជេកិ កាសិរាជ្ជិហិ
កាសិរាជេហិ។ កាសិរញ្ញា កាសិរញ្ញស្ស កាសិរាជិនោ កាសិរាជស្ស។
កាសិរញ្ញា កាសិរាជស្មា។ កាសិរាជ្ជនំ កាសិរាជានំ។ កាសិរញ្ញា កាសិរាជិនិ
កាសិរាជេ កាសិរាជម្ហិ កាសិរាជស្មី, កាសិរាជ្ជសុ កាសិរាជេសុ។

អធ្វា, អធ្វានោ អធ្វា។ កោ អធ្វ អធ្វា, អធ្វានោ អធ្វា។ អធ្វានំ អធ្វំ, អធ្វានោ
អធ្វេ។

១៥២. បុម+កម្ម+ថាម+ទ្វានំ ស+ស្មាសុ ច

បុមាធិន+មុ ហោរាតិ វា ស+ស្មាសុ នាម្ហិ ចេ+តិ ឧត្ត អធ្វនា, កម្មាធិត្តា
“នាស្ស+នោ”តិ វា ឃនោ, អធ្វេន អធ្វនា, អធ្វេហិ អធ្វេកិ។ សេ ឧកាវេ ច -

១៥៩. តយុវណ្ណា លលា នាមស្ស+ន្តេ

នាមំ ចាជិបទិកំ, តស្ស អន្តេ វុត្តមាណា តវណ្ណាវណ្ណា លលសញ្ញា ហោរាតិ
យថាគ្គមំ។ ត ច ឧ ច តយុ, តយុ ច តេ វណ្ណា ចេតិ តយុវណ្ណា, “ទ្វន្តេ ស្វយមានំ
បច្ឆេក+មភិសម្ពន្ធិយ តេ”តិ វុត្តត្តា វណ្ណាសទ្ធិំ បច្ឆេក+មភិសម្ពន្ធិយ
“តវណ្ណាវណ្ណា”តិ វុត្តំ។

៨១. ឈលតោ សស្ស នោ

ឈលតោ សស្ស នោ វា ហោតិ។ អទ្ធិនោ អទ្ធិស្ស អទ្ធិស្ស, អទ្ធានំ។

៨២. នា ស្មាស្ស

ឈលតោ ស្មាស្ស នា ហោតិ វា, អទ្ធិនា អទ្ធិម្ហា អទ្ធិស្មា អទ្ធា អទ្ធិម្ហា
អទ្ធិស្មា។ “កម្មាទិតោ” តិ ស្មិនោ និ, អទ្ធិនិ អទ្ធិ អទ្ធិម្ហិ អទ្ធិស្មី, អទ្ធិសុ។
អទ្ធិសទ្ធា ចេ+ត្តកាល+ទ្ធានវាចិ, ន ភាគវាចិ។

អត្តា, អត្តានោ ឥច្ឆាទិ យាវ ទុតិយា រាជាវ, កម្មាទិត្តា ឯនេ អត្តេន អត្តនា។

១៩៥. សុ+ហិសុ នក

អត្ត+អាតុមាណំ សុ+ហិសុ នកាគមោ ហោតិ។ “ញាកានុពន្លា+ឡញា” តិ
បរិភាសតោ កកាពេ អន្តាវយវត្ថោ, អត្តនេហិ អត្តេហិ អត្តនេភិ អត្តេភិ។

១៩៦. នោ+ត្តាតុមា

អត្ត+អាតុមេហិ សស្ស នោ វា ហោតិ។ អត្តនោ អត្តស្ស, អត្តានំ។

១៩៦. ស្មាស្ស នា ព្រហ្មា ច

ព្រហ្មា អត្ត+អាតុមេហិ ច បរស្ស ស្មាស្ស នា ហោតិ និច្ចំ។ អត្តនា។ ស្មិម្ហិ
កម្មាទិត្តា និ, អត្តនិ អត្តេ អត្តម្ហិ អត្តស្មី, អត្តនេសុ អត្តេសុ។ អាតុមា អត្តាវ។

ព្រហ្មា, ព្រហ្មានោ ព្រហ្មា, “ព្រហ្មស្ស វា” តិ សុត្តេ “ព្រហ្មស្ស” តិ
យោគវិភាគា អាណោម្ហិ ព្រហ្មស្ស ឧ, បរស្សរលោមេ ព្រហ្មនោតិបិ សិដ្ឋតិ។
អយញ្ច ព្រហ្មសំយុត្តេ ទិស្សតិ។ ព្រហ្មា គេ-

៦០. យ+ព្រហ្មាទិតេ

អាកតិគណា+យំ, អាកតិ ជាតិ, ជាតិបដានគណាត្យ+ត្ថោ។
យសញ្ញតោ ព្រហ្ម+កត្ត+សិ+សខាទីហិ ច គស្ស+វា ហោតិ។ ភោ ព្រហ្ម
ព្រហ្មា, ព្រហ្មានោ ព្រហ្មា។ ព្រហ្មានំ ព្រហ្មំ, ព្រហ្មានោ ព្រហ្មេ។

១៩១. នាម្ហិ

ព្រហ្មស្ស ហោតិ នាម្ហិ និច្ចំ។ ព្រហ្មនា, ព្រហ្មហិ ព្រហ្មតិ។

១៩០. ព្រហ្មស្ស វា

ព្រហ្មស្ស វា ហោតិ ស+នំសុ។ “ឈលា សស្ស នោ”តិ នោ។ ព្រហ្មនោ
ព្រហ្មស្ស ព្រហ្មស្ស, ព្រហ្មនំ ព្រហ្មនំ។ “ស្មាស្ស នា ព្រហ្មា ចេ”តិ ស្មាស្ស នា,
ឧកាវេ ព្រហ្មនា។ “អម្ហាទីហិ”តិ ស្មិនោ និ, ឥមស្ស អាកតិគណាត្ថោ ព្រហ្មស្ស
កម្ហាទិត្តេបិ ឯត្ថ វុត្ថោ។ ព្រហ្មនិ ព្រហ្មេ ព្រហ្មម្ហិ ព្រហ្មស្មី, ព្រហ្មេសុ។

សខា, វាជាទិត្តោ អា។

២,១៥៧. អាយោ នោ ច សខា

សខតោ យោន+មាយោ នោ ហោតិ វា អានោ ច។ សខាយោ សខានោ។

១៥៩. នោ+នា+សេស្សិ

សខស្ស ឥ ហោតិ និច្ចំ នោ+នា+សេសុ។ សខិនោ។

១៦១. យោ+ស្សំ+ហិសុ ចា+វឥ

សខស្ស វា អារដ៍ ហោតិ យោ+ស្វំ+ហិសុ ស្មា+នំសុច។

១៧១. អារដ៍ស្មា

អារវាទេសតោ បរេសំ យោនំ ដោ ហោតិ។ សខារោ សខា។ គេ តុ
“យ+ព្រហ្មាទិតេ” តិ ឯ, សខេ សខ សខា។ ពហុវចនំ បឋមា វិយ។ អំម្ហិ
“វា+ម្ហា+នដ៍” តិ អានដ៍, សខានំ សខារំ សខំ, សខាយោ សខានោ សខិនោ។

១៧២. ដោ ដេ វា

អារវាទេសម្ហា យោនំ ដោ ដេ វា ហោតិ យថា ក្កម៌ តិ ដេ។ អញ្ញត្ត
“អារដ៍ស្មា” តិ ដោ។ សខារេ សខារោ សខេ។ ដោគ្គហណំ លាយវត្ថុ។ សខិនា,
សខារេហិ សខេហិ។ “ឈលា សស្ស នោ” តិ ឈតោ សស្ស នោ, សខិនោ
សខិស្ស, សខារានំ។

១៦០. ស្មា+នំសុ វា

សខស្ស វា តេ ហោតិ ស្មា+នំសុ។ សខិនំ សខានំ។

១៧១. ជា ឆា+ស្មានំ

អារវាទេសម្ហា ឆា+ស្មានំ ជា ហោតិ និច្ចំ។ សខារា, ពហុលាទិការា
សខារស្មា។ “ឆា ស្មាស្សា” តិ ឆា, សខិឆា សខិស្មា សខា សខម្ហា សខស្មា។

១៥៨. ដេ ស្មិនោ

សខតោ ស្មីនោ ជេ ហោតិ និច្ចំ។ សខេ, សខារេសុ សខេសុ។ សខិ សខីតិ
តតិយំយេវ បយោគោ ទិស្សតិ, តស្មា “នទាទិតោ ទី”តិ វិម្ពិ អាសបនត្តា វា
រស្សោ។

យុវាទិត្តា អា, យុវា។

១៨១. យោនំ នោ+នេ វា

យុវាទីហិ យោនំ នោ+នេ វា ហោតិ យថា ក្កមំ។ “យោន+មា នោ”តិ អា នោម្ហិ
សិទ្ធិមិ “ទុតិយស្ស នេ”តិ គន្ថការវោ ហោតិ យថា ក្កមំបតិ លាយវត្ថុ
នោគ្គហណំ។

១៨២. នោ+នា+នេស្វា

នោ+នា+នេសុ យុវាទីន+មា ហោតិ។ យុវានោ យុវា។ ភោ យុវ យុវា, យុវានោ
យុវា។ យុវានំ យុវំ, យុវានោ យុវានេ យុវេ។ យុវានា។

១៨៣. យុវាទីនំ សុ+ហិស្វា+នដ

សុ+ហិសុ យុវាទីន+មា នដ ហោតិ។ យុវានេហិ យុវានេតិ។

១៨៤. យុវា សស្សិ+នោ

យុវា សស្ស វា តនោ ហោតិ។ យុវិនោ យុវស្ស, យុវានំ។

១៨៥. ស្មា+ស្មីនំ នា+នេ

យុវាធិស្ឋិ ស្មា+ស្មីនំ នា+នេ និច្ចំ ហោតិ យថាក្កមំ។ យុវានា, យុវានេហិ
យុវានេភិ។ យុវានេ, យុវានេសុ។ មយវ+បុម+វត្តហសន្តា យុវសន្តសមា។ អយំ
វិសេសោ -

១៨៧. កស្សំ

បុមសន្តតោ កស្សំ អំ វា ហោតិ។ បុមំ បុម បុមា, បុមាណោ បុមា។ បុមានំ
បុមំ, បុមាណោ បុមានេ បុមេ។

១៨៨. នាម្ហិ

បុមស្សា ហោតិ នាម្ហិ។ បុមាណា។ “លក្ខណិកបដិបទោត្តសុ
បដិបទោត្តស្សេវ គហណំ, នលក្ខណិកស្សា”តិ ព្យាយា បដិបទោត្តនាវិភត្តិ
ឯវ កយ្ហតិ, ននាស្មាស្ស, កតលក្ខណិកត្តា។ បដិបទន្តិ ច “នាម្ហិ”តិ
នាវិភត្តិយា បដិបទត្រោ អនុករណាសន្តោ។ នលក្ខណិកោ នា។
“បុម+កម្ម+ថាម+ទ្ធានំ វា ស+ស្មាសុ ចេ”តិ វា ឧត្ត បុមុនា បុមេន។ បុមុនោ
បុមុស្ស បុមស្ស។ បុមុនា បុមា។

១៨៩. បុមាតិ

ស្មីនោ នេ វា ហោតិ។ បុមានេ បុមេ បុមម្ហិ បុមស្មី។

១៩០. សុម្ហា ច

បុមស្ស សុម្ហិ បុមាទីនំ យំ និច្ចំ វុត្តំ, តំ វា ហោតិ តិ អាណនំ វា ហោតិ អា ច។
បុមានេសុ បុមាសុ បុមេសុ។ វត្តហា, វត្តហាណោ វត្តហា ភីដ្ឋាទិ យុវសន្តសមំ។

១៩១. វត្តហា ស+នំនំ នោ+នានំ

វត្តហា សនំនំ នោនានំ និច្ចំ ហោត្តិ យថាភ្នំមំ។ វត្តហានោ វត្តហានានំ។

អកាវន្តំ។

សាសិ,

៦៤. ឯកវចន+យោសុ+យោនំ

យោ ច ឌី ច យោ, ន យោ អយោ។ “អយោនំ” តិ យប្បជិសេដេ អកតេ
ស្ស+មាឌីសុ បវេសុ យស្ស វិកេយ្យន រស្ស្យា, ឯកវចនាឌីសុ យោសុ ច បវេសុ
យស្ស និច្ចន រស្ស្យាតិ វិរុទ្ធត្តកហណានិវត្តនត្តោ យបជិសេដោ។
ឌីគ្គហណា+មុត្តវត្តំ។ ឯកវចនេ យោសុ ច យ+ឌីការន្តវដ្ឋិតានំ នាមានំ រស្ស្យា
ហោតិ តិលិដ្ឋេតិ រស្ស្យ សម្បត្តេ -

៦៦. សិស្សំ នា+នប្បុសកស្សតិ

អនប្បុសកស្ស រស្ស្យា ន ហោតិ តិ សិស្សំ តុ ន រស្ស្យា។ សា។ “បដ្ឋុន្នោវ
លក្ខណាបវុត្តិ ជលេបិ វស្សតិ, ជលេបិ វស្សតី” តិ ញាយា យុវាធិត្តា សិស្ស អា។
យោសុ រស្ស្យ “យោនំ នោ+នេ វា” តិ យោស្ស នោ។ “នោ នានេស្វា” តិ អា, សានោ។
នោត្តាកាវបក្ខេ “យោន+មា នោ” តិ វាធិការស្ស វវត្តិតវិភាសត្តា និច្ច+មា នោ,
តស្មា នោ+នេ អកាវបក្ខេ សា, សេតិ រូបបសដ្ឋោ ន ហោតិ។ សានោ។ តថា
នេត្តាកាវបក្ខេ។

១៨៨. សាស្សំ+សេ ចា+នដ៍

សាសន្តស្ស្ស អាណន៍ ហោតិ អំ+សេ គេ ច និច្ចំ។ គោ សាន សាណា, សាលោ។
សានំ, សាលេ សាលោ។ សាណា, សាលេហិ សាលេភិ។ សានស្ស្ស, សានំ។ សាណា,
សាលេហិ សាលេភិ។ សាលេ, សាលេសុ។

សុវា យុវា។ “ឯកវចនយោស្ស+យោនំ”តិ រស្ស្សត្តំ វិសេសោ។ គេ តុ -

១៣០. គេ វា

អយោនំ គេ វា រស្ស្សា ហោតិ តិលិដ្ឋេ។ គោ សុវ សុវា។

អាការន្តំ។

មុនិ សិលោចោ។ លេ កតេ -

៩៣. យោសុ លិស្ស បុមេ

លេសញ្ញាស្ស្ស ឥស្ស យោសុ វា ជ ហោតិ បុល្លិដ្ឋេ។ មុនយោ, លេគ្គហណំ កិ,
ឥការន្តសមុទាយស្ស្ស មា សិយា។ ឥគ្គហណំ កិ, ញ្ញការស្ស្ស វាតិ។ អតោតិ
សាមញ្ញនិទ្ទេសា លក្ខណិកអ ការតោ យោនំ ជាដេ សម្បត្តាបិ
អវិធានសាមត្តិយា ន ហោតិ។ សាមត្តិយញ្ញ អញ្ញថា អនុបបត្តិ។

១១៤. លោចោ

លេលតោ យោនំ លោចោ ហោតិ តិ យោលោបេ -

៨៨. យោលោប+និសុ ធិយោ

យោនំ លោបេនិសុ ច ធិយោ ហោតិ។ មុនិ។ មុនយោតិ ឯត្ថ យោលោចោ
កិមត្តំ ន ហោតិ, អក្កេន លេត្តស្ស្ស ធាសិតត្តា។ កិច្ច បឋមំ ន ហោតិ,

អន្តរផ្គុំត្រាយ ឈត្តស្ស។ ភោ មុនិ មុនិ, មុនយោ មុនិ។ មុនិ, មុនយោ មុនិ។ មុនិណា,
មុនិហិ មុនិភិ។ “យោលោបនិសុ” “វីមន្តវន្តន” មិច្ឆាធិញ្ញាបកា ឥការុការាណំ
សុនំហិសុ ធីយស្ស+និច្ចត្តា មុនិហិ មុនិណំ មុនិសុ ឥតិបិ ហោតិ។ “ឈលា សស្ស
នោ” តិ នោ, មុនិនោ មុនិស្ស, មុនិនំ។ “នាស្មាស្ស” តិ នា, មុនិនា មុនិម្ហា មុនិស្មា។
មុនិម្ហិ មុនិស្ហិ, មុនិសុ។ “ឥតោ ក្រិចិ សស្ស ជានុពន្លោ” (គណាសុត្ត) តិ ព្រហ្មាធិសុ
ចាហា “យោ ច សិស្សោ មហាមុនេ” តិ ឯត្ត “យ+ព្រហ្មាធិតេ” តិ សស្ស ឯជ។

ឯវំ -

ដោតិ ចាណិ គណ្ហិ មុដ្ឋិ, កុច្ឆិ វត្តិ សាលិ វីហិ;
ព្យាធិ ឌុធិ ពោធិ សន្ធិ, វាសិ កេសិ សាតិ ធីបិ។

ឥសិ គិនិ មណិ ធនិ, គិរិ វិ កិរិ កបិ;
អសិ មសិ និធិ វិធិ, អហិ កិមិ បតិ ហិរិ។

អរិ តិមិ កលិ ពលិ, ជលិ ច គហាបតិ;
ឡរិមិ វរមតិ, និរុបធិ អធិបតិ;
អញ្ញាលិ សារថិ អតិថិ, សមាធិ ឧទធិប្បកុតយោ។

អគ្គិ+ឥសីនំ អយំ វិសេសោ -

១៤៧. សិស្ស+គ្គិតោ និ

អគ្គិស្មា សិស្ស និ ហោតិ វា។ អគ្គិនិ អគ្គិ, អគ្គយោ ឥច្ឆាធិ មុនិសន្តសមំ។

១៣៣. ដេ សិស្សិ+សិស្មា

ឥសិស្មា សិស្ស ជេ វា ហោតិ។ ឥសេ ឥសិ។ “យ+ព្រាហ្មាទិតេ” តិ គស្ស ឯ វា,
កោ ឥសេ ឥសិ, ឥសយោ ឥសិ។ ឥសី។

១៣៤. ទុតិយស្ស យោស្ស

“ទុតិយា យោស្ស” តិ អវត្ថា “ទុតិយស្ស យោស្ស” តិ វិសុំ ករណំ
“ឯកយោគនិទ្ទិដ្ឋាន+មហ្ម+កទេសោ+នុវត្តតេ, ន ត្រេ+ករិកត្តិយុត្តានំ” តិ
ញាយា ទុតិយាយោស្សតិ នានុវត្តិយ យោស្សតិ សាមញ្ញេន អនុវត្តិយ
ឯកទ្វាទិតោ បឋមា យោស្សបិ ដេវិណានត្ថំ។ ឥសិស្មា បរស្ស ទុតិយា យោស្ស
ជេ វា ហោតិ។ ឥសេ ឥសយោ ឥសិ, សេសំ មុនិសមំ។

អាទិ, អាទយោ ឥទ្ធាទិ, ស្មិម្ហិ -

៥៥. វត្សាទីហិ ជា ស្មិនោ

វត្សាទីហិ ស្មិនោ ជា វា ហោតិ។ អាទោ អាទិម្ហិ អាទិស្មិ, អាទិសុ។

សមាសេ ឥការន្តតោ យោ+ស្មិសុ វិសេសោ។

១៨២. ឥតោ+ញាត្ត បុមេ

អញ្ញាត្ត វត្តមានតោ ឥការន្តតោ នាមស្មា យោនំ នោ+នេ វា ហោតិ
យថា ក្កមំ បុល្លិដ្ឋេ។ អរិយវុត្តិនោ អរិយវុត្តយោ អរិយវុត្តិ។ កោ អរិយវុត្តិ
អរិយវុត្តិ, អរិយវុត្តិនោ អរិយវុត្តយោ អរិយវុត្តិ។ អរិយវុត្តិ, អរិយវុត្តិនោ
អរិយវុត្តយោ អរិយវុត្តិ។ អរិយវុត្តិនោ ឥទ្ធាទិ តុ មុនិសមំ។

១៨៣. នេ ស្មិនោ ក្ខតិ

អញ្ញត្ត ឥការន្តតោ នាមស្នា ស្និនោ នេ វា ហោតិ ក្នុងិ។ អរិយវុត្តិនេ
អរិយវុត្តិម្ហិ អរិយវុត្តិស្និ, អរិយវុត្តិសុ។ ឯវំ តោមវង្កុសចាណិនោ សារមតិនោ
ឥច្ឆាទិ។ ក្នុងិគ្គហណា ន សព្ពត្ត នេអាទេសោ។

ឥការន្តំ។

ទណ្ឌី, សិលោទោ។ “ឯកវចនេ” ច្ឆាទិនា រស្សេ រស្សេ រស្សេ អនបុំសកត្តា
“សិស្តីនា+នបុំសកស្ស” តិ និសេនោ។ យោម្ហិ ឯកវចនេ ច សព្ពត្ត រស្សេ។

៧៥. យោនំ នោ+នេ បុមេ

ឈសញ្ញតោ យោនំ នោ+នេ វា ហោតិ យថា ក្នុងិ បុល្លិដ្ឋេ។ ទណ្ឌិនោ។

៧៦. ជន្តហេត្វិយបេហិ វា

ជន្ត+ហេត្វិ វា ញីការន្តេហិ យ+បសញ្ញេហិ ច បរេសំ យោនំ វា លោទោ
ហោតិ។ “យោលោបនិសុ ធីយោ” តិ ធីយេ ទណ្ឌិ ទណ្ឌិយោ។ គេ តុ “គេ វា” តិ វា
រស្សេ។ ភោ ទណ្ឌិ ទណ្ឌិ, ទណ្ឌិនោ ទណ្ឌិ ទណ្ឌិយោ។

៧៧. នំ ឈីតោ

ឈសញ្ញតោ អំវចនស្ស នំ វា ហោតិ។ ទណ្ឌិនំ ទណ្ឌិ, ទណ្ឌិនេ។

៧៨. នោ

ឈីតោ យោនំ នោ វា ហោតិ បុល្លិដ្ឋេ។ ទណ្ឌិនោ ទណ្ឌិ ទណ្ឌិយោ។ ទណ្ឌិនា,
ទណ្ឌិហិ ទណ្ឌិភិ។ “ឈលា សស្ស នោ” តិ នោម្ហិ កតេ ទណ្ឌិនោ ទណ្ឌិស្ស,
ទណ្ឌិនំ។ “នា ស្នាស្ស” តិ ស្នាស្ស នា, ទណ្ឌិនា ទណ្ឌិម្ហា ទណ្ឌិស្នា។

៧៧. ស្ម័គ្រនាម

ឈរតោ ស្ម័គ្រចនស្សនិ ហោតិ វា។ ទណ្ឌិនិ ទណ្ឌិស្ម័, ទណ្ឌិសុ, ពហុលាទិកាវា
ស្ម័គ្រ កាមណី+សេនានិ+សុដិបតុតិនំ និអាទេសាការោ ចរិសេសោ។ ឯវំ -

ធម្មំ សង្ឃំ ញាណំ ហត្ថំ, ចក្កំ បក្ខំ ធាបី រដ្ឋំ;
ធន្តំ មាលី ចម្មំ យោគី, ភាគី ភោគី កាមី សាមី។

ធលី គណី សសី កុដ្ឋំ, ជជី យានិ សុខំ សិខិ;
ធន្តំ មន្តំ ករិ ចាគី, កុសលី មុសលី ពលី; (វាចី, រូ)

ចាបការី សត្តុយាតិ, មាល្យការី ធិយជិវិ;
ធម្មវាទី សីហនាទិ, ភូមិសាយី សីយយាយី។

ញាការន្តំ។

ភិក្ខុ, សិលោទោ។ លសញ្ញាយំ -

៨៣. លា យោនំ វោ មុមេ

លតោ យោនំ វោ ហោតិ វា មុល្លិដ្ឋេ។

៩៤. វេ+វោសុ លុស្ស

លសញ្ញាស្ស ឧស្ស វេ+វោសុ ជ ហោតិ។ ឯត្ថ “មុមាលបនេ វេវោ” ត្យ+ត្រ
វោស្ស សហចរិតញាយា អនិស្សិតត្តា ជាតិវសេន “លា យោនំ” ត្យាទោ វោ ច
គយ្ហតិ។ ភិក្ខុវោ។ អញ្ញត្រ “លោទោ” តិ យោលោទោ។ “យោលោបនិសុ
ធិយោ” តិ ធិយេ ភិក្ខុ។ ភោ ភិក្ខុ ភិក្ខុ។

៩៦. បុមា+លបនេ វេ+វោ

លសញ្ញតោ ឧតោ យោស្សា+លបនេ វេ+វោ ហោន្តិ វា បុល្លិដ្ឋេ។ ភិក្ខុវេ
ភិក្ខុវោ ភិក្ខុ។ ភិក្ខុំ, ភិក្ខុវោ ភិក្ខុ។ ភិក្ខុនា, ភិក្ខុហិ ភិក្ខុភិ។ “លលា សស្ស
នោ” តិ លតោ សស្ស នោ វា, ភិក្ខុនោ ភិក្ខុស្ស, ភិក្ខុនំ។ “នា ស្សាស្សា” តិ លតោ
វា ស្សាស្ស នា, ភិក្ខុនា ភិក្ខុម្ហា ភិក្ខុស្មា។ ភិក្ខុម្ហិ ភិក្ខុស្មិ។ ឯវំ -

សេតុ កេតុ វាហុ ភាណុ, សំកុ ឧច្ឆ វេឡុ មច្ឆុ (បដ្ឋុ, រ) សិទ្ធិ ពន្ធុ នេរុ មេរុ,
សត្តុ ការុ ហេតុ ជន្តុ។ រុរុ បដុ - ឥច្ឆានយោ។

ជន្តុ+ហេតុនំ យោស្ស+យំ ភេនោ។ “ជន្តុ+ហេតុ+យ+ហេហិ វា” តិ យោលោបេ -

៩៧. ជន្តាទិតោ នោ ច

ជន្តាទិតោ យោនំ នោ ហោតិ វោ ច បុល្លិដ្ឋេ។ ជន្តុនោ ជន្តុវោ ជន្តុយោ។ ភោ
ជន្តុ ជន្តុ, ជន្តុនោ, “បុមាលបនេ វេ+វោ” តិ វេ+វោ, ជន្តុវេ ជន្តុវោ ជន្តុយោ។ ជន្តុំ, ជន្តុ
ជន្តុនោ ជន្តុវោ ជន្តុយោ។ សេសំ ភិក្ខុសមំ។

ហេតុ, ហេតុ ហេតវោ។ “យោម្ហិ វា ក្ខមិ” តិ លសញ្ញស្ស ឧស្ស វា ជាទេសោ,
ហេតយោ។ យោម្ហិ អន្តរដ្ឋត្តា បឋមំ ជាទេសេ កតេ បច្ឆា យោលោតាភាវោ,
តថា ហិ អន្តរដ្ឋ+ពាហិរដ្ឋិវិគាណេស្ស+ន្តរដ្ឋិវិធិយេវ ពលវា។ ឯតុ ច
បកតិវិស្សិត+មន្តរដ្ឋំ, បច្ឆយនិស្សិតំ ពាហិរដ្ឋំ។ ហេតុយោ។ ភោ ហេតុ, ហេតុ
ហេតវេ ហេតវោ ហេតយោ ហេតុយោ។ សេសំ បុត្តសមំ។

ពហុតោ នំម្ហិ -

៩៨. ពហុកតិទ្ធិ

នំម្ហី ពហុនោ កតិស្ស ច នុក ហោតិ តិលិដ្ឋេ។ ពហុនំ។ សេសំ ភិក្ខុសមំ។

វត្ត សិ,

៥៧. ល្អ+បិតាទីន+មា សិម្ហី

ល្អបច្ចយន្តានំ

បិតុ+មាតុ+ភាតុ+ដីតុ+ធុហិតុ+ជាមាតុ+នត្តុ+ហោតុ+ចោត្តនញ្ញា ហោតិ
សិម្ហី។ វត្តា។ “កត្តិ ល្អ+ណាកា” តិ វិហិតល្អបច្ចយស្ស គហណាយតោ
ធាតុតោ ហិ សោ វិហិតោ, “បច្ចយគ្គហណោ យស្មា សោ វិហិតោ, តទាទិនោ
តទន្តស្ស ច គហណំ” តិ ញាយា តទវិទាការតោ តទន្តធាតុនោបិ គហណំ តិ
ល្អបច្ចយន្តានំ តិ វត្តំ។

១៦២. ល្អ+បិតាទីន+ម សេ

ល្អបច្ចយន្តានំ បិតាទីនញ្ញា+រដ៍ ហោតិ សតោ+ញ្ញាត្រ។ “អារដ៍ស្មា” តិ ដោ,
វត្តារោ។

៥៨. គេ អ ច

គេល្អ+បិតាទីនំ អ ហោតិ អា ច។ ភោ វត្ត វត្តា, វត្តារោ។ វត្តារំ, វត្តារេ
វត្តារោ។ ធាវចនស្ស “ជា នាស្មានំ” តិ ជា, វត្តារោ។

១៦៦. សុ+ហិស្វា+រដ៍

សុ+ហិសុ ល្អ+បិតាទីន+មារដ៍ វា ហោតិ។ វត្តារេហិ វត្តារេភិ វត្តហិ វត្តភិ។

១៦៥. សលោចោ

ល្អ+បិតាទីបី សស្ស លោចោ វា ហោតិ។ វត្ត វត្តនោ វត្តស្ស។

១៦៣. ទំម្លី វា

ទំម្លី ល្អ+បិតាទីន+មារដ វា ហោតិ។ វត្តារាទំ។

១៦៤. អា

ទំម្លី ល្អ+បិតាទីន+មា វា ហោតិ។ វត្តានំ វត្តនំ។ ស្មាស្ស ជា, វត្តារា។

១៧៤. ដិ ស្មិនោ

អារវា+ទេសម្ហា ស្មិនោ ដិ ហោតិ។

១៧៦. រស្សារាដ

ស្មិម្ហិ អារោ រស្សោ ហោតិ។ វត្តិ, វត្តារេសុ វត្តសុ វត្តសុ។ ឯវំ -

ឯវំ ភត្ត កត្ត ទេតុ, សោតុ ញាតុ ជេតុ ធនតុ;
ភេត្ត ទាតុ ធាតុ ពោទុ, វិញ្ញាបេតាទយោបិ ច។

សត្តសទ្ធស្ស បន ទាម្ហិ ពហុលាទិកាវា “ល្អ+បិតាទីន+មសេ” តិ វា
អារវាទេសេ សត្តារា សត្តនា។ សេសំ វត្តសមំ។

សិម្ហិ អា, បិតា។ “ល្អ+បិតាទីន+មសេ” តិ អារវាទេសេ -

១៧៧. បិតាទីន+មនត្វាទីនំ

នត្វាទីវដ្ឋិតានំ បិតាទីន+មារោ រស្សោ ហោតិ សញ្ញាសុ វិភត្តិសុ។
“ល្អ+បិតាទីន+មសេ” “សុ+ហិស្វារាដ” “ទំម្លី វា” តិ ឯត្ត វត្តិវិភត្តិសុ បរេសុ អារាដ

ហោតីតិ តាវិភត្តិយោ បដិច្ច សញ្ញាសូតិ វុត្តំ។ បិតរោ។ ភោ បិត បិតា, បិតរោ។
បិតរំ, បិតរេ បិតរោ។ បិតរា, បិតរេហិ បិតរេភិ បិតូហិ បិតូភិ។ បិតុ បិតុនោ
បិតុស្ស, បិតរាណំ បិតូណំ។ “បិតុន្នំ” តិ នំម្ហិ ជីយេ រស្ស+ទ្វិត្តានីតិ វុត្តំ។ “សានុវុត្តំ
សុត្តំ” តិ ញាយា “ពហុកតិណ្ណំ” តិ ឯត្ត នុក-តតិ យោគវិភាគេនបិ សិដ្ឋតិ ឯត្ត
អនុវត្តិតនំម្ហិ។ បញ្ចមីធម្មិ តតិយាចតុត្តិសមំ។ បិតរិ, បិតរេសុ បិតូសុ,
រស្សភារោ។ នត្តា, នត្តារោ។ ភោ នត្ត នត្តា, នត្តារោ ឥច្ឆាទិ វុត្តសមំ។

គុណាវន្តសិ,

១៥០. ន្តស្ស

សិម្ហិ ន្តស្ស ជា ហោតិ។ គុណាវា។ យោម្ហិ “ន្តន្តនំ ឆោ យោម្ហិ បឋមេ” តិ
សវិភត្តិស្ស ន្តស្ស ឆោ ហោតិ។ ឯត្ត ច “ន្តុ វុត្តុ+មន្តា+វុត្តុ+តវុត្តុសម្ពន្ធិ” តិ
បរិភាសតោ ន្តុ ច វុត្តាទិសម្ពន្ធិយេវ គយ្ហតេ, ន ជន្ត តន្តាទិនំ។ គុណាវន្តោ។
អញ្ញាត្រ -

៩០. ហោនោ ន្តស្ស

យោអាទិសុ ន្តស្ស អ ហោតិ។ គុណាវន្តតិ អ ការន្តា ជា+ដេអាទេសា
ហោន្តិ, គុណាវន្តោ។ “ជជាអំ គេ” តិ ជាទយោ, ភោ គុណាវ គុណាវា គុណាវំ,
គុណាវន្តោ គុណាវន្តោ។ “ន្តស្ស ច ជ វំ+សេ” តិ អំសេសុ ន្តស្ស ដោ វា, គុណាវំ
គុណាវន្តំ, គុណាវន្តោ។ “តោ+តា+តិ+តា ស+ស្មា+ស្មី+នាសូ” តិ តាអាទយោ
ហោន្តិ, គុណាវតា គុណាវន្តេន, គុណាវន្តេហិ គុណាវន្តេភិ។
“លក្ខណិកបដិបទោត្តសុ បដិបទោត្តស្សេវ គហណំ, ន លក្ខណិកស្ស” តិ
ញាយា “ន លក្ខណិកស្ស” តិ វុត្តព្យត្តិបក្ខ+មនបេ ក្ខិត្វា “អតោ” តិ
រស្សការជាតិយា បេក្ខិត្វតត្តា គុណាវន្តេនាតិ “អតេនា” ត្យ+នេន សិដ្ឋតិ។

ជាតិ=សាមញ្ញំ, ព្យតិ=វិសេសោ។ គុណវតោ គុណវស្ស គុណវន្តស្ស, “តំ
នំម្ហិ” តិ នំម្ហិ តំ វា, គុណវតំ គុណវន្តានំ។ គុណវតោ គុណវន្តា គុណវន្តម្ហា
គុណវន្តស្ហា។ គុណវតិ គុណវន្តេ គុណវន្តម្ហិ គុណវន្តស្ហី, គុណវន្តេសុ។ “ន្តស្ស
ច ជ វា” តិ យោគវិភាគា យោសុ ច ន្តស្ស វា ជាទេសេ កតេ យោស្ស ជា, “ចក្កមា
អន្ធិតា ហោន្តិ”, “វគ្គមុនាតិវិយា ភិក្ខុ វណ្ណាវា” ឥច្ឆាទី ហោន្តិ។

ឃ្លំ គុណវា កុលវា ជលវា យសវា ធនវា សុតវា ភគវា ហិមវា ពលវា
សីលវា បញ្ញវា ឥច្ឆាទី។

១៥៣. ហិមវតោ វា ឌី

ហិមវតោ សិម្ហិ ន្តស្ស ឌី វា ហោតិ, ហិមវន្តោ ហិមវា។ សេសំ បុរិមសមំ។

អាយស្មន្តសន្តោ កម្មវាចាយ ក្ខិ ពហុលាទិកាវា ធូវចនេន អាយស្មន្តា,
តិណ្ណំ វចនេន អាយស្មន្តោតិ ទិស្សតិ។

ឃ្លំ សតិមា ធិតិមា គតិមា មុតិមា មតិមា ជុតិមា សិរិមា ហិរិមា ដុតិមា
រតិមា យតិមា សុចិមា កលិមា ពលិមា កសិមា រុចិមា ពុទ្ធិមា ចក្កមា ពន្ធមា
ហេតុមា សេតុមា កេតុមា វហុមា ភាណុមា ខាណុមា វិជ្ជុមា ឥច្ឆាទយោ។

ឧការន្តំ។

វេស្សក្ខ សិលោចោ។ តេ ច វស្សភាវោវិសេសោ។
“ឯកវចនយោស្ម+យោនំ” តិ វស្ស “លា យោនំ វោ បុមេ” តិ វោ, វេស្សក្ខវោ,
“វេវោសុ លុស្សា” តិ វុត្តត្តា ន ជាទេសោ, “លោចោតិ យោលោមេ វេស្សក្ខ។ “គេ
វា” តិ វា វស្ស ភោ វេស្សក្ខ វេស្សក្ខ, វេស្សក្ខវោ វេស្សក្ខ។ វេស្សក្ខំ, វេស្សក្ខវោ
វេស្សក្ខ។ វេស្សក្ខនា ឥច្ឆាទិ ភិក្ខុសមំ។ ឃ្លំ សយម្ហ បរាភិក្ខុ អភិក្ខុអាទយោ។

គោត្រក្នុងសហក្រសធុហិ បន យោនំ “ជន្លាធិតោ នោ វា” តិ នោ, វោ វា,
គោត្រក្នុងនោ គោត្រក្នុងវោ គោត្រក្នុង។ សហក្រនោ សហក្រវោ សហក្រ, សេសំ
វេស្សក្រសមំ។

៨៥. ក្រតោ

ក្របច្ចយន្តតោ យោនំ នោ វា ហោតិ បុល្លិដ្ឋេ។ សព្ពញ្ញនោ។ អញ្ញាត្រ “លា
យោនំ វោ បុមេ” តិ ន វោ, “ក្រតោ” តិ ជន្លាធិហិ បុមេក្រវណា។ យោលោបេ
សព្ពញ្ញ។ ភោ សព្ពញ្ញ សព្ពញ្ញ, សព្ពញ្ញនោ សព្ពញ្ញ ឥច្ឆាធិ។

ឃំ មគ្គញ្ញ ធម្មញ្ញ អត្តញ្ញ កាលញ្ញ វត្តញ្ញ មត្តញ្ញ កតញ្ញ កថញ្ញ វិញ្ញ វិទ្ធិ
ឥច្ឆាធិយោ។ ឃត្ត “វិទា ក្រ” “វិតោ ញ្ញាតោ” “កម្មា” តិ តិសុ សុត្តេសុ
ក្របច្ចយស្ស គហិតត្តា វេទក្រអាធិយោ រូបច្ចយន្តា ន គហិតា។

ឧការន្តំ។

គោ, សិ, សិលោចោ។ គោ។

៦៧. គោស្សរា+គ+សិ+ហិ+នំសុ ការ+គវា

គ+សិ+ហិ+នំវដ្ឋិតាសុ វិភត្តិសុ គោសធុស្ស ការ+គវា ហោន្តិ និច្ចំ។

១៧០. ឧក+គោហិ ដោ

ឧក+គោហិ យោនំ ដោ ហោតិ។ គាវោ គវោ។ គោ គោ, គាវោ គវោ។

៧២. ការុ+ម្ហិ

អំវេនេ គោស្ស ការុ វា ហោតិ។ ការុំ ការុំ គរុំ, គាវោ គវោ។

៧១. ឆាស្ស្ក

គោតោ ឆាស្ស្ក អា ហោតិ វា។ ឯកវណ្ណត្តា ន សញ្ញាទេសោ។ “បញ្ចមិយំ
បរស្ស្ក”តិ វត្តន្ត “អាទិស្ស្ក”តិ ឆាស្ស្ក អា ហោតិ, បរលោចោ, កាវា កាវេន កវា
កវេន, គោហិ គោភិ។

៦៩. កវំ សេន

គោស្ស្ក សេ វា កវំ ហោតិ សហ សេន។ កវំ កាវស្ស្ក កវស្ស្ក។ កក្ខាយនេ
“កវំ ចេ តវមាឆានំ”តិ ចាឡី បដិច្ច នំម្ហិ ពហុវចនមេវ សាធិតំ, ឥធិ “កវំវ
សិទ្ឋិនោ សទ្ឋំ”តិ ទស្សនតោ ឯកវចនញ្ច។

៧០. គុន្ទញ្ច នំនា

នំវចនេន សហ គោស្ស្ក គុន្ទំ ហោតិ កវញ្ច វា។ គុន្ទំ កវំ គោនំ។ កាវា កាវម្ហា
កាវស្មា កវា កវម្ហា កវស្មា។ កាវេ កាវម្ហិ កាវស្មិ កវេ កវម្ហិ កវស្មិ។

៦៨. សុម្ហិ វា

សុម្ហិ គោស្ស្ក កាវ+កវា ហោតិ វា។ កាវេសុ កវេសុ គោសុ។ គោស្ស្ក
គោណាទេសោ ន កតោ, សទ្ឋន្តវត្តា។ គោណាសទ្ឋោ ហិ សត្តសុ វិភត្តិសុ
ទិស្សតីតិ។

ឱសុ+ភ្នមិ+បសុ+វំសិ-ទិសា+វាចា+ម្ហុ+ចក្កសុ;
ទសសុ+ត្រេសុ គោ វុត្តោ, លគ្គេ ច វជិវេ ឥតិ។

ឱការន្តំ។

ឥតិ បុល្លិដ្ឋំ។

កញ្ញា, សិលោទោ។

១,១១. យា

ឥតិយំ វត្តមាណស្ស នាមស្ស+ន្តេ វត្តមាណោ អាការោ យសញ្ញោ ហោតិ។
“ជន្ត+ហេត្វិ+យ+បេហិ វា” តិ យោលោទោ វា។ កញ្ញា កញ្ញាយោ។
“យ+ព្រហ្មាទិតេ” តិ គស្ស ឯ វា, កញ្ញោ កញ្ញា, យោម្ហិ កញ្ញា កញ្ញាយោ។ “យោ
ស្សំ+ស្សា យំ+តិស្ស” តិ អម្ហិ វស្សោ។ កញ្ញំ, កញ្ញា កញ្ញាយោ។

៤៥. យ+បតេ+កស្មី នាទិនំ យ+យា

យបតោ ស្មីវិភត្តិបរិយន្តានំ ឯកត្តេ នាទិនំ យ+យា ហោន្តិ យថាក្កមំ។
កញ្ញាយ, កញ្ញាភិ កញ្ញាហិ។ កញ្ញាយ, កញ្ញានំ។

១០៣. យំ

យបតោ ស្មីនោ យំ វា ហោតិ។ កញ្ញាយំ កញ្ញាយ។ “យ+ បតេ+កស្មី
នាទិនំ យ+យា” “យំ” តិ ច ឥមេសំ អបវានាទិនំ វិសយេ ម្ហិស្ស ឧស្សុក្កត្តា បវត្តិ
នត្តិ តិ ស្មីនោ ពហុលាទិការា “ស្មា+ហិ+ស្មិន្ទ” មិច្ឆាទិនា ម្ហិកតេ
“ធនសសហស្សិម្ហិ ធាតុម្ហិ” តិ សិជ្ឈតិ។ កញ្ញាសុ។ ឯវំ -

សទ្ធា មេធា បញ្ញា វិជ្ជា, ចិន្តា មន្តា តណ្ហា វិណា;
ឥច្ឆា មុច្ឆា ឯជា មាយា, មេត្តា មត្តា សិក្ខា ភិក្ខា។

ជន្ម្យា គីវា ជីវ្ហា វាចា, នាយា អាសា គង្គា នាវា;
កាថា សេនា លេខា សាលា, មាលា វេលា បូជា ទិដ្ឋា។

បិទាសា វេទនា សញ្ញា, ចេតនា តសិទ្ធិ បដា;
ទេវតា វដ្តកា គោធា, ពលាកា បរិសា សភា។

ឡកា សេដាលីកា លដ្ឋា, សលាកា វាលុកា សិខា;
វិសាខា វិសិខា សាខា, វាចា វញ្ញា ជដា យដា។

ជេដ្ឋា សោណ្ណា វិតណ្ណា ច, ករុណា វនិតាលតា;
កថា និទ្ធា សុដា រាជា, វាសនា សីសទា បទា។

បកា សីមា ខមា ឆាយា, ខត្តិយា សក្ករា សុរា;
ទោលា តុលា សិលា លិលា, លាលេ+លា មេខលា កលា។

វឡវា+លម្ពុសា មូសា, មញ្ញុសា សុលសា ទិសា;
នាសា ដុណ្ណា គុហា ញៀហា, លសិកា វសុដាធម្មោ។

“ន+ម្មាទីហិ” តិ អម្មា+អន្ទា+អម្ពាហិ គស្ស ឯកាវា+កាវេ -

៦២. រស្សេរាវា

អម្មាទីនំ គេ រស្សេរាវា ហោតិ។ អម្ម អម្មា ឥច្ឆាទិ។ សេសំ កញ្ញាវ។ ឯវំ អន្ទា
អម្ពា។ សភាបរិសាហិ ស្មិនោ “តី សភាបរិសាយា” តិ តី វា ហោតិ។ “យោស្ស”
មាទិនា រស្សេរ សភតី សភាយំ សភាយ។ បរិសតី បរិសាយំ បរិសាយ។

អាការវន្តំ។

មតិ, យោម្ហិ -

១,១០. បិ+ត្ថិយំ

ឥត្តិយំ វត្តមាណស្ស នាមស្ស+ន្តេ វត្តមាណ ឥវណ្ណា+វណ្ណា បសញ្ញា ហោត្តិ។

១១៦. យេ បស្សី+វណ្ណាស្ស

បសញ្ញាស្ស ឥវណ្ណាស្ស លោតោ ហោតិ វា យ កាវេ។ “បរោ ក្ខតិ”តិ
អនុវត្តិតក្ខតិក្កហណា យេ បវេ ច-ការ+បុព្វរូទា- និ ន ហោត្តិ។ មត្យោ។
អញ្ញាត្រ “ជន្ទា”ធិនា យោលោតោ, ធីយោ, មតិ មតិយោ។ ភោ មតិ មតិ, មត្យោ
មតិ មតិយោ។ មតិ, មត្យោ មតិ មតិយោ។ មតិយា, មតិហិ មតិភិ។ មត្យោ
មតិយា, មតិនំ។ ស្មិនោ យំ, មត្យំ មតិយំ មត្យោ មតិយា, មតិសុ។ ឃំ -

បត្តិ យុត្តិ វុត្តិ កិត្តិ, មុត្តិ តិត្តិ ខន្តិ កន្តិ;
សន្តិ តន្តិ សិទ្ធិ សុទ្ធិ, ឥទ្ធិ វុទ្ធិ ពុទ្ធិ ពោធិ។

ភូមិ ជាតិ បីតិ សុតិ, នន្តិ សន្តិ សោណិ កោជិ;
ធិដ្ឋិ វុដ្ឋិ តុដ្ឋិ យដ្ឋិ, ចាធិ អាធិ នាធិ កេធិ។

សតិ មុតិ គតិ បុតិ, ធិតិ យុវតិ វិកតិ;
រតិ វុចិ វស្មិ អសនិ, វសនិ ឱសនិ អង្គលិ;
ធូលិ ធុប្រនិ ធាណិ, អជិ ធិវិ ឥច្ឆាធិ។

៥៥. វត្យាធិហិ ជា ស្មិនោ

វត្យាធិហិ ស្មិនោ ជា វា ហោតិ។ វត្តោ វត្យំ វត្តិយំ វត្យោ វត្តិយា, វត្តិសុ។
សេសំ មតិសមំ។

ឥការវន្តិ។

ឆានី, សិលោចោ។ “ឯកវចនេ” ឆានិធា រស្សោ។ “យេ បស្សិវវណ្ណាស្ស” តិ
ឡិលោចោ, ឆានស្សោ។ “ជន្ទា” ឆិនាយោលោចោ។ ឆានី ឆានិយោ។ “គេ វា” តិ
រស្សោ។ គោ ឆានិ ឆានី, ឆានស្សោ ឆានី ឆានិយោ។

៧៣. យំ មិតោ

បសញ្ជីតោ អំវចនស្ស យំ វា ហោតិ។ ឆាន្សំ ឆានិយំ ឆានី, ឆានស្សោ ឆានី
ឆានិយោ។ “យបតេកា” ឆិនាយា។ ឆាន្សោ ឆានិយា, ឆានីហិ ឆានីតិ។ ឆាន្សោ
ឆានិយា, ឆានីនំ។ ឆាន្សំ ឆានិយំ ឆាន្សោ ឆានិយា, ឆានីសុ។ ឯវំ -

មហិ វេតរណី វាបិ, ចាជលី កទលី យដិ;
ឆារី កុមារី តរុណី, វារុណី ព្រាហ្មណី សឡិ។

គន្ធព្វិ កិណ្ឌិ ឆាតិ, ឆេវី យក្ខិ អដិ មិតិ;
វានី សុករី សិហិ, ហំសិ កាកិ ច កុក្កដិ។

ឥឆានយោ។

ឯត្ថ ច ឡិការលោបេ ញាការបុព្វរោ, វេតរញ្ជោ វេតរណីយោ។ វេតរញ្ជំ
វេតរណីយំ វេតរណី, វេតរញ្ជោ វេតរណីយោ ឥឆានិ។ យោសុ -

៧៤. ឆន្ទា ឆយាស្សាម

យោសុ ឆនិសឡស្ស អាម វា ហោតិ។ សុព្រា+នក+អាម ឥត្យាឆិ
ញាការ+កកា+មកា អាគមលិដ្ឋិ។ ស ច “មាណុសោ សរាណ+មន្តា បរោ” តិ
មាណុសុត្តា សរាណ+មន្តា បរោ ហោតិ តិ ឡិការា បរោ។ “យវា សរេ” តិ យេ ឆស្ស

ដោ, យស្ស ច បុត្ត្រ្យបំ, នង្គាយោ។ វា ប-លោប+យោលោបេសុ នង្គាយោ នង្គិ នង្គិយោ
ត្រាធិ។

ឡាការន្តំ។

យាគុ, យាគូ យាគុយោ។ ភោ យាគុ, យាគូ យាគុយោ។ យាគុំ, យាគូ
យាគុយោ។ យាគុយា, យាគូហិ យាគូភិ។ យាគុយា, យាគូនំ។ យាគុយំ យាគុយា,
យាគូសុ។ ឃំ ធាតុ+ធនុ+កាសុ+ទទុ+កណ្ណុ+កច្ចុ+វជ្ជុ+កវេណុ+សស្សុ+បិយដ្ឋុ
អាទយោ។

ឃត្ត ធាតុសន្នោ “មនោធាតុនា”តិ អភិធម្មារតារេ វុត្តត្តា បុល្លិដ្ឋេបិ
ធិស្សតិ, តំ សក្កជមតេន វុត្តន្តិ កេចិ។

មាតា, មាតរោ។ ភោ មាត មាតា, មាតរោ។ មាតរំ, មាតរេ មាតរោ។
មាតរា, ធាស្ស យោទេសេ “យេ បស្ស”តិ យោគរិភាគា បលោចោ, អនុញ្ញាតោ
អហំ មត្យា, អញ្ញាត្រ មាតុយា, មាតរេហិ មាតរេភិ មាតុហិ មាតុភិ។ សលោបេ
មាតុ, បសញ្ញត្តា ‘នោ’ ន ហោតិ, មត្យា មាតុយា, មាតរានំ មាតានំ មាតុនំ។
ធីជ្ជិសយេ “មាតុស្ស សរតី”តិបិ ធិស្សតិ។ មាតរិ, មាតរេសុ មាតុសុ។
វិសេសា+ញ្ញាត្រ បិតុសមំ។ ឃំ ធីតុ+ទុហិតុសន្នោ។

ឧការន្តំ។

រស្សនិសេធសិលោបេ ច កតេ ជម្ពុ។ “ជន្ទា”ធិនា យោលោបេ, ជម្ពុ
ជម្ពុយោ។ “កេ វា”តិ រស្សេ ភោ ជម្ពុ, ជម្ពុ ជម្ពុយោ។ ជម្ពុំ, ជម្ពុ ជម្ពុយោ។ ជម្ពុយា,
ជម្ពុហិ ជម្ពុភិ។ ជម្ពុយា, ជម្ពុនំ។ ជម្ពុយំ ជម្ពុយា, ជម្ពុសុ។

ឃំ វត្ថុ ច សរក្ខ, សរពូ សុតន្ទ ចម្ម;

វាម្យ ឆានតាសុរ, សមាណ ខលុ ជម្ពុយា។

ឧការន្តំ។

គោ, គារោ គរោ ឥច្ឆាធិ បុល្លិដ្ឋសមំ។

ឥត្តិលីដ្ឋំ។

នប្បុសក, សិ -

១១១. អំ នប្បុសកេ

អការន្តតោ នាមស្មា សិស្ស អំ ហោតិ នប្បុសកេ។ នប្បុសកំ។

១១២. យោនំ ធិ

អការន្តតោ យោនំ ធិ ហោតិ នប្បុសកេ។ ធិនំ ធិច្ឆរិធានេបិ “ធិនំ វា”តិ បក្ខេ ជាដេ ហោតិ, ធិយេ នប្បុសកា នប្បុសកានិ។ ភោ នប្បុសក នប្បុសកា, នប្បុសកា នប្បុសកានិ។ នប្បុសកំ, នប្បុសកេ នប្បុសកានិ។ នប្បុសកេន, ឥច្ឆាធិ សុគតសទ្ធិសមំ។ ឯវំ -

បុញ្ញ+ចាប+ជល+រូប+សាធនំ,
សោត+យាន+សុខ+ទុក្ខ+ការណំ;
ធាន+សីល+ធន+ល្មាន+លោចនំ,
មូល+ក្យល+ពល+ជាល+មដ្ឋលំ។

នឡិ+ន+លីដ្ឋ+មុខ+ផ្ក+ជល+ម្ពុជំ,
បុលី+ន+ធិញ្ញ+ហិរញ្ញ+ជលា+មតំ;

បទុម+បណ្ណា+សុសាន+វនា+យុធំ,
ហធយ+ច័រ+វត្ត+កុលិ+ទ្រិយំ។

នយន+វនន+យារោ+នន+សោចាន+ចានំ,
ភវន+ភវន+លោហា+លាត+តុណ្ណា+ណ្ណា+បីបំ,
ករណា+មរណា+ព្រាណា+វម្មណា+វញ្ញ+តាណំ,
តករ+នករ+ត័រ+ច្ចត្ត+ធិន្ទោ+នកានិ+ឥច្ឆាទិ;

ឯកច្ចំ,

១៣៦. និស្ស ជា

ឯកច្ឆាទីហិ បរស្ស និស្ស ជា ន ហោតិ, ឯកច្ឆានិ។ ភោ ឯកច្ច, ឯកច្ឆា
ឯកច្ឆានិ។ ឯកច្ចំ, ឯកច្ចេ ឯកច្ឆានិ។ សេសំ នប្បុសកំ។

ឯវំ បឋមំ, បឋមានិ ឥច្ឆាទិ។ បទំ, បទា បទានិ ឥច្ឆាទិ នប្បុសកសមំ។
នាស្មីសុ ភេទោ។

១០៦. នាស្ស សា

បទានីហិ នាស្ស សា ហោតិ វា។ បទសា បទេន។

១០៥. បទានីហិ

បទានីហិ ស្មិនោ សិ ហោតិ វា។ បទសិ បទេ បទម្ហិ បទស្មី, បទេសុ។ ឯវំ
ពិលសធា។

កម្មសទ្ធតោ ឆាស្ស “ឆាស្ស+នោ” តិ ឯនោ វា, កម្មេន,
“បុមកម្មថាមា” ធិនា ឧត្ត កម្មុនា កម្មុនា។ ឥមិនាវ សស្មាសុ ឧត្តំ, ឧស្ស
លសញ្ញាយំ ស+ស្មានំ យថាយោកំ នោ+នា និច្ចំ, វវត្តិវិកាសត្តា វាធិការស្ស។
កម្មុនោ កម្មុស្ស។ កម្មុនា កម្មុ កម្មុម្ហា កម្មុស្មា។ “កម្មុធិតោ” តិ ស្មិនោ វា និម្ហ
កម្មុនិ កម្មេ កម្មុម្ហិ កម្មុស្មី, សេសំ នបុំសកសមំ។ ចម្ម+វេស្ម+ភស្មាទយោ
កម្មុសមា ឧត្តតោ+ញាត្រ។

កច្ចន្ត, សិ។ “ន្តស្ស” តិ វា អំម្ហិ សិលោចោ កច្ចំ។ អញ្ញាត្រ សិស្ស ទំ, កច្ចន្ត,
កច្ចន្តា កច្ចន្តានិ។ ភោ កច្ច កច្ចា កច្ចំ, កច្ចន្តា កច្ចន្តានិ។ កច្ចំ កច្ចន្តំ, កច្ចន្ត
កច្ចន្តានិ។ កច្ចតា កច្ចន្តនេ+ច្ចាធិ បុល្លិដ្ឋសមំ។ ឯវំ យជន្ត+វជន្តាទយោ។

អការន្តំ។

អដ្ឋិ, សិលោចោ។

១១៣. លលា វា

លលតោ យោនំ និ ហោតិ វា នបុំសកេ។ អដ្ឋិនិ។ “លោចោ” តិ យោលោបេ
ធិយោ, អដ្ឋិ។ ភោ អដ្ឋិ អដ្ឋិ, អដ្ឋិនិ អដ្ឋិ។ អដ្ឋិ, អដ្ឋិនិ អដ្ឋិ។ អដ្ឋិនា ឥច្ចាធិ
មុនិសទ្ធសមំ។ ឯវំ បច្ឆិ+អក្កិ+ទទិ+សត្តិ+វារិ+អច្ចិអាទយោ។

ឥការន្តំ។

ទណ្ហិ, នបុំសកត្តា “ឯកវចនេ” ច្ចាធិនា វស្សេ សិលោចោ។ ទណ្ហិនិ ទណ្ហិ។
“គេ វា” តិ វស្សេ ភោ ទណ្ហិ ទណ្ហិ, ទណ្ហិនិ ទណ្ហិ។ “នំ យីតោ” តិ នំ។ ទណ្ហិនំ
ទណ្ហិ, ទណ្ហិនិ ទណ្ហិ។ សេសំ បុល្លិដ្ឋ ទណ្ហិសមំ។ ឯវំ
សុខការិ+សីយយាយិអាទយោ។

ឡាញការងារ

ចក្ខុ, ចក្ខុនិ ចក្ខុ។ សេសំ អដ្ឋិសមំ។ ឯវំ
អាហុ+វសុ+ធនុ+ធារុ+តិបុ+មតុ+សិដ្ឋុ+ហិដ្ឋុ+វត្ថុ+ជតុ+អម្ពុ+ អស្សរអាទិនិ។
អាហុសទ្ធតោ ធាស្ស កោណិទិត្តា សារវិសេសោ។

ឧការងារ

គោត្រភុ, រស្សេ សិលោចោ។ គោត្រភុនិ គោត្រភុ។ គោ គោត្រភុ
គោត្រភុ, គោត្រភុនិ គោត្រភុ។ គោត្រភុ, គោត្រភុនិ គោត្រភុ ឥទ្ធាទិ បុល្លិដ្ឋេ
វេស្សភុសមំ។ ឯវំ សយម្ពុ+អភិភុ+ធម្មញ្ញ អាទយោ។

ឧការងារ

វិសទា+វិសទាការ-វោហារោ+ភយមុត្តកោ;
បុមាទិជាននេ ហេតុ-ភារតោ លិដ្ឋុ+មិរតោ។

ជន+កេសារតី ធារី, មស្សរវា បុរិសោ សិយា;
ឧភិទ្ធព+មន្តរំ ឯតំ, ឥតរោ+ភយមុត្តកោ។

ឯសេ+សា ឯត+មិតិ ច,
បសិទ្ធិអត្តេសុ យេសុ លោកស្ស;
ជី+បុម+នបុស កានិ+តិ,
វុច្ឆន្តេ តានិ ធាមានិ។

នបុសកលិដ្ឋុ

អថ សញ្ញាទិនំ រូបនយោ និទ្ធិសិយតេ,

សព្វ កតរ កតម ឧភយ ឥតរ អញ្ញ អញ្ញតរ អញ្ញតម,
បុព្វ+បរា+បរ+ធីត្តិណុ+ត្តរា+ធរានិ វរត្តាយ+មសញ្ញាយំ។
“ឧប្បវត្ត+មធីកបនោទាហរណ+មជ្ឈហារោ”តិ ញ្ញាយា សញ្ញាធិសុ
បឋីយន្តេតិ យោជេតព្វំ។ យ ត្យ ត ឯត ឥម អមុ កី ឯក តុម្ហ អម្ហ ឥច្ឆេត
សញ្ញាធម្មោ។ កត្តាយនេ អនុស្សិតស្សាបិ ត្យសទ្ធស្ស -

ខិឌ្ឍា បណិហិតា ត្យាសុ, រតិ ត្យាសុ បតិដ្ឋិតា;
ពិជានិ ត្យាសុ រុហន្តិ, យទិទំ សត្តា បជាយរេតិ -

ចាឡិយំ ទិស្សមាណត្តា ឥធ សង្កហោ។

តត្ថ សព្វសន្នោ និវរសេសត្តោ។ កតរ+កតមសន្នា បុច្ឆនត្តា។
ឧភយសន្នោ ធ្វិអរយវសមុទាយវចនោ។ ឥតរសន្នោ វុត្តបដិយោកិវចនោ។
អញ្ញសន្នោ អធិកតាបរវចនោ។ អញ្ញ- តរ+អញ្ញតមសន្នា អនិយមត្តា។
បុព្វាធម្មោ ទិសាទិវរត្តាវចនោ។ យសន្នោ អនិយមត្តោ។ ត្យ+តសន្នា
បរមុខវចនោ។ ឯត+ឥម+អមុ+កី ឥច្ឆេត
សមីប+អច្ឆន្តសមីប+ធូរ+បុច្ឆនត្តវចនោ។ ឯកសន្នោ សំឡាទិវចនោ។
តុម្ហ+អម្ហសន្នា បរ+អត្ថ និទ្ទេសវចនោ។

សព្វោ, សិស្សឌី,

១៣៨. យោន+មេដ

អការន្តេហិ សញ្ញាធិហិ យោនំ ឯដ ហោតិ និច្ចំ។ សព្វោ កោ សព្វ សព្វា,
សព្វោ សព្វំ, សព្វោ សព្វេន, សព្វេហិ សព្វេភិ។ ឯវំ ករណោ។ សព្វស្ស។

៩៩. សញ្ញាធិនំ និម្ហិ ច

អក្ខរក្រាប សព្វាធិនំ ឯ ហោតិ នំម្ហិ សុ+ហិសុ ច។ ឯត្ថ អាទិសន្តោ អវយវេ,
វុត្តញ្ញិ -

មរិយាទាយំ បការេ ច, សមិបេ+វយវេ តថា;
ចត្វស្វ+ត្ថេសុ មេធាវី, អាទិសន្តំ បកាសយេ តិ។

១០០. សំ+សានំ

សព្វាទិភោ នំវចនស្ស សំ+សានំ ហោតិ។ សព្វេសំ សព្វេសានំ។ សព្វា សព្វម្ហា
សព្វស្មា។ សព្វេ សព្វម្ហិ សព្វស្មី, សព្វេសុ។

ឥត្ថិយំ “ឥត្ថិយ+មត្វា” តិ អាបច្ឆយេ តស្ស យសញ្ញា។ សេសំ កញ្ញាវ។
សព្វា, សព្វា សព្វាយោ។ ភោ សព្វេ, សព្វា សព្វាយោ។ “យោ
ស្សំ+ស្សា+ស្សាយំ+តី ស្វ”-តិ រស្សេ សព្វំ, សព្វា សព្វាយោ។ សព្វាយ, សព្វាហិ
សព្វាតិ។

១០១. យថា សស្ស ស្សា វា

សព្វាធិនំ យថតោ សស្ស ស្សា វា ហោតិ។ អមុស្សាតិ រូបស្ស “ស្សា វា
តេ+តិ+មា+ម្ហិ” តិ ស្សាទេសេន សិទ្ធិត្តា វាគ្គហណា+មុត្តរត្ថំ។ រស្សេ សព្វស្សា
សព្វាយ, សព្វាសំ សព្វាសានំ។ បញ្ចមិយំ សព្វាយ។

១០២. ស្មិនោ ស្សំ

សព្វាធិនំ យថតោ ស្មិនោ ស្សំ វា ហោតិ។ សព្វស្សំ សព្វាយំ សព្វាយ,
សព្វាសុ។

នប្បុសកេ សព្វំ។ “យោនំ និ” តិ នប្បុសកេ យោស្ស និម្ហិ -

១៣៧. សញ្ញាធិបតី

សញ្ញាធិបតី បរស្សៈ និស្សៈ ជា ន ហោតិ។ ធិយេ សញ្ញានិ។ ភោ សត្ត សញ្ញា,
សញ្ញានិ។ សត្តំ, សត្តេ សញ្ញានិ។ នាធិសុ បុមេវ។ កតរកតមធុកយា តិសុ លិដ្ឋេសុ
សត្តសមា។ ឯវំ តតរអញ្ញាសន្ទា។ ស្សៈ+ស្សៈសុ វិសេសោ។

៥២. ស្សៈ+ស្សៈ+ស្សៈយេស្វិ-តវេ+ក+ញ្ញេ+តិ+មាណ+មិ

ស្សៈមាធិសុ តតរ+ឯក+អញ្ញា+ឯត+តម តច្ឆេតេសំ ត ហោតិ និដ្ឋំ។ តតរិស្សៈ
តតរាយ, អញ្ញិស្សៈ អញ្ញាយ, អញ្ញាសំ អញ្ញាសានំ។ អញ្ញិស្សៈ អញ្ញាយំ
អញ្ញាយ។ អញ្ញាតរ+ញ្ញាតមា លិដ្ឋេត្តយេ សត្តសមា។

បុញ្ញោ,

១៤៣. បុញ្ញាធិបតី ធិបតី

ឯតេបតី ធិបតី សវិសយេ ឯជ វា ហោតិ តិ យោស្សៈ ឯជ, បុញ្ញោ បុញ្ញា។ ភោ បុញ្ញ
បុញ្ញោ, បុញ្ញោ បុញ្ញា។ បុញ្ញំ, បុញ្ញោ។ បុញ្ញេន។ សេសំ សត្តលិដ្ឋេ សត្តសមំ។ ឯវំ បរាធិយោ
បញ្ញោ។

១៣៨. នា+ញ្ញាញ នាម+ប្បដានា

តំនាមក្ខតេបតី អប្បដានេបតី ច សញ្ញាធិបតី សញ្ញាធិការិយំ ន ហោតិ។ តេ
សញ្ញា, សត្តនាមា តេតិ អត្តោ។ តេ បិយសញ្ញា, តេ អតិសញ្ញា។ នាមក្ខតេ ច
អញ្ញាបទត្តានោ អប្បដានិសយេ ច សញ្ញាធិការិយនិសេធន “បរមសត្តេ
តិដ្ឋន្តិ” ត្យាធិតោ បដានបទត្តតោ ឯជអាធិយោ ហោតិ, វិសេសនសមាសស្សៈ
ធុត្តរបទត្តបដានត្តោ។

១៤០. តតិយត្ថយោគ

តតិយត្ថេន យោគ ច សញ្ញាធិការិយំ ន ហោតិ។ មាសេន បុញ្ញា មាសបុញ្ញា
ឥធាធិ។

១៤១. ចត្តសមាសេ

ចត្តសមាសវិសយេ សញ្ញាធិការិយំ ន ហោតិ។ ធឹក្ខណុត្តរ បុញ្ញានន្តិអាធិ។

១៤២. វេ+ជ

ឥតិ ចត្តសមាសេ សញ្ញាធិការិយំ ន ហោតិ, និច្ចេន ឯជអាទេសប្បសន្ត្រៃ
អយំ សម្បត្តិវិភាសា។ បុព្ពត្តវេ បុព្ពត្តវា។ សេសំ សុគតសមំ។

យោ, យេ។ យា, យាយោ។ យំ, យានិ ឥធាធិ សព្ពសមំ។ យាធិន+មាលបនេ រូបំ
ន សម្បវតិ។

ត្យ សិ -

១៤៨. ត្យ+តេ+តានំ តស្ស សោ

ត្យ+តេ+តាន+មនបុំសកានំ តស្ស សោ ហោតិ សិម្ហិ។ ស្សោ, ត្យោ។ ស្សោ,
ត្យោ, ត្យោយោ។ ត្យំ, ត្យានិ ឥធាធិ សព្ពសមំ។

សោ,

១៣១. តតស្ស នោ សញ្ញាសុ

តសទ្ធស្ស តស្ស នៅ វា ហោតិ សញ្ញាសុ វិភត្តិសុ។ “ត្យ+តេ+តានំ តស្ស” តិ
ច ឯត្ត ត្យាធិនំ តការគ្គហណំ ស្សា សា ឯសា នាយោតិ ឥត្តិយំ សញ្ញសមា
ហោតិ តិ។ នេ តេ។ នំ តំ, នេ តេ។ នេន តេនេ, នេហិ នេភិ តេហិ តេភិ។

១៣២. ជ សស្មាស្មីស្សាយស្សំស្សានសំម្ហាម្ហិស្វិ+មស្ស ច

“ជ ស+ស្មា+ស្មី+នំស្មី+មស្ស ចា” តិ វុត្តេបិ តេសំ វិភត្តិ នំ អាទេសេសុ
ស្សាយាធិសុ បរេសុ “តទាទេសា តទិវ កវន្តិ” តិ ញាយា ជាទេសេ សិទ្ធិបិ
យាទិអាទេសន្តរេ បរេ និវត្តនត្ថំ ស្សាធិនំ កហណំ។

សាធិស្វិ+មស្ស តសទ្ធតការស្ស ច ជា វា ហោតិ។ បុព្វស្សរលោចោ។
ឯវ+មុបរិបិ។ អស្ស នស្ស តស្ស, នេសំ នេសានំ តេសំ តេសានំ។ អម្ហា អស្មា
នម្ហា នស្មា តម្ហា តស្មា។ អម្ហិ អស្មិ នម្ហិ នស្មិ តម្ហិ តស្មិ, នេសុ តេសុ។

ឥត្តិយំ សា, នា នាយោ តា តាយោ។ នំ តំ, នា នាយោ តា តាយោ។ នាម្ហិ -

៤៦. ស្សា វា តេ+តិ+មា+មូហិ

យបសញ្ញេហិ ត+ឯត+ឥម+អមូហិ ឯកត្តេ នាធិនំ ស្សា វា ហោតិ។
អន្តស្សរានំ យបវោហារេន តំសហចរិ តាបិ សទ្ធា “កុន្តេ បរេសយា” តិ ញាយា
កយ្ហន្តិ តិ “យបសញ្ញេហិ ត+ឯត+ឥម+អមូហិ” តិ វុត្តំ។ វាជាទេសេ អស្សា នស្សា
នាយ។

៥៣. តាយ វា

ស្សំស្សានស្ស យេសុ តស្ស វា ឥ ហោតិ។ តិស្សា តស្សា តាយ, នាហិ នាភិ
តាហិ តាភិ។ សស្ស វា ស្សាម្ហិ អស្សា នស្សា តិស្សា តស្សា។

៥៤. តេ+តិ+មាតោ សស្សៈ ស្សាយ

តា+ឃតា+ឥមាតោ សស្សៈ ស្សាយោ ហោតិ វា។ អស្សាយ នស្សាយ
តិស្សាយ តស្សាយ, “យបតេ” ឆ្នាធិនា យាទេសេ នាយ តាយ។ នវ៌ ចនស្សៈ
ស+មាទេសេ តកាវស្សៈ ច វា ជាទេសេ អាសំ នាសំ នាសាជំ តាសំ តាសាជំ។
សត្តមិយំ អស្សំ អស្សា នស្សំ នស្សា នាយំ នាយ តិស្សំ តិស្សា តស្សំ តស្សា
តាយំ តាយ, នាសុ តាសុ។

នប្បុសកេ នំ តំ, នាជិ តាជិ។ នំ តំ, នេ នាជិ តេ តាជិ។ សេសំ បុមេវ។

“យំ តំ សឆ្នា និច្ចសម្ពុត្តា” តិ ញាយា យំ សឆ្នេន អនិយមិតត្ថំ តំ សឆ្នា
និយមេតិ។

បសិទ្ធភ អនុភូតត្ថេ, បក្កន្តវិសយេ តថា;

យំ សឆ្ន+មនបេក្ខវ, តំ សឆ្នេ យុជ្ជតេ សធាតិ -

វុត្តត្តា ឃត្ថវ តំ សឆ្នេ យំ សឆ្នំ នាបេក្ខតិ។ យថា ក្កមំ
តត្រិ+ទ+មុទាហារណំ -

(១) “នមោ តស្សា” តិ ច, (១) “អគ្គិម្ប+ក្ខិណ...បេ... ញាតកាវី ហិ សោ
ជិនោ” តិ ច, (១១) បុរិមកាថាយ វុត្តមុនិសឆ្ន+មនបេក្ខត្វា “សវាសនេ កិលេសេ
សោ” តិ ច។

ឃសោ, ឃតេ។ ឃសា, ឃតា ឃតាយោ, ឃតំ, ឃតាជិ ឥឆ្នាធិ ជ+នាទេសាការោវ
វិសេសោ។

ឥម សិ,

១២៧. សិម្ហ+នប្បុសកស្ស+យំ

តមសទ្ធស្ស អនប្បុសកស្ស អយំ ហោតិ សិម្ហ។ អយំ, តមេ។ តមំ, តមេ។

១២៦. ឆាម្ហ+និ+មិ

តមសទ្ធស្ស អនិត្តិយំ ឆាម្ហ អន+តមិឥច្ឆាទេសា ហោតិ។ “អតេ+នា”តិ ឯនេ អនេន តមិណា។ ហិម្ហិ -

១២៥. តមស្ស+និត្តិយំ ជេ

តមស្ស+និត្តិយំ ជេ ហោតិ វា សុ+នំ+ហិសុ។ “នាមគ្គហាលោ លិដ្ឋវិសិដ្ឋស្សបិ គហណាំ”តិ ញាយា ‘អនិត្តិយំ’តិ តតិលិដ្ឋនិសេនា តមស្សតិ នាមគ្គហាលាវិសយេ លិដ្ឋវិសេសិតស្ស តមសទ្ធស្សបិ គហណាំ។ តស្ស ជលំ “តតស្ស នោ សញ្ញាសុ” ត្យាទោ លិដ្ឋត្តយេ កាវិយសិទ្ធិ។ ឯហិ ឯភិ តមេហិ តមេភិ។ “ជ សស្មាស្មិ”មិច្ឆាទិណា សញ្ញស្សិ+មស្ស វា ជាទេសេ អស្ស តមស្ស, វា ជេ ឯសំ ឯសានំ តមេសំ តមេសានំ។ អម្ហា អស្មា តមម្ហា តមស្មា។ អម្ហិ អស្មិ តមម្ហិ តមស្មិ, ឯសុ តមេសុ។

តតិយំ អយំ, តមា តមាយោ។ តមំ, តមា តមាយោ។ នា “ស្ស វា តេ+តិ+មា+ម្ហិ”តិ ស្ស វា, វា ជាទេសេ “ស្ស” មិច្ឆាទិណា តអាទេសេ ច កតេ អស្ស តមិស្ស តមាយ, តមាហិ តមាភិ។ អស្ស តមិស្ស អស្សាយ តមិស្សាយ តមាយ។ នំ ចនស្ស ស+មាទេសេ តមស្ស ច វា ជាទេសេ អស្ស “សុនំហិ ស្ស”តិ ទីយេ ច កតេ អាសំ, អញ្ញាត្រ តមាសំ តមាសានំ។ សត្តមិយំ អស្សំ តមិស្សំ អស្ស តមិស្ស តមាយ តមាយ, តមាសុ។

នប្បុសកេ -

២០១. ឥមស្សី+ទំ វា

អំសិសុ សហ តេហិ ឥមស្សី+ទំ ហោតិ វា នបុំសកេ។ ឥទំ ឥមំ, ឥមេ ឥមាទិ។
ឥទំ ឥមំ, ឥមេ ឥមាទិ។ អនេន ឥមិណា ឥច្ឆាទិ បុល្លិដ្ឋេសមំ។

១៩៧. ឥមេ+តាន+មេតា+ទ្វាទេសេ ទុតិយាយំ

ឥមឯតសទ្ធានំ កថិតានុកថនវិសយេ ទុតិយាយ+មេតាទេសោ ហោតិ។
ឥមំ ភិក្ខុំ វិនយ+មជ្ឈបយ, អថោ ឯនំ ធម្ម+មជ្ឈបយ។ ឥមេ ភិក្ខុ
វិនយ+មជ្ឈបយ, អថោ ឯនេ ធម្ម+មជ្ឈបយ។ ឯវ+មេតស្ស ច យោជនីយំ។

អមុ សិ,

១២៩. មស្សា+មុស្ស

អនបុំសកស្សា+មុស្ស មការស្ស សោ ហោតិ សិម្ហិ។ អសុ, យោ -

៨៦. លោទោ+មុស្សា

និយមសុត្ត+មិទំ, អមុសទ្ធតោ យោនំ លោទោ ហោតិ និច្ចំ បុល្លិដ្ឋេ។ ធីយេ
អមុ។ លលតោ យោនំ “លោទោ”តិ លោមេ សិទ្ធិមិ វោ+បវាទោ+យ+មារម្ភោ។

អារម្ភោ វេចនម្បត្តិ, លក្ខណំ យោគលក្ខណំ;

វាក្យំ សត្តញ្ច ឥច្ឆាទិ, សុត្តាន+មភិជាយ កា។

អមុំ, អមុ។ អមុណា, អមុហិ អមុភិ។

៨៧. ន នោ សស្ស

អម្ពស្នា សស្ស នោ ន ហោតិ។ អម្ពស្ស, អម្ពសំ អម្ពសានំ។ “នាស្នាស្ស” តិ
លតោ ស្នាស្ស នា, អម្ពនា អម្ពម្ហា អម្ពស្នា។ អម្ពម្ហិ អម្ពស្មី, អម្ពសុ។

ឥត្ថិយំ អសុ, អម្ព អម្ពយោ។ អមុំ, អម្ព អម្ពយោ។ នា, “ស្ស វា
តេ+តិ+មា+ម្ពហី” តិ នាឡេកវចនានំ ស្ស វា, អម្ពស្ស អម្ពយា, អម្ពហិ អម្ពតិ។
អម្ពស្ស អម្ពយា, អម្ពសំ អម្ពសានំ។ សត្តមិយំ អម្ពស្សំ អម្ពស្ស អម្ពយំ អម្ពយា,
អម្ពសុ។

នប្បុសកេ -

២០២. អម្ពស្ស+ទុំ

អំសិសុ សហ តេហិ អម្ពស្ស អទុំ ហោតិ វា នប្បុសកេ។ អទុំ, សិលោចា,
អមុំ។ “លលា វា” តិ វាជិអាទេសេ អម្ពនិ អម្ព។ អទុំ អមុំ, អម្ពនិ អម្ព។ អម្ពនា
ឥច្ឆាទិ បុល្លិឡ័សមំ។

“សកត្តេ” តិ កបច្ចយេ -

១៣០. កេ វា

អម្ព ឯវ អម្ពកោតិ សកត្តេ កបច្ចយេ តទ្ធិតវុត្តិក្តា “ឯកត្តតាយំ” តិ
សិលោបេ ច កតេ “និមិត្តាការេ នេមិត្តិកស្សាការេ” តិ ញាយា និមិត្តក្ខតស្ស
សិស្ស+ការេ នេមិត្តិកស្ស “មស្ស+ម្ពស្ស” តិ កត្តព្ភស្ស សការស្ស និវុត្តិ តិ
‘កេ វា’ តិ វិកប្បន មស្ស សការត្ត+ មិទ+មារទ្ធិ។ អម្ពស្ស មស្ស កេ ស ហោតិ
វា។ អសុកោ អម្ពកា, អសុកា អម្ពកា។ អសុកំ អម្ពកំ ឥច្ឆាទិ។

កី សិ។

១៩៨. កិស្ស កោ សញ្ញាសុ

សញ្ញាសុ វិភត្តិសុ កិស្ស កោ ហោតិ។ សិស្សោ, កោ, កេ។ កំ, កេ។ កេន,
កេហិ កេភិ។

១៩៩. កិ សស្មីសុ វា និត្តិយំ

អនិត្តិយំ កិស្ស កិ វា ហោតិ សស្មីសុ។ កិស្ស កស្ស, កេសំ កេសានំ។
កម្មា កស្មា។ កិម្មិ កិស្មី កម្មិ កស្មី, កេសុ។

ឥត្តិយំ វិភត្តិសុ បរេសុ កាទេសេ កតេ អការទ្តត្តា មជ្ឈេ
អាបច្ចយ ករណ+មវិរុទ្ធនិ អា, កា, កាយោ។ កំ, កា កាយោ ឥច្ឆាទិ សញ្ញា។

នប្បុសកេ -

២០០. កិ+មំសិសុ សហ នប្បុសកេ

អំសិសុ សហ តេហិ កិ សទ្ធស្ស កិហោតិ នប្បុសកេ។ កាទេសស្ស
សាមញ្ញត្តា “វិសេសវិហិតា វិធយោ សាមញ្ញវិធយោ និសេធន្តិ” តិ ញាយា
កិអាទេសេន កាទេសនិវុត្តិ។ កិ, កានិ។ កិ, កេ កានិ។ កេនេ+ច្ឆាទិ បុញ្ញេ។

ឯកសន្ទោ សំឡា+តុល្យ+ញ+សហាយវចនោ។ យនា សំឡាវចនោ, តនា
ឯកវចនន្តោ, អក្រ ឯកសន្ទោ សំឡេយ្យវាបិ។ អញ្ញក្រ តុល្យាទិសុ
ពហុវចនន្តោបិ។ ឯកោ, ឯកេ។ ឯកា, ឯកា ឯកាយោ។ ឯកំ, ឯកានិ+ច្ឆាទិ
សញ្ញាសម តិលិដ្ឋេ។

តុល្យ ឯកោ វិលាសោ ធ្វិដ្ឋំ កុមារាណំ, ឯកោ វណ្ណាសទ្ធា ធ្វិដ្ឋំ កុមារាណំ។
អញ្ញត្ត ឯកោ អាចរិយោ ឯវ+មាហា, ឯកោ អាចរិយោ ឯវ+មាហំសុ។
អសហាយតេ ឯកោវ អវញ្ញំ បរិសិត្យា។

ឯកោ, ឯកេ។ ឯកា, ឯកា ឯកាយោ។ ឯកំ ឯកានិ+ទ្ធាទិ សព្ពសមំ តិលិដ្ឋេ។
ស្ស+ស្សំសុ បន “ស្ស”មាទិនា ត, ឯកិស្ស ឯកាយ, ឯកិស្សំ ឯកាយំ ឯកាយ។

ឥធម អត្ថបរការវវសេន ឯកស្សបិ “អម្ពាភំ រញ្ញោ”តិបិ “ឯកោ
អាចរិយោ”តិបិ ពហុវចនស្ស លោកេន ឥច្ឆិតត្តា ពហុលវិធានា ពហុវចនេនេវ
សិដ្ឋតិ។

តុម្ព+អម្ពសទ្ធា អលិដ្ឋា, តថា ឧភ+កតិ+ធ្វិសទ្ធា, បញ្ចានយោ អជ្ឈាវសន្តា
ច។ តុម្ព សិ, អម្ព សិ។

២១២. តុម្ពស្ស តុវំតុ+មម្ពិ ច

អម្ពិ សិម្ពិ ច តុម្ពស្ស សរិភត្តិស្ស តុវំ+តុំ ហោន្តិ។ តុវំ តុំ។

២១៣. សិម្ព+ហំ

សិម្ពិ អម្ពស្ស សរិភត្តិស្ស អហំ ហោតិ។ អហំ, យេវស្សេ+ជ, តុ ម្ពេ។

២,២០៩. មយ+មស្មា+ម្ពស្ស

យោស្ស+ម្ពស្ស សរិភត្តិស្ស មយ+មស្មា វា ហោន្តិ យថាភ្នំមំ។ មយំ អម្ពេ។

២២៧. អំម្ពិ តំ+មំ+តុវំ+មមំ

អំប៊ូ តុម្ហអម្ហសទ្ធានំ សរិកត្តិនំ តំ+មំ+តរំ+មមំ ហោន្តិ យថាភ្នំមំ។ តំ, មំ,
តរំ, មមំ។

២៣១. ទុតិយា យោម្ហិ វា

តុម្ហអម្ហសទ្ធានំ សរិកត្តិនំ បច្ឆេកំ ជំ+ដាក់ វា ហោន្តិ យោម្ហិ ទុតិយេ, តុម្ហ
តុម្ហាកំ តុម្ហេ, អម្ហ អម្ហាកំ អម្ហេ។

២២៨. ឆាស្មាសុ តយា+មយា

ឆាស្មាសុ តុម្ហអម្ហសទ្ធានំ សរិកត្តិនំ តយា+មយា ហោន្តិ យថាភ្នំមំ។
“ឆាស្មាសុ” តិ ពហុវចនេសុបិ រិកត្តិក្កម+មនបេក្ខត្វា សទ្ធក្កមេន បច្ឆេកំ ទ្វេ ទ្វេ
ហោន្តិ។

២១៣. តយាតយំនំ ត្វ វា តស្ស

តុម្ហស្ស តយាតយំនំ តការស្ស ត្វ ហោតិ វា។ ត្វយា តយា, មយា។ តុម្ហេហិ
តុម្ហេភិ, អម្ហេហិ អម្ហេភិ។

២២៩. តរំ+មមំ+តុម្ហំ+មម្ហំ សេ

សេ តុម្ហអម្ហសទ្ធានំ សរិកត្តិនំ ឯតេ អាទេសា ហោន្តិ យថាភ្នំមំ។ តរំ តុម្ហំ,
មម មម្ហំ។

២១១. នំសេស្ស+ស្មាកំ+មមំ។

នំសេស្ស+ម្ហស្ស សរិកត្តិស្ស អស្មាកំ+មមំ ហោន្តិ យថាភ្នំមំ។ មមំ។

២៣០. ជំ+ដាក់ នំម្ហិ

នំម្ហី តុម្ហីអម្ហីសទ្ធានំ សរិកត្តិនំ ជំ+ដាក់ ហោត្តិ បច្ឆេកំ។ តុម្ហី តុម្ហាកំ អម្ហី
អម្ហាកំ អស្មាកំ។ កច្ឆាយនេ ឯកវចនស្ស អវិជានត្ថំ សុត្ត+មារដ្ឋំ, ឯត្ត បន
អត្តការវេសេន អំម្ហី តុម្ហី អម្ហិកិ សិជ្ឈន្តិ ពហុលាទិការា។

២១៤. ស្មាម្ហី តុម្ហា

ស្មាម្ហី តុម្ហីស្ស សរិកត្តិស្ស តុម្ហា ហោតិ វា។ តុម្ហា តុយា តយា, មយា។

២២៦. ស្មិម្ហី តុម្ហីម្ហានំ តយិ+មយិ

ស្មិម្ហី តុម្ហីអម្ហីសទ្ធានំសរិកត្តិនំ តយិ+មយិ ហោតិ យថាក្កមំ។ តុយិ តយិ,
មយិ។ តុម្ហេសុ។

២០៣. សុម្ហា+ម្ហស្ស+ស្មា

អម្ហស្ស អស្មា ហោតិ វា សុម្ហិ។ អស្មាសុ អម្ហេសុ។ សញ្ញានយោ
វុត្ត+មបេក្កន្តា វក្កមានំ វាតិ ឥទ+មេសំ លក្កណំ។

២៣២. អចាទាទោ បទតេ+កវាក្យតិ

អទិការា។ ឯត្ត ចាទោ នាម កាថាយ ចតុត្ថំសោ, តស្មា “តុម្ហេហិ បុញ្ញំ
បសុតំ អនប្បកំ”តិ ឯត្ត វោ ន ហោតិ។ ឯត្ត បទន្តិ វុត្ត សន្នោ សភាវតោ -

អាភាសវាយុប្បកវោ សរិក,
សមុច្ឆរំ វុត្ត+មបេតិ នាទោ;
ហានន្តវេ សុប្បដិហញ្ញមាទោ,
វណ្ណាត្ត+មាគច្ឆតិ សោ តុ សន្នោតិ -

វុត្តត្តា ឯកកោ វណ្ណា សន្តោ នាម, តត្តណ្ណាសមូហោ បទំ,
តប្បទសមូហោ វាក្យញ្ច។ តថា ហិ -

វិភត្សន្តំ បទំ តស្ស, ច យោ វាក្យន្តិ មន្ទយំ;
ឧបចារា វណ្ណាសន្ត-វាច្ឆំ តំ ន បរិច្ចដេ។

តំ បទញ្ច -

បទំ ចតុត្តិធំ វុត្តំ, នាមា+ឡាតោ+បសគ្គធំ;
និចាតជញ្ច តញ្ច ហិ, អស្សោ ខល្លា+ភិជានវតីតិ។

តំ វាក្យញ្ច -

ឯកាឡាតោ បទច្ចយោ, សិយា វាក្យំ សការកោតិ -

វុត្តំ។ តស្មា “វិភត្សន្តំ បទំ, បទសមូហោ វាក្យ”ន្តិ ច វុច្ឆតិ។

២៣៣. យោនំហិស្ស+បញ្ចម្យា វោ+នោ

អបញ្ចមិយាយោនំហិស្ស+ចាទានោ វុត្តមាទានំ បទស្មា បរេស+មេកវាក្យ
បិទានំ តុម្ហអម្ហសទ្ធានំ សវិភត្តិធំ វោ+នោ ហោន្តិ វា យថាក្កមំ។ តាមំ វោ
គច្ឆេយ្យាថ, តាមំ តុម្ហ គច្ឆេយ្យាថ។ តាមំ នោ គច្ឆេយ្យាម, តាមំ អម្ហ
គច្ឆេយ្យាម។ បហាយ វោ គមិស្សាមិ, មា នោវិកន្តិសុ។ ធីយតេ វោ, ធីយតេ
តុម្ហំ។ ធីយតេ នោ, ធីយតេ អម្ហំ។ តុដ្ឋោ+ស្មិ វោ បកតិយា, តុដ្ឋោ+ស្មិ តុម្ហំ។
សត្តា នោ ភគវា, ឯសោ អម្ហាកំ សត្តា។ កតំ វោ, កតំ តុម្ហេហិ។ កតំ នោ, កតំ
អម្ហេហិ។

២៣៤. តេ+មេ នាសេ

ឆ្មាំ សេ ច អចាទាទោ វត្តមាទានំ ទស្សា បរេស+មេកវាក្យេ ឋិតានំ
តុម្ហអម្ហសទ្ធានំ សវិតត្តំនំ តេ+មេ វា ហោន្តិ យថាគ្គមំ។ កតំ តេ, កតំ តយា។
កតំ មេ, កតំ មយា។ ទីយតេ តេ, ទីយតេ តវ។ ទីយតេ មេ, ទីយតេ មម។ ធនំ
តេ, ធនំ តវ។ ធនំ មេ, ធនំ មម។

២៣៧. ន ច+វា+ហា+ហោ+វាយោតេ

ចាទីហិ យោតេ តុម្ហអម្ហសទ្ធានំ វោ+នោ, តេ+មេ ន ហោន្តិ។ កច្ឆាម តុម្ហេ ច
មយញ្ច, បស្សតិ តុម្ហេ ច អម្ហេ ច, កតំ តុម្ហេហិ ច អម្ហេហិ ច, ទីយតេ តុម្ហញ្ច
អម្ហញ្ច, ធនំ តុម្ហញ្ច អម្ហញ្ច, កតំ តយា ច មយា ច, ទីយតេ តវ ច មម ច, ធនំ
តវ ច មម ច។ ឃំ វាទិយោតេហិ។

២៣៨. អន្ទាទេសេ

កថិតានុកថិតវិសយេ តុម្ហអម្ហសទ្ធានំ អាទេសា និច្ចំ ហោន្តិ បុនត្តិធានា។
តាមោ តុម្ហំ បរិគ្គហោ, អថោ ជនបទោ វោ បរិគ្គហោ។ អន្ទាទេសេ អថោ
អថោតិ វារទ្ធយាភារា និច្ចន្តិ វុត្តំ។ អថោសទ្ទោ កថិតស្សេវ បុន កថនតោ
អន្ទាទេសេជាតកោ។

២៣៩. សបុញ្ញា បឋមន្តា វា

វិជ្ជមានបុញ្ញស្នា បឋមន្តា បរេសំ តុម្ហាម្ហានំ អាទេសា វា ហោន្តិ អន្ទាទេសេ។
តាមេ បដោ តុម្ហាកំ អថោ នគរេ កម្ហលោ វោ អថោ នគរេ កម្ហលោ តុម្ហាកំ,
អថោតិ អនុកថនវារទ្ធយត្តា វិកហ្យោ សបុញ្ញាតិ កី, បដោ តុម្ហាកំ, អថោ
កម្ហលោ វោ។ បឋមន្តាតិ កី, បដោ នគរេ តុម្ហាកំ, អថោ កម្ហលោ តាមេ វោ។

២៤០. ទស្សនតេ+នាលោចនេ

ទស្សនត្ត អាណាវចនវដ្តិតេ បយុដ្ឋមាណេ តុម្ហាម្ហាន+មាទេសា ន ហោត្តិ។
តាមោ តុម្ហេ ឌុទ្ធិស្ស អាគតោ, តាមោ អម្ហេ ឌុទ្ធិស្ស អាគតោ។ អនាលោចនេតិ
កី, តាមោ វោ អាណាចេតិ, តាមោ នោ អាណាចេតិ។

២៣៩. អាមន្តណំ បុព្វ+មសន្តំ

អាមន្តណំ បុព្វ+វិជ្ជមាទំ វិយ ហោតិ តុម្ហាម្ហាន+មាទេសវិសយេ។ ទេវទត្ត
តវ បរិគ្គហោ។ អាមន្តណាន្តិ កី, កម្ហលោ តេ បរិគ្គហោ។

២៤០. ន សាមញ្ញវចន+មេកត្តេ

សមាទាធិករណោ បរតោ សាមញ្ញវចន+មាមន្តណំ ឯកត្តេ អសន្តំ វិយ ន
ហោតិ មាណាវក ជជិលក តេ បរិគ្គហោ។ បរាមន្តណោ អសតិបិ
បុព្វ+មុចាទាយ អាទេសោ។

២៤១. ពហូសុ វា

ពហូសុ វត្តមាណ+មាមន្តណំ សាមញ្ញវចន+មេកត្តេ អសន្តំ វិយ វា ន
ហោតិ។ “សិទ្ធិ សត្យារម្ពោ និយមាយ វា វិកប្បាយវា”តិ វត្តត្តា វិកប្បត្ត+មិទំ។
ព្រាហ្មណា គុណាវន្តោ តុម្ហាកំ បរិគ្គហោ, ព្រាហ្មណា គុណាវន្តោ វោ
បរិគ្គហោ។

ឌុក+កតិសទ្ធា ពហុវចនន្តា។ “ឌុក+គោហិ ដោ”តិ យោទំ ដោ, ឌុកោ។ កថំ
“ឌុកយោ វសេមសេ”តិ, ដោម្ហិ យកាវកមោ។ ឌុកោ។

២៤២. សុហិសុ+កស្សោ

ឌុកស្ស សុហិស្វោ ហោតិ។ ឌុកោហិ ឌុកោភិ។

៥០. ឧតិ+ន្នំ

ឧភា នំវចនស្ស ឥន្នំ ហោតិ។ ឧតិ+ន្នំ, ឧភោសុ។

១៦៨. ដិ កតិម្ហា

កតិម្ហា យោនំ ដិ ហោតិ។ កតិ, កតិ។ ឈតោ យោលោបបសន្ត្រៃ
ធិយនិវត្តនត្ថំ ដិអាទេសោ។ កតិហិ កតិភិ។ “ពហុកតិន្នំ” តិ នុក, កតិន្នំ,
កតិសុ។

១៥៤. វិច្ឆា+ភិក្ខុញ្ញេសុ ទ្វេ

វិច្ឆាយ+មាភិក្ខុញ្ញេ ច ទ្វេ រូចានិ ហោន្តិ។ ក្រិយា+គុណា+ទត្តេហិ
ព្យាបេតុ+មិច្ឆាវិច្ឆា។ រុក្ខំ រុក្ខំ សិព្វាន្តិ, គាមោ គាមោ រមណីយោ, គាមេ គាមេ
ចានិយំ។ អាភិក្ខុញ្ញំ=ចោនោបុញ្ញំ, បបតិ បបតិ, បបបតិ បបបតិ។

១៥៥. ស្សាទិលោចោ បុព្វស្ស+កស្ស

វិច្ឆាយ+មេកស្ស ទ្វិត្តេ បុព្វស្ស ស្សាទិលោចោ ហោតិ។ ឯកស្ស ឯកស្សាតិ
ទ្វិត្តេ ឯកេកស្ស។ កថំ “មត្តកមត្តកេនា” តិ, “ស្សាទិលោចោ បុព្វស្ស” តិ
យោគវិភាគា, យោគវិភាគា ច ឥដ្ឋបសិទ្ធិតិ។

១៥៦. សព្ពាទីនំវីតិហារេ

សព្ពាទីនំវីតិហារេ ទ្វេ ភវន្តិ។ បុព្វស្ស ស្សាទិលោចោ ច, អញ្ញស្ស អញ្ញស្ស
ភោជកា អញ្ញមញ្ញស្ស ភោជកា, ឯវំ ឥតវីតរស្ស។

១៥៧. យាវពោធំ សម្ពមេ

តុរិយោបាយ+ចាយហេតុបទស្សនំ សម្មមោ, តស្មី សតិ វត្ថុ យាវន្តេហិ សទ្ធិហិ
សោ+ត្តោវិញ្ញាយតេ, តាវន្តោ បយុជ្ឈន្តេ។ សយ្យោ សយ្យោ សយ្យោ, ពុជ្ឈស្ស
ពុជ្ឈស្ស ពុជ្ឈស្ស, ភិណ្ណោ ភិក្ខុសង្ឃោ, ភិណ្ណោ ភិក្ខុសង្ឃោ។

ភយេ កោដេ បសំសាយំ, តុរិយោ កោតូហល+ច្ឆរេ;
ហាសេ សោកេ បសាទេ ច, ករេ អាមេឌិតំ ពុដោ។

សង្ឃកណ្ណា

អថ សង្ឃសទ្ធា វុច្ឆន្តេ។ ឯកាទយោ អជ្ឈាវសន្តា សង្ឃយ្យវចនា។
វិសតិអាទយោ “ភិក្ខុនំវិសតិ” តិអាទិសុ សង្ឃវចនា, “វិសតិ ភិក្ខុវោ” តិអាទិសុ
សង្ឃយ្យវចនា។ ឯកសទ្ធា សព្វាទិសុ វុត្តោវ។ ទ្វាទយោ អជ្ឈាវសន្តា
ពហុវចនន្តាវ។

២១៩. យោម្ហិ ធ្វិន្នំ ទុវេ+ទេ

យោម្ហិ ធ្វិស្ស សវិភត្តិស្ស ទុវេ+ទេ ហោន្តិ បច្ឆេកំ។ ទុវេ ទេ, ទុវេ ទេ, ធ្វីហិ
ធ្វីភិ។

២២០. ទុវិន្នំ នម្ហិ វា

នម្ហិ ធ្វិស្ស សវិភត្តិស្ស ទុវិន្នំ ហោតិ វា។ ទុវិន្នំ, អញ្ញាត្រ -

២២១. នម្ហិ ទុក ទ្វាទិនំ សត្តវសន្នំ

ទ្វាទិនំ សត្តវសន្នំ សង្ឃានំ ទុក ហោតិ នម្ហិ វិភត្តិម្ហិ។ ឧកាវោ ឧទ្ធារណាត្តោ,
កកាវោ អន្តាវយវត្តោ។ ឯតុ នាគមោវិភត្តិស្ស អាឡាវយវោ ច, “អាគមា
តក្កណីភូតា តក្កហណោន គយ្ហន្តេ” តិ ញាយា នាគមោបិ តំគហណោន

កយ្ហតីតិ “សុំហិស្វ”តិ ជីយប្បសង្កេ បកតិយា អន្តារយវក្ខតេ សវន្តតា
នត្ថតិ ន ជិយោ។ ជ្ជិន្នំ, ជ្ជិសុ។

២០៧. បុមេ តយោ+ចត្តារោ

យោម្ហិ សវិតត្ថិនំ តិ+ចតុន្នំ តយោ+ចត្តារោ ហោន្តិ យថាក្កមំ បុល្លិដ្ឋេ។
តយោ, តយោ, តិហិ តិភិ។

២៨. ណ្ហំ+ណ្ហន្នំ តិតោ យា

យសញ្ញិតោ តិតោ នំ បនស្ស ណ្ហំ+ណ្ហន្នំ ហោន្តិ។ តិណ្ហំ តិណ្ហន្នំ, តិសុ។
តតិយំ -

២០៥. តិស្សោ ចតស្សោ យោម្ហិ សវិតត្ថិនំ

វិតត្ថិសហិតានំ តិចតុន្នំ យោម្ហិ តិស្សោ+ចតស្សោ ហោន្តិ តតិយំ
យថាក្កមំ។ តិស្សោ, តិស្សោ, តិហិ តិភិ។

២០៤. នំម្ហិ តិចតុន្នំ+មិត្តិយំ តិស្ស+ចតស្ស

នំម្ហិ តិចតុន្នំ តិស្ស+ចតស្ស ហោន្តិ+ត្តិយំ យថាក្កមំ។ នំម្ហិ តិ ចតុត្ថន្នំ
សាមញ្ញវចនំ, នោ បេ នំស្វតិ វទតិ, យថាក្កមំតិ សទ្ធាយាបេ ក្កំ។
ឃវ+មិទិស+មញ្ញម្បិ។ តិស្សន្នំ តិសុ។

២០៦. តិណិ+ចត្តារិ នបុសកេ

យោម្ហិ សវិតត្ថិនំ តិចតុន្នំ យថាក្កមំ តិណិ+ចត្តារិ ហោន្តិ នបុសកេ។
តិណិ, តិណិ, តិហិ តត្វាទិ បុល្លិដ្ឋេ។

ចតុ យោ,

២០៨. ចតុរោ វា ចតុស្ស

ចតុស្ស សរិកត្តិស្ស យោម្ហិ ចតុរោ ហោតិ វា បុល្លិដ្ឋេ។ ចតុរោ ចត្តារោ។ កដំ
“ចតុរោ និមិត្ត ធានុសាសិ”ន្តិ, លិដ្ឋវិបល្លាសេន សិទ្ធី, ចត្តារិ និមិត្តានិ អត្តោ។
វិបល្លាសោ តិវិទោ លិដ្ឋវិបល្លាសោ វចនវិបល្លាសោ វិកត្តិវិបល្លាសោតិ។ ចត្វហិ
ចត្វភិ។ ចតុន្នំ, ចត្វសុ។

ឥត្តិយំ ចតស្សោ។ ចតស្សោ។ ចត្វហិ ចត្វភិ។ ចតស្សន្នំ។ ចតស្សន្នំ។
ចត្វសុ។

នប្បុសកេ ចត្តារិ។ ចត្តារិ។ ចត្វហិ ចត្វភិ។ ឥច្ឆាទិ បុមេវ។

១២៩. ជ បញ្ចាធិហិ ចុទ្ធសហិ

“សុត្ត លិដ្ឋវចនមត្ត”ន្តិ ញាយា ជ-ឥតិ វុត្តំ។ បញ្ចាធិហិ ចុទ្ធសហិ សម្ព័រហិ
យោនំ ជ ហោតិ។ បញ្ចា។ បញ្ចា។ យោនំ ជា+ជេនិវត្តនត្តំ ជ-វិទានំ។

៩០. បញ្ចាធិនំ ចុទ្ធសន្នំ+ម

បញ្ចាធិនំ ចុទ្ធសន្នំ សុនំហិស្វ ហោតិ។ ឯត្ត+ធិយាបវាទោ+យំ។ អបវាទតិ
ពាធវតីតិ អបវាទោ។ តស្មា “បកប្បាបវាទវិសយមុស្សុក្កា អភិទិវិសន្តេ”តិ
ញាយា “សុហិស្វ+ស្សេ” “សុនំហិសុ”តិ ច ឧស្សុក្កា “បញ្ចាធិនំ ចុទ្ធសន្នំ+ម” ឥតិ
អបវាទវិសយំ ន បវិសន្តិ, សាមញ្ញត្តា។ ឯវ+មុបរិប “បញ្ចាមិយំ បរស្ស”
“អាទិស្ស”តិ។ បញ្ចាហិ បញ្ចាភិ បញ្ចាន្នំ។ បញ្ចាន្នំ។ បញ្ចាសុ។ ឯវំ ធានយោ
អជ្ឈាវសន្តា។

“ចត្ត”តិ ឯកោ ច ទស ចាតិ ចត្តសមាសេ “អមាទី”តិ ឯកេន អធិកា
ទសាតិ តតិយាសមាសេ វា កតេ “ឯកត្តតាយ”ន្តិ វិភត្តិលោចោ។ ឯវ+មុបរិ ច។

៣,១០២. ឯកជ្ជាន+មា

ឯកអជ្ជានំ អា ហោតិ ទសេ បវេ។

៣,១០៣. វ សំឡាតោ វា

សំឡាតោ បវស្ស ទសស្ស វ ហោតិ វិភាសា។ ស ច “បញ្ចមិយំ បវស្ស”តិ
វត្តមាទេ “អាទិស្ស”តិ ទការស្សេវ ហោតិ។ ឯការស ឯកាទស។ ឯការសហិ
ឯកាទសហិ។ ឯការសន្នំ ឯកាទសន្នំ។ ឯការសសុ ឯកាទសសុ។
ឯវ+មេកាទសត្ថាទិបិ។

៣,៩៤. អា សំឡាយា សតានោ នាញ្ញត្ត

សំឡាយ+មុត្តវបទេ ទិស្ស ហោតិ អសតានោ នាញ្ញត្ត។

អាវិជ្ជលិដ្ឋត្តា សំឡាយំ ឧត្តវបទេ សលិដ្ឋនេវ វិសេសនំ ភវតិ។

សុទ្ធិ មិស្សញ្ច សំកិណ្ណំ, ឧបសជ្ជនមេវ ច;

អាវិជ្ជ+មថ វា+ព្យត្តំ, ធនា លិដ្ឋំ វិវិយតេ។

ឯត្ត យថា ក្កមំ រុក្ខោ លតា បណ្ណំតិ សុទ្ធិ។ បដោ យដិ, វេទិរោ វេទិរំ, វេទនា
វេទនំតិ មិស្សំ។ តដោ តដិ តដំតិ សំកិណ្ណំ។ សុក្កោ បដោ, សុក្កា បដិ, សុក្កំ
វត្តំតិ ឧបសជ្ជនំ។ រាជា សរណំ, គុណោ បមាណំតិ អាវិជ្ជំ។ តុរំ អហំ កតិ
បញ្ចាតិ អព្យត្តំ។ តតិ លិដ្ឋំ វេទិតព្វំ។ ទ្វាទស។

៣,៩៨. ៣ ចត្តាលីសា ទោ

ធ្វើស្ស ៣ វា ហោតិ ចត្តាលីសា ទោ នាញ្ញត្តេ។ វាទេ សេ ពារស។

៣,៩៩. តិស្ស

សំឡាយ+មុត្តរ+បទេ តិស្ស ឯ ហោត+សតាទោ នា+ញ្ញត្តេ។

៣,១០២. ធនីហិ ឡោ ច

ធនីហិ បរស្ស ទសស្ស ឡោ ហោតិ វោ ច។ តេឡ្យស តេវស។

៣,១០០. ចតុស្ស ចុចោ ទសេ

ចតុស្ស ចុ+ចោ ហោតិ វា ទសេ បរេ។ ធ្វើត្ត ចុទ្ធស ចោទ្ធស ចតុទ្ធស។

៣,៩៩. វីសតិទសេសុ បញ្ចស្ស បណ្ណា+បន្នា

វីសតិ សេសុ បរេសុ បញ្ចស្ស បណ្ណា+បន្នា ហោតិ យថា ក្កមំ។ បន្នវស បញ្ចទស។

៣,១០១. ធស្ស សោ

ធស្ស សោ-តច្ច+យ+មាទេសោ ហោតិ សេ បរេ។ សោឡ្យស សោវស។ សត្តវស សត្តទស។ “ឯកជ្ជាន+មា”តិ អា, អជ្ជវស អជ្ជាទស។

ឡនា ច សាវីសតិ ចាតិ “វិសេសន+មេកត្តនេ”តិ វិសេសនសមាសេ “តតិយំ ភាសិតបុមិ+ត្ថិ បុមេ+វេកត្តេ”តិ បុមត្តេ ច កតេ ឯកេន ឡនា វីសតិ តតិយាសមាសេ ឯក្កនវីសតិ។

វីសតិអាទយោ អាណុតិយា ឥត្តិលិដ្ឋេ+កវចនា។ កោ ឯក្ខន្ធវីសតិ។
ឯក្ខន្ធវីសតិ។ ឯក្ខន្ធវីសត្យា ឯក្ខន្ធវីសតិយា។ ឯក្ខន្ធវីសត្យំ ឯក្ខន្ធវីសតិយំ
ឯក្ខន្ធវីសត្យា ឯក្ខន្ធវីសតិយា។ មតិសមំ។

ឯវំវីសតិ, ឯកវីសតិ, ធូវីសតិ ពារីសតិ, តេវីសតិ ចតុវីសតិប្បកុតយោ។
បណ្ណាអាទេសេ បណ្ណាវីសតិ បញ្ចាវីសតិ។ ឯវំ ធូវីសតិ, សត្តវីសតិ, អដ្ឋវីសតិ។

ឯកេន ឡនា តិសតិ តិសា វាតិ ឯក្ខនតិសតិ ឯក្ខនតិសា វា។ កវលោ
ឯក្ខនតិសាយ។ ឯក្ខនតិសាយ, ឯក្ខនតិសាយ, ឯក្ខនតិសាយ,
ឯក្ខនតិសាយំ។ ឯវំ តិសតិណីសាវកុតយោ។ តិសាសទ្ធស្ស បន សិលោបេ
“ធីយស្សោ”តិ យោគវិភាគា រស្សោ, តិស។ ធិគ្គហិតាគមោ, តិសំ។
កោតិសេ+ច្ឆាធិ បុមេវ។

ចត្តាលីសាធិសុបិ យថាសម្ពុំ ឯវមេវ។ ទ្វិត្ត ឯកត្តិសតិ ឯកត្តិសា។
រស្សទ្វិត្ត ទ្វត្តិសតិ ទ្វត្តិស។ ឯវំ តេត្តិសតិ តេត្តិសាទយោ យាវ
ឯក្ខនចត្តាលីសតិ ឯក្ខនចត្តាលីសា។ ចត្តាលីសាយ សិម្ហ ចត្តាវីសា
ចត្តាលីសា ចត្តាលីសំ, កោ ចត្តាលីសេ+ច្ឆាធិ ហោតិ។ ឯវំ ឯកចត្តាវីសា។

៣,៩៧. ទ្វិស្សា ច

អសតាទោ នាញ្ញត្តេ ចត្តាលីសាទោ ទ្វិស្ស ឯ វា ហោតិ អា ច។
ទ្វេចត្តាលីសា ទ្វេចត្តាលីស ទ្វេចត្តាលីសំ, ឯវំ ទ្វាចត្តាលីស-ឥច្ឆាធិ។
ទ្វេចត្តាវីសា ទ្វេចត្តាវីស ទ្វេចត្តាវីសំ, ឯវំ ទ្វាចត្តាវីសា ទ្វាចត្តាវីស ឥច្ឆាធិ។
ចត្តាលីសតិ ឯកចត្តាលីសតិ ទ្វេចត្តាលីសតិ ទ្វាចត្តាលីសតិ ឥច្ឆាធិ
ឯក្ខន្ធវីសតិសមំ។

៣,៩៨. ចត្តាលីសាទោវា

អសតាទោ នាញត្ថេ ចត្តាលីសាទោ តិស្សេ ហោតិ វា។ តេចត្តាលីសា
តេចត្តាលីស តេចត្តាលីសំ។ ភោ តេចត្តាលីសេ ឥច្ឆាទិ ហោតិ។ ឃំ
តិចត្តាលីសា តេចត្តារីសា តិចត្តារីសា ឥច្ឆាទិ, តេចត្តាលីសតិ តិចត្តាលីសតិ
ឥច្ឆាទិ បុព្វេវ។

ឃំ ចតុចត្តាលីសា បញ្ចចត្តាលីសា ចតុចត្តាលីសតិ បញ្ចចត្តាលីសតិ
ឥច្ឆាទិ យាវ ឯកុណបញ្ញាសា។

បញ្ញាសា បញ្ញាស បញ្ញាសំ ឥច្ឆាទិ ហោតិ។ ឃំ ទ្វេបញ្ញាសា ទ្វាបញ្ញាសា
ទ្វិបញ្ញាសា ទ្វេបណ្ណាសា ទ្វាបណ្ណាសា ទ្វិបណ្ណាសា។ តេបញ្ញាសា តិបញ្ញាសា
តិបញ្ញាសំ តេបណ្ណាសា តិបណ្ណាសា។ ចតុបណ្ណាសា បញ្ចបណ្ណាសា ឥច្ឆាទិ
យាវ ឯកុណសដ្ឋិ។

ឃំ សដ្ឋិ, ឯកសដ្ឋិ, ទ្វេសដ្ឋិ ទ្វាសដ្ឋិ ទ្វិសដ្ឋិ, តេសដ្ឋិ តិសដ្ឋិ, ចតុសដ្ឋិ បញ្ចសដ្ឋិ
ឥច្ឆាទិ យាវ ឯកុណសត្តតិ។

សត្តតិ, ឯកសត្តតិ, ទ្វេសត្តតិ ទ្វាសត្តតិ ទ្វិសត្តតិ, តេសត្តតិ តិសត្តតិ។
ទ្វេសត្តិ ទ្វាសត្តិ ទ្វិសត្តិ, ចតុសត្តតិ, បញ្ចសត្តតិ, ចតុសត្តិ, បញ្ចសត្តិ
យាវ ឯកុណសីតិ។

អសីតិ, ឯកាសីតិ, ទ្វាសីតិ, យាគមេ ទ្វិយាសីតិ, តេអសីតិ តិយាសីតិ,
ចតុរាសីតិ, បញ្ចរាសីតិ ឥច្ឆាទិ យាវ ឯកុណនុតិ។

នុតិ, ឯកនុតិ, ទ្វេនុតិ ទ្វានុតិ ទ្វិនុតិ, តេនុតិ តិនុតិ, ចតុនុតិ,
បញ្ចនុតិ ឥច្ឆាទិ យាវ ឯកុណសតំ, ឯតំ នបុំសកលិផ្ក+មេកវចនន្តំ។

សត្វ, កោសតសត្វ, សត្វ, សត្វ។ សត្វន, ករណេសត្វន។ សត្វស្ស,
សត្វសត្វស្ស, សត្វស្ស, សត្វសត្វស្ស សត្វស្ស។ ឃុំ ឃុំសត្វតោ
បក្កតិ យាវ សហស្ស។

កោដិ បកោដិ កោដិប្បកោដិ អក្ខោភិណ្ឌិយោ ឥត្តិលិដ្ឋេ+កវចនន្តា។
វគ្គភេទេ តុ សញ្ញាសម្មិ សំខ្យានំ ពហុវចនោបិ ហោរតេវ “ទ្វេវីសតិយោ
ជិននន្តា” “តិស្សោវីសតិយោ ទិនយជិកា” ឥច្ឆាទិ។

ទសទសកំ សតំ ឆាម, ទសសតំ សហស្សំ ឆាម, ទសសហស្សំ នហុតំ,
ទសនហុតំ លក្ខំ, សតសហស្សន្តិបិ វុច្ឆតិ។

លក្ខសតំ កោដិ, កោដិលក្ខសតំ បកោដិ, បកោដិលក្ខសតំ
កោដិប្បកោដិ, ឃុំ នហុតំ, និទ្ធុហុតំ, អក្ខោភិណ្ឌិ, ពិន្ទុ, អព្ពុទ្ធំ, និវព្ពុទ្ធំ, អហាបំ,
អពតំ, អដដំ, សោគណ្ឌិកំ, ឧប្បលំ, កុមុទ្ធំ, បុណ្ណារិកំ, បទុមំ, កថានំ,
មហាកថានំ, អសង្ខ័យ្យន្តិ យថាក្កមំ សតលក្ខតុណំ វេទិតព្ពំ។

ឥច្ឆេវំ ហានតោ ហានំ, សតលក្ខតុណំ មតំ;
កោដិប្បក្កតិ នំ វីស-សង្ខ្យានព្វា យថាក្កមន្តិ។

អថា+សំខ្យា វុច្ឆតេ, អព្យយន្តិ ច វុច្ឆតេ។ តំ ចាទិ ចាទិ, ឧបសគ្គនិចាតាតិ ច
ទុវិធំ។

ប បរា អប សំ អនុ អវ ឌី និ ទុវិ អធិ អបិ អតិ សុ ឧ អភិ បតិ បរិ ឧប អា
ឥមេ វីសតិ ចាទយោ។ ចាទយោ ហិ ជោតកា, ន វាចកា។

តត្ថ ប-សន្នោ បកាវា+ទិកម្ម, បធាន+ន្តោការ, វិយោក, តប្បវ, ភុសត្ថ,
សម្ពវ, តិត្តិ, អនាវិល, បត្តនាទីសុ។ យថា បកាវេ-បញ្ញា។ អាទិកម្មេ-វិប្បកតំ,

បដានេ-បណីតំ, អន្តោកាវេ-បក្ខិត្តំ, ទិត្តន្តិ ហេរណំ, បក្ខិត្តន្តិ អន្តោករណំ,
ធាតុត្ថស្ស ពាធិតត្តា។ វុត្តញ្ញំ -

ធាតុត្ថំ ពាធិតេ កោចិ, កោចិ តំ អនុវត្តតេ;
តមេវ+ញ្ញោ វិសេសេតិ, ឧបសគ្គកតី តិធាតិ។

ឯត្ថ ច “អនុវត្តកា មេ សង្គាមយុទ្ធ” តិ ច ឥមេ ឧបសគ្គា ធាតុត្ថំ វិសេសេន្តិ
នាម។ វិយោគេ-បវាសី, តប្បវេ-ចាចរិយោ, ភុសត្តេ-បវុទ្ធកាយោ, សម្ពវេ-
ហិមវត្តា កត្តា បកវតិ, តិត្តិយំ-បហូត+មន្ទំ, អនាវិលេ-បសន្ន+មុទកំ, បត្តនេ-
បណីហិតំ។

បរាសតិ បរិហានិ, បរាជយ, គតិ, វិក្កមា+មសនាទីសុ។ យថា បរិហានិយំ-
បរាភវោ។ បរាជយេ-បរាជិតោ, គតិយំ-បរាយនំ, វិក្កមេ-បរក្កមតិ, អាមសនេ-
អង្គស្ស បរាមសនំ។

អបសតិ អបគត, គរហា, វុជ្ជន, បូជា, បទុស្សនាទីសុ។ យថា អបគតេ-
អបមាណោ អបេតោ, គរហោ-អបគញ្ញោ, វុជ្ជនេ-អបសាលាយ អាយន្តិ វាណិជា,
បូជាយំ-វុទ្ធាបចាយី, បទុស្សនេ-អបវជ្ជន្តិ។

សំគតិ សមោធាន, សម្មាសម, សមន្តការ, សំគត, សំខេប, ភុសត្ត,
សហ+ប្បត្ត, បកវា+ភិមុខការ, វិធាន, បុនប្ប្ន, ករណា, សមិទ្ធាទីសុ។ យថា
សមោធានេ-សន្ធិ, សម្មាសមេ-សមាធិ, សម្បយុត្តោ, សមន្តការវេ-សំកិណ្ណំ,
សមុល្លបនា, សំគតេ-សង្គមោ, សំខេបេ-សមាសោ, ភុសត្តេ-សារត្តោ, សហត្តេ-
សំវាសោ, អប្បត្តេ-សមគ្សោ, បកវេ-សម្ពវោ, អភិមុខការវេ-សម្ពុទំ។ សំគតេ-
សំគណ្ណាតិ, វិធានេ-សំវុតំ, បុនប្ប្នករណេ-សន្ធាវតិ, សមិទ្ធិយំ-សម្បន្នោ។

អនុសតិ អនុគតា+នុបច្ឆិន្ទ, បច្ឆាត្ត, ភុសត្ត, សាទិស្ស, ហីន, តតិយត្ត,
លក្ខណ៍+ត្ថម្ភតក្កាន, ភាគ, វិញ្ញាទីសុ។ អនុគតេ-អន្ទេតិ, អនុបច្ឆិន្ទ-
អនុសយោ, បច្ឆាត្ត-អនុវេ, ភុសត្ត-អនុវត្តោ, សាទិស្ស-អនុវបំ, ហីន-
អនុសារិបុត្តំ បញ្ញវន្តោ, តតិយត្ត-នទិ+មនូវសិវា សេនា,
លក្ខណ៍+ត្ថម្ភ+មនូវវិញ្ញាតតេ វិជ្ជ, ត្ថម្ភតឡាន-សាធុ ទេវទត្តោ មាតរ+មនុ,
ភាគ-យ+ទេត្ត មំ អនុសិយា, តំ ទិយតុ, វិញ្ញាយំ-រុក្ខំ រុក្ខំ អនុវិញ្ញាតតេ ចន្ទោ។

អវសតិ អនោភាគ, វិយោគ, បរិភវ, ជានន, [សុទ្ធិ] និច្ចយ, ទេស,
ថេយ្យាទីសុ។ អនោភាគ-អវក្ខិត្តចក្ក, វិយោគ-អវកោកិលំ វនំ, បរិភវ-
អវជាននំ, អវមញ្ញតិ, ជានន-អវគច្ឆតិ។ [សុទ្ធិយំ-វោទានំ (រូបសិទ្ធិ)], និច្ចយ-
អវធារណំ, ទេស-អវកាសោ, ថេយ្យ-អវហារោ។

ឌីសតិ ឌីរោហរណា, និហរណា, សុទ្ធិអាទីសុ ទិស្សតិ។ ឌីរោហរណា-ទាសាទា
ឌីរោហតិ, និហរណា-ឌីមុក្កទាហនោ, សុទ្ធិយំ-ឌីទាតំ។

និសតិ, និស្សេស, និគ្គត, និហរណា,+ន្តោបវេសនា+ការ, និសេធន, និក្ខន្ត,
ទាតុភារាវ+វធារណា, វិភជន, ឧបមុ+បធារណា+វសាន, ធរក,
និហរណា+វរណាទីសុ។ និស្សេស-និរុត្តិ, និគ្គត-និក្ខិលេសោ, និយ្យាតិ,
និហរណា-និទ្ធារណំ, អន្តោបវេសន-និទាតោ, អភារេ-និម្មត្តិកំ, និសេធន-
និវារេតិ, និក្ខន្ត-និញ្ញនំ, ទាតុភារេ-និម្មតំ, អវធារណា-និច្ចយោ, វិភជន-
និទ្ទេសោ។ ឧបមាយំ-និទស្សនំ, ឧបធារណា-និសាមនំ, អវសាន-និដ្ឋិតំ, ធរក-
និបុណា, និហរណា-និហរតិ, ឥស្ស ទីយោ។ អវរណា-និវរណំ។

ទុស្តិ អសោភណា+ភាវ, កុដ្ឋិតា+សមិទ្ធិ, កិច្ច, វិរូបតាទីសុ។ អសោភណា-
ទុគ្គន្ទោ, អភាវេ-ទុត្តិក្កំ, កុដ្ឋិតេ - ទុក្កជំ។ អសមិទ្ធិយំ-ទុស្សស្សំ, កិច្ច-ទុក្កំ,
វិរូបតាយំ-ទុព្ពណ្ណោ ទុម្ពុខោ។

វិសតិ វិសេស, វិវិធ, វិរុទ្ធិ, វិគត, វិយោគ, វិរូបតាទីសុ។ វិសេសេ-វិមុត្តិ,
វិសិដ្ឋោ, វិវិដេ-វិមតិ, វិរុទ្ធវិវាទោ, វិគតេ-វិមលំ, វិយោគេ-វិប្បយុត្តោ,
វិរូបតាយំ-វិរូហោ។

អធិសតិ អធិកិ+ស្សរូ+បរិភាវ+ធិកវន+ជ្ឈាយា+ធិដ្ឋាន, និច្ចយ,
ចាបុណានាទីសុ។ អធិកេ-អធិសីលំ, ឥស្សរេ-អធិបតិ, អធិ ព្រហ្មទត្តេ បញ្ចាលា,
ឧបរិភាវេ-អធិរោហតិ, បថវិ អធិសេស្សតិ, អធិកវនេ-អធិកវតិ, អជ្ឈាយនេ-
ព្យាករណា+មធិតេ, អធិដ្ឋានេ-ភូមិកម្សានី អធិដ្ឋាតិ, និច្ចយេ-អធិមោក្ខោ,
ចាបុណានេ-ភោគក្កន្ធី អធិកច្ចតិ។

អបិសតិ សម្ពាវនា+បេក្ខា, សមុច្ចយ, គរហ, បញ្ចាទីសុ។ សម្ពាវនាយំ-អបិ
ធិព្ពេសុ កាមេសុ, មេរុម្បិ វិទិវិជ្ជិត្វា គច្ឆយ្យ, អបេក្ខាយំ-អយម្បិ ធម្មោ
អនិយតោ, សមុច្ចយេ-សតិបិ អរហំ, អន្តម្បិ អន្តគុណម្បិ អាទាយ, គរហេ-អបិ
អម្ពាភំ បណ្ឌិតក, បញ្ចេ-អបិ កន្តេ ភិក្ខុំ លភិត្ត។

អតិសតិ អតិក្កមនា+តិក្កន្តា+តិសយ, ភុសត្តាទីសុ។ អតិក្កមេ-អតិរោចតិ
អម្ពេហិ, អតិតោ, អតិក្កន្តេ-អច្ឆន្តំ, អតិសយេ-អតិកុសលោ, ភុសត្តេ-
អតិកោធា, អតិវុទ្ធិ។

សុសតិ សោភណា, សុដ្ឋ, សម្មា, សមិទ្ធិ, សុខត្តាទីសុ។ សោភណា-សុគន្ទោ,
សុដ្ឋ+សម្មាទត្តេសុ-សុដ្ឋ គតោ សុគតោ, សម្មា គតោតិបិ សុគតោ, សមិទ្ធិយំ-
សុភិក្ខុំ, សុខត្តេ-សុករោ។

ឧត្តតិ ឧត្តតុ+ទុកម្ម, បដាន, វិយោគ, សម្ពវ, អត្តលាភ, សត្តិ,
សរុបកថនាទីសុ។ ឧត្តតេ-ឧត្តត្ថតិ, ឧទ្ធកម្ម-អាសនា ឧដ្ឋិតោ, ឧក្ខតោ, បដានេ-
ឧត្តមោ, លោកុត្តរោ, វិយោគេ-ឧញាសិតោ, សម្ពវេ-ឧញតោ, អត្តលាភេ-ឧប្បន្នំ
ញាណំ, សត្តិយំ-ឧស្សហតិ គន្ធី, សរុបកថនេ-ឧទ្ធិសតិ សុត្តំ។

អភិសតិ អភិមុខការ, វិសិដ្ឋា+ធិកុ+ទុកម្ម, កុល, សារុប្ប, វន្តន,
លក្ខណ៍+ត្ថម្ភតក្ខាន, វិញ្ញាទីសុ។ អភិមុខការវេ-អភិមុខោ, អភិក្កមតិ, វិសិដ្ឋ-
អភិធម្មោ, អធិកេ-អភិវសតិ, ឧទ្ធកម្ម-អភិរុហតិ។ កុលេ-អភិជាតោ, សារុប្ប-
អភិរូបោ, វន្តនេ-អភិវាទេតិ, លក្ខណាទីសុ បុរិមសមំ។

បតិសតិ បតិគត, បតិលោម, បតិនិធិ, បតិទាន, និសេធ, និវត្តន, សាទិស្ស,
បតិករណា+ទាន, បតិពោធ, បតិច្ច, លក្ខណ៍ត្ថម្ភតក្ខាន, ភាគ, វិញ្ញាទីសុ។
បតិគតេ-បច្ចក្កំ, បតិលោមេ-បតិសោតំ, បតិនិធិម្ហិ-អាចរិយតោ បតិ សិស្សោ,
បតិទានេ-តេលត្តិកស្ស យតំ បតិទទាតិ, និសេធេ-បតិសេធតិ, និវត្តនេ-
បតិក្កមតិ, សាទិស្សេ-បដិរូបកំ, បតិករណេ-បតិការោ, អាទានេ-បតិក្កណាតិ,
បតិពោធេ-បតិវេធោ, បតិច្ចេ-បច្ចយោ, លក្ខណាទីសុ បុរិមសមំ។

បរិសតិ សមន្តតោការ, បរិច្ឆេទ, វដ្ឋនា+លិដ្ឋន, និវសន, បូជា,
ភោជនា+វជានន, ទោសក្ខាន, លក្ខណាទីសុ។ សមន្ត-តោការវេ-បរិវុតោ,
បរិច្ឆេទេ-បរិញ្ញេយ្យំ, វដ្ឋនេ-បរិហារតិ, អាលិដ្ឋនេ-បរិស្សជតិ, និវសនេ-យោ វត្តំ
បរិទេហស្សតិ, បូជាយំ-បរិចរិយា, ភោជនេ-ភិក្កំ បរិវិសតិ, អវជានេ-
បរិភវតិ។ ទោសក្ខានេ-បរិភាសតិ, លក្ខណាទីសុ-រុក្ខំ បរិ វិជ្ជោតតេ វិជ្ជ
តត្វាទិ។

ឧបស័តិ ឧបគមន, សមីបូ+បបត្តិ, សាទិស្សា+ធិកុ+បរិភារាវា+នសន,
 ទោសក្ខាន, សញ្ញា, បុព្វកម្ម, បូជា, គយ្យាការ, ភុសត្តាទីសុ។ ឧបគមនេ-និសិទ្ធិ
 វា ឧបនិស័ទេយ្យ, សមីបេ-ឧបនគរំ, ឧបបត្តិយំ-សគ្គំ លោកំ ឧបបដ្ឋតិ, អថ វា
 ឧបបត្តិ=យុត្តិ, យថា ឧបបត្តិតោ ឥក្ខតិ ឧបេក្ខា, សាទិស្ស-ឧបមាណំ, ឧបមា,
 អធិកេ-ឧបខារិយំ ទោណោ, ឧបរិភារេ-ឧបសម្មន្នោ, អនសនេ-ឧបវាសោ,
 ទោសក្ខានេ-បរំ ឧបវនតិ, សញ្ញាយំ-ឧបធា, ឧបសត្តោ, បុព្វកម្មេ-ឧបក្កមោ,
 ឧបការោ, បូជាយំ-ពុទ្ធិបដ្ឋាកោ, មាតុបដ្ឋានំ, គយ្យាការេ-សោចេយ្យបច្ចុបដ្ឋានំ,
 ភុសត្តេ-ឧទានានំ, ឧទាយាសោ, ឧបនិស្សយោតិ។

អាសតិ អភិមុខការុ+ទ្ធកម្ម+មរិយាទា+ភិវិធិ, បត្តិ+ច្ឆា, បរិស្សជន, អាទិកម្ម,
 គហណា, និវាសន, សមីប, អញ្ញាណាទីសុ។ អភិមុខការេ-អាគច្ឆន្តិ, ឧទ្ធកម្មេ-
 អាហេហតិ, មរិយាទាយំ-អាបត្តតា ខេត្តំ, អភិវិធិម្ហិ-អាភុមារំ យសោ
 កច្ឆាយនស្ស, បត្តិយំ-អាបត្តិ អាបន្នោ, ឥច្ឆាយំ-អាភដ្ឋា, បរិស្សជនេ-អាណិដ្ឋនំ,
 អាទិកម្មេ-អាវម្ពោ, គហណោ-អាទិយតិ, អាណិដ្ឋតិ, (អាណិម្មតិ, រូ), និវាសេ-
 អាវសថោ, អាវាសោ, សមីបេ-អាសន្នំ, អញ្ញានេ-អាមន្តេតិ។

ប បរា+ប ស+មន្ទ+វ, ឌី និ ធុ រតិ ព្យា+ធិសុ;
 អតិ និ ប្បតិ បរិ អបយោ, ឧប អា សតិ វីសតិ;
 ឯស ហិ ភោ ឧបសគ្គ-វិធិ+ក្កមតោ កថិតោ។

ឯត្ថ ច -

ឧបសគ្គ+និទានា ច, បច្ចុយា ច ឥមេ តយោ;
 នេកេ+នេកត្តវាចកា, ឥតិ នេរុត្តិ កា+ព្រវុ។

១១៨. អសំខៀហិ សព្វាសំ

អវិជ្ជមានសំឡេងហិ បរាសំ សញ្ញាសំ វិកត្តនំ លោចោ ហោតិ។ ន សន្តិ
ឯកវចនាទិសំឡា ឯតេសន្តិ អសំឡា, តេសំ អសំឡានំ វិកត្តនំ ភេទេ អសតិបិ
ស្យាទិវិធានំ “មា នោ អន្តវិកត្តិសូ” តិអាទោ វិកត្យន្តត្តា បទត្តសិទ្ធិតិ
វោ+នោអាទិនំ សិទ្ធិយា ច តេសំ បឋមាទិអត្ត ទស្សនតោ ច ហោតិ។ បហារោ
បរាភវោ អបហារោ សំហារោ អវហារោ ឌិហារោ ឥទ្ធាទិ ហោតិ។

ឧបេច្ច+ត្ថំ សជន្តិទិ, ឧបសគ្គា ហិ ចាទយោ;
ចាទិ បទាទិមជ្ឈន្តេ, និចាតា និបតន្តិទិ។

ឌិបសគ្គិកបទំ។

សមុច្ចយ+វិកប្បន+បដិសេធ+បូរណាទិអត្ថំ អសត្តវាចិកំ នេចាតិកំ។

ច-ឥតិ សមុច្ចយា+ន្ទាចយ+ឥតវេតវយោក+សមាហារា+វិទារណាទិសុ។ វា-
ឥតិ វិកប្បនុ+បមាទ+សមុច្ចយ+វវត្តិ តិវិភាសាទិសុ។ ន, នោ, មា, អ, អលំ,
ហលំ ឥច្ឆេតេ បដិសេធេ។ “ទ្វេ បដិសេធា បកតិអត្ថំ គមយន្តិ” តិ ញាយា “ន
តេសំ បនរូចានំ បច្ចយា ន ច ហោន្តិ” តិ ឯត្ត ន ច ន ហោន្តិ-ហោន្តេវាតិ
បកតិអត្ថំ គមយតិ។ អលំ បរិយត្តិ+ភូសនេសុ ច។

បូរណាត្ថំ ធុរិធំ អត្តបូរណំ បទបូរណាញា, តត្ថ អថ, ខលុ, វត, អថោ, អស្សុ,
យក្ស, ហិ, ចរហិ, នំ, តំ, ច, តុ, វា, វោ, បន, ហាវេ, កិវ, ហា, តតោ, យថា, សុទំ,
ទោ, វេ, ហំ, ឯនំ, (ឯវំ, រូ) សេយ្យចិធំ ឥច្ឆេវមាទិ បទបូរណេ។ តត្ថ អថ-ឥតិ
បញ្ញា+នន្តិយា+ធិការាទិសុ ច។ ខលុ-ឥតិ បដិសេធា+វិទារណា, បសិទ្ធិសុ ច។
វត+ឥតិ ឯកំស, ខេទា+នុកម្ម, សំកប្បសុ ច។ អថោ-ឥតិ អន្ទាទេសេ ច។ ហិ-
ឥតិ ហេតុ, អវិទារណេសុ ច។ តុ-ឥតិ វិសេស, ហេតុ, និវត្តនាទិសុ ច។ បន-ឥតិ

វិសេសេសិ។ ហេវេវេ ឥច្ឆេតេ ឯកំសត្តេសិ។ ហំវិសាទ, វិម្ពេសុសិ។ (វិសាទ,
សម្ពេសុ, ១)។ សេយ្យថិទំតិ តំ កតមំតិ អត្តេសិ។

អត្តបូរណំ ធុរិទំវិភត្តិយុត្តំ អវិភត្តិយុត្តញ្ច។ អត្តិ, សក្កា, លញ្ចា ឥច្ឆេតេ
បឋមាយំ។ អាវុសោ អម្ពោ ហម្ពោ អវេ ហវេ វេ ជេ ឥច្ឆេតេ អាមន្តណោ។ ទិវា
ភិយ្យោ (នមោ, ១) ឥច្ឆេតេ បឋមាទុតិយាសុ។ សយំ សាមំ សំ សម្មា កិទ្ធិឥច្ឆេតេ
តតិយត្តេ។ សោ+តោ+ធាបច្ចយន្តា ច សុត្តសោ បទសោ អនិច្ឆតោ ទុក្ខតោ
ឯកធា ទ្វិធា ឥច្ឆាទិ។ តវេ+តុំ បច្ចយន្តា ចតុត្តិយាវ, កាតវេ ធាតវេ, កាតុំ
កាវេតុំ, (ធាតុំ, ១) ធាបេតុំ ឥច្ឆាទិ។ សោ+តោបច្ចយន្តា បញ្ចមិយត្តេ, ទីយសោ
ឱវសោ រាជតោ វា ចោរតោ វា ឥច្ឆាទិ។ តោ សត្ត- ម្សត្តេសិ ត្រ+ត្តាទិបច្ចយន្តា ច,
ឯកតោ បុរតោ បច្ឆតោ បស្សតោ បិដ្ឋិតោ ចាទតោ សីសតោ អគ្គតោ
មូលតោ, យត្រ យត្ត យហិ តត្រ តត្ត តហិ ឥច្ឆាទិ។ សមន្តា សាមន្តា បរិតោ
អភិតោ សមន្តតោ ឯកជ្ឈំ ឯកមន្តំ ហោជ្ជា ឧបរិ ឧទ្ធុ អដោ តិរិយំ សម្មុខា
បរមុខា អារិ រហោ តិរោ ឧច្ឆំ និចំ អន្តោ អន្តរា អន្តរំ អន្តត្តំ ពហិទ្ធា ពាហិរា
ពាហិរំ ពហិ ឱរំ ចារំ អារា អារកា បច្ឆា បុរេ ហុរំ បេច្ឆ ឥច្ឆេតេ សត្តមិយា។
សម្បតិ អាយតិ អន្ត អបរជ្ឈ សុវេ ស្មេ ឧត្តរសុវេ (កិសុ, ១) ហិយ្យោ បវេ
(បរសុវេ, ១) សន្តំ សាយំ ចាតោ កាលំ កល្លំ ទិវា រត្តំ និច្ចំ សតតំ អភិណ្ណំ
អភិក្ខណំ មុហុំ មុហុត្តំ ក្ខតបុត្តំ បុរា យទា តទា (កទា, ១) ឥច្ឆាទយោ
កាលសត្តមិយំ។ ឥតិ វិភត្តិយុត្តានិ។

អវិភត្តិយុត្តេសុ អប្បវ អប្បវនាម នុ ឥច្ឆេតេ សំសយត្តេ។ អទ្ធា អញ្ញទត្តុ
តក្ស ជាតុ កាមំ សសក្កំ ឥច្ឆេតេ ឯកំសត្តេ។ ឯវំ ឥតិ អវជារណោ។ កច្ឆិ នុ នុ
កមំ (កិសុ, ១) កិ ឥច្ឆេតេ បុច្ឆនត្តេ។ ឯវំ ឥតិ ឥត្តំ ឥច្ឆេតេ និទស្សនត្តេ។ ឥតិ
ហេតុ+វាក្យបរិសមត្តិសុ ច។ យាវ តាវ យាវតា តាវតា កិត្តាវតា ឯត្តាវតា

ក៏វ ឥន្ទ្រេត បរិច្ឆេទនត្ត។ ឃុំ សាហុ លហុ ឌីតាយិ កំ បដិរូបំ អាម សាធុ
 ឥន្ទ្រេត សម្មជិច្ឆនត្ត។ តថា យថា យថេវ តថេវ ឃុំ ឃុំមេវ ឃុំម្បិ យថាបិ
 សេយ្យថាបិ សេយ្យថាបិធាម វិយ ឥវ យថវិវ តថវិវ យថាធាម តថាធាម
 យថាហិ តថាហិ យថាច តថាច ឥន្ទ្រេត បដិភាគត្ត។ យថាឥតិ
 យោគ្គតា+វិច្ឆា+បទត្តានតិវត្តិ+និទស្សនេសុ ច។ ឃុំឥតិ ឧបទេស+បញ្ញាធិសុ
 ច។ កិញ្ចាបិឥតិ អនុគ្គហត្ត។ ធិឥតិ គរហោ។ អហោឥតិ
 គរហា+បសំសន+បត្តនេសុ។ ធាមឥតិ គរហា+បសំសន+សញ្ញា+បញ្ញេសុ។
 សាធុតិ បសំសន+យាចនេសុ។ ឥឡ្យ ហន្ត ឥន្ទ្រេត ចោទនត្ត។ សាធុ សុដ្ឋ
 ឃុំមេតំតិ អនុមោទនេ។ កិវឥតិ អនុស្សវន+អសទ្ធូយ្យេសុ។ ទុនឥតិ
 អនុមាណ+ទុស្សវណា+បរិវិតក្កេសុ។ កស្មាតិ ការណាបុច្ឆនេ។ យស្មា តស្មា
 តថា ហិ តេន ឥន្ទ្រេត ការណាច្ឆេទនត្ត។ សហ សទ្ធិ អមា (សមំ, រូ) ឥតិ
 សមក្រិយាយំ។ វិធាវិតេ វិប្បយោគេ។ ធានា បុដ្ឋ ពហុបការេ។ បុដ្ឋ វិសុំ
 អសឡ្យតេ ច។ ទុដ្ឋ កុ កុច្ឆាយំ (ធិកុច្ឆាយំ, រូ)។ បុន អប្បឃមេ។ កេបំ ចិកិច្ឆត្ត។
 ធា ក្ខត្តំ សោ កិញ្ចាឥតិ សំឡវិភាគេ។ ព្រៀសកំ អប្បមាណេសុ (អប្បមត្ត, រូ)។
 សណិកំ មន្តត្ត។ ឱប្បំ អរំ លហុំ អាសុ តុណ្ណំ អចិរំ សីយត្ត។ ចិរំ ចិរស្សំ
 ធិយកាលេ។ ចេ យទិ សំកាវជ្ជានេ។ ធ្មំ ចិរាវជារណេសុ (ធ្មំ
 ចិរាវជារណេសុ, រូ)។ ហារិសាទេ។ តុណ្ណំ អភាសនេ។ សច្ឆិ បច្ឆត្តេ។ មុសា
 មិច្ឆាអលិកំ អសច្ឆេ។ សុវត្តិ អាសិដ្ឋេ ឥច្ឆាធិ។

តុន+ក្កាន+ក្កាបច្ឆយន្តា ឧស្សក្កនត្ត កវត្តិ។ យថា បស្សិតុន បស្សិយ
 បស្សិត្វាន បស្សិត្វា, ទិស្វា ទិស្វាន ទស្សិត្វា ទាតុន ទត្វាន ទត្វា ឧទាទាយ
 ទាបត្វាវិញ្ញាយ វិចេយ្យ វិនេយ្យ សមេច្ឆ ទិហច្ឆ ឧបច្ឆ អារត្ត អាកម្ម ឥច្ឆាធិ។

វិភត្តិយា កតោ ភេទោ, សលិដ្ឋានំ កវេ តថា;

តុម្ហាធិនំ តូ+លិដ្ឋេសុ, នេវ+ត្ថិ ចាទិ+ចាទិនំ។

ឃុំ ឆាមាខ្យាតោបសគ្គេហិ វិនិមុត្តំ ឃតំ និចាតបទំ វេទិតព្ពំ។

នេចាតិកបទំ។

បុល្លិដ្ឋំ ឥត្ថិលិដ្ឋញ្ច, នបុំសក+មថា+បវ៌;
តិលិដ្ឋញ្ច អលិដ្ឋញ្ច, នាមិកំ បញ្ចាណា ឋិតំ។

ឥតិ បយោកសិទ្ធិយំ នាមកណ្ណោ ទុតិយោ។

៣. ការកកណ្តា

អថ វិភត្តិន+មត្តកេនា វុច្ឆន្តេ។

តត្ថ ឯកម្មិ អត្ថំ កម្មាទិវសេន ឯកត្តាទិវសេន ច វិភជន្តិវិភត្តិយោ,
ស្យាទយោ។ តា បន បឋមាទិកេនេន សត្តវិជា។ តា យថា “បឋមា+ត្ថមត្ត” តិ
បឋមាវិភត្តិ ហោតិ។ សិស្ស ឌីការ+លោប+អ-មាទេសេសុ នរោ ឥត្ថិ នបុំសកំ។

សកត្ត+ទព្ព+លិដ្ឋានិ, សំខ្យា+កម្មាទិបញ្ចកំ;
នាមត្រោ តស្ស សាមញ្ញ-មត្តមត្តំ បវុច្ឆតេ។

សោ នាមត្រោ ច -

ជាតិ ក្រិយា គុណោ ទព្ពំ, តថា នាមន្តិ បញ្ចាណា;
សទ្ធស្ស+ត្រោ ស សន្តោបិ, បញ្ចាណាវ+ត្រ ភិដ្ឋតេ។

កថំ ជាតិសន្តោ គុណាសន្តោត្យាទិនា។

ភិទ្ទេស្វ+ភិទ្ទេដី+សន្តា, សពលាទីសុ យព្ពលា;
វុត្តន្តេ ជាតិ ឯសា+ស្ស, មាលា សុត្ត+មិវា+ទ្វិតា។

អនព្ពក្ខតំ កត្តាទិ-ការកត្តាមសាទិយំ;
បទត្តំ កត្តកម្មដ្ឋំ, ក្រិយ+មិច្ឆន្តិ តត្ថិទ្ធ។

ទព្ពស្សិទោ តតោ ភិទ្ទោ, និមិត្តោ តប្បតីតិយា;
វិនស្សនសភារោ ច, និគ្គណោវ គុណោ+ច្ចតេ។

ឯត្ថ បដោ សុក្កោតិ វិនស្សនសភារោ ច ចសទ្ទេន វិបុលោ អាគាសោតិ
អវិនស្សនសភារោ ច អត្តនិវិសុំ គុណាវហិតោ គុណោ+ច្ចតេ ត្យត្តោ។

យំ យំ វិសេស្សតេ កិញ្ចិ, តំ តំ ទព្ព+មិហោ+ច្ចតេ;
ជាត្យាទិទោប្ប+តោ តាទិ, ទព្ពត្តំ បរិកប្បតេ។

ឯត្ថ កោជាតិ អស្សជាតីតិ វុត្តេ ជាតិ ទព្ពំ។ និលោ គុណោតិ ច គុណោ
ទព្ពំ។ បចនក្រិយាតិ ច កមនាទិក្រិយាតោ វិសេសិយតីតិ ក្រិយាវ ទព្ពំ។

នាមរូបេន សទព្ពេ, ក្វិចិ សញ្ញា កថិយតេ;
នាមន្តិ តំ យថា ចិត្តោ, សញ្ញា សន្នោ តុ តទ្ធនិ។

នាមស្ស ទព្ពត្តេបិ ចិត្តាត្យាទិ នាមេនេវ បសិជ្ឈតិ, នោ យជ+បជាទយោវ
ទព្ពត្តេន, តស្មា នាម+មិតិ សញ្ញា កថិយតេ, តំវាចកត្តា តព្ពតី ចិត្តាទិ
សញ្ញាសន្នោតិ និច្ឆិយតេយ្យ+ធិប្បាយោ។

អយំ បញ្ចវិជោបិ អត្តោ សទ្ធត្តោ ចេវ សាមត្តិយា កម្មមានត្តោ ចាតិ
ទុត្តិយោ។ តថា ហិ “បីនោ ធិវា ន ភុញ្ញេយ្យ”មិ តិ ភុត្តិណិ ភកតិ សទ្ធត្តោ។ វត្តិភុត្តិ
តុ សាមត្តិយា+វកម្មតេ។ តេនេ+តំ វុច្ចតិ -

អត្ថប្បតិ តិយំ សទ្ធស្សា ចារោ តិវិជោ ភវេ;
មុខ្យោ លក្ខណា+ព្យញ្ញនសភារោ ចាតិ ឯត្ត តុ។

មុខ្យោ តុ និវន្តវត្ត, លក្ខណោ តុ តិរោហិតេ;
អត្តេ+តរោ តុ វាក្យស្ស, អត្តេយេវ បវត្តតិ។

“មញ្ញោ”តិ និវន្តវត្ត វត្តមានោ មុខ្យោ, “មញ្ញោ ឧគ្គ្រាសន្តិ”តិ តិរោហិតត្ត
វត្តមានោ លក្ខណោ, តាថាធិសកលវាក្យស្ស+ត្ត វត្តមានោ
ព្យញ្ញនសភារោ។

ព្យាចារស្ស បភេទេន, តិធា សន្នេហិ វាចកោ;
លក្ខណិកោ ព្យញ្ញកោតិ, តទត្តោបិ តិធា មតោ។

វេទ្ធា លក្ខណិកោ ព្យង្គ្យោ, ចេវំ សន្នេ ភុវាចកោ;
វុត្តកមេន ជាត្យាធិ-ភេទេន បញ្ចុដា ភវេតិ។

៣៨. អាមន្តណោ -

តិ អាមន្តណាធិកេ អត្ថមត្តេ បឋមាវិភត្តិ ហោតិ។ ភោ នវ, ភោ ឥត្តិ, ភោ
នប្បុសក។

សន្នេនា+ភិមុខិកា រោ, វិជ្ជមានស្ស វត្តនោ;
អាមន្តណំ វិធាតព្វេ, នត្តិ “រាជា ភវេ”តិ+ទំ។

ក្រិយា និមិត្តំ ការកន្ត កម្ម, កត្ត, ករណ, សម្បទាន, អវេទិ, អាណាភេទេន
ធិត្តិដំ, តំ យថា -

២,២. កម្ម ធុតិយា

ករិយតិ កត្តកិរិយាយ សម្ពន្ធិយតិ កម្មំ, តស្មី កម្មការកេ
ធុតិយារិកត្តិ ហោតិ។ តំ តិវិដំ ធិត្តិ, វិកតិ, បត្តិ ភេទេន, តត្ត ធិត្តិកម្ម
មាតា បុត្តំ វិជាយតិ, អាហារោ សុខំ ជនយតិ, កដំ ករោតិ ធិត្តា។ វិកតិយំ
កដ្ឋ+មជ្ឈារំ ករោតិ, សុវណ្ណំ កដកំ ករោតិ, វិហាយោ លុណាតិ។ បត្តិយំ ធិត្តា
យរំ បរិសតិ, អាទិច្ចំ បស្សតិ, ធម្មំ សុណាតិ, បណ្ឌិតេ បយិរុចាសតិ។

វុត្តញ្ច -

ធិត្តិ+វិកតិ+បត្តិ-ភេទា កម្មំ តិណ មតំ;
កត្តក្រិយាភិកម្មន្តំ, សុខ+មជ្ឈារំ+យរំ យថាតិ។

កដំ ករោតិ វិបុលំ ធិស្សនិយន្តិ អត្តោ គុណាយុត្តស្ស កម្មតា, វិបុលំ
ករោតិ, ធិស្សនិយំ ករោតិ ក្រិយាយ សម្ពន្ធិយមាណត្តា។ ឌីធិនោ បច្ចតេតិ
ឌីធិនសទ្ធិតោ កម្មតា នប្បតិយតេ, កិញ្ចរហិ អាឡាតតោ។

ឥច្ឆិតកម្មំ យថា-ការំ បយោ ទោហតិ, គោមន្តំ ការំ យាចតិ, ការំ+មវ រុន្តតិ
វដំ, មាណាវកំ មគ្គំ បុច្ឆតិ, គោមន្តំ ការំ ភិក្ខុតេ, រុក្ខ+មវចិណាតិ ជលានិ,
រុក្ខាត្យត្តោ។ សិស្សំ ធម្មំ ព្រូតេ។ ឯត្ត បយោ, ការំ ឥច្ឆាធិ ឥច្ឆិតំ, ការំ,
គោមន្ត+មិច្ឆាធិ អនិច្ឆិតំ។ ឯវ+មនិច្ឆិតេបិ កណ្ណាកំ មទ្ធិតិ, វិសំ គិលតិ។ យំ
នេវិ+ច្ឆិតំ, នាបិ អនិច្ឆិតំ, តត្រាបិ កាមំ គច្ឆន្តោ រុក្ខមូល+មុបសប្បតិ។

អាណាវេ អធិសិ+ហា+សានំ បយោគេ ច, បថវី អធិសេស្សតិ, កាម+មធិតិដ្ឋតិ,
 រុក្ខ+មជ្ឈាសតេតិ។ ឯត្ថ បថវិន្តិ បថវិយន្តិ អត្តោ។ ឃវ+មភិ, និបុព្វវិសស្សាបិ,
 ធម្ម+មភិនិវិសតេ, ធម្មេ វា។ តថា ឧប, នូ+ជ្ឈា+បុព្វវសតិស្ស, កាម+មុបវសតិ,
 កាម+មនុវសតិ, វិហារ+មធិវសតិ, កាម+មារវសតិ, អការំ អជ្ឈវសតិ, ឯត្ថ
 កាមន្តិ កាមេត្យត្តោ។ តថា តប្បាណា+ចារេបិ, នទី បិពតិ, កាមំ ចរតិ,
 នទិយំត្យត្តោ។ សចេ មំ ណាលបិស្សតិ មយា សទ្ធិត្យត្តោ។ វិហិតារ បដិ-
 យោគេបិ ទុតិយា, បដិកន្តុ តំ បុន្ត ពោជ្ឈដ្ឋា, តម្បជិ ពោជ្ឈដ្ឋា ភាសន្តុតិ អត្តោ។
 ឧបមា មំ បតិភាតិ, ឧបមា មំ ឧបដ្ឋាតិត្យត្តោ។ ធាតុនាយុត្តេ “តស្ស
 នប្បដិភាតិ” តិ ធម្មិ។

៣. កាលទ្ធាន+មច្ចន្តសំយោគេ

កាលទ្ធានំ ទត្ត+គុណ+ក្រិយាហិ អច្ចន្តសំយោគេ តេហិ កាលទ្ធានវាចីហិ
 ទុតិយា ហោតិ។ កាលេ-សត្តាហំ កវចានំ, មាសំ មំសោទនំ, សវទំ វមណីយា
 នទី, សត្តកាលំ វមណីយំ នទ្ធនំ, តយោ មាសេ អភិធម្មំ ទេសេតិ។ អទ្ធិនិ-យោជនំ
 វនរាជិ, យោជនំ ទីយោ បព្ពតោ, កោសំ សជ្ឈាយតិ។

បុព្ពន្តសមយំ និវាសេត្វា, ឯកំ សមយំ ភកកា, ឥមំ វត្តិ ចត្តារោ
 មហារាជាធាតិ ឃវមាទីសុ កាលវាចីហិ អច្ចន្តសំយោគេ ទុតិយា,
 ពហុលវិធានា វិភត្តិវិបល្លាសោ វា។ មាសេនា+នុវាកោ+ដីតោ,
 កោសេនា+នុវាកោ+ដីតោតិ ករណាត្តេ តតិយា។

៤. គតិពោធាហារសទ្ធីត្តាកម្មកកដ្ឋាទីនំ បយោរដ្ឋេ

គត្យត្តានំ ពោធិត្តានំ អាហារត្តានំ សទ្ធីត្តាន+មកម្មកានំ កដ្ឋាទីនញ្ច
 បយោរដ្ឋេ កត្តវិ ទុតិយា ហោតិ។ ទត្តោ គមយតិ មាលាវកំ កាមំ, យាបយតិ

វា។ គុរុ ពោធិយតិ មាលាវកំ ធម្មំ, វេទយតិ វា។ មាតា ភោជយតិ បុត្ត+មោទនំ,
អាសយតិ វា។ គុរុ អដ្ឋាបយតិ សិស្សំ វេទំ, ចាបយតិ វា។ បយោជ្ជតោ+ញ្ញាត្រ
កម្មេ ទុតិយា។ ចោសោ អាសយតិ ទត្តំ, សាយយតិ វា។ ចោសោ អញ្ញំ
ភជ្ជាបេតិ, អញ្ញំ កោដ្ឋាបេតិ, អញ្ញំ សន្តរាបេតិ។

៥. ហារាទីនំ វា

ហារាទីនំ បយោជ្ជេ កត្តិវ ទុតិយា ហោតិ វា។ ចោសោ ហារេតិ ភារំ ទត្តំ,
ទត្តនេតិ វា។ ទស្សយតេ ជនំ រាជា, ជនេនេតិ វា។ អភិវាទយតេ គុរុំ ទត្តំ,
ទត្តនេតិ វា។ អដ្ឋាហារេតិ សត្តំ ទត្តំ, ទត្តនេតិ វា។ ការេតិ ទត្តោ ទត្តំ,
ទត្តនេតិ វា។ បក្ខេ សព្ពត្រ កត្តិវ តតិយា។

៦. ន ខាទាទីនំ

ខាទាទីនំ បយោជ្ជេ កត្តិវ ទុតិយា ន ហោតិ។ គត្យត្តាទីសុ ក្ខិ
បដិសេធត្ត+មិទំ។ ខាទយតិ ទត្តោ ទត្តន, អាទយតិ ទត្តន, អង្គាបយតិ ទត្តន,
សម្ពាយយតិ ទត្តន, នាយយតិ ទត្តន, កន្ទយតិ ទត្តន។

៧. លាទីហិ យុត្តា

ធីអាទីហិ យុត្តតោ ទុតិយា ហោតិ។ ធី+វត្ត+មំ បុតិ កាយំ, អន្តរា ច រាជគហំ
អន្តរា ច នាលន្តំ, រាជគហស្ស ច នាលន្តស្ស ច វិវរក្ខតេ មជ្ឈេតិ អត្តោ។
សមាទាន+មន្តវេន, មុចលិន្ទ+មភិតោ សវំ។ ធីជ្យត្តេ+យំ ទុតិយា។

៨. លក្ខណិត្តម្ភតិវិទ្ធាស្ស+ភិទា

លក្ខណៈវិនិច្ឆ័យ+ត្រៃសុ អភិណា យុត្តម្ហា ទុតិយា ហោតិ។ រុក្ខ+មនិវិជ្ជាតតេ
ចន្ទោ, ឯត្ត រុក្ខោ លក្ខណំ, ចន្ទោ លក្ខិតញោ, តប្រត អភិណា រុក្ខស្ស
លក្ខណវុត្តិតា បកាសីយតីតិ រុក្ខោ អភិណា យុត្តោ នាម។ សាធុ ទេវទន្តោ
មាតរ+មនិ, មាតរិ សាធុត្តំ បន្តោត្យត្តោ។ រុក្ខំ រុក្ខំអភិវិជ្ជាតតេ ចន្ទោ, រុក្ខ
រុក្ខត្យត្តោ។

៥. បតិបរិហិ ភាគេ ច

បតិបរិហិ យុត្តតោ លក្ខណៈវិនិច្ឆ័យ ភាគេ ច+ត្រៃ ទុតិយា ហោតិ។ រុក្ខំបតិ
វិជ្ជាតតេ, សាធុ ទេវទន្តោ មាតរំបតិ, រុក្ខំ រុក្ខំបតិ តិដ្ឋតិ, យ+ទេត្ត មំ បតិ
សិយា, យោ មម ភាគោ, សោ ទិយតុត្យត្តោ។ ឯវំ រុក្ខំបរិត្យាទិបិ។

១០. អនុនាតិ

លក្ខណៈវិនិច្ឆ័យ ទុតិយា។ រុក្ខមនុវិជ្ជាតតេ, សច្ចកិរិយ+មនុវស្សិ, ហោតុ ច
លក្ខណំ ភវតិ, សាធុ ទេវទន្តោ មាតរ+មនុ, រុក្ខំ រុក្ខំ+មនុវិជ្ជាតតេ, យទេត្ត
មំអនុសិយា។

១១. សហត្ថេ

សហត្ថេ អនុនា យុត្តម្ហា ទុតិយា។ បព្ពត+មនុ តិដ្ឋតិ, បព្ពតេន សហ
ត្យត្តោ។

១២. ហីនេ

ហីនេត្ថ អនុនា យុត្តម្ហា ទុតិយា។ អនុសារិបុត្តំ បញ្ញវន្តោ ភិក្ខុ, សារិបុត្តតោ
បញ្ញាយ ហីនាត្យត្តោ។

១៣. ឧបេន

ហ៊ានត្ត ឧបេន យុត្តម្ហា ធុតិយា។ ឧបសារិបុត្តំ បញ្ញាវន្តោ។

១៦. កត្តករណេសុ តតិយា

កត្តវិ ករណេ ច ការកេ តតិយា ហោតិ។ ដីនេន ទេសិតោ ធម្មា, ពុទ្ធនេ ដិតោ មារោ, អហិណា ទដ្ឋោ នរោ។ យត្ត ការណាការណាម្បិ ការណាវសេន វុច្ឆតិ, តត្តាបិ តតិយា, ចោរេហិ កាមោ ទឡោ, តិណេហិ ភត្តំ សិទ្ធិំ, សទ្ធវិហិ ការិតាវិហារា។

អត្ថបទនោ កិរិយំ, យោ និព្ពត្តតិ ការកោ;
អបយុត្តោ បយុត្តោ វា, ស កត្តាតិ បវុច្ឆតិ។

ករណេ-តំ បន ធុវិធំ អជ្ឈត្តិ កពាហិរវសេន, យថា ហត្ថេន កម្មំ ករោតិ,
ចក្ខុនា រូបំ បស្សតិ, មនសា ធម្មំ វិញ្ញាយតិ។ ទត្ថេន វិហាយោ លុនាតិ, អគ្គិនា កុដិ ឈាបេតិ។

ពាហិរញ្ច តថា+ជ្ឈត្តំ, ករណំ ធុវិធំ យថា;
វិហី លុនាតិ ទត្ថេន, នេត្តេន ចន្ទ+មិក្ខតេ។

បកតិយា អភិរូចោ, កោត្តេន កោតមោ ឥច្ឆាទិ ភូណតុស្ស សម្ពវា ករណេ តតិយា។ តថា សារិបុត្តាតិ នាមេន វិស្សតោ, ជាតិយា ខត្តិយោ ពុទ្ធា, ជាតិយា សត្តវស្សិកោ, សិប្បេន នឡ កាវេ សោ, ឯក្ខេនតិសោ វយសា, ឯវំ សមេន ធាវតិ, វិសមេន ធាវតិ, ទ្វិទោណេន ធម្មំ កិណាតិ។

១៧. សហត្ថេន

សហត្ថន យោគ តតិយា សិយា។ តតិយាបិ ធម្មីវ អប្បធានេ ឯវ ភវតិ។
បុត្តន សហា+គតោ, បុត្តន សទ្ធិ អាគតោ, វិតក្កន សហ វត្តតិ, បុត្តន សហ
ដូលោ, និសីទិ ភគវា សទ្ធិ ភិក្ខុសង្ឃន, សហស្សន សមំ មិតា, សព្វេហិ មេ
បិយេហិ មនាបេហិ ធានាការោ។

១៨. លក្ខណោ

លក្ខណោ វត្តមានតោ តតិយា។ ភិទ្ទនេ សីសេនេ បក្សវន្តនេ លោហិតេន
បដិវស្សកេ ឧជ្ឈាបេសិ, ឧបបញ្ចពន្ធនេន បត្តនេ អញ្ញំ នំ បត្តំ ចេតាបេយ្យ,
តិទណ្ឌាកេន បរិញ្ញាជក+មទ្ធកិ, អក្ខិណា កាលោ, ហត្ថន កុណិ, ចានេន
ខព្វោ, បិដ្ឋិយា ខុដ្ឋោ។ តេន ហិ វិកលផ្តេន វិកលផ្តិទោ វិការោ លក្ខិយតេ។

១៩. ហេតុម្ហិ

វាសានិលក្ខណាក្រិយាយ ហេតុតោ តតិយា។ អន្ទេន វសតិ, វិជ្ជាយ វសតិ,
ន ជច្ឆា វសលោ ហោតិ, កម្មនា វសលោ ហោតិ, ធានេន ភោគវា, អាចារេន
កុលំ, តេន ចាណិ កាមទទោ។

២០. បញ្ចមី+ណោ វា

តណោ ហេតុម្ហិ បញ្ចមី វា។ សតស្មា ពាទ្វោ, សតេន វា។

២១. គុណោ

បរផ្តិត្តតេ ហេតុម្ហិ បញ្ចមី ហោតិ វា។ ជឡត្តា ពាទ្វោ, ជឡត្តេនវា, បញ្ញាយ
មុត្តោ, ហុត្វា អភាវតោ អនិច្ឆា, សម្ពារនិរោធា វិញ្ញាណានិរោធា។
ពហុលំវិធានា សត្តម្យត្តេហិបិ, តេន សមយេន, កាលេន ធម្មសាក្ខ្នា,

បុរត្តិមេន ធាតុរដ្ឋា, ទក្ខិណោនវិរុទ្ធកោ, ឧត្តរេន កបិលវត្ថុ, យេន ភកវា,
 តេនុបសង្កមិ, សោ វោ មម+ធូយេន សត្តាតិ។ មាសេន ភុញ្ញតិ, ឯកាហោនេវ
 ពារាណសី ទាវិសិ, នវហិ មាសេហិ វិហារំ កាវាបេសិ, កហាបលោន ឡានោ,
 ធនេន វិកលោ, អសិណ កលហោ, អាចារេន និបុលោ, គុឡេន មិស្សកំ,
 វាចាយ សខិលោ, មណិណ អត្តោ, ធនេន អត្តោ, យោជនេន គច្ឆតិ ឥច្ឆាទិ
 ហេតុម្ហិ ករណោ វា តតិយា។ អត្តនាវ អត្តានំ សម្មន្ទតិ បច្ឆត្ត ពហុលំវិធានា
 កត្តវិ តតិយា។ ឯវំ តិលេហិ ខេត្ត វបតិ កម្មត្ត, សុមុត្តា មយំ តេន
 មហាសមណោនាតិ បញ្ចម្យត្ត ច។

២៤. ចតុត្តិ សម្មទានេ

អចេតនំ សចេតនំ វា បដិក្កាហាកភាវេនា+បេក្ខិតំ, តំ សម្មទានំ, តញ្ច ទា-
 ទានេតិ ធាតុតោ ព្យប្បេន យុត្តមេវ, តត្ថ ចតុត្តិ ហោតិ។ តញ្ច ទីយមានស្ស
 វត្ថុនោ អនិវារណា+ធឿសនា+នុមតិតោ តិវិធា, យថា ពុទ្ធស្ស បុប្ផំ ទេតិ,
 ពោធិរុក្ខស្ស ជលំ ទេតិ, យាចកស្ស ធនំ ទេតិ, ភិក្ខុនំ ទានំ ទេតិ។

អនិវារណា+រាជ-ន+ព្ពនុញ្ញវសេន ហិ;
 សម្មទានំ តិធា វុត្តំ, រុក្ខ+យាចក+ភិក្ខុវោ។

អាធាវវិវក្ខាយំ សត្តមីមិ, សង្ឃេ កោតមិ ទេហិ, សង្ឃេ ទិន្នេ អហាព្យាវ
 បូជិតោ ភវិស្សមិ, យា បលាលមយំ មាលំ, នារី ទត្វាន ចេតិយេតិ។

២៥. តាទត្យ

តាទត្យ ចតុត្តិ សិយា។ តទត្តស្ស ភាវេ, តាទត្យំ, តស្មី តទត្តភាវេ
 ដោតនិយេវ ចតុត្តិ សិយា។ តទត្តស្ស ភាវោតិ និមិត្តនិមិត្តិសម្ពន្ធន្នេ ជដ្ឋិ, តស្មា

ធម្មាបរាជោ+យំ។ សមេបិ និមិត្តនិមិត្តិនំ សម្ពន្ធនិមិត្តភូតយូបតោវ ចតុត្ថិ,
នោ និមិត្តភូតនារុតោ។ យូចាយ នារុ, ចាកាយ វជតិ, ពុទ្ធស្សត្តាយ ជីវិតំ
បរិច្ឆជាមិ, នេវ នវាយ, ន មទាយ, ឧនស្ស ចារិប្បិយា, អត្តាយ ហិតាយ សុខាយ
សំវត្តតិ, លោកានុកម្មាយ, ជាសុ វិហារាយ។

ឥច្ឆាយំ កច្ឆាយនេ ឧបរិ វក្ខមាណស្ស ចតុត្ថិតិ សាធិតត្តា ឥធ ធម្មិតិ
ធិបនត្ថំ វុច្ឆតេ -

កស្ស សាទុ នុច្ឆតិ, មា អយស្មត្តានម្បិ សង្ឃភេទោ វុច្ឆិត្ត, ឧមតិ សង្ឃស្ស,
ភត្ត+មស្ស នច្ឆាទេតិ ធម្មិ សម្ពន្ធវចនិច្ឆាយំ, ន ចេវំ វិរោជោ សិយា,
សទិស្សបត្តា, ឃរិវិជេសុ ច សម្ពន្ធស្ស សទ្ធិកានុមតត្តា។ តថា ហិ ភាកវុត្តិយា
“ឧបបទរិភត្តិ ធម្មិយា+បរាជោ” តិ វុត្តំ, សទ្ធីន្តរេ វិហិតា វិភត្តិ ឧបបទរិភត្តិ។

កស្ស វា ត្ថំ ធម្មំ រោចសីតិ អត្តមត្តេ បឋមា, កស្ស វា តុយ្ហន្តិ អវត្វា កស្ស
វា ត្ថំ ធម្មំ រោចសីតិ អត្តមត្តេ បឋមាវសេន ព្យភិចារទស្សនា។ ឃរ+មញ្ញាបិ
វិញ្ញេយ្យា, បរតោបិ យថាកមំ។

រញ្ញោ សតំ ជារេតិ រញ្ញោ ធម្មំ ជារេតិ ធម្មន្ធនិមិត្តិ។ សិលាយ=កថនេ,
ឃរំ រញ្ញោ សិលាយតេ ឥច្ឆាទិ, ឫតិ ករោតិ ត្យត្តោ។ ហនុ=អបនយនេ, រញ្ញោ
ហនុតេ, វញ្ញោតិ ត្យត្តោ។ ឧបតិជ្ជេយ្យ សក្យបុត្តានំ វឌ្ឍកិ,
ឧបកច្ឆេយ្យត្យត្តោ។ សប=អក្កោសេ, មយ្ហំ សបតេ, សច្ចំ កុរុតត្យត្តោ។
ធរ=ធារណោ, សុវណ្ណំ តេ ធារយតេ, ឥណំ តេ ធារយតិ, អស្ស រញ្ញោ នាគំ
ធារយាម។ បិហា=ឥច្ឆាយំ, នេវាបិ តស្ស បិហាយន្តិ តាទិនោ, តេសំ បិហាយន្តិ
សម្ពន្ធនំ សតីមតំ, បិហាយន្តិ=បត្តេន្តិ។ តស្ស កុដ្ឋ មហារិវ, យទិ+ហំ តស្ស
បកុប្បេយ្យំ, ធុកយតិ ធិសានំ មេយោ, យោ មិត្តានំ ន ទូភតិ, យោ អប្បទុដ្ឋស្ស

នរស្ស ធុស្សតិ។ ឥស្ស=ឥស្សាយំ, តិត្តិយា ឥស្សយន្តិ សមណានំ។
 ឧស្សយ=នោសារិករណោ, ធុដ្ឋនា គុណាវន្តានំ ឧស្សយន្តិ, កា ឧស្សយារិជានតំ។
 ឥធម៌+សិធម៌+រាធម៌+សាធម៌=សំសិធុយំ, អាវាជោ មេ រញ្ជោ, រញ្ជោ ភាគ្យ+មារជ្ឈតិ,
 ក្យា+ហំ អយ្យានំ អបរជ្ឈាមិ, អាយស្មតោ ឧចាលិត្តរស្ស ឧបសម្មទាបេក្ខោ
 ឧបតិស្សោ។ ភិក្ខុ ភគវតោ បច្ចុស្សោសុំ, អាសុណាន្តិ ពុទ្ធស្ស ភិក្ខុ, តស្ស
 ភិក្ខុនោ ជនោអនុគិណាតិ, បតិគិណាតិ, សាធុការទានាទិណា តំ
 ឧស្សហតិគ្យត្តោ។ អាវេទយាមិ វោ ភិក្ខុវេ, បដិវេទយាមិ វោ, អាមន្តយាមិ តេ
 មហារាជ, ធម្មំ តេ ទេសិស្សាមិ, ទេសេតុ ភន្តេ ភគវា ធម្មំ ភិក្ខុនំ, យថា នោ
 ភគវា ព្យាករេយ្យ, និរុត្តិ តេ បវក្ខាមិ, អលំ មេ រដ្ឋំ, អលំ ភិក្ខុ បត្តស្ស, អលំ
 មល្លោ មល្លស្ស, អរហតិ មល្លោ មល្លស្ស, អលំ តេ ឥធម៌ វាសេន, កី មេ ឯកេន
 តិណ្ណោនាតិ សព្ពត្ត សម្ពន្ធន្ទ ធម្មំ។

ឯវំ អាយុ ភោតោ ហោតុ, ចិវំ ជីវិតំ, ភទ្គំ, កល្យាណំ, អត្ថំ, បយោជនំ,
 កុសលំ, អនាមយំ, ហិតំ, បត្ថំ, សុខំ, សាតំ, ភោតោ ហោតុ, សាធុ សម្មតិ មេ
 តស្ស, បុត្តស្ស+វិករេយ្យ គុយ្ហ+មត្ថំ, តស្ស មេ សក្កោ ចាតុរហោសិ, តស្ស
 បហិណោយ្យ, ភិក្ខុនំ ទ្ធពំ ចាហោសិ, កប្បតិ សមណានំ អាយោតោ, ឯកស្ស
 ទ្ធពំ តិណ្ណំ វា បហោតិ, ឧបមំ តេ ករិស្សាមិ, អញ្ជាលីតេ បគ្គណ្ណាមិ, តស្ស ជាសុ,
 លោកស្ស+ត្តោ, នមោ តេ បុរិសាជញ្ញា, សោតិ តស្ស, សមត្តោ មល្លោ មល្លស្ស,
 តស្ស ហិតំ, តស្ស សុខំ, ស្វាគតំ តេ មហារាជាតិ សព្ពត្ត សម្ពន្ធន្ទ ធម្មំ។

២៦. បញ្ចម្បវវិធីស្មា

បទត្តាវិធីស្មា បញ្ចម្បវិភត្តិ ហោតិ។

សមេប្ប+បកមេ ទ្ធពំ, បុព្វចាយ+ទច្ចតំ;

វុច្ចតេ ត+ធានាណំ, តំ បលាបលតោ ធ្វិជា;
យថា+ស្ស ជានតោ ចោសោ, បតោ, វុក្ខាជលន្តិ ប។

តត្ថ បលាវដិ ជានតោ អស្ស បុរិសោ បតតិ, អបលាវដិ បព្ពតា ឌីតវន្តិ
វនបារកាតិ។

តញ្ច អវដិ វិសយក្រិយាវិសេសស្ស និទ្ធិដ្ឋត្តា និទ្ធិដ្ឋវិសយំ, យត្ថ អប
អបគមនក្រិយំ ឧទាត្តំ=អដ្ឋាហដ៍ វិសយំ កត្វា បវត្តតិ, តំ ឧទាត្តំ។ យំ កេនចិ
គុណោន ឧក្កំសិយតិ, តំ អនុមេយ្យំ។ យថា កាមា អបេន្តិ មុនយោ, នគរា
និគ្គតោ រាជា, ចាចា ចិត្តំ និវារន្តិ។ វលាហាកាវិជ្ជោតតេ, កុសុលតោ បបតីតិ។
ឯត្ថ ច វឌ្ឍហាកា និក្ខម្ម, កុសុលតោ អបនេត្វាតិ ច បុព្ពក្រិយា
អដ្ឋាហវិយតិ។ មថុរា ចាជលិបុត្តកេហិ អភិរូចាតិ អនុមិយតិ។ វុត្តញ្ចំ -

និទ្ធិដ្ឋវិសយំ កិញ្ចំ, ឧទាត្តវិសយំ តថា;
អនុមេយ្យវិសយញ្ចតិ, តិជា+ហុ អវដិ ពុជាតិ។

ភយហេតុម្ហិ-ចោរា ភយំ ជាយតិ, តណ្ហាយ ជាយតិ ភយំ, ចាបតោ
ឧត្តសតិ, នត្តិ សោកោ កុតោ ភយំ។ អក្ខាតិ-ឧបដ្ឋាយា សិក្ខំ គណ្ហាតិ,
អាចរិយម្ហា អដិតោ សុណាតិ វា។ ពុទ្ធស្មា បរាជេន្តិ អញ្ញតិភ្និយា, បរាជិតា
ភវន្តិស្យត្តោ។ ហិមវតោ បភវតិ គដ្ឋា, អចិវតិយា បភវន្តិ កុន្តិយោ។ ឧវស្មា
ជាតោ បុត្តោ, កម្មតោ ជាតំ ឥន្ទ្រិយំ, ឧបដ្ឋាយា អន្តរាយតិ សិស្សោ,
មាតាបិតុហិ អន្តរាយតិ បុត្តោ, និលីយតិស្យត្តោ។ ទូរត្តយោគេកិវុទ្ធរោ
ឥតោ នធឿ ការកាមោ, តតោ ហវេ ទូរតំ វនន្តិ, កាមតោ ឆាតិទូរេ, អារកា តេ
មោយបុរិសា ឥមស្មា ធម្មវិណយា, អារកា តេហិ ភគវា ទូរតោវ នមស្សន្តិ, អទ្គស
ទូរតោវ អាគច្ឆន្តិ។ អន្តិកត្តយោគេ-អន្តិកំ កាមា, អាសន្តិ កាមា, សមិបំ កាមា។

បរិមាណ-តេតា មជ្ជរាយ ចតុស្ក យោជនេសុ សំកស្សំ, រាជគហតោ
បញ្ចបត្តាលីសយោជនមត្តកេ សាវត្តិ។ កាលបរិមាណ-តេតោ
ឯកនុតិកប្បមត្តកេ, តេតោ វស្សសតសហស្សស្ស អច្ចយេន ពុទ្ធា លោកេ
ឧប្បជ្ជិស្សតិ។ ចាសាទា សំកមេយ្យ, ចាសាទំ អភិរុហិត្វា សំកមេយ្យតិ អត្តោ,
តថា ហត្តិក្ខត្វា សំកមេយ្យ, អភិធម្មា បុច្ឆន្តិ, អភិធម្មំ សុត្វាតិ អត្តោ, អាសនា
វុដ្ឋហយ្យ។ ទិសត្តវាចីហិ យោគេ-តេតោ សា បុរិមា ទិសា, តេតោ សា ទត្តិណា
ទិសា, អរិចិតោ យាវ ភវត្តំ, ឧទ្ធិ ចានតលា, អដោ កេសមត្តកា។ វិភជនេ-
យតោ បណ្ឌិតតរោ វា វិសិដ្ឋតរោ វា នត្តិ, អត្តទន្ទោ តតោ វរំ, កិញ្ចាបិ
ទានតោ សីលំ វរំ, តតោ មយា ពហុតរំ សុតំ, សីលមេវ សុតា សេយ្យា។
អារតិប្បយោគ-អារតិ វិរតិ ចាចា, ចាណាតិចាតា វេរមណី, អទិដ្ឋាទានា
បដិវិរតោ, អប្បដិវិរតា មុសាវាទា។ សុទ្ធត្ថយោគេ-លោកនីយេហិ ធម្មេហិ
សុទ្ធា, មាតុតោ ច បិតុតោ ច សុទ្ធា អនុបក្កុដ្ឋា។ បមោចនត្ថយោគេ-
បរិមុត្តោ ទុក្ខស្មាតិ វេទាមិ, មុត្តោ+ស្មិ មារពន្ធនា, នតេ មុច្ឆន្តិ មច្ឆនា,
មុត្តោ+ហំ+សព្ពចាសេហិ។ វិវេចនេ-វិវិច្ឆេវ កាមេហិ, វិវិច្ឆ អកុសលេហិ
ធម្មេហិ។ បមាណាត្ត-អាយាមតោ ច វិត្តារតោ ច យោជនំ, គម្ពីរតោ ច
បុថុលតោ ច យោជនំ ចន្ទភាកាយ បរិមាណំ, បរិក្ខេបតោ
នវយោជនសតបរិមាណោ មជ្ឈិមទេសោ។ បុញ្ញាទិយោគេ-បុញ្ញេវ មេ ភិក្ខុវេ
សម្ពោធា, តេតោ បុព្វេ នាហោសិ, តតោ បរិ បច្ឆន្តិមា ជនបទា, តតោ អបរេន
សមយេន។ បញ្ញ-កុតោ+សិ ត្វំ, កុតោ ភវំ, ចាដលិបុត្តតោ។ កិច្ចាលទ្ធិ
គុណោ បញ្ញមិ, កិច្ចន មេ អធិគតន្តិ ហេតុម្ហិ ករណោ វា តតិយា, ឃីរំ ថោកា
មុត្តោ, ថោកេន មុត្តោតិ។

កង “ថោកំ ចលតី” តិ, ក្រិយាវិសេសនេ កម្មនិ ទុតិយា, ថោកំ ចលនំ
ករោតិ ត្យត្តោ, ថោកន្តិ ចលនក្រិយាយ វិសេសនត្តា ក្រិយាវិសេសនំ។

ក្រិយាវិសេសនំ នាម, កម្មត្ថេ+កត្តសណ្ឋិតា;
ន្យាយសិទ្ធិយតោ តស្មា, តទត្ថំ នវិសុវិធិ។

ន្យាយសិទ្ធិវ=បលនន្តិ យស្មា ភារវេ អនោ, តស្មា ភារវស្សេ+កត្តា ឯកវបនន្តិ
ញាយា ឯកត្តញ, ភារវេ អនត្តា នបុសកត្តញ, ករោតិក្រិយាយ សម្ពន្ធន
កម្មត្តញ សិជ្ឈតីតិ។ ករ+ភូណាតវោ ប -

ការិយរូបាភិធាត្វត្តា, សព្វេ សត្តាយ យុជ្ជវេ;
តតោ ក្រិយា ប ភារវោ ប, សាមញ្ញំ តេសុ គម្យតេ -

តិ វុត្តត្តា យុជ្ជន្តិ។

ថោកត្ថេ-ថោកា មុច្ចតិ។ សព្វត្ថ សវិសយេ បញ្ចមី។ ឯត្ថ “វិវក្ខា លោកិកា
សា ប, ន សក្កា អនិវត្តតុ” តិ វុត្តត្តា អនិជ្ជប្បសន្តោ ន សិយា។ មរិយានាយ-
អាបព្ពតា ខេត្តំ។ អភិវិធិម្ហិ-អាព្រហ្មលោកា សន្តោ អព្ពត្តច្នតិ, បព្ពតំ វន្តេត្វា,
ព្រហ្មលោកម្ហិ ព្យាបេត្វាតិ ប អត្តោ។ ឯត្ថ វន្តមាណសីមា មរិយានា,
គយ្ហមាណសីមា អភិវិធិ។

២៧. អបបរិហិ វន្តនេ

វន្តនេ វត្តមាណេហិ អបបរិហិ យោគេ បញ្ចមី ហោតិ។ អបសាលាយ អាយន្តិ
វាលិជា, បរិសាលាយ អាយន្តិ វាលិជា, សាលំ វន្តេត្វាតិ អត្តោ។

២៨. បជិនិធិបតិទានេសុ បតិទា

បជិនិធិម្ហិ បតិទានេ ប វត្តមាណេន បតិទា យោគេ នាមស្មា បញ្ចមី ហោតិ។
ពុទ្ធស្មា បតិ សារិបុត្តោ, យត+មស្ស តេលស្មា បតិ ទនាតិ។

២៩. វិទេ ទុតិយា ច

វិទេសទ្កុយោគេ នាមស្នា ទុតិយា ហោតិ បញ្ចមី ច។ វិទេ សទ្ធិម្ហា, វិទេ
សទ្ធិម្ហំ។

៣០. វិណា+ញាត្រ តតិយា ច

វិណា+ញាត្រយោគេ នាមស្នា តតិយា ទុតិយា បញ្ចមី ច។ វិណា វាតេន, វិណា
វាតំ, វិណា វាតស្នា។ អញ្ញាត្រ ឯកេន បិណ្ឌាចាតនីហារកេន, អញ្ញាត្រ ធម្មំ,
អញ្ញាត្រ ធម្មា។

៣១. បុថនាណាហិ

ឯតេហិ យោគេ តតិយា ហោតិ បញ្ចមី ច។ ភិណ្ឌុយោគករណំ
ទុតិយានិវត្តនត្តំ។ បុថកេវ ជនេន, បុថកេវ ជនស្នា, ជនេន នាណា, ជនស្នា នាណា។

៣៩. ធម្មិ សម្ពន្ធោ

សម្ពន្ធោ ធម្មិ ហោតិ។ រញ្ញោ បុរិសោតិ វុត្តេ យស្នា រាជា ធនាតិ, បុរិសោ
គណ្ណាតិ, តស្នា រាជបុរិសោតិ វិញ្ញាយតិ។ ឯវមេវ យោ យស្ស អាយត្តោ
សេវកាធិការវេន ភណ្ណាការវេន វា
សមីប+សម្មហា+វយវ+វិការ+ការិយ+អវត្តា+ជាតិ+គុណ+ក្រិយាធិវសេន វា,
ហិនិវសេន វា, អាគមីវសេន វា, សោ តិវិធាបិ អត្តោ សម្ពន្ធោ នាម។ វុត្តញ្ញំ -

ក្រិយាការកសញ្ញាតោ, អស្សេវ+ទំការវហោតុកោ;
សម្ពន្ធោ នាម សោ អត្តោ, តត្ថ ធម្មិវិធីយតេ។

ចារតន្ត្រញ្ញំ សម្ពន្ធោ, តត្ថ ធម្មិ ភវេ តិតោ;

ឧបាសិទ្ធិ+ហ្មឺន្យា+កម្រិតោ, នវិសេស្សនិទោ តិទោតិ។

ឧបាសិទ្ធិវិសេសនទោ តាវ-រញ្ជោ បុរិសោ។ ឯត្ថ ច

ព្រាហ្មណ៍និសាមិទោ និវត្តតិ រាជវិសេសនំ, បុរិសោ តេនវិសេសិយតិ តិ
វិសេស្សោ។ កណ្តាសម្ពន្ធតោ-បហុតំ មេ ធនំ សក្ក, ឯកស្ស បជិវិសោ, ភិក្ខុស្ស
បត្តិបិវរំ។ សមិបតោ-អម្ពវនស្ស អវិទូរេ, និព្វានស្ស វសន្តិកោ។ សម្មហោ-
សុវណ្ណស្ស វាសិ, ភិក្ខុនំ សម្មហោ។ អវយវេ-មនុស្សស្ស តេ សីសំ, វុក្ខស្ស
សាខា។ វិការេ-សុវណ្ណស្ស វិកតិ, ភដ្ឋធម្មានំ សត្ត។ ការិយេ-យវស្ស អន្តរោ,
មេយស្ស សន្តោ, បុត្តាបិ តស្ស ពហាវោ, កម្មានំ ជលំ វិចារកោ។ អវត្តាយំ-ឧទ្ធានំ
ចាតុភាវោ, ជរា, ភេទោ វា។ ជាតិយំ-មនុស្សស្ស ភាវោ, មនុស្សនំ ជាតិ។ គុណោ-
សុវណ្ណស្ស វណ្ណោ, វណ្ណោ ន ខីយេថ តថាគតស្ស ពុទ្ធស្ស គុណាយោសោ,
បុត្តានំ គន្ធា, ជលានំ វសោ, ចិត្តស្ស ដុសនា, សិប្បិកានំ សតំ នត្តិ, តិលានំ មុដ្ឋិ,
តេសំ សមាយោកោ, សន្និទោវិមោក្ខោ, តថាគតស្ស បញ្ញាចារមី អារត្ត, សុខំ
តេ, ទុក្ខំ តេ, ចេតសោ បរិវិតក្តោ ឧទទាទិ, បញ្ញាយ បដុភាវោ, រូបស្ស
លហុតា, មុទុតា វា, ឧបចយោ វា។ ក្រិយាសម្ពន្ធចាទស្ស ឧក្ខេបនំ, អវក្ខេបនំ
វា, ហត្ថស្ស សមិញ្ញនំ, ធានំ, បសារណំ, ធាតុនំ គមនំ, ហ្មនំ, និសដ្ឋា, សយនំ វា,
តថាគតស្ស នាមកោត្តាទិ, តស្ស ការណំ, តស្ស មាតាបិតរោ, តស្ស បុរតោ
ចាតុរហោសិ, នគរស្ស ទក្ខិណោតោ, វស្សនំ តតិយេ មាសេ, ន តស្ស ឧបមា,
កុវេរស្ស ពលិ ឥទ្ធាទិ។ អបិ ច -

ការស្ស ជាតិ, ជវលោ, គតិ, សិទ្ធិ, នាមន្តិ+ធ;

ទត្តស្សបិ ច ជាត្យាទិ, វិសេស្ស ហោន្តិ កាមតោ។

កោត្តញ្ច សពលោទិស្ស, ចាក+មន្តស្ស សុក្កតា;

បជស្ស, សិទ្ធិមេណ្ឌស្ស, នា+ញ្ជោសំតិ វិសេស្សតោ។

ហ៊ានតោ-យុវល្អាន+មេឌី លុត្តា។ អាគមិតោ-សុញ្ញ សស្ស។ សាមិយោគ-
 ទេវាន+មិទ្ទោ, មិគានំ រាជា។ រុជាទិយោគ-ទេវទត្តស្ស រុជតិ, តស្ស រោគោ
 ឧប្បជ្ឈិ, មហាសេនាបតីនំ ឧជ្ឈាបេតត្ថំ, រជកស្ស វត្ថំ ទទាតិ, មុសាវាទស្ស
 ឌីត្តប្បំ ឥច្ឆាទិ។ យជស្ស យោគ-បុប្ផស្ស ពុទ្ធស្ស យជតិ, បុប្ផនាត្យត្តោ។ ឃរំ
 យតស្ស អគ្គិ ជុហតិ។ សុហិតត្តេ-បត្ថំ ឌីទនស្ស បូរេត្វា, បូរំ នាណាបការស្ស
 អសុចិនោ, បូរំ ហិរញ្ញសុវណ្ណាស្ស, បូរតិ ពាលោ ចាបស្ស។ កិតកប្បយោគ-
 ពហុលវិជានា ធញ្ញិ, រញ្ជោ សម្មតោ, បូជិតោ, សក្កតោ, អបចិតោ, មាណិតោ វា,
 អមតំ តេសំ ភិក្ខុវេ អបរិភុត្ថំ, យេសំ កាយគតា សតិ អបរិភុត្តា,
 សាធុសម្មតោ ពហុជនស្ស, សុប្បដិវិទ្ធា ពុទ្ធានំ ធម្មធាតុ, ធម្មស្ស គុត្តោ មេធាវី។
 កម្មត្តេ-តស្ស ភវន្តិ វត្តារោ, សហសា កម្មស្ស កត្តារោ, អមតស្ស ទាតា,
 ភិញ្ញនំ សន្ធាតា, សហិតានំ អនុប្បទាតា, ពោធជតា បដាយ, កម្មស្ស ការកោ
 នត្តិ, វិចាកស្ស ច វេទកោ, អវិសំវាទកោ លោកស្ស, ចតុន្នំ មហាភូតានំ
 ឧទានាយ បសាទោ។ សរតិ+ច្ឆាយោគ-មាតុ សរតិ, ន តេសំ កោចិ សរតិ,
 សត្តានំ កម្មបច្ឆយា, បុត្តស្ស ឥច្ឆតិ។ ករោតិស្ស (យោគ) - ឧទកស្ស
 បតិកុរុតេ, កណ្ណាស្ស បតិកុរុតេ, អភិសម្ព័រោតិត្យត្តោ។ បញ្ចមិយត្ត
 បរិហានិកយត្តយោគបិ ធញ្ញិ, អស្សវនតាយ ធម្មស្ស បរិយាយន្តិ, កិណ្ណុ ខោ
 អហំ តស្ស សុខស្ស ភាយាមិ, សព្វេ តសន្តិ ទណ្ណាស្ស, សព្វេ ភាយន្តិ មច្ចុនោ,
 ភិតោ ចតុន្នំ អាសិវិសានំ យោវិសានំ ឥច្ឆាទិ។

៤០. តុល្យត្តេន វា តតិយា

តុល្យត្តេន យោគ វា ធញ្ញិ ហោតិ តតិយា ច។ បិតុ តុល្យោ, បិតរា វា, មាតុ
 តុល្យោ, មាតរា វា។

៣២. សត្តម្យា+ធារេ

កត្តកម្មដ្ឋានំ និសង្ក+បចនាទិក្រិយានំ យោ អាណារោ, តំ អាណារការកំ
នាម។ កថំ កដេ និសីទតិ ទេវទត្តោ, ថាលិយំ ឌីទនំ បចតិ, ទេវទត្ត+តណ្ហាលានំ
កត្ត+កម្មានំ ធារណតោ តទដ្ឋអាសន+បចនក្រិយំ កដ+ថាលិយោ ធារេន្តិ
នាម, តស្មី សត្តមីវិភត្តិ ហោតិ។

សោ ព្យាបិកោ, ឌីបសិលេសិកោ, វេសយិកោ, សាមីបិកោតិ ចតុត្ថិដោ។
តត្ត យោ អាធមយ្យស្ស និស្សសាធារត្តតោ, សោ ព្យាបិកោ, យថា តិលេសុ
តេលំ អត្តិ, ឌីវេសុ ជលំ, ទទិម្ហិ សប្បិ។ បច្ឆេកសិទ្ធានំ ភារានំ យំ
អាធមយ្យភារេន ឌីបសិលេសនំ អល្លិយនំ អត្តិ, សោ ឌីបសិលេសិកោ។ យថា
អាសនេ និសិទ្ធា សង្កេ, ថាលិយំ ឌីទនំ បចតិ, យដេ ឌីទក+មត្តិ, ទូវេ ថិតោ,
សមីបេ ថិតោ។ យត្ត សមីបេ សមីបិវោហារំ កត្តា តទាយត្តតាទិបនត្តំ
អាណារភារោ ឌីបចរិយតិ, តំ សាមីបិកំ, យថា កដ្ឋាយំ យោសោ, កដ្ឋាយ សមីបេ
វដោត្យត្តោ។ សាវត្តិយំ វិហារតិ ដេតវនេ។ យត្ត អញ្ញាថាភារវសេន
ទេសន្តារវច្ឆេនវសេន វា អាណារបរិកប្បោ, សោ វេសយិកោ។ យថា អាណាសេ
សកុណា ចរន្តិ, ភូមិយំ មនុស្សា, ជលេ មច្ឆា, ចាសាទេសុ បតិតោ, ចាបស្មី
រមតិ មនោ, បសង្កោ ពុទ្ធសាសនេ, បញ្ញាយ សាធុ, វិនយេ និបុណោ, មាតិ
សាធុ, បិតិ និបុណោ។

កិរិយា កត្ត+កម្មដ្ឋា, អាណារិយតិ យេន សោ;
អាណារោ ចតុត្តា វុត្តោ, ព្យាបកាទិប្បភេទតោ។

ព្យាបកោ តិលឌីវាទិ, កដោ ឌីបសិលេសិកោ;
សាមីបិកោ តុ កដ្ឋាទិ, អាណាសោ វិសយោ មតោ។

៣៣. និមិត្ត

និមិត្តត្ថេ សត្តមី ហោតិ។ អជិន្និ ហោតេ ទីបិ, កុញ្ញោ ទន្តេសុ ហោតេ,
អណ្តាមត្តេសុ វុទ្ធិសុ ភយទស្សវិ, សម្មជាទមុសាវាទេ ចាចិត្តិយំ។ សព្ពត្ត
និមិត្តត្ថោ។

៣៤. យព្ពាវោ ភាវលក្ខណំ

យស្ស ភាវោ ភាវន្តវស្ស លក្ខណំ ភវតិ, តតោ សត្តមី។ កាលេ ភាវីសុ
ទុយ្ហមាណសុគតោ, ទុទ្ធាសុ អាគតោ។ ឯត្តកមនក្រិយាយ
ទោហនក្រិយាចិហនំ, អាគមនក្រិយាយ ទុទ្ធាក្រិយាចិហនំ, ឯវ+មុបរិបិ។
បុព្ពណ្ណាសមយេ គតោ, សាយន្តសមយេ អាគតោ, ជាយមាទេ ខោ សារិបុត្ត
ពោទិសត្តេ អយំ ទសសហស្សិ លោកណតុ សម្មកម្មិ។

ចាសាណា សក្ខរា បេវ, កថលា ខាណុកណ្ណាកា;
សព្ពេ មគ្គាវិវុទ្ធិន្តិ, គច្ឆន្តេ លោកនាយកេ។

ឥមស្មី សតិ ឥទំ ហោតិ ឥច្ឆាទិ។ “អកាលេ វស្សតិ តស្ស, កាលេ តស្ស ទ
វស្សតិ”តិ វិសយសត្តមី។

៣៥. ធម្មិ ចា+នាទវេ

យស្ស ភាវោ ភាវន្តវស្ស លក្ខណំ ភវតិ, តតោ ធម្មិ ហោតិ សត្តមី
ចា+នាទវេ គម្យមាទេ។ អកាមកានំ មាតាបិតុនំ រុទន្តានំ បព្ពជិ, មាតាបិតុសុ
រុទន្តេសុ វា។ “អាគោជយន្តោ សោ នេតិ, សិរិរាជស្ស បេក្ខតេ”, “មច្ចុ អាទាយ
គច្ឆតិ, បេក្ខមាទេ មហាជនេ”។

គុន្នំ សាមីតិ សម្ពុន្ទេ ធម្មិ, គោសុ សាមីតិ វិសយសត្តមី។ ឯវំ គុន្នមិស្សរោ,
គោសិ+ស្សរោ, គុន្នំ អធិបតិ, គោសុ អធិបតិ, គុន្នំ ទាយាទោ, គោសុ ទាយាទោ,

គុំន្នំ សក្ខី, គោសុ សក្ខី, គុំន្នំ បតិភូ, គោសុ បតិភូ, គុំន្នំ បសុតោ, គោសុ
បសុតោ, កុសលា នច្ចគីតស្ស, កុសលា នច្ចគីតេ, អាយុត្តោ កដករណាស្ស,
អាយុត្តោ កដករណោ។ តថា អាធារវចនិច្ឆាយំ សត្តមី, ភិក្ខុសុ អភិវាទេន្និ,
មុទ្ធនិ បុម្ពិត្វា, ពាហាសុ គហេត្វា, ហត្ថេសុ បិណ្ណាយ ចរន្និ, កទលីសុ គដេ
រក្ខន្ធិ, ព្រាណាស្មី បសន្នោ, ព្រាណាស្មី ឧស្សុក្កោតិ វិសយសត្តមី។

៣៦. យតោ និទ្ធារណំ

ជាតិគុណាក្រិយាហិ សមុទាយតេ+កទេសស្ស បុថក្ករណំ និទ្ធារណំ,
យតោ តំ ករិយតិ, តតោ ធម្មិសត្តមិយោ ហោន្តិ។ សាលយោ ស្វកដញ្ញានំ
បជ្ជតមា, ស្វកដញ្ញេសុ សាលយោ បជ្ជតមា។ កណ្ណា ការីនំ សម្មន្និវតមា,
កណ្ណា ការីសុ សម្មន្និវតមា។ គច្ឆតំ ធាវន្តោ សីយតមា, គច្ឆន្តេសុ ធាវន្តោ
សីយតមា។

៣៧. សត្តម្យា+ធិក្ស

អាធិក្ស អត្ថេ ឧបេន យុត្តម្ហា សត្តមី ហោតិ។ ឧបខារិយំ នោណោ, ខារិយា
នោណោ អធិកោត្យត្តោ។ តថា ឧបនិក្ខេ កហាបណំ។

៣៨. សាមិត្តេ+ធិនា

សាមិការត្ថេ អធិនា យុត្តម្ហា សត្តមី ហោតិ។ អធិព្រហ្មនត្ថេ បញ្ចាលា,
អធិបញ្ចាលេសុ ព្រហ្មនត្ថោ, ព្រហ្មនត្ថិស្សរា បញ្ចាលាតិ អត្ថោ។ អធិទេវេសុ
ពុទ្ធា, សម្មតិទេវាទីហិ ពុទ្ធា អធិកោត្យត្តោ។

ឯត្ថ ច យថារុត្តេសុ អត្ថេសុ អយំ ភេទោ -

ការកំសាធំកំនិព្វត្តកំ ក្រិយានិមិត្តន្តិ អត្តតោ ឯកមេវ, តព្វា ទណ្ណា,
ធរលោ, បចដំ, បិត្តោ, គោតិ ទព្វ+គុណ+ក្រិយា+នាម+ជាតិ ភេទេន បញ្ចវិធម្មិ
កម្ម+កត្តាទិវសេន ធម្មិដំ, តំ សត្តិការកំ, តទាទារក្ខតទព្វាទយោ
តត្រដ្ឋការកំ, ន មុឡតោ។ មុឡតោ បេ ហោន្តិ, តេសំ សត្តិទព្វានំ
អញ្ញមញ្ញព្យាវជ្ជបន្តា យោ អាទារោ, សោ អាទារោយេវ, កិស្មិញ្ចិកាលេ
ករណំ វា កត្តុបក្ខតោ វា ន ហោតិ, តស្មា ថាលិ បចតិ, ថាលិយា បចតិ,
ថាលិយំ បចតិ ត្យាទិនា ឯកស្ស វត្តនោ កត្តុ+ករណា+ទារភេទោ ន សិយា។
សត្តិបក្ខេ បន ទព្វានិដំ អនេកសត្តិយា អាទារត្តា សត្តិយា ទព្វាទយោ វិវត្តិតា
តំ តំ ការកំ ហោតិ ទព្វានិដំ អភេទេបិ ការកភេទោ យុដ្ឋតេ។ វត្តញ្ចិ -

វិចិត្តកត្តអាទិហិ, សំយោកា ឯកវត្តនោ;
នាទាត្តំ យុដ្ឋតេ នាជ្ជ-ភេទេន នដកស្សិ+វាតិ។

ថាលិ វត្តតោ ឯកា បេទបិ សត្តិការកក្ខតកត្តុ+ករណា+ទារានិដំ ភេទេន
ភេទ+មុបយាតិ, កិមិវ រាម+រាវណាទិវសេននដកោ តេសំ នាមវសេន រាមោ,
រាវណាតិ ភេទ+មុបយាតិ, ត+មិវាតិ អធិប្បាយោ។

បុន+រមិ -

យថេ+កោបិ បដោ សុត្ត, បីតាទិគុណសំយុតោ;
សុក្កោ បដោតិ បីតោតិ, ភេទំ យាត្យ+វមេវ+យំ។

ឯត្ត ច សត្តិក្ខតកត្តាទយោ មុឡការកំ, តំយោភេន ទព្វក្ខតថាលិ
គុណការកំ, តេ ច កដំ ក្រិយាយ ការកា ហោន្តិ។ កត្តា អត្តនា បតិដ្ឋិតាយ
ហសតិ+នដ្ឋតិទ្វាទិក្រិយាយ និមិត្តំ ហោតិ។ កម្មញ្ច អត្តនា បតិដ្ឋិតក្រិយាយ
តទត្តក្ខតសន្ធានិដំ បវត្តន្តំ “ឌីនំ បចតិ” ត្យាទោ និមិត្តំ។ កដ្ឋេហិ

បច្ចតី' ត្យាទោ កដ្ឋានិ ជលនក្រិយាយ សាធមតព្ពនាកស្ស អង្គការេន និមិត្តំ។
' ជរសុនា និទ្ទតី' ត្យាទោ ជរសុ ច កដ្ឋានំ ទ្វិជាបវត្តិយា និមិត្តំ។ កម្មញ្ញ
ក្រិយាយ សម្ពន្ធិយមានព្យាប្បេ សតិ និមិត្តការេន ក្រិយាយ និមិត្តំ។ តថា
សម្មនាណា+វេទិ+អាណារានំ 'កាវោ ទនាតិ' 'កាមស្មា អបនយតិ' 'ថាលិយំ
បច្ចតី' ត្យាទីសុ គោនាណា+បនយន+បចនក្រិយានំ និមិត្តត្តា ក្រិយាយ
និមិត្តានិ ហោន្តិ។ តេសំ យថាសកំ ក្រិយាយ បវត្តកោ កត្តា, តស្មា ស ឯវ
បណាណោ កត្តាតិ វោហារំ លភតិ, អញ្ញេសំ ករណាទីនំ កត្តការេ សតិបិ
អប្បធានត្តា តំ នលភតិ។

ចោទកេន វុត្តញ្ញំ -

ននុ សាមគ្យមីនាយំ, ក្រិយាសិទ្ធិ កថំ វេទ;
ឯកស្ស កត្តនោ ឯវ, សព្ពេសំ កត្តតំ វិណា។
សព្ពេសំ ករណាទីនំ, កត្តតាយ វិយោកតោ;
ករណាទីនំ អភាវត្តា, ការកំ ន ហិ ធិត្តិធិន្តិ។

វុច្ចតេ -

យឡប្ប+ត្តិ ហិ កត្តត្តំ, សភាវា ករណាទីសុ;
ក្រិយាសិទ្ធិ តថាប្បេ+ត+មប្បធានំ បវត្តតោ។

ឯតំ សភាវតោ ឧបលព្ពមានំ ករណាទីសុ កត្តត្តំ បរេសំ ករណាទីនំ
ជលន+ធារណាទិក្រិយាយ អង្គំ ឧបាយតិ អប្បធានន្តិ អធិប្បាយោ។

ការកំ ធិត្តិធំ សញ្ញាវសា ធិត្តិសតិវិធំ;
បភេទា សត្តជា កម្មំ, កត្តា បញ្ជាវិទោ ភវេ។

ករណំ ធុរិដំ ហោតិ, សម្មទានំ តិណ មតំ;
អចានានំ បញ្ជារិដំ, អាណារោ តុ បតុត្តោធា។

វិភត្តិយោ បន -

បច្ចុត្ត+មុបយោកញ្ច, ករណំ សម្មទានិយំ;
និស្សក្កំ សាមិវចនំ, ភុម្ម+មាលបន+ជ្ជមតិ។

ឥតិ បយោកសិទ្ធិយំ ការកកណ្តោ តតិយោ។

២. សមាសកណ្តា

អថ នាមាណមេវ អញ្ញមញ្ញសម្ពន្ធិនំ សមាសោតិ នាមនិស្សិតត្តា, សយញ្ច
នាមិកត្តា នាមាណន្តំ សមាសោ វុច្ចតេ។

១. ស្យាទិ ស្យាទិនេ+កត្តន្តិ

ឥទ+មទិកតំ វេទិតព្ភំ។ បុញ្ញេ វុត្តវិទិក្កហណាញាយេន ស្យាទីតិ តទន្តស្ស
គហណំ។ សោ ច ភិទ្ធត្តានំ នាមាណ+មេកត្តិភារោ សមាសោតិ វុច្ចតេ។

២. អសង្កំវិភត្តិ+សម្មត្តិ+សមីប+សាកល្យា+ភាវ+យថា+ បច្ឆា+យុគបទត្ត

បុព្វស្ស+ត្ថបរំ យស្ស, អញ្ញត្ថបរមញ្ច យំ;
នប្បុសកំ ភវេ យញ្ច, ត+ទាសំឡ+មិហោ+ស្សតេ។

សត្តន្តវេ បសិទ្ធិយំ, អព្យយីភាវនាមតោ;
ឧបកុម្ភំ តិជ្ជកុ ច, ចាតមេយំតិ តំ យថា។

អសង្ខ័រំ ស្យាធុន្តំ វិភត្យាជីនមត្ត វត្តមានំ ស្យាធុន្តន សហោ+កត្តំ ភវតិ។
“អវិគ្គហោ និច្ចសមាសោ, បទន្តវិគ្គហោ បេ” តិ បទន្តវិគ្គហោ។ ឥត្តិសុ តថា
បវត្តាតិ វិគ្គយ្ហ វិភត្យត្ថេ សមាសេ កតេ -

២,១១៩. ឯកត្តតាយំ

ឯកោ អត្តោ យស្ស បកតិបច្ចយាទិសមុទាយស្ស សោ ឯកត្តោ។ តស្ស
ភារោ បវត្តិនិមិត្តំ ឯកត្តតា, ព្យាយាទិ+ណាទិ+សមាសវិទានំ, តស្មី សតិ
ស្យាទិលោទោ ហោតិ។

៩. តំ នប្បុសកន្តិ

នប្បុសកលិដ្ឋេ ប “បុព្ពស្នា+មាទិតោ” តិ សព្ពវិភត្តិនំ លោបេ ប កតេ អធិត្តិ
តិជ្ជតិ, ភោ អធិត្តិ, អធិត្តិ បស្ស, អធិត្តិ កតំ, អធិត្តិ បវតិ, អធិត្តិ ទេហិ, អធិត្តិ
អបេហិ, អធិត្តិ អាយត្តំ, អធិត្តិ បតិដ្ឋិតំ។ ឯវំ អធិកុមារិ, អន្តក្ខតស្ស
អប្បធានស្ស យបស្ស “យបស្ស+ន្តស្ស+ប្បធានស្ស” តិ បស្ស រស្សោ។

សហ=សម្បជ្ជំ ព្រហ្មំ សព្រហ្មំ។ វុត្តនយេន ឯត្ត ប ឧបរិ ប សមាសាទយោ
ហោន្តិ, ឯត្ត “អកាលេ សតត្ថេ” តិ សហស្ស សាទេសោ។ ស្យាទិម្ហិ កតេ
“បុព្ពស្នា+មាទិតោ” តិ ស្យាទិនំ លោបេ ប សម្បត្តេ “នា+តោ+មបញ្ចមិយា” តិ
អបញ្ចមិយា បដិសេដោ ប អការន្តអសំឡសមាសតោ បរាសំ សព្ពវិភត្តិនំ
អំអាទេសោ ប ហោតិ។ ឯវ+មុបរិបិ។

ភិក្ខានំ សមិទ្ធិ សុភិក្ខំ, ឯត្ត យស្ស រស្សោ។ សុភិក្ខំ តិជ្ជតិ ភោ សុភិក្ខំ,
សុភិក្ខំ បស្ស។ នា+ស្មីសុ “វា តតិយា សត្តមិនំ” តិ វិកហ្មេន អំ, សុភិក្ខំ

សុភិក្ខុន វា កតំ, សុភិក្ខុំ សុភិក្ខុន វា ចរតិ, សុភិក្ខុំ ទេហិ។ បញ្ចមិយំ
អ+មញ្ញាវា សុភិក្ខុំ អបគប្ប, សុភិក្ខុំ+មាយត្តំ, សុភិក្ខុំ សុភិក្ខុន វា បតិដ្ឋិតំ។

សមីបត្ថេ-កុម្មស្ស សមីបំ ឧបកុម្មំ, ឃំ ឧបនគរំ, ភោ ឧបកុម្មំ ឥច្ឆាទិ។

សាកល្ប-តិណាម្បិ អសេសេត្វាតិ សតិណំ, តិណាម្បិ អសេសេត្វា
អន្លោហារណីយ+មន្លោហារតិ ត្យត្រោ។ សេសំ សព្វហ្មសមំ។ អគ្គិម្បិ
អសេសេត្វាតិ សាគ្គិ, អគ្គិកន្តំបិ អសេសេត្វា អដេតត្យត្រោ។ វារគ្គហណំ
អដិគ្គិសមំ។

អភារោ សម្ពន្ធិភេទា ពហុវិទោ, តត្រ ឥទ្ធាភារេវិគតា ឥទ្ធិ=វិគ្គតិ
សទ្ធិកានន្តិ ទុស្សទ្ធិកំ។ អត្តាភារេមក្ខិកានំ អភារោ និម្មក្ខិកំ, និម្មរដំ,
និម្មសកំ។ អតិក្កមាភារេ-អតិគតានិ តិណានិ និគ្គិណំ។
ឧបភោគសម្ពន្ធិវត្តមានកាលស្ស អភារេ-អតិគតំ លហុចារុវណំ
អតិលហុចារុវណំ, លហុចារុវណាស្ស ធា+យំ ឧបភោគតា លោតិ អត្រោ។

យថាត្រោ+នេកវិទោ, តត្រ យោគ្គតាយំ-យោគ្គំ រូប+មនុរូបំ។ វិច្ឆាយំ-
អទ្ធមាសំ អទ្ធមាសំ អនុ អនុទ្ធមាសំ, ឃំ បច្ចត្តំ។ អត្តានតិវត្តិយំ-សត្តិ
អនតិក្កម្ម យថាសត្តិ។ ឃំ យថាក្កមំ, យថាពលំ។ ពហុលាទិកាវា យា យា
បរិសា យថាបរិសា។ សទិសត្ថេ-កិទិយា កណ្ណាវិច្ឆិតធនុយា សទិសោ សកិទិ,
សហស្ស សាទេសោ។ អានុបុត្តិយំ-ដេដ្ឋានុក្កមេន អនុដេដ្ឋំ។

បច្ឆាអត្ថេ-វេស្ស បច្ឆា អនុវេសំ។

យុគបទត្ថេ-ចក្កេន សហ=ឯកកាលំ សចក្កំ, ចក្កេន ឯកក្ខណោ និដេតីតិ
អត្រោ។

៣. យថា ន តុល្យ

យថាសន្តោ តុល្យត្រេ វត្តមានោ ស្យាឱ្យន្តេន សហោ+កត្តោ ន ភវតិ។ យថា
នេវនត្តោ, តថា យញ្ញនត្តោ។ ឯត្ត ឧបមាណក្ខតោ យថាសន្តោ ‘តថា
យញ្ញនត្តោ’ តិ ឧបមេយ្យ+មហេក្ខតិ, តស្មា “សហេក្ខ+មសមត្ថំ ភវតិ” តិ
ញាយា អសមាសេ “ន តុល្យ” តិ បដិសេដោ កិមត្ថ+មិ តិ បេ។ យស្មា “យថា
នេវនត្តោ” តិ សមុទាយមេវ ឧបមាណំ ភវតិ, នវិសុំ យថាសន្តោ, តស្មា
សមុទាយស្សេវ ឧបមេយ្យសហេក្ខតោ ន អសាមត្ថិយតោ នវិសុំ យថាសន្តស្ស,
តស្មា សាទិស្សេវ បត្តសមាសស្ស បដិសេដត្ថ+មិ ទំ។ តុល្យត្រេ តិ វត្តព្ពេ តុល្យំ
វិនា តុល្យតោ នត្ថិ តិ តុល្យត្រេ តិ អវត្តា តុល្យតិ វត្តំ។

យថាកថញ្ចិ សាទិស្សំ, ញាយតេ យត្ត សម្ពរំ;
ឧបមា នាម សា តស្ស, បបញ្ជោ ពហុធា ភវេ។

៤. យាវាវជារណោ

យាវសន្តោ អវជារណោ វត្តមានោ ស្យាឱ្យន្តេន សហោ+កត្តោ ភវតិ។
អវជារណំ=ឯត្ត កតាបរិច្ឆេទោ។ យាវន្តានិ អមត្តានិ=ភាជនានិ យាវាមត្ថំ,
តមិនា សមាសេ កតេ សេសំ បុព្វសមំ។ ជីវស្ស យត្តកោ បរិច្ឆេទោ យាវជីវំ។
យាវតាយុកំ, “សកត្តេ” តិ កបច្ចយោ។ យត្តកេន អត្តោ យាវនត្ថំ។

៥. បយ្យចា ពហិ តិរោ បុរេ បច្ឆា វា បញ្ចម្យា

បរិអាទយោ បញ្ចម្យន្តេន សហោ+កត្តោ ហោន្តិ វា។ បរិ បព្វតា បរិបព្វតំ។
វាស្ស វាក្យវិកប្បត្តត្តា បរិ បព្វតា ឥច្ឆាទយោបិ ហោន្តិ។ អប បព្វតា
អបបព្វតំ, អា ចាជលិបុត្តា អាចាជលិបុត្តំ, ពហិ តាមា ពហិតាមំ, តិរោ បព្វតា

តិរោបព្ពតំ, បុរេ ភត្តា បុរេភត្តំ, បច្ឆា ភត្តា បច្ឆាភត្តំ, សព្វំ ឧបកុម្មសមំ, ឥមិនា
សមាសោវិសេសោ។ ឯវ+មុបវិសុត្តេបិ។

វាត្យ+ធិការោ -

៦. សមីចា+យាយេសូ+នុ

“អសំឡ”មិច្ឆាធិនា និច្ចសមាសស្ស វិកប្បត្តំ សមីបគ្គហណាំ។ អនុសន្នោ
សាមីប្បេ អាយាយេ ច វត្តមាណោ ស្សាឡន្តេន សហោ+កត្តោ វា ហោតិ។ ឯត្ត
សមីបគ្គហណស្ស ភាវប្បធានត្តា សាមីប្បមេវ កម្មតេតិ សាមីប្បេតិ វុត្តំ។
វេនស្ស អនុ=សមីបំ អនុវេនំ, កត្តាយ អនុ=អាយាយោ អនុកត្តំ, កត្តាយ អនុ វា
ពារាណាសី។

៧. តិជ្ជត្វាធិនិ

តិជ្ជត្វាធិនិ អញ្ញត្តេន សិទ្ធាបិ អស្មី អសំឡសមាសេ និចាតិយន្តិ។ តិជ្ជន្តិ
តារោ យស្មី កាលេតិ តិជ្ជន្តសទ្ធិ+គោសន្នេហិ បឋមាយោម្ហិ កតេ
“វា+នេកញ្ញត្ត”តិ សមាសោ, ឥមិនា និចាតនា លោបេ នបុំសកត្តេ ច កតេ
សិម្ហិ គោស្ស “គោស្ស”តិ ឧការេ “បុត្តស្មា+មាធិតោ”តិ វិភត្តិលោចោ។ ឯវំ
វេហន្តិ តារោ យស្មី កាលេតិ វេហត្ត ឥច្ឆាធិ។ វេលាប្បកាសកថាតោអាធិនម្បិ
ឯត្តវ សង្កហោ, ចាតោ នហានន្តិ សត្តមីអមាធិសមាសេ ចាតនហានំ, ឯវំ
សាយនហានំ, ចាតកាលំ, សាយ កាលំ, ចាតមេយំ, សាយមេយំ, ចាតមក្កំ,
សាយមក្កំ, ឯត្ត “ឯឱន+ម វល្លោ”តិ អការោ, និក្ខហិតស្ស លោចោ ច ហោតិ។

៨. ឱរេ+បរិ+បដិ+ចារេ+មជ្ឈេ+ហេដ្ឋ+ទ្វា+នោ+ន្តោ វា ធម្មិយា។

ឱរាទយោ សទ្ធា ធម្មិយន្តេន សហោ+កត្តា វា ហោរាទ្ធ។ ឱរំ កត្តាយ ឱរេកត្តា,
ឧបរិ សិខរស្ស ឧបរិសិខរំ, បដិ=មុខំ សោតស្ស បដិសោតំ, ចារំ យមុនាយ
ចារេយមុនំ, មជ្ឈំ កត្តាយ មជ្ឈកត្តំ, ហោជ្ជា ចាសាទស្ស ហោជ្ជាចាសាទំ, ឧទ្ធំ
កត្តាយ ឧទ្ធកត្តំ, អដោ កត្តាយ អដោកត្តំ, អន្តោ ចាសាទស្ស អន្តោចាសាទំ។
ឥមិនា និចាតនាវ និក្កហិតលោបេ ច ឯការេ ច កតេ ឱរេច្ឆាទិ ហោតិ។

១០. អ+មាទិ

អ+មាទិស្សាឱន្តំ ស្សាឱន្តេន សហ ពហុល+មេកត្តំ ហោតិ។

ឧត្តរស្ស បទស្ស+ត្ថោ, បដានំ លិដ្ឋំ+មស្ស ច;
ទុតិយន្តាទិបទេកត្ថោ, ពហុជា តំ វិកត្តតេ។

បរេស+មិស្សតេ តញ្ច, ភិយ្យោ តប្បរិសា+ឱយា;
តំ យថា+ត្រ រាជាបដ្ឋំ, កត្តបិតិ+មិតិទិសំ។

អ+មាទិឡានំ ការកានំ អការកានញ្ច សមាសោ កត្តបិមេវ វា ហោតិ។
តញ្ច ពហុលំវិជានេនាតិ ទដ្ឋព្ពំ។

តត្ថ ទុតិយាតប្បរិសោ អមាទិ
គត+និស្សិតា+តីតា+តិក្កន្ត+បត្តា+បន្នាទិហិ ភវតិ។ សរណំ គតោតិ សមាសេ
កតេ “ឯកត្តតាយំ” តិ វិកត្តិលោទាទិ ឧបរិ សព្ពត្ត បុព្ពសមំ។ សរណាគតោ,
សរណាគតា។ សរណាគតា, សរណាគតាយោ។ សរណាគតំ កុលំ,
សរណាគតានិ កុលានិ ឥច្ឆាទិ។ អរញ្ញាគតោ, ភូមិគតោ។ ធម្មំ និស្សិតោ
ធម្មនិស្សិតោ, អត្ថនិស្សិតោ។ ភវំ អតីតោ ភវាតីតោ, កាលាតីតោ។ បមាណំ
អតិក្កន្តំ បមាណាតិក្កន្តំ, លោកាតិក្កន្តំ។ សុខំ បត្តោ សុខប្បត្តោ, ទុក្ខប្បត្តោ។

សោតំ អាបន្នោ សោតាបន្នោ, និរោធសមាបន្នោ, មគ្គប្បដិបន្នោ។ រជំ អាវុធា
រថាវុធា។ សត្វវត្តិ សោភណោ សត្វវត្តិសោភណោ, មហុត្តសុខំ។ អការកានំ
សមាសោ អច្ឆន្តសំយោគេ។ វុត្តិយេវោ+បបទសមាសេ, តស្ស និច្ចត្តា។ យថា
កម្មំ ករោតីតិ កម្មការោ, កុម្មការោ, អត្ថំ កាមេតីតិ អត្ថកាមោ, ធម្មកាមោ,
ធម្មំ ធារេតីតិ ធម្មធរោ, វិនយធរោ។ សានំ បបតីតិ សទាកោ, តន្តំ វាយតីតិ
តន្តវាយោ, វំ អាហារតីតិ វរាហារោ។ ន្ត+មាន+ក្កវន្តេហិ វាក្យមេវ។ ធម្មំ
សុណាន្តោ, ធម្មំ សុណាមាណោ, ឌីទនំ ភុត្តវា។

តតិយាតប្បវិសោ

កិតក+បុព្ព+សទិស+សមោ+នត្ត+កលហ+និបុណ+មិស្ស+សខិលាទីហិ។
ពុទ្ធន ភាសិតោ ពុទ្ធភាសិតោ ធម្មោ, ឯវំ ជិនទេសិតោ។ សត្តារា វណ្ណិតោ
សត្តវណ្ណិតោ។ វិញ្ញហិ គរហិតោ វិញ្ញគរហិតោ, វិញ្ញប្បសត្តោ, ឥស្សរកតំ,
សយំ កតំ, សុកេហិ អាហជំ សុកាហជំ, រញ្ញា ហិតោ រាជហិតោ,
រាជបិដ្ឋិតោ។ អគ្គិនា ទឡោ អគ្គិទឡោ, សប្បន ទដ្ឋោ សប្បទដ្ឋោ, សល្លេហិ
វិទ្ធោ សល្លវិទ្ធោ, ឥន្ទាយ បកតោ ឥន្ទាបកតោ, សីលសម្បន្នោ។ ឯវំ
សុខសហគតំ, ញាណសម្បយុត្តំ, មិត្តសំសគ្គោ, បិយវិប្បយោគោ, ជាតិថទ្ធោ,
គុណហិណោ, គុណវុទ្ធោ, ចតុវគ្គករណីយំ, ចតុវគ្គាទិកត្តព្ពំ។ កាកេហិ
បេយ្យា កាកបេយ្យា, នទី។ ក្ខិវិ វុត្តិយេវ, ឧរសា គប្បតីតិ ឧរគោ, ចានន
បិវតីតិ ចានទោ។ ក្ខិវិ វាក្យមេវ, ជរសុនា ជិន្ធជា, កាកេហិ ចាតព្ពា, ទស្សនេន
បហាតព្ពា។ បុព្ពាទិយោគ-មាសេន បុព្ពោ មាសបុព្ពោ។ ឯវំ មាតុសទិសោ,
មាតុសមោ។ ឯវំ កូនវិសតិ, សីលវិកលោ, អសិកលហោ, វាចានិបុណោ,
យាវកាលិកសម្មិស្សំ, វាចាសខិលោ។ សត្តារា សទិសោ សត្តសទិសោ,
សត្តកប្បោ, បុព្ពេន អត្ថិកោ បុព្ពត្ថិកោ, គុណាធិកោ។ ទដិណា ឧបសិត្តំ
ភោជនំ ទដិភោជនំ, គុឡេន សំសដ្ឋោ ឌីទនោ គុឡោទនោ។ ការកសម្ពន្ធោ

ក្រិយាយ កតោ, ឧបសិក្ខាទិក្រិយានំ អបញ្ញាយនេបិ
វុត្តិយេវោ+បសិក្ខាទិក្រិយានំ+មាឡាបនតោ នត្តា+យុត្តត្តតា។ ឯវំ ខីរោទនោ។
អស្សេន យុត្តោ រថោ អស្សរថោ, មគ្គចិត្តំ, ជម្ពុយា បញ្ញាតោ លក្ខិតោ ទីតោ
ជម្ពុទីតោ, ឯកេន អធិកា ទស ឯកាទស, ជាតិយា អន្ទោ ជច្ឆន្ទោ, បកតិយា
មេធាវី បកតិមេធាវី ឥច្ឆាទិ។

ចតុត្ថិតប្បវិសោ តទត្ត+អត្ត+ហិត+ទេយ្យាទីហិ។ តទត្ត-កថិនស្ស ទុស្សំ
កថិនទុស្សំ, កថិនបិវរស្សាតិ អត្តោ។ ឯវំ បិវរទុស្សំ, បិវរមូលំ, យាគុយា
អត្តាយ តណ្ហាលា យាគុតណ្ហាលា, ភត្តតណ្ហាលា, សង្ឃស្ស អត្តាយ ភត្តំ
សង្ឃភត្តំ, អាគន្តកភត្តំ, ឯវំ ភមិកភត្តំ, ចាសាទាយ ទត្តំ ចាសាទទត្តំ។ ឯត្ត
ចា+យំ និច្ចសមាសោ, តស្ស តិលិដ្ឋតា ច-ភិក្ខុសង្ឃស្ស អត្តោ វិហារោ
ភិក្ខុសង្ឃត្តោ វិហារោ, ភិក្ខុសង្ឃត្តា យាគុ, ភិក្ខុសង្ឃត្តំ បិវរំ។ យស្ស អត្តោ
យទត្តោ, យទត្តោ, យទត្តំ។ ឯវំ តទត្តោ, តទត្តោ, តទត្តំ។ តថា លោកហិតោ។
ពុទ្ធស្ស ទេយ្យំ ពុទ្ធទេយ្យំ បុប្ផំ។ សង្ឃទេយ្យំ បិវរំ។ ឥធន ហោតិ “សង្ឃស្ស
ទាតត្តំ”។

បញ្ចមិតប្បវិសោ អបគមន+ភយ+វិវតិ+មោចនត្តាទីហិ។ មេដុនស្នា
អបេតោ មេដុនាបេតោ, ឯវំ បលាបគតោ, នគរនិគ្គតោ, បិណ្ឌាចាតបដិក្កត្តោ,
កាមតោ និក្ខន្តំ កាមនិក្ខន្តំ, វុក្ខត្តា បតិតោ វុក្ខត្តបតិតោ, សាសនច្ចតោ,
អាបត្តិ-វុដ្ឋានំ, ធរណីតលក្កតោ, សព្ពកវេហិ និស្សដោ សព្ពកវនិស្សដោ។
ភយតាទិយោគេ-រាជតោ ភយំ រាជភយំ, ចោរភយំ, អមនុស្សភយំ, អគ្គិភយំ,
ចាបភិតោ, ចាបភិវុកោ។ អកត្តត្តោ វិវតិ អកត្តត្តិវិវតិ, ឯវំ
កាយទុច្ឆរិតវិវតិ, វចិទុច្ឆរិតវិវតិ។ ពន្ធនា មុត្តោ ពន្ធនមុត្តោ, វនមុត្តោ,

ពន្ធនមោក្ខោ។ កម្មសមុដ្ឋិតំ, ឧក្កដ្ឋក្កដ្ឋំ, ឌីមកោមកំ។ ក្វិ រុត្តិយេវ, កម្មតោ
ជាតំ កម្មជំ, ឯវំ ចិត្តជំ, ឧតុជំ, អាហារជំ។ ឥធន ហោតិ 'ចាសាទា បតិតោ'។

ធម្មតប្បវិសោ រញ្ញោ បុត្តោ រាជបុត្តោ, ឯវំ រាជបុរិសោ, អាចរិយបូជកោ,
ពុទ្ធសាវកោ, ពុទ្ធរូបំ, ជិនវចនំ, សមុទ្កយោសោ, ធម្មានំ រាសិ ធម្មារាសិ,
បុប្ផគន្លោ, ជលរសោ, កាយស្ស លហុតា កាយលហុតា។ មរណាស្សតិ,
រុក្ខមូលំ, អយស្ស បត្តោ អយោបត្តោ, ឯត្ថ "មនាឡាទាទីន+មោ មយេ ចេ" តិ
ឌី។ ឯវំ សុវណ្ណាកជាហំ, ចានិយថាលកំ, សប្បិកុម្ភោ, ទេវានំ រាជា ទេវរាជា។
បុមស្ស លិដ្ឋំ បុល្លិដ្ឋំ, "បុំ បុមស្សវា" តិ បុមស្ស បុំ, និគ្គហិតលោចោ, លស្ស
ទិកាវោ ច។ ហត្ថិបទំ, ឥត្ថិរូបំ, ភិក្ខុនិសង្ឃោ, ជម្ពុសាខា, ឯត្ថ ញ្ញកាវការានំ
រស្សោ។ ពហុលាធិកាវា ឆ្ល+មាន+និទ្ធារិយ+បូរណ+ភាវ+តិត្ថត្ថេហិ ន ហោតិ។
មមា+នុកុព្ពំ, មមា+នុកុរុមាណោ, គុដ្ឋំ កណ្ណា សម្បន្នខិរតមា, សិស្សានំ បញ្ចមោ,
បជស្ស សុត្តតា។ ក្វិ ហោតេវ 'វត្តមានសាមីប្ប'។ ព្រាហ្មណស្ស សុក្កា
ទន្ធាតិ សាបេក្ខតាយ ន ហោតិ។ ជលានំ តិត្តោ, ជលាន+មាសិតោ, ជលានំ
សុហិតោ។ "ព្រាហ្មណស្ស ឧច្ចំ គេហំ" តិ សាបេក្ខតាយ ន ហោតិ។ "រញ្ញោ
ចាជលិបុត្តកស្ស ធនំ" តិ ធនសម្ពន្ធន ធម្មតិ ចាជលិបុត្តកេន សម្ពន្ធាភាវា ន
ហោតិ។ "រញ្ញោ គោ ច អស្សោ ច បុរិសោ ចា" តិ ភិទ្ធត្ថតាយ វាក្យមេវ។ រញ្ញោ
គវស្សបុរិសា រាជគវស្សបុរិសាតិ រុត្តិ ហោតេវ, ឯកត្ថិភាវា។ សម្ពន្ធិសទ្ធានំ
បន និច្ចសាបេក្ខតេបិ គមកត្តា សមាសោ, គមកត្តម្បិ ហិ សមាសស្ស
និពន្ធនំ, យថា ទេវទត្តស្ស គុរុកុលំ, ភគវតោ សាវកសង្ឃតិអាទិ។

សត្តមីតប្បវិសោ រូបេ សញ្ញា រូបសញ្ញា, ឯវំ រូបសញ្ញេតនា, សំសារទុក្ខំ។
ចក្ខុម្ហិ សន្និស្សិតំ វិញ្ញាណំ ចក្ខុវិញ្ញាណំ។ ធម្មេ រតោ ធម្មរតោ, ធម្មាភិរតិ,
ធម្មរុចិ, ធម្មការវោ, ធម្មេសុ និរុត្តិ ធម្មនិរុត្តិ, ទានាធិបុត្តិ, ភវន្តរកតំ។ ទស្សនេ

អស្សាទោ ទស្សនស្សាទោ។ អរញ្ញោ វាសោ អរញ្ញោវាសោ, វិកាលភោជនំ,
 កាលវស្សំ, វនប្បប្បំ, វនមហិសោ, តាមស្វករោ, សមុទ្ធមច្ឆា, អាវាជកច្ឆថោ,
 អាវាជមណ្ឌាកោ, ក្របមណ្ឌាកោ, តិត្តនាវា។ ឥត្តិសុ ធុត្តោ ឥត្តិធុត្តោ,
 អក្ខត្តោ។ ឆាយាយំ សុត្តោ ឆាយាសុត្តោ, អដ្ឋារបក្កំ, ចារកវនោ។ ក្រិ
 វុត្តិយេវ, វនេ ចរតិ វនេចរកោ, កុច្ឆិម្ហិ សយន្តិ កុច្ឆិសយា, ថលេ តិដ្ឋតិ
 ថលដ្ឋោ, ជលដ្ឋោ, បព្ពតដ្ឋោ, មគ្គដ្ឋោ។ បន្តេ ជាតំ បន្តេជំ, សរោហុបា+មិច្ឆាទិ។ ឥ
 ន ហោតិ, ភោជនេ មត្តញ្ញតា, ឥន្ទ្រិយេសុ គុត្តទ្វារតា, អាសនេ និសិដ្ឋោ,
 អាសនេ និសិទិតតំ។

១១. វិសេសន+មេកត្តន

វិសេសនំ ស្សាឡន្តំ វិសេស្សន ស្សាឡន្តន
 សមាណិករណោនសហេ+កត្តំ ហោតិ។

សមាណត្តេ បទេ យត្ត, ភេឡភេទកវាចកេ;
 វិសេសនសមាសោ+យំ, វិសេស្សត្ថបធានតោ។

វិសេស្សគត+មេវ+ត្រ, លិដ្ឋំ+មេតំ បរំ តតោ;
 កម្មធារយ+មិច្ឆេ+ស, សមាសោ+ញ្ញោហិ សញ្ញោតោ។

សុត្តោ វិសេស្សនាតិ អវុត្តេបិ វិសេសនស្ស សម្ពន្ធិសទ្ធីត្តា សាមត្តិយតោ
 លព្ពមានអាកខ្លឹតសទ្ធិំ បតិ “វិសេស្សនា”តិ វុត្តំ។ វុត្តញ្ញា -

សាមញ្ញវត្ថុ យា វត្ថុ+ន្តរតោ តុ វិសេសិយ;
 ឯកប្បការេ ឋបនា, វិសេសន+មិទី+វិទំ។

ឯកប្បការកំ វត្ថុ, វិសេស្សន្តិ បវុច្ឆតិ;

បទានិ យានិ យានេវ, សម្ពន្ធ+មុបយន្តិ+ហា;
គម្យតេ កាមចារេន, វិសេសន+វិសេស្យតាតិ។

ឯត្ថ ច ឧប្បលទត្ថំ រត្តប្បលាទិតោ វិសេសយតីតិ នីលសន្នោ វិសេសនំ។
តេន វិសេសិយតីតិ ឧប្បលសន្នោ វិសេស្យំ។ អបិ ច ភមរ+ផ្ការាទិសាមញ្ញ
នីលត្ថតោ វិសេសិយតីតិ នីលំ វិសេស្យំ។ ន វត្តាទីនំ, ឧប្បលស្សេវាតិ
វិសេសនតោ ឧប្បលំ វិសេសនំតិ កាមចារេនេតិ វុត្តំ។ អបិ ច -

បរិតោ អយន្យ+នេន+ត្តា, បរិយាយោតិ វុច្ឆតិ;
តោវាចាតិ បវុត្តេ តុ, វាចត្តោ តុ វិសេសនំ។

វិសេស្សេ ទិស្សមាណ យា, លិដ្ឋ+សំឡា+វិភត្តិយោ;
តុល្យាធិករណោ ភិយ្យោ, កត្តញ្ញា តា វិសេសនេតិ -

វុត្តត្តា មហាន្នោ+ទ្វាទីសុ សមាណលិដ្ឋាទយោ ទដ្ឋញ្ញា។ ភិយ្យោតិ កី, ទេវា
បមាណំ ឥទ្ធាទិ។

សោ ច ធម្មិណោ វិសេសនបុព្វបទោ, វិសេសនុត្តរមទោ,
វិសេសនោភយមទោ, ឧបមាទុត្តរមទោ, សម្ពាវនាបុព្វបទោ,
អវជារណាបុព្វបទោតិ។

តត្ថ វិសេសនបុព្វបទេ តាវ-មហាន្នោ ច សោ បុរិសោ ចាតិ វាក្យេ ឥមិណា
សុត្តន សមាសោ។ “ជ ទ្គ+ទ្គនំ”តិ ទ្គស្ស ជាទេសេ ទីយោ ហោតិ, មហាបុរិសោ,
មហាបុរិសា ឥទ្ធាទិ។

វាក្យេ តុល្យាធិករណាការ បកាសនត្ថំ ច+ត-សទ្ធិបយោកោ។ វុត្តិយន្ត
សមាសេនេវ តប្បកាសនតោ ន តប្បយោកោ។ ឯវ+មញ្ញត្រាបិ

វុត្តត្តាន+មប្បយោគោ។ ឯវំ មហារីរោ, មហាមុនិ។ មហាន្តញ្ច តំ ពលញ្ចាតិ
មហាពលំ, មហាព្រយំ។ សន្តោ ច សោ បុរិសោ ចាតិ សប្បុរិសោ។ តថា
បុព្ពបុរិសោ, អបរិបុរិសោ, បឋមបុរិសោ, មជ្ឈិមបុរិសោ, ឧត្តមបុរិសោ,
បរិបុរិសោ, សេតបាតី, កណ្តាសយោ, ជីលុប្បលំ, រត្តប្បលំ, លោហិតចន្ទនំ។
ក្លិបំ ន ហោតិ, បុណ្ណា មន្តានីបុត្តោ, ចិត្តោ គហបតិ។ បុមា ច សោ កោកិលា
ចាតិ បុត្តោកិលោ, ឧត្តរេបទេ បុមស្ស បុំ ហោតិ។ ឯវំ បុណ្ណោគោ។

ខត្តិយា ច សា កញ្ញា ចាតិ ខត្តិយកញ្ញា។

៦៧. ឥត្តិយំ ភាសិតបុមិ+ត្តិ បុមេវេ+កត្តតិ

ភាសិតបុមា ឥត្តិ បុមេវេ ហោតិ តិ បុម្ភាវា ឥត្តិបច្ចយានំ និវត្តិ ហោតិ។ ឯវំ
រត្តលតា, ធុតិយភិក្ខា។ ព្រាហ្មណី ច សា ទារិកា ចាតិ ព្រាហ្មណទារិកា,
នាគមាណវិកា។ ឥត្តិយន្តិ កី, កុមារិវតនំ, សមណិបទុមំ។ ភាសិតបុមាតិ កី,
កម្ពីនទី, តណ្ហានទី, បថវិទាតុ។ បុរត្តិមោ ច សោ កាយោ ចាតិ
បុរត្តិមកាយោ។ ឯត្ត ច កាយេ កទេសេ កាយសន្តោ។ ឯវំ បច្ចិមកាយោ,
ឧបរិមកាយោ, ហេដ្ឋិមកាយោ, សព្ពកាយោ, នវាវាសោ, កតវនិកាយោ,
ហេតុបច្ចយោ។ ជីវិតប្បធានំ នវកំ ជីវិតនវក+មិច្ឆាទិ។

វិសេសនុត្តរេបទេ ថេរា+ចរិយ+បណ្ឌិតាវិសេសនំ បរញ្ច ភវតិ។ យថា
សារិបុត្តោ ច សោ ថេរោ ចាតិ សារិបុត្តត្តោ, ឯវំ មហាមោគ្គល្លានត្តោ, ឯវំ
មហាកស្សបត្តោ, ពុទ្ធកាយោសាចរិយោ, ធម្មចាលាចរិយោ, អាចរិយគុត្តិលោ
វា។ មហោសដោ ច សោ បណ្ឌិតោ ចាតិ មហោសធម្មបណ្ឌិតោ, ឯវំ
វិធុរេបណ្ឌិតោ។

វិសេសនោភយបទេ យថា-សីតញ្ច តំ ឧណ្ហញ្ចាតិ សីតុណ្ហំ, សិទិទ្វោ ច សោ
ឧណ្ហា ចាតិ សិទិទ្ធុណ្ហា មាសោ។ ខញ្ចោ ច សោ ខុណ្ហោ ចាតិ ខញ្ចុខុណ្ហោ, ឃំ
អន្ធពធិរោ, កតាកតំ, ជិទ្ធាវជិទ្ធិ, ឧទ្ធាវជំ, ជិទ្ធិកិទ្ធិ, កតបច្ឆាកតំ។ ក្នុង
បុព្វកាលស្សបិ បរទិទាតោ, វាសិតោ ច សោ លិត្តោ ចាតិ លិត្តវាសិតោ, ឃំ
នគ្គម្ភសិតោ, សិត្តសម្មុជ្ជោ, ភជ្ឈលុញ្ញិតោ។

ឧបមនុត្តរបទេ ឧបមានក្ខតំ វិសេសនំ បរំ កវតិ, យថា សីហោតិ វុត្ត
ឧបចរិតា+នុបចរិតសីហានំ សាមញ្ញប្បតិទិយំ មុទិសទ្វោ វិសេសេតិ។ ឃត្ត ច -

ឧបមាណោ+បមេយ្យានំ, សធម្មត្តំ សិយោ+បមា។

សា ច វត្តុវណ្ណ+អាភារានំ សាម្យន យោតិ។ សីហោវ សីហោ, មុទិ ច សោ
សីហោ ចាតិ មុទិសីហោ, មុទិវសភោ, មុទិបុត្តរោ, ពុទ្ធនាគោ, ពុទ្ធាទិទ្វោ។ រំសី
វិយ រំសី, សទ្ធម្មោ ច សោ រំសី ចាតិ សទ្ធម្មរំសី, ឃំ វិនយសាគរោ។ បុណ្ណារិកមិវ
បុណ្ណារិកោ, សមណោ ច សោ បុណ្ណារិកោ ចាតិ សមណបុណ្ណារិកោ,
សមណបទុមោ។ ចន្ទោ វិយ ចន្ទោ, មុខញ្ច តំ ចន្ទោ ចាតិ មុខចន្ទោ, មុខបទុម
តទ្ធាទិ។

សម្មារនាបុព្វបទេ យថា-ធម្មោតិ ពុទ្ធិ ធម្មពុទ្ធិ, ឃំ ធម្មសញ្ញា, ធម្មសម្ពោតោ,
ធម្មសម្មតោ, ចាណាសញ្ញិតោ, អសុភសញ្ញា, អនិច្ចសញ្ញា, ធាតុសញ្ញា,
អត្តសញ្ញា, អត្តទិដ្ឋិតទ្ធាទិ។

អវិជារណាបុព្វបទេ យថា-កុណោ ឃំ ធនំ កុណាធនំ, ឃំ សទ្ធាធនំ,
សីលធនំ, បញ្ញារតនំ, ចក្កុ ឃំ តន្ត្រិយំ ចក្កុតន្ត្រិយំ, ឃំ ចក្កាយតនំ, ចក្កុធាតុ,
ចក្កុទ្ធារំ, រូចារម្ពណា+មិទ្ធាទិ។

វិសេសន+វិសេស្សេហិ, ក្រិយាយ ច សហោ+វិតោ;
តេសំ ភារំ វិវេចតា, និចាតោ ព្យវច្ឆិទ្ធិតិ។

អយោគ+មញ្ញយោគញ, អច្ឆន្តាយោគ+មេវិ+តិ;
វិវក្ខាតោ បយុត្តោបិ, ឯវត្តោ ញាយតេ យតោ។

ព្យវច្ឆេនដលំ វាក្យំ, តតោ ចិត្តោ ធនុទ្ធកោ;
ចាត្តោ ធនុទ្ធកោ និលុ+ប្បល+មត្តិ តិ តំ យថា។

ឯត្ថ និចាតោតិ ឯវ-ឥតិនិចាតោ, អប្បយុត្តោបិ ឯវសន្ទោ ឯវំ យោជេតញ្ញោ
- “ចិត្តោ ធនុទ្ធកោ ឯវ” តិ វិសេសនេន យុត្តោ អយោគវិវច្ឆេនកោ, ធនុនា
យោគេ បតិដ្ឋាបនតោ “ចាត្តោ ឯវ ធនុទ្ធកោ” តិ វិសេស្សេន យុត្តោ
អញ្ញយោគវិវច្ឆេនកោ, ធនុទ្ធវត្តស្ស ចាត្តសំខាតអន្តេន ឯវ បតិដ្ឋាបនតោ។
“និលុប្បល+មត្តោវ” តិ ក្រិយាយ យុត្តោ អច្ឆន្តាយោគវិវច្ឆេនកោ,
និលុប្បលស្ស សញ្ញាវេយេវ បតិដ្ឋាបនតោ។

២០. សំឡាទិ

ឯកត្តេ សមាហារេ សំឡាទិ នបុំសកលិដ្ឋំ ភវតិ។ តយោ លោកា
សមាហាជា=ចិត្តេន សម្បិណ្ឌិតា, តិណ្ឌំ លោកានំ សមាហារោតិ វា វាក្យេ
វិសេសនសមាសេ កតេ ឥមិនា នបុំសកត្តំ ភវតិ។ សមាហារស្សេ+កត្តា
ឯកវចនមេវ, តិលោកំ, ភោ តិលោក, តិលោកំ, តិលោកេន ឥច្ឆាទិ។ ឯវំ
តយោ ទណ្ឌា តិទណ្ឌំ, តិណិ មលានិ សមាហាជានិ, តិណ្ឌំ មលានំ
សមាហារោតិ វា តិមលំ, តិលក្ខណំ, ចតុសច្ចំ, បញ្ចាសិក្ខាបទំ, ធរដ្ឋាយតនំ,
សត្តាហំ, អដ្ឋសីលំ, នវលោកុត្តរំ, ទសសីលំ, សតយោជនំ។ ទ្វេ វត្តិយោ
សមាហាជា ទ្វិវត្តំ។

១២. ទព្វ

នឡេច្ឆតំ ស្សាឡុន្តំ ស្សាឡុន្តេន សហោ+កត្តំ ហោតិ។ ញាការោ “ជ
នព្វស្ស” តិ វិសេសនត្តោ ‘ចាមនបុត្តាធិសុ នស្ស ដោ មា ហោតូ’ តិ។ ន
ព្រាហ្មណោ អព្រាហ្មណោ, “ជ នព្វស្ស” តិ នស្ស ជាទេសោ។ ញាការោ ឯត្តវ
វិសេសនត្តោ។

ននិសេដោ សតោ យុត្តោ, ទេសាទិនិយមំ វិនា;
អសតោ វា+ជលោ តស្មា, កថ+មព្រាហ្មណោតិ ចេ។

និសេធត្តានុវាទេន, បដិសេធវិធិ ក្វិចិ;
បរស្ស មិច្ឆាញាណត្តា+ឡាបនាយោ+បបដ្ឋតេ។

ធុវិដោ ច+ស្ស នស្ស អត្តោ បសដ្ឋបដិសេធជ+បរិយុទាសវសេន។ តត្ថ យោ
“អស្សិកបស្សរាជនារា” តិ អាធិសុ វិយ ឧត្តវបទត្ថស្ស សព្ពនា អភាវំ ធិបេតិ,
សោ បសដ្ឋបដិសេធជាចី នាម។ យោ បន “អព្រាហ្មណោ+មនយោ” តិ អាធិសុ វិយ
ឧត្តវបទត្ថំ បរិយុទាសិស្វា បដិក្ខិបិស្វា តំសទិសេ វត្ថុម្ហិ ការិយំ បដិចាទយតិ,
សោ បរិយុទាសវាចី នាម។ វុត្តញា -

បសដ្ឋបដិសេធស្ស, លក្ខណំ វត្ថុនត្តិតា;
វត្ថុតោ+ញាត្រ យា វុត្តិ, បរិយុទាសលក្ខណំ។

យត្រ អព្រាហ្មណោធិសុ, វត្ថុំ បរិយុទស្សតិ;
តក្រិយាយុត្តរាជាធិ, វទេ សោ បរិយុទាសកោ។

បសដ្ឋបដិសេដោ តុ, វត្ថុន្តវ+មនាទិយ;
កិញ្ញាវត្ថុនិសេធស្ស, បសដ្ឋោ ន ភវេយ្យ សោ។

តទញ្ញោ ច តំវិរុន្ទោ,
តទភារោ ច នញ្ញោត្តោ។

តទញ្ញោត្ត - អព្រាហ្មណោ, ព្រាហ្មណោតោ អញ្ញោ តំសទិសោតិ វុត្តំ
ហោតិ។ ឯវំ អមនុស្សោ, អស្សមណោ, ន ព្យាកតា អព្យាកតា ធម្មា។
តញ្ញុត្ត-ន កុសលា អកុសលា, កុសលបដិបក្ខាតិ អត្តោ។ ឯវំ អលោភោ,
អមិត្តោ, អយំ បរិយុទាននយោ។ តទភារេ-ន កត្វា អកត្វា, អកាតុន បុញ្ញំ,
អករោន្តោ, អភារោ ភវតិ។ អយំ បសជ្ឈបដិសេធនយោ។

ឯត្ថ ច ឧភោសុ បរិយុទានេ ព្រាហ្មណោ អញ្ញោ ព្រាហ្មណោធម្មេ
អប្បតិដ្ឋិតោ ខត្តិយាទិ ព្រាហ្មណសទិសោវ អព្រាហ្មណោតិ វុត្តេ បតីយតេ។
ឥតវស្មី បន បក្ខេ កេនចិ សំសយនិមិត្តេន ខត្តិយាទោ ព្រាហ្មណោតិ វុត្តស្ស
មិច្ឆាញ្ញោណាទិវុត្តិ ករិយតិ “ព្រាហ្មណោ+យំ ន ភវតិ អព្រាហ្មណោ”តិ,
ព្រាហ្មណត្ថជ្ឈាសិតោ ន ភវតីត្យត្តោ។ តត្ថ សទិសត្តំ វិទា
មិច្ឆាញ្ញោណាសម្ពវា បយោគសាមត្តិយា ច សទិសបដិបត្តិ, តគ្គតា ច
លិដ្ឋ+សម្ព័រ ភវន្តិ។ អតោយេវ ឧច្ចតេ “នញ្ញុវុត្ត+មញ្ញុសទិសាធិករណោ,
កថា ហិ អត្ថសម្បជ្ឈយោ”តិ។

៧៥. អន សវេតិ

នញ្ញុសទ្ធស្ស សវេ អន, ន អស្សោ អនស្សោ, ន អរិយោ អនរិយោ។ ឯវំ
អនិស្សរោ, អនិដ្ឋោ, អនាសវោ។ ន អាទាយ អនាទាយ, អនោលោកត្វា
ឥច្ឆាទិ។ ពហុលាទិការា អយុត្តត្ថេហិ កេហិចិ ហោតិ។ បុន ន គីយន្តិតិ
អបុនគេយ្យា កាថា, អនោកាសំ ការេត្វា, អមូលាមូលំ គន្ធា,
អបទ្ធមុល្លោកិកានិ មុខានិ, អសទ្ធភោជី, អលវណោភោជី។

១៣. កុទាធយោ និច្ច+មស្សាទិវិធិម្ហិ

កុសធា ទាធយោ ច ស្សាឡន្តេន សហោ+កត្តា ហោន្តិ និច្ចំ
ស្សាទិវិធិវិសយតោ+ញត្ត។ ឯត្ត អព្យកិចារិទាទិសហាចរណេត្តន កុសតិ
និទាតោវ, ន បថវិវាចកោ កុសធា។ ស្សាទិវិធិវិសយោ នាម “លក្ខណ៍ត្តម្ហិតា”
ទិណ បតិអាទិនំវិសយេ កតទុតិយា, តព្វា អន្ធន្ធាសន្តិ អសំឡសមាស+មិវ
មា ហោត្តតិ “អស្សាទិវិធិម្ហិ”តិ និសេដោ។ កុច្ឆិតោ ព្រាហ្មណោ កុព្រាហ្មណោ,
និច្ចសមាសត្តា អសបទេនវិគ្គហោ។

១០៧. សវេ កទ កុស្ស+ត្តវត្ថេ

កុស្ស+ត្តវត្ថេ វត្តមានស្ស សរាទោ ឧត្តវបទេ កទាទេសោ ហោតិ។ ឡិសកំ
ឧល្ហំ កទុល្ហំ, កុច្ឆិតំ អន្តំ កទន្តំ, កទសនំ។ សវេតិ កី, កុបុត្តា, កុទារា,
កុទាសា, កុទិដ្ឋិ។

១០៨. កា+ប្បត្ថេ

អប្បត្ថេ វត្តមានស្ស កុស្ស កា ហោតុ+ត្តវបទេ។ អប្បកំ លវណំ
កាលវណំ។ ឯវំ កាបុប្ផំ។

១០៩. បុរិសេ វាតិ

កុស្ស កា វា។ កុច្ឆិតោ បុរិសោ កាបុរិសោ, កុបុរិសោ វា។ បកដ្ឋោ
នាយកោ បនាយកោ, បទានំ វចនំ ចាវចនំ ភុសំ វទ្ធិ បវទ្ធិ សរិវំ, សមំ សម្មា វា
អាទានំ សមាទានំ, វិវិទា មតិ វិមតិ, វិវិទោ វិសិដ្ឋោ វា កប្បា វិកប្បា, អធិកោ
ទេវោ អតិទេវោ, ឯវំ អធិទេវោ, អធិសីលំ។ សុន្ទរោ គន្លោ សុគន្លោ, កុច្ឆិតោ
គន្លោ ទុគ្គន្លោ, សុដ្ឋ កតំ សុកតំ, ទុដ្ឋ កតំ ទុក្ខតំ អភិ សិញ្ចនំ អភិសេកោតិ

សនន្តោ, អតិសយេន កត្វា, កតំ បករិត្វា, បកតំ, អតិសយេន បុតំ អតិត្តំ,
អតិក្កម្ម បុតំ អតិត្តំ, ឿសំ កឡារោ អាកឡារោ, សុដ្ឋពន្ធា អាពន្ធា។

ចានយោ គតាឡត្ថ បឋមាយ

បគតោ អាចរិយោ ចាចរិយោ, ឯវំ បន្តោវាសី។

អន្ធានយោ កន្តាឡត្ថ ទុតិយាយ

អតិក្កន្តោ មញំ អតិមញោ។ អតិមាលោ, “យបស្ស+ន្តស្ស+ប្បជានស្ស” តិ
មាលាសន្នេ យស្ស រស្សោ។ ឯវំ+មុបរិបិ យចានំ រស្សោ។

អវានយោ កុដ្ឋាឡត្ថ តតិយាយ

អវកុដ្ឋំ កោកិលាយ វនំ អវកោកិលំ, អវមយ្ហវំ។ អវកុដ្ឋន្តិ បរិច្ឆតំ។

បរិយានយោ គិលានាឡត្ថ ចតុតិយា

បរិគិលានោ+ជ្ឈេនាយ បរិយជ្ឈេនោ។

ន្យានយោ កន្តាឡត្ថ បញ្ចមិយា

និក្ខន្តោ កោសម្ពិយា និក្ខោសម្ពិ។ អស្សាទិវិធិម្ពិ កិ, វុក្ខំ បតិ វិជ្ជោតតេ។

១៤. បី ក្រិយត្ថេហិ

បីបច្ចយន្តោ ក្រិយត្ថេហិ ស្សាឡន្តេហិ សហោ+កត្តោ ហោតិ។ អមលីនំ
មលីនំ ករិត្វាតិ វិគ្គយ្ហ “អក្ខតតព្ពារេ ករា+ស+ក្ខយោតេ វិការាបី” តិ
បីបច្ចយេកតេ ឥមិនា សមាសោ។ ឯត្ថ ច-ការោ “បី ក្រិយត្ថេហិ” តិ

វិសេសនត្ថោ។ “ហ្វោ វា ត្វាស្ស សមាសេ” តិ ហ្វោ ហោតិ, ប-កាពោ “ហ្វោ សិស្សា” តិ វិសេសនត្ថោ។ មលីនិករិយ។

១៥. ភូសនា+នា+នាទវេស្វ+លំ+សា+សាតិ

ភូសនាទីស្វ+ត្ថេស្វ+លំ+មាទយោ សទ្ធា ឯកត្តា ហោន្តិ។ អលំ កិរិក្វា សក្កិក្វា អសក្កិក្វា តិ វិគ្គយ្ហ សមាសេ កតេ ហ្វោ ច “សា សាទិកោ ច ចិច្ចា” តិ ចាទេសោ បរវ្យបញ្ច។ អលំ កិរិយ, សក្កច្ច, អសក្កច្ច។

១៦. អញ្ញោចា+តិ សុត្តន សមាសេ កតេ... ឯត្ថ យថា ទ្វារំ វិវរាតិ វុត្តេ បករណាតោ អគ្គល+មិតិ វិញ្ញាយតិ, ឯវ+មិធាបិ និទាតបភាវេ អញ្ញោ ចាតិ សាមញ្ញំ ចេ+តិ អាគមាទុសារេន លព្ពមាទិកត្យន្តបដិវបនិទាតាវ វិញ្ញាយន្តិ។ អគ្គតោ ភិក្វា បុរោភុយ្យ, អន្តរហិតោ ហុត្វា តិរោភ្វយ, អន្តរធានំ កត្វា តិរោកិរិយ, ឧរសិ កត្វា ឧរសិកិរិយ, មនសិ កត្វា មនសិកិរិយ, មជ្ឈេ កត្វា មជ្ឈេកិរិយ, តុណ្ហិ ភិក្វា តុណ្ហិ ភ្វយ។

១៧. វា+នេក+ញ្ញត្ថេ

អនេកំ ស្សាឡន្តំ អញ្ញស្ស បទស្ស អត្ថេ ឯកត្តំ វា ហោតិ។

បទន្តរស្ស យស្ស+ត្ថោ, បធានំ លិដ្ឋំ+មស្ស ច;
សមាសោ សោ+យ+មញ្ញត្ថោ, ពហុត្ថិហិបរ្ជ្ជយោ។

សោ ច នវិវិដោ ទិបទោ, ភិណ្ឌាទិករណោ, តិបទោ, ន-និទាតបុព្ពបទោ, សហបុព្ពបទោ, ឧបមាទបុព្ពបទោ, សង្ឃ្យាភយបទោ, ទិសន្តរាលត្ថោ, ព្យតិហារលក្ខណោ ចាតិ។

១. តត្ថ ធ្វើបទោ តុល្យាធិករណោ កម្មាធិសុ ធម្មុ វិកត្យត្ថេសុ ភវតិ។

(ក) តត្ថ ទុតិយត្ថេ តាវ-អាគតា សមណា ឥមំ សង្ឃារាមន្តិ
អាគតសមណោ សង្ឃារាមោ។ សោ ច ទុវិទោ តត្ថុណា+តត្ថុណាវសេន។ វុត្តញ្ញិ

-

តត្ថុណា+តត្ថុណា ចេ+តិ,
សោ សមាសោ ធ្វើជា មតោ។

តំ យថា 'និយតំ លម្ព-
កណ្តោ+' 'យំ ទិដ្ឋសាគរោ'។

តេសុ យត្ថ វិសេសនភូតោ អត្តោ អញ្ញបទត្ថក្កហណោន កយ្ហតិ, សោ
តត្ថុណាសំវិញ្ញាណោ, យថា 'លម្ពកណ្តោ+មានយា'តិ។ យត្ថ បន ន កយ្ហតិ, សោ
អតត្ថុណាសំវិញ្ញាណោ, យថា 'ពហុធន+មានយា'តិ។

ឥធម្មវិសេសនស្ស បុព្វនិទាតោ។ ឯត្ថ ច អាគតសន្តោ ច សមណាសន្តោ ច
អត្តនោ អត្ត អដ្ឋត្វា ទុតិយាវិកត្យត្ថេសុ សង្ឃារាមសង្ខារេ អញ្ញបទត្ថ
វុត្តន្តិ, តតោ សមាសេនេវ កម្មត្ថស្ស អភិហិតត្តា បុន ទុតិយា ន ហោតិ។ តថា
អាគតសមណោ សាវត្ថិ, អាគតសមណំ ជេតវនំ។ បដិបន្នា អទ្ធិកោ យំ
បដិបន្នទ្ធិកោ បថោ, អភិវុទ្ធាវ, ណិយមំ ឆារំ សា អភិវុទ្ធាវណិយមំ ឆារាវ។

(ខ) តតិយត្ថេ-ជិតានិ ឥន្ទ្រិយានិ យេន សោ ជិតិទ្រិយោ សមណោ, ឯវំ
ទិដ្ឋធម្មោ, បត្តធម្មោ, កតកិច្ចោ។ វិជិតា មារា អនេនាតិ វិជិតមារោ ភកកា,
បដិវិទូសព្ពធម្មោ។ ករណាត្ថេ-និទ្ទោ វុក្ខោ យេន សោ ជិន្ទុក្ខោ ជវសុ។

(ក) ចតុត្ថិយត្ថេ-ធិន្នោ សុត្តោ យស្ស សោ ធិន្នសុត្តោ រាជា, ធិន្នំ ភោជនំ
អស្សតិ ធិន្នភោជនោ។

(ឃ) បញ្ចមិយត្ថេ-និគ្គតា ជនា យស្មា សោ និគ្គតជនោ កាមោ, និគ្គតោ
អយោ=សុខំ យស្មាតិ និរយោ, និក្កិលេ-សោ។ អបេតំ វិញ្ញាណំ អស្មាតិ
អបេតវិញ្ញាណោ មតកាយោ, អបគតភយភេរវោ អរហោ។

(ង) ធិន្និយត្ថេ-ធិន្នោ ហត្ថា យស្ស សោ ធិន្នហត្ថោ។ ឃំ បរិបុណ្ណាសង្កប្បោ
ខីណាសវោ, វីតោ រាគោ អស្សតិ វីតរាគោ។ ទ្វេ បទានិ អស្សតិ ទ្វិបទោ,
ទ្វិហត្ថោ បដោ។ តេវិជ្ជោតិ ឯត្ថ តិវិជ្ជោ ឯវាតិ សកត្ថេ ណោ វុទ្ធិ ច។ ចតុប្បនោ,
បញ្ច ចក្ខុនិ អស្សតិ បញ្ចចក្ខុ ភគវា, ធម្មតិញ្ញោ, “យបស្ស” ធិនា រស្សត្ថំ។
នវង្គំ សត្តសាសនំ។ ធនពលោ, អនន្តញ្ញាណោ។ តិណិ ធន បរិមាណា+មេសំតិ
តិធនា ទេវា, ឥធ បរិមាណាសទ្ធសន្និមាណតោ ធនសន្នោ សង្ខារេ វត្ថតេ។
អយំ បច្ឆយោ ឯតេសន្និ ឥធម្មប្បច្ឆយា, ឧត្តរមទេ “ឥមស្ស+ទំ វា” តិ ឥមស្ស ឥទំ។
កោ បកវោ អស្សតិ កី បកវោ កាយោ។ វិគតំ មលំ អស្សតិ វិមលោ, សុន្ទរោ
គន្ធា អស្សតិ សុគន្ធិ ចន្ធិ, ឃំ សុសីលោ, សុមុខោ, កុច្ឆិតោ គន្ធា អស្សតិ
ទុក្ខន្ធិ កុណបំ, ទុមុខោ, ទុដ្ឋមនោ អស្សតិ ទុម្ពនោ, ឃំ ទុស្សីលោ។ តថោ ឃំ
ធនំ អស្សតិ តថោធនោ។ ខន្ធិសង្ខារំ ពលំ អស្សតិ ខន្ធិពលោ។ ឥន្នោតិ នាមំ
ឯតស្សតិ ឥន្ននាមោ។

ធន្នជាតាធិសុ វិសេសនិវិសេសិតញ្ញានំ យចិច្ចិតត្តា ឧកយំ បុត្តំ និបតតិ,
កមាតិក្កមេ បយោជនាភាវា។ ជាតោ ធន្នោ អស្សតិ ជាតធន្នោ, ឃំ
ធន្នជាតោ។ សញ្ញាតបីតិសោមនស្សោ, បីតិសោមនស្សសញ្ញាតោ។
មាសជាតោ, ជាតមាសោ។ ធិន្នហត្ថោ, ហត្ថធិន្នោ។

ដីយាជង្គ្រា អស្សតិ ដីយជង្គ្រា, ឯត្ថ បុម្ពារោ, “យបស្ស”ទិណ រស្សោ ច។
តថា បហូតជិដ្ឋោ។ មហន្តិ បញ្ញា អស្សតិ មហាបញ្ញោ។ “ឥត្តិយំ
ភាសិតបុមិ+ត្តិ បុមេ+វេ+កត្ថ”តិ វីបច្ឆយាភាវេន្តស្ស ជាទេសោ រស្សត្តញ្ច។
ឥត្តិយន្តិ កី, ខមាធនោ។ ភាសិតបុមាតិ កី, សទ្ធាធុរោ។ បញ្ញាបកតិកោ,
បញ្ញាវិសុទ្ធិកោ, ឯត្ថ “ល្វិត្តិយូហិ កោ”តិ កោ។ គណ្ណាវិជន្ធាតិ បកតន្តវេន
សិទ្ធិ។

នាណ=ប្បកាវា ធុមា នាណធុមា, នាណធុមេហិ បតិតានិ នាណធុមេបតិតានិ,
នាណធុមេបតិតានិ ច តានិ បុច្ឆានិ ចេតិ នាណធុមេបតិតបុច្ឆានិ, តេហិ វាសិតា
នាណធុមេបតិតបុច្ឆវាសិតា, នាណធុមេបតិតបុច្ឆវាសិតាសានុយស្សសោ
នាណធុមេបតិតបុច្ឆវាសិតសានុ បព្ពតោ, អយំ វិសេសន+អមាទិសមាសកព្រោ
តុល្យធិករណាអញ្ញបទត្តោ។

(ច) សត្តម្បត្ថេ-សម្បន្នានិ សស្សានិ យស្មី សោ សម្បន្នសស្សោ ជនបទោ។
សុលភោ បិណ្ណោ ឥមស្មិន្តិ សុលភបិណ្ណោ ទេសោ។ អាភិណ្ណោ មនុស្សោ យស្សំ
សា អាភិណ្ណាមនុស្សោ រាជធានី។ ពហារោ តាបសា ឯតស្មិន្តិ ពហុតាបសោ
អស្សមោ។ ឧបចិតំ មំសលោហិតំ អស្មិន្តិ ឧបចិតមំសលោហិតំ សរិរំ។ ពហារោ
សាមិនោ អស្មិន្តិ ពហុសាមិកំ នគរំ, ពហូ នទិយោ អស្មិន្តិ ពហុនទិកោ,
ញ្ញៀការន្តត្តា កបច្ឆយោ។ ឯវំ ពហុជម្ពកំ វនំ, ពហារោ កត្តារោ អស្មី អស្ស វាតិ
ពហុកត្តកោ ទេសោ, ឯវំ ពហុកត្តកោ, “ល្វិត្តិយូហិ កោ”តិ កោ។

២. ភិណ្ឌធិករណោ យថា-ឯករត្តិ វាសោ អស្សតិ ឯករត្តិវាសោ, សមាទេន
ជនេន សទ្ធិ វាសោ អស្សតិ សមាទវាសោ បុរិសោ។ ឧកតោ ព្យញ្ញន+មស្សតិ
ឧកតោព្យញ្ញនកោ, វិភត្យលោទោ “វា+ញ្ញតោ”តិ កោ ច, ធន្តំ ចាណិម្ហិ
អស្សតិ ធន្តចាណិ, ឯវំ ទណ្ណាចាណិ, សត្តចាណិ, វជិរចាណិ, ខត្តហត្តោ,

បត្តហត្ថោ, ទានេ អដ្ឋាសយោ អស្សតិ ទានដ្ឋាសយោ ទានាធិមុត្តិកោ,
ពុទ្ធកត្តិកោ, សទ្ធម្មការវោ ឥច្ឆាទិ។

៣. តិបទោ យថា-បរក្កមេនា+ធិគតា សម្មទាយេហិ តេ
បរក្កមាធិគតសម្មទា មហាបុរិសា។ ឯវំ ធម្មាធិគតភោគា។ ឌីនីតោ បត្តតោ
ចាលិ យេន សោ ឌីនីតបត្តចាលិ។ សីហស្ស បុព្វទ្ធមិវ កាយោ អស្សតិ
សីហបុព្វទ្ធកាយោ។ មត្តា ពហវោ មាតជ្ជា អស្មិន្តិ មត្តពហុមាតជ្ជំ វំនំ។

៤. ននិចាតបុព្វបទោ យថា-នត្តិ ឯតស្ស សមោតិ អស្សមោ, “ជ
នញ្ញស្ស” តិ នស្ស ដោ។ ឯវំ អប្បជិបុគ្គលោ, អបុត្តកោ, អហេតុកោ,
កបទ្ធកោ, ឯវំ+មុបរិចិ ព្រោយ្យំ។ នត្តិ សំវាសោ ឯតេនាតិ អសំវាសោ, នវិជ្ជតេ
វុដ្ឋិ ឯត្តាតិ អវុដ្ឋិកោ ជនបទោ, អភិក្កុកោ វិហារោ។ ឯវំ អនុត្តរោ “អន សរេ” តិ
អន, ឯវំ អនន្តំ, អនាសវោ។

៥. បឋមាត្ថេ សហបុព្វបទោ យថា-សហ ហេតុនា វត្តតិ សោ សហេតុកោ
សហេតុ វា, “សហស្ស សោ+ញ្ញត្ថ” តិ សហស្ស សោ, ឯវំ សប្បីតិកា,
សប្បទ្ធកោ, សកិលេសោ, សឧទានានោ, សបរិវារោ សហបរិវារោ វា, សហ
មូលេន ឧទ្ធកោ សមូលុទ្ធកោ វុក្កោ។

៦. ឧបមាណោបមេយ្យដោតកក្កវយុត្តោ ឧបមាណបុព្វបទោ បឋមាយ យថា-
និក្រោធា ឥវំ បរិមណ្ឌលោ យោ សោ និក្រោធហិមណ្ឌលោ។ សង្ខារិយ
បណ្ឌារោ អយន្តិ សង្ខបណ្ឌារោ, កាការិយ សូរោ អយន្តិ កាកសូរោ។ ចក្ក ឥវំ
ភូតោ អយំ បរមត្តនស្សនតោតិ ចក្កភូតោ ភកវា។ ឯវំ អត្តភូតោ, ធម្មភូតោ,
ព្រហ្មភូតោ, អនុភូតោ។ មុញ្ញបព្វជមិវ ភូតា អយំ មុញ្ញបព្វជភូតា កុទិដ្ឋិ។
តន្តាកុលមិវ ជាតា អយំតិ តន្តាកុលជាតា។

ធម្មត្រៃ-សុវណ្ណាស្ស វណ្ណារិយ វណ្ណាយស្ស សោ សុវណ្ណាវណ្ណា ភគវា,
មជ្ឈបទលោហោ។ នាគស្ស គតិ រិយ គតិ អស្សតិ នាគគតិ។ ឯវំ សីហគតិ,
នាគវិក្កមោ, សីហវិក្កមោ, សីហហនុ។ ឯណិស្ស រិយ ជជ្ជា អស្សតិ
ឯណិជជ្ជា។ ព្រហ្មនោ រិយ សរោ អស្សតិ ព្រហ្មស្សរោ។

៧. វាសន្តត្ថេ សន្ត្រាធុកយបនោ យថា-ទ្វេ វា តយោ វា ទ្វត្ថិ, ទ្វត្ថយោ ច តេ
បត្តា ចេតិ ទ្វត្ថិបត្តា, “តិសូ” ឥតិ តិសន្តេ បរេ ទ្វិស្ស អត្តំ។ ទ្វិហំ វា តិហំ វា
ទ្វិហតិហំ, ធម វា បញ្ច វា វាចា ធម្មញ្ចវាចា, ឯវំ សត្តជ្ជមាសា,
ឯកយោជនទ្វិយោជនានិ។

៨. ទិសន្តរាលត្ថោ យថា-បុព្វស្ស ច ទក្ខិណស្ស ច ទិសាយ យទន្តរាលំ សា
បុព្វទក្ខិណា វិទិសា។ ឯត្ថ -

៦៩. សព្វានយោ វុត្តិមត្តតិ

ឥត្តិវាចកា សព្វានយោ វុត្តិមត្ត បុមេវ ហោន្តិ។ ឯវំ បុព្វត្តរា,
អបរទក្ខិណា, បច្ឆិមុត្តរា។ បុព្វា ច សា ទក្ខិណា ចេតិ វា។

៩. ព្យតិហារលក្ខណោ យថា - “តត្ថ គហេត្វា តេន បហវិត្វា យុទ្ធេ
សរូបំ” តិ សុត្តេន សមាសេ កតេ កេសេសុ ច កេសេសុ ច គហេត្វា យុទ្ធី បវត្តំ
កេសាភេសី, ទណ្ឌោហិ ច ទណ្ឌោហិ ច បហវិត្វា យុទ្ធី បវត្តំ ទណ្ឌាទណ្ឌាតិ
ហោតិ។ ឯត្ថ ច “ចីវិតិហារេ” តិ ចីបច្ឆយេ “ចិស្មី” តិ អាភារោ, ឯវំ មុជ្ជាមុជ្ជិ។

សោភណោ គន្លោ សុគន្លោ, សោ អស្ស អត្ថិ តិ សុគន្ធិហិ អត្ថិអត្ថេ
ញ្ញៀបច្ឆយេន សិទ្ធិ។ យស្មា ច ភទ្ទាយ កាបិលានិយា អបនានេ “បុនោ បត្តំ
គហេត្វាន, សោធយិត្វា សុគន្ធិនា” តិ វុត្តំ, តស្មា វុត្តិយំ ឥការន្តស្ស

អភារវធិបនត្ថំ “សុគន្ធិ ទុគ្គន្ធិតិ បយោគា ន ទិស្សតិ” តិ វុត្ថំ។ សុគន្ធិនាតិ
ឯកវចនេ រស្សោ។

១៩. ចតុ

អនេកំស្សាឡ្យន្តំ ចតុ ឯកត្ថំ វា ហោតិ។ សមុច្ចយោ អន្លាចយោ
ឥតវីតរយោគោ សមាហារោតិ ចសទ្ធស្ស អត្តោ ចតុត្ថិដោ។

តត្ថ សមុច្ចយា+ន្លាចយេសុ សមាសោ ន ហោតិ, ក្រិយាសាបេក្ខតាយ
នាមាណំ អញ្ញមញ្ញំ អយុត្តត្តត្តា, យថា-យីវំ បិណ្ណាចាតញ្ច បច្ចយំ សយនាសនំ
អទាសិ, ទានញ្ច ទេហិ, សីលញ្ច ក្លាហិ។ ឥតវីតរយោគោ សមាហារេ ច
អញ្ញមញ្ញាបេក្ខត្តា សមាសោ។

ឧភយត្ថបដានេ ចតុ កថ+មេកត្តិភារោ សម្ពវេ+តិ ច, វុត្តញ្ញិ -

សប្បដានាបិ យត្ត+ត្តា, មិថោ សាបេក្ខតា ឥវ;
ក្រិយាសម្ពន្ធសាមញ្ញា, ចតុ+កត្ថំ ត+ទុច្ចតេតិ។

យស្មា ឯកត្តិភារេបិ សតិយសតិយត្ថេ បដានំ, តស្មា ឥទំ វុច្ចតេ -

ន+ញ្ញមញ្ញំ វិសេសេន្តិ, ចតុ អត្តោ បទានិវ;
សត្តវុត្សី អតោ តេសំ, បដានត្ថំ+ភិយុជ្ជតេ។

ឥតវីតរយោគោ ច, សមាហារោត្យ+យំ ទិដា;
សមាសោ តុ ឥមំ អញ្ញោ, ជានន្តេ ទ្ធិន្តនាមតោ។

ឥតវីតរយោគស្មី+វយវត្តស្ស សម្ពវេ;
សមុទាយតិរោភារោ, បវំ លិដ្ឋ+មស្ស ច។

សមុទាយព្រហ្មវេទ យស្មីវេទ ច តិរោហិតា;
សមាហារោត្យវេទ ចត្ថោ, សោ ច ហោតិ នប្បុសកេ។

ឥតិវិទ្យាយោគោ យថា-សារិបុត្តោ ច មោគ្គល្លានោ ច សារិបុត្តមោគ្គល្លានា,
កោ សារិបុត្តមោគ្គល្លានា ឥទ្ធាធិ។ អវយវបដានត្តា ពហុវចនមេវ។ សមណា ច
ព្រាហ្មណា ច សមណាព្រាហ្មណា, វរំ ព្រាហ្មណាគហបតិកា,
ខត្តិយព្រាហ្មណា, ទេវមនុស្សា, ចន្ទិមស្វរិយា។

៦៤. វិជ្ជាយោនិសម្ពន្ធិនមា តត្រ ចត្ថតិ

វិជ្ជាសម្ពន្ធិនំ យោនិសម្ពន្ធិនញ្ច ចត្ថោ អា ហោតិ តិ ឧកាវស្ស អា, ហោតា ច
ទោតា ច ហោតាទោតារោ។ វរំ មាតាបិតារោ។

៦៥. បុត្រតិ

បុត្រ ឧត្តរបទេ បិតាធិនមា ហោតិ ចត្ថោ បិតា ច បុត្រោ ច បិតាបុត្រា, វរំ
មាតាបុត្រា។

៦៨. ជាយាយ ជយំ បតិម្ហិ

បតិម្ហិ បរេ ជាយាយ ជយំ ហោតិ។ ជាយា ច បតិ ច ជយម្បតយោ។
ជានិបតិ ច បកតន្តរេន សិទ្ធិ, ជានិ ច បតិ ច ជានិបតិ។ វរំ ជម្បតិ ធម្បតិ តិ។

ក្រិចិ អប្បសរំ បុព្វំ និបតតិ, យថា-ចន្ទោ ច ស្វរិយោ ច ចន្ទស្វរិយា, និកមា ច
ជនបទា ច និកមជនបទា។ វរំ សុរាសុរករុឧមនុជកុជកកន្ធិញ្ច។

ក្រិចិ ឥវណ្ណវរណ្ណន្តានំ បុព្វនិទាតោ, យថា-អគ្គិជុមា,
គតិពុទ្ធិកុជបឋហរករសយា, ធាតុលិដ្ឋានិ។

ក្នុង សភាវិញ្ញាណ បុព្វនិបត្តិ, យថា-អត្តធម្មា, អត្តសន្តា, សន្តត្តា វា។

អញ្ញមញ្ញសាមញ្ញក្នុងមេរ្យ តិរោហិតាវយវកេនោ សមុទាយបដានោ
សមាហារោ, យថា-នត្តញ្ច ឧបាហានា ច នត្តចាហានំ។

២០. សមាហារេ នប្បុសកន្តិ

សមាហារេ សព្វត្ថ នប្បុសកលិដ្ឋំ ភវតិ, សមាហារស្សេរ+កត្តា
ឯកវចនមេរ្យ។

២១. ស្សាទីសុ រស្សេរាតិ

នប្បុសកេ វត្តមានស្ស ស្សាទីសុ រស្សេរា។ កោ នត្តចាហាន, នត្តចាហានំ,
នត្តចាហានេន ឥច្ឆាទិ។

តេ ច សមាហារីតវីតរយោកា ពហុលំវិជានា និយតវិសយាយេវ ហោន្តិ,
តត្រា+យំ វិសយវិកាគោ-និរុត្តិបិដកាគតោ-ចាណិ+ត្វិយ+យោគ្គ+សេនដ្ឋានំ,
និច្ចវេរីនំ, សង្ឃាបរិមាណសញ្ញានំ, ឧទ្ធពន្តកានំ, បចនបណ្ណាលានំ,
ចរណសាធារណានំ, ឯកជ្ឈាយនចាវចនានំ, លិដ្ឋិវិសេសានំ, វិវិធិវិរុទ្ធានំ,
ទិសានំ, នទីនញ្ច និច្ចសមាហារេកត្តំ ភវតិ។

ចាណដ្ឋានំ-ចក្ខុ ច សោតញ្ច ចក្ខុសោតំ, មុខញ្ច នាសិកា ច មុខនាសិកំ,
“ស្សាទីសុ រស្សេរា”តិ នប្បុសកេ វត្តមានស្ស រស្សេរា។ ហនុ ច គីវា ច ហនុគីវំ,
កណ្ណា ច នាសា ច កណ្ណានាសំ, ចាណិ ច ចានោ ច ចាណិចានំ, ធិរិ ច មំសញ្ច
លោហិតញ្ច ធិរិមំសលោហិតំ, នាមញ្ច រូបញ្ច នាមរូបំ, ជរា ច មរណញ្ច
ជរាមរណំ។

ត្រូវយកផ្កាដំអលសោ ច តាលម្ពរោ ច អលសតាលម្ពរំ, មុរដោ ច គោមុខោ
ច មុរដគោមុខំ, សំខោ ច បណារោ ច ទេណ្ឌិមោ ច, សំខា ច បណារា ច ទេណ្ឌិមា
ចាតិ វា សំខបណារទេណ្ឌិមំ, បណារាទយោ ទ្វេបិ ភេរិវិសេសា, មទ្ធីរិកោ ច
ចាណារិកោ ច មទ្ធីរិកចាណារិកំ, គីតញ្ច វាទិតញ្ច គីតវាទិតំ, សម្មញ្ច តាឡញ្ច
សម្មតាឡំ, សម្មតិ កំសតាលំ, តាឡំតិ ហត្ថតាឡំ។

យោគ្គផ្កាដំដាលោ ច ចាចនញ្ច ដាលចាចនំ, យុកញ្ច នង្គលញ្ច យុកនង្គលំ។

សេនផ្កាដំហត្ថិទោ ច អស្សា ច ហត្ថិអស្សំ, រថា ច បត្តិកា ច រថបត្តិកំ,
អសិ ច សត្តិ ច តោមរញ្ច បិណ្ឌាញ្ច អសិសត្តិតោមរបិណ្ឌំ, អសិ ច ចម្មញ្ច
អសិចម្មំ, ចម្មន្តិ សរវារណា-ដលកំ។ ធនុ ច កលាទោ ច ធនុកលាបំ,
កលាទោ=តុណ្ណំ។ បហារណាញ្ច អារវណាញ្ច បហារណារវណំ។

និច្ចវើរំអហិ ច នកុលោ ច, អហិ ច នកុលា ចាតិ វា អហិនកុលំ។ ឃំ
ពិឡារម្មសិកំ, អន្តស្ស រស្សត្តំ។ កាកោលុកំ, សប្បមណ្ឌកំ, ករុឡសប្បំ,
នាគសុបណ្ណំ។

សង្ឃាបរិមាណាសញ្ញាដំឯកកញ្ច ទុកញ្ច ឯកកទុកំ។ ឃំ, ទុកតិកំ,
តិកចតុក្កំ, ចតុក្កបញ្ចកំ។ ទសកញ្ច ឯកាទសកញ្ច ទសេកាទសកំ,
“តិតាលីស” ឥតិ ចក-ភាគលោបនិទ្ទេសេន កការស្ស លោទោ។

ខុទ្ទជន្តកាដំកីជា ច បដង្កា ច កីដបដង្កំ, កីជា=កាលបិដ្ឋិកាលា។ ឃំ
កុន្តកិបិល្លិកំ, ខំសា ច មកសា ច ខំសមកសំ, មក្ខិកា ច កិបិល្លិកា ច
មក្ខិកកិបិល្លិកំ, កីជា ច សរីសចា ច កីដសរីសបំ។ តត្ថ
កុន្តា=សុខុមកិបិល្លិកា។

ខុទ្ទជន្ត អនដ្ឋី វា, អថ ខោ ខុទ្ធកោបិ វា;
សតំ វា បសតោ យេសំ, កេចិ អានតុលា ឥតិ។

បចនបណ្ណាលានំ-ឱវត្តិកា ច សូករិកា ច ឱវត្តិកសូករិកំ, ឃំ
សាកុន្តិកមាគរិកំ។ សទាកោ ច បណ្ណាលោ ច សទាកបណ្ណាលំ,
បុក្កសធរវាហកំ, វេនវគារំ, តត្ថ វេនា=តច្ឆកា, វថការា=បម្មការា។

ចរណាសាធារណានំ-អតិសោ ច ភារទ្វាដោ ច អតិសភារទ្វាដំ, កដ្ឋោ ច
កទាលោ ច កដ្ឋកទាលំ, សីលញ្ច បញ្ញាណញ្ច សីលបញ្ញាណំ, សមថោ ច
វិបស្សនា ច សមថវិបស្សនំ, វិជ្ជា ច ចរណាញ្ច វិជ្ជាចរណំ, ឃំ នាមរូបំ,
ហិរោត្តប្បំ, សតិសម្ម-ជញ្ញំ, លោកមោហំ, ទោសមោហំ, អហិរិកាណោត្តប្បំ,
ជិនមិទ្ធិ, ឧទ្ធច្ចុកុក្កច្ច+មិច្ឆាធិ។

ឯកជ្ឈាយនទាវចនានំ-ធីយោ ច មជ្ឈិមោ ច ធីយមជ្ឈិមំ, ឃំ ឯកុត្តរ
សំយុត្តកំ, ខន្ធករិកដ្ឋំ។

លិដ្ឋិវិសេសានំ-ឥតិ ច បុមា ច ឥតិបុមំ, ទាសី ច ទាសោ ច ទាសិទាសំ,
ចីវរញ្ច បិណ្ណាទាតោ ច សេនាសនញ្ច គិលានបច្ចយភេសជ្ឈបរិក្ការោ ច
ចីវរបិណ្ណាទាតសេនាសនគិលានបច្ចយភេសជ្ឈបរិក្ការំ, តិណាញ្ច កដ្ឋោ ច
សាខា ច បលាសញ្ច តិណាកដ្ឋសាខាបលាសំ។ “លាភី ហោតិ
ចីវរបិណ្ណាទាតសេនាសនគិលានបច្ចយភេសជ្ឈបរិក្ការានំ” តិបិ ធិស្សតិ។

វិវិធិវិរុទ្ធានំ-កុសលញ្ច អកុសលញ្ច កុសលាកុសលំ, ឃំ សាវជ្ជានវដ្ឋំ,
ហីនបណ្ឌិតំ, កណ្ណាសុក្កំ, ធរកទាបកំ, សុខទុក្ខំ, អធមុត្តមំ, បដិយានុនយំ,
ឆាយាតបំ, អាណោកន្ធការំ។ វត្តិញ្ច ធិវា ច វត្តិដ្ឋំ, “វត្តិដ្ឋំវាទាវគវចតុរស្សា” តិ
អបច្ចយេ កតេ នុមអាគមោ។ អហោ ច វត្តិ ច អហោវត្តំ,

“ធីយា+ហោវ+ស្សកេនេសេហិ ច រត្យា” តិ អបច្ចយេ កតេ “មនាធិនាធីន+មោ
មយេ ចេ” តិ ឌីកាពោ។

ធីសានំ-បុញ្ញា ច អបរា ច បុញ្ញាបរំ, ឯវំ បុរត្តិមបច្ឆិមំ, ធីក្ខិណុត្តរំ,
បុព្ពធីក្ខិណំ, បុព្ពត្តរំ, អបរធីក្ខិណំ, អបរុត្តរំ។

នធីនំ-កដ្ឋា ច យមុនា ច កដ្ឋាយមុនំ, ឯវំ មហីសរត្យ។

តិណា+រុក្ខ+បសុ+សកុណា+ធន+ឧញ្ញ+ព្យញ្ញន+ជនបទានំ វា។
តិណារិសេសានំ-ឧសីរាធិ ច តិរណាធិ ច ឧសីរតិរណំ ឧសីរតិរណាធិ វា។ ឯវំ
មុញ្ញបព្ពជំ មុញ្ញបព្ពជាធិ វា, កាសកុសំ កាសកុសា វា។

រុក្ខរិសេសានំ-អស្សត្តា ច កបិដ្ឋា ច អស្សត្ត កបិដ្ឋំ អស្សត្ត កបិដ្ឋា វា, ឯវំ
អម្ពបនសំ អម្ពបនសា, ឧទិរបលាសំ ឧទិរបលាសា, ធាវាស្សកណ្តំ
ធាវាស្សកណ្តា, បិលក្ខនិក្រោដំ បិលក្ខនិក្រោធា, សាកសាលំ សាកសាលា។

បសុរិសេសានំ-កជា ច កវជា ច កជកវជំ កជកវជា វា, អជា ច ឯឡកា ច
អដេឡកំ អដេឡកា, ហត្ថិ ច កាពោ ច អស្សា ច វឡវា ច ហត្ថិកវស្សវឡវំ
ហត្ថិកវស្សវឡវា, រស្សត្តំ។ ឯវំ គោមហិសំ គោមហិសា, ឯណោយ្យវរាហំ
ឯណោយ្យវរាហា, សីហាព្យគ្យតវច្ឆំ សីហាព្យគ្យតវច្ឆា, កុក្កជស្វករំ
កុក្កជស្វករា, ឯណោយ្យគោមហិសំ ឯណោយ្យគោមហិសា។

សកុណារិសេសានំ-ហំសា ច ពាកា ច ហំសពកំ ហំសពកា។ ឯវំ
ការណ្ណាវចក្កវាកំ ការណ្ណាវចក្កវាកា, មយ្ហរកោញំ មយ្ហរកោញា,
សុកសាលិកំ សុកសាលិកា, ពកពលាកំ ពកពលាកា។

ធនានំ-ហិរញ្ញញ្ច សុវណ្ណញ្ច ហិរញ្ញសុវណ្ណំ ហិរញ្ញសុវណ្ណានិ។ ឃំ
ជាត្រុបរជតំ ជាត្រុបរជតានិ, មណីសង្ខមុត្តវេឡិយំ
មណីសង្ខមុត្តវេឡិយា។

ធញ្ញានំ-សាលី ច យវា ច សាលិយំ សាលិយវា វា។ ឃំ តិលមុគ្គមាសំ
តិលមុគ្គមាសានិ, និប្បវកុលត្ថំ និប្បវកុលត្ថា។

ព្យញ្ញានំ-សាកោ ច សុវា ច សាកសុវំ សាកសុវា។ ឃំ គព្យមាហិសំ
គព្យមាហិសា, ឃណាយ្យវរាហំ ឃណាយ, វរាហា។ មិគមយ្ហំ មិគមយ្ហរា។

ជនបទានំ-កាសិ ច កោសលា ច កាសិកោសលំ កាសិកោសលា, វដ្ឋិ ច
មល្លា ច វដ្ឋិមល្លំ វដ្ឋិមល្លា, អដ្ឋា ច មគទា ច អដ្ឋមគទំ អដ្ឋមគទា, ឃំ ចេតិវំសំ
ចេតិវំសា, មច្ឆស្វរសេនំ មច្ឆស្វរសេនា, កុរុបញ្ចាលំ កុរុបញ្ចាលា។ នាមញ្ច
រូបញ្ច នាមរូបញ្ច នាមរូបនាមរូបន្តិ ចតុវេកបញ្ចវោការវសេន វត្តព្មេ
ពហុលាធិការា សរូបេកសេសំ កត្វា នាមរូបន្តិ វត្តំ។

ឃតស្មី ឃតត្ថិការកណ្ណោ យំ វត្តំ បុព្វំ, តទេវ បុព្វំ និបតតិ, កមាតិក្កមេ
បយោជនស្ស+ការា។ ក្វិវិបល្លាសោមិ ហោតិ, ពហុលាធិការតោ, ទន្ធនំ
រាជា រាជទន្ធនា។ ចត្ត សមាហារេ “សភាបរិសាយា”តិ ញ្ញាបកា ក្វិវិ
នបុសកលិដ្ឋំ នភវតិ, អាធិបច្ឆញ្ច បរិវារោ ច អាធិបច្ឆបរិវារោ។ ឃំ
ធនុចារិសុទ្ធិ, បជិសន្តិបវត្តិយំ។

៤០. សមាសន្ត

ឌុបរិ អយ+មធិករិយតិ។

៤១. ទាទាធិហិ ភូមិយា

ចាចាធីហិ បរាយ ភូមិ, តស្សា សមាសន្តោ អ ហោតិ។ ចាចា ភូមិ យស្មិន្ទិ
ចាបភូមំ, ជាតិយា ឧបលក្ខិតា ភូមិ ជាតិភូមំ។

៤២. សំឡាហិតិ

សំឡាហិ បរាយ ភូមិយា អ ហោតិ។ ទ្វេ ភូមិយោ អស្ស ទ្វិភូមំ។ ឯវំ តិភូមំ។

៤៣. នទីគោធាវីរំ

សំឡាហិ បរាសំ នទីគោធាវីរំ សមាសន្តោ អ ហោតិ។ បញ្ចន្ទំ នទីនំ
សមាហារោ បញ្ចនទំ។ ឯវំ សត្តគោធាវីរំ។

៤៤. អសំឡេហិ ចា+ផ្កល្យ+នាញ្ញាសំឡត្ថេសុតិ

អសំឡេហិ សំឡាហិ ច បរាយ អផ្កល្យិយា សមាសន្តោ អ ហោតិ។
និគ្គត+មផ្កល្យិហិ និវផ្កលំ, ទ្វេ អផ្កល្យិយោ សមាហាជា ទ្វផ្កលំ។
អនញ្ញាសំឡត្ថេសុតិ កិ, បញ្ច អផ្កល្យិយោ អស្មី ហត្ថេតិ បញ្ចផ្កលិ, អផ្កល្យិយា
សមីបំ ឧបផ្កលិ។

៤៥. ធិយាហោវស្សេកទេសេហិ ច រត្ត្យតិ

ធិយាធីហិ បរាយ រត្តិយា អ ហោតិ។ ធិយា ច សា រត្តិ ចាតិ ធិយរត្តំ។ អហោ
ច រត្តិ ច អហោរត្តំ, អាចាទិត្តា ឱ។ វស្សាសុ រត្តិ វស្សារត្តំ។ បុព្វា ច សា រត្តិ ចាតិ
បុព្វរត្តំ។ ឯវំ អបររត្តំ, អឡរត្តំ, អតិក្កន្តោ រត្តិ អតិរត្តោ។ ទ្វេ រត្តិយោ
សមាហាជា ទ្វិរត្តំ។ អនញ្ញាសំឡត្ថេសុ ត្រូវ, ធិយា រត្តិ អស្មិន្ទិ ធិយរត្តិ,
ហោមន្តោ។ រត្តិយា សមីបំ ឧបរត្តិ។ ពហុលវិជានា ក្ខបិ ហោតេវ,
រត្តិបរិមាណានុរូបំ យថារត្តំ។

៤៦. គោត្ត+ចត្ត ចា+លោមេ

គោសន្តា អលោមវិសយេ សមាសន្តោ អ ហោតិ ន ចេ ចត្តាទីសុ
សមាសោ។ រញ្ជ្រា គោ រាជគរោ។ បរមោ ច សោ គោ ចាតិ បរមគរោ។ បញ្ចន្ទំ
គុន្ទំ សមាហារោ បញ្ចករំ, “គោស្សរវដ៍” តិ អវដ៍។ តំ ធន+មស្សតិ
បញ្ចករធនោ។ ធនករំ។

៤៧. រត្តិទ្ធិវ+ទារកវ+ចតុរស្សា

ឯតេ សន្តា អ-អន្តា និបច្ចន្តោ។ រត្តិ ច ទិវា ច រត្តិទ្ធិវំ, ឥមិទាវ នុមាគ មា។ ទារា
ច គរោ ច ទារកវំ។ ចតុស្សោ អស្សិយោ អស្ស ចតុរស្សោ។

៤៨. អាយាមេ+នុករំ

អនុករំតិ និបច្ចតេ អាយាមេកម្មមានេ។ កវស្ស អាយាមោ អនុករំ សកដំ,
អសង្ក្រសមាសោ។

៤៩. អក្ខិស្មា+ញ្ញត្ត

អក្ខិស្មា សមាសន្តោ អ ហោតិ អញ្ញត្ត។ វិសាលានិ អក្ខិនិ យស្ស សោ
វិសាលក្ខោ។

៥០. ទារុម្ម+ផ្កល្យា

អផ្កល្យន្តា អញ្ញត្ត ទារុម្មិ សមាសន្តោ អ ហោតិ។ ទេ អផ្កលិយោ អវយវា
អស្សតិ ទ្ធិផ្កលំ ទារុ, ឯវំ បញ្ចផ្កលំ។ អផ្កលិសទិសាវយវំ ធម្មាទិនំ វិក្ខេបកំ
ទារុតិ វុច្ចតេ។

៥៤. ឧត្តរាបទេ

ឥទ្ធិ សព្វត្ត អធិកាតត្ថំ។

៥៥. ឥមស្ស+ទន្ធិ

ឧត្តរាបទេ ឥមស្ស ឥទ្ធិ, ឥមាយ អត្តោ ឥទមដ្ឋោ, បស្ស ថោ, ឥទមដ្ឋោ អស្ស
អត្តិ ឥទមដ្ឋិ, ឥទមដ្ឋិនោ ភារោ ឥទមដ្ឋិតា។ ឥមសំ បច្ចយា ឥទប្បច្ចយា,
និក្កហិតលោចោ បស្ស ច ទ្ធិភារោ។

៥៧. ជន្ធន្ធិ

ន្ធន្ធិ ឧត្តរាបទេ ជ ហោតិ។ ភវន្តោ បតិដ្ឋា អម្ពន្ធិ ភវំបតិដ្ឋា មយំ,
និក្កហិតាកមោ, វគ្គន្តោ, យោស្ស ជា ច។ ភកវា មូលំ ឯតេសំតិ ភកវំមូលកា
នោ ធម្មា។

៥៨. អ

ឥតិ ន្ធន្ធិ អ ហោតិ។ គុណវន្តោ បតិដ្ឋា មមាតិ គុណវន្តបតិដ្ឋា+ស្មិ។

៦០. បរស្ស សំឡាសុតិ

សំឡាសុ បរស្ស ឌី, បរោ សតស្មា អធិកា បរោសតំ។

៦១. ជនេ បុបស្សតិ

បុបស្ស ជនេ ឧ ហោតិ។ បុបតេវា+យំ ជនោតិ បុប្ផនោ, ជស្ស ទ្ធិត្តំ។

៦២. សោ ធស្ស+ហា+យតនេ វា

អរោ អាយតនេ ច ឧត្តរថទេ ធន្ស្ស សោ ហោតិ វា។ សាហំ ធាហំ,
សឡាយតនំ ធន្ស្សាយតនំ។ (សម្ព័រ)

៦៣. ល្អ+បិតាទីន+មារវរដ

ល្អបច្ចុយន្តានំ បិតាទីនញ្ច យថាគ្គម+មារវរដ វា ហោន្ត+ត្តរថទេ។ សត្តនោ
ធន្ស្សនំ សត្តារធន្ស្សនំ, កត្តារនិទ្ទេសោ។ មាតវបិតរោ។ វាត្រូវ, សត្តធន្ស្សនំ,
មាតុជាយោ។

៦៤. ក្រិ បច្ចុយេតិ

បច្ចុយេ បុមភារេ អតិសយេន ព្យត្តា ព្យត្តតរា, ព្យត្តតមា។ “តស្សំ តត្រ,
តាយ តតោ, តស្សំ វេលាយំ តនា”[“... ឯត្តន្តរេ រូចានិ អាចរិយសំយរក្ខិត
មហាសាមិត្តរមតេន ឥមិនាវ “ក្រិ បច្ចុយេតិ សុត្តេន សិទ្ធានិ, តេនេវ តានិ
ឥមស្មី សុត្តេ ឧទាហជានិ។ អាចរិយមោគ្គល្លានមហាថេរមតេន បនេ+តានិ
“សព្ពាទយោ វុត្តិមត្តតិ សុត្តេន សិទ្ធានិ។ តោអាទីនំ វិភត្យត្តេ វិហិតបច្ចុយត្តា,
តទន្តានញ្ច ណានិវុត្តិត្តា ទ្ធិន្ទម្បិ ថេរានំ មតា អវិរុទ្ធា។]

៧១. សញ្ញាយ+មុនេ+ធន្ស្ស

សញ្ញាយ+មុនេធន្ស្ស+ត្តរថទេ ឧទានេសោ ហោតិ។ ឧទធំ, ឧទចានំ។

៧២. កុម្មាទីសុ វា

កុម្មាទីសុ+ត្តរថទេសុ ឧទកស្ស ឧទានេសោ វា ហោតិ។ ឧទកុម្មោ,
ឧទកកុម្មោ។ ឧទបត្តោ ឧទកបត្តោ។ ឧទតិទ្ធិ ឧទកតិទ្ធិ។ អាតតិគណោ+យំ។

៧៣. សោតាទីស្ស+លោចោ

សោតាធីសុ+ត្រូវបទេសុ ឧទកស្ស ឧស្ស លោហោ ហោតិ។ ឧកសោតំ,
ឧករក្ខសោ។

២៦. ឥត្តិយ+មត្វា

ឥត្តិយំ វត្តមានតោ អការន្តតោ នាមស្នា អាបច្ចយោ ហោតិ។ ធម្មធិន្នា។

២៧. ននាទិតោ ធី

ននាទីហិ ឥត្តិយំ វិបច្ចយោ ហោតិ។ នធី មហិ កុមារី តរុណិ វារុណិ
តោតមី។

តោតោ វា

តារី តោ។ អាគតិគណោ+យំ។ វ-កាពោ “ន្តន្តនំ វិប្ប តោ វា” តិ
វិសេសនត្តោ។

២៨. យក្ខាទិតុ+និ ច

យក្ខាទិតោ ឥត្តិយំ ឥនិ ហោតិ វិ ច។ យក្ខិនិ យក្ខិ, នាគិនិ នាគី, សីហិនិ
សីហី។

២៩. អារាមិកាធិហិ

អារាមិកាធិតោ ឥនិ ហោតិ+ត្តិយំ។ អារាមិកិនិ, អនន្តរាយិ កិនិ។

សញ្ញាយំ មាណុសោ មាណុសិនិ, អញ្ញាត្រ មាណុសី។

៣០. យុវណ្ណោហិ និ

ឥត្តិយ+មិវណ្ណវណ្ណាន្តេហិ និ ហោតិ ពហុលំ។ សទាបយតទាណំនិ, ទណ្ឌំនិ,
ភិក្ខុនិ, ខត្តពន្ធនិ, បរចិត្តវិទុនិ។ មាតុអាទិតោ កស្មា ន ហោតិ, ឥត្តិបច្ចយំ
វិជាបិ ឥត្តត្តាភិជានតោ។

៣០. ត្តិម្ហា+ញាត្ត

ត្តិម្ហា+ញាត្តេយេវ ឥត្តិយំ និ ហោតិ ពហុលំ។ សា+ហំ អហិសារតិនិ, តស្សា
មុជ្ជស្សតិនិយា, សា ការី វច្ឆតិទ្ធិនិ។ អញ្ញាត្តតិ កិ, ធម្មរតិ។

៣១. យរណ្យាទយោតិ

យរណិបកុតយោ និបច្ចយន្តា សាធរោ ហោន្តិ។ យរ+មស្សា អត្តិតិ ឡិម្ហ
“យុវណ្ណេហិ និ”តិ និ, យរណិ។ ឥមិនា នស្ស ឈោ, ឡិស្ស អត្តញ្ច។

អាចរិយា វា យលោទោ ច ឥតិ កណាសុត្តេន និយមិតត្តា ឥមិនាវ និម្ហ
យលោទោ ច, អាចរិនិ អាចរិយា។

៣២. មាតុលាទិត្យា+និ ភិរិយាយន្តិ

មាតុលាទិតោ ភិរិយាយ+មាទិ ហោតិ។ មាតុលានិ, វុណានិ, គហបតានិ,
អាចរិយានិ។

អភិរិយាយំ ខត្តិយា វា ឥតិ កណាសុត្តេន និយមិតត្តា ឥមិនា វា អាទិ,
ខត្តិយានិ។ ននាទិទាហា ភិរិយាយន្តុ ឡិ, ខត្តិយិ។

៣៣. ឌុបមា+សំហិត+សហិត+សញ្ញត+សហ+សជ+វាម+លក្ខណាទិត្យ+វុត្តតិ

ឡុសឡូតោ ឥត្តិយ+ម្ល ហោតិ។ ករកោរិយ ឡុ យស្សា សា ករកោរុ,
សំហិតោ ឡុ អស្សាតិ សំហិតោរុ, ឃំរំ សហិតោរុ, សញ្ញាតោរុ, សហោរុ, សដោរុ,
វាមោរុ, លក្ខណោរុ។ ឡុតិ យោគវិភាគា ព្រហ្មពន្ធុ។

៣៥. យុវភាតិ

យុវសឡូតោតិ ហោតិ+ត្តិយំ។ យុវតិ។

៣៦. ឡុត្តនំវិម្ពំ តោ វាតិ

វិម្ពំ ឡុត្តនំ តោ វា ហោតិ។ គច្ឆតិ គច្ឆន្តិ, សិលវត សិលវន្តិ។

៣៧. ភវតោ ភោតោតិ

វិម្ពំ ភវតោ ភោតោទេសោ វា ហោតិ។ ភោតិ ភវន្តិ។

៣៨. បុតុស្ស បថវបុថវាតិ

វិម្ពំ បុតុស្ស បថវបុថវា ហោតិ។ បថវី បុថវី, ថេ បថវី។

ឥតិ បយោគសិទ្ធិយំ សមាសកណ្ណោ ចតុត្តោ។

៥. ណាទិកណ្ណា

សមាសោ បទសំខេតោ, បទបច្ចយសំហិតំ;
តទ្ធិតំ ឆាម ហោតិតិ, វិញ្ញេយ្យំ តេស+មន្តរំ។

១. ណោ វា+បច្ឆេ

ធម្មិយន្តា នាមស្មា វា ណាបច្ចយោ ហោតិ អបច្ចេ+ភិធមយ្យេ។
អបច្ចេសទ្ធសម្ពុត្តន អបច្ចេវន្តតោ កតសរបច្ចយោ សមត្យតោ ធម្មវន្តតោ
ហោតិ ធម្មិយន្តា នាមស្មា តិ សុត្ត អវុត្តម្បិ វុត្តំ។ ណាទីនំ តទ្ធិតន្តិ
បុញ្ញចរិយសញ្ញា។ ណាការោ វុទ្ធស្រោ។ ឯវ+មញ្ញត្រាបិ។ ណាទិវុត្តិត្តា
“ឯកត្តតាយំ” តិ វិភត្តិលោទោ។

១២៤. សរាណ+មាទិស្ស+យុវណ្ណាស្ស+ឯឌី ណានុពន្ធន្ត

សរាណ+មាទិភូតា យេ អ ការិ+វណ្ណ+វណ្ណា, តេសំ អា+ឯ+ឌី វា ហោតិ
យថា ក្កមំ ណានុពន្ធតិ អ ការស្ស អាការោ។ អា+ឯ+ឌីនំ វុទ្ធិតិបិ
បុញ្ញចរិយសញ្ញា។ វសិជ្ជស្ស+បច្ចំ វាសិជ្ជោ។ វិម្ហំ វាសិជ្ជិ។ វេតិ វសិជ្ជស្ស+បច្ចំតិ
វាក្យស្ស ច វសិជ្ជាបច្ចំតិ សមាសស្ស ច វិកប្បត្តំ។ សោ ច វាសន្តោ យាវ
“សកត្ត” តិ អធិករិយតិ។

នបុំសកេន លិដ្ឋេន, សន្តោ+ទាហុ បុមេន វា;
និទ្ធិស្សតិ ព្យាតព្ព+មវិសេសេ បនិ+ច្នតេតិ -

វុត្តិត្តា អបច្ចេសទ្ធស្ស នបុំសកត្តបិ បុត្តបុត្តិនំ ទិទ្ធិម្បិ វាចកោ ហោតិ។

ណាទយោ+ភិធមយ្យលិដ្ឋា, អបច្ចេ តូ+នបុំសកា;
នបុំសកេ សកត្ត ណ្យោ, ភិយ្យោ ភាវសម្មហជា;
តា តុ+ត្តិយ+មសំឡានេ, ត្វាទិបិបច្ចយន្តកា។

ការទ្វាជស្ស អបច្ចេ=បុត្តោ ការទ្វាជោ, ឯវំ វេស្សមិត្តោ, កោតមោ។ ឯត្ត ច
អ+យុវណ្ណាត្តាភាវា អា+ឯ+ឌីនំ ន វុទ្ធិ។ វាសុទេវស្ស អបច្ចំ វាសុទេវោ, ពលទេវោ។

ចិត្តកោតិអាទិសុ បន សំយោគន្តត្តា “សំយោគេ ក្ខតិ”តិ ក្ខតិ ន វុទ្ធិ។ ឧបគុនោ
អបច្ឆំ ឌីបគរោ ឌីបគរី។ ឯត្ថ “ឧវណ្ណាស្សវ+វដ សវេ”តិ ឧការស្ស អវដ។

វច្ឆស្ស+បច្ឆន្តិ វិគ្គយ្ហ បុព្វសុត្តន ណាបច្ឆយេ កតេ បុន វច្ឆស្ស+បច្ឆតិ
វិគ្គហោ។

២. វច្ឆាទិតោ ណាន+ណាយនា

វច្ឆាទិហិ អបច្ឆបច្ឆយន្តេហិ កោត្តាទិហិ ច សន្តេហិ
ណាន+ណាយនបច្ឆយា វា ហោន្តិ អបច្ឆេ។ វច្ឆានោ, វច្ឆាយនោ, “សំយោគ
ក្ខតិ”តិ ន វុទ្ធិ។ កតិស្ស+បច្ឆំ កត្វោ, “ឈ្យ ទិច្ឆាទិហិ”តិ ឈ្យា,
“លោចោ+វណ្ណិ+វណ្ណានំ”តិ អការលោបេ ចវគ្គបុព្វវចានិ។ កច្ឆស្ស+បច្ឆំ
កច្ឆានោ, កច្ឆាយនោ, យាគមេ កាតិយានោ។ មុគ្គស្ស+បច្ឆំ=នត្តាទិតិ វា ក្សេ
វុទ្ធិ+សការលោបេ+បុព្វវចានិ។ មោគ្គល្លស្ស+បច្ឆំតិ បុនណាន+ណាយនា
ហោន្តិ, មោគ្គល្លនោ មោគ្គល្លយនោ។ សមេ ចត្តារោ អបច្ឆបច្ឆយន្តា។
កោត្តាទិតោ យថាសកជស្ស+បច្ឆំ នត្តាទិហិ សកជានោ សកជាយនោ។
កណ្ណាស្ស+បច្ឆំ នត្តាទិ កណ្ណានោ កណ្ណាយនោ។ ឯវំ អគ្គិវេស្សនោ
អគ្គិវេស្សយនោ, មុញ្ញានោ មុញ្ញាយនោ, កុញ្ញានោ កុញ្ញាយនោ។ សព្ពត្ត
សំយោគត្តា ន វុទ្ធិ។ អាកតិគណោ+យំ។

៣. កត្តិការិធិវាទិហិ ណោយ្យណោរ

កត្តិការិធិវាទិហិ ច ណោយ្យណោរ ប្បច្ឆយា ហោន្តិ វា យថាក្កមំ។
កត្តិកាយ អបច្ឆំ កត្តិកេយ្យោ, គរុទ្កោ វិនតាយ=សុបណ្ណាមាតុយា អបច្ឆំ
វេនតេយ្យោ។ រោហិណិយា អបច្ឆំ រោហិណោយ្យោ, គង្គាយ អបច្ឆំ គង្គេយ្យោ។
ឯវំ ភាគិនេយ្យោ, នាទេយ្យោ, អន្តេយ្យោ, អាហោយ្យោ, កាបេយ្យោ, សុចិយា

អបច្ច្រំ សោចេយ្យោ, ពាលេយ្យោ។ ណេវេវិធិវាយ អបច្ច្រំ វេធិវេរោ។
ពន្ធកិយា=អភិសារិកាយ អបច្ច្រំ ពន្ធកេរោ។ សមណស្ស ឧបជ្ឈាយស្ស+បច្ច្រំ
សាមណេរោ, នាឡិកេរោ ឥច្ឆាទិ។

៤. ណ្យ ទិច្ឆាទិហិ

ទិទិប្បភុតិហិ ណ្យោ ហោតិ អបច្ច្រោ។

១២៥. សំយោគេ ក្ខិ

សំយោគវិសយេ ក្ខិ អា+ឃ+ឡិវិទ្ធិយោ ហោន្តិ ណានុពាន្តេ។

១៣១. លោទោ+វណ្ណិ+វណ្ណានំ

អវណ្ណិ+វណ្ណានំ លោទោ ហោតិ យកាវាទោ បច្ច្រយេ។
ទិទិយា=អសុរមាតុយា អបច្ច្រំ ទេទ្វោ អាទិទ្វោ។ កុណ្ណានិយា អបច្ច្រំ
កោណ្ណាញោ, នស្ស ញោ បុព្វបំ។ អទិទិទិ ទេវមាតា។

ភាតុនោ អបច្ច្រំ ភាតព្យោ, “យម្ហិ គោស្ស ចា”តិ យម្ហិ ឧស្ស អវជំ
អការលោបបុព្វបទានិ។

៥. អាណិ

អការន្តតោ ណិ វា ហោត+បច្ច្រ ពហុលំ។ អា=តិ នាមវិសេសនត្តា អ-
ការន្តតោតិ វុត្តំ។ ទក្ខស្ស+បច្ច្រំ ទក្ខិ, ទត្តិ, ទោណិ, វាសវិ, វារុណិ។
ជិនទត្តស្ស+បច្ច្រំ ជេនទត្តិ, សុទ្ធោទនិ, អាទុវុទ្ធិ ឥច្ឆាទិ។

៦. រាជតោ ញោ ជាតិយំ

រាជតោ ញោ វា ហោត+បច្ចេ ខត្តិយជាតិយំ កម្មមាណយំ។ រញោ អបច្ចំ
រាជញោ។ ជាតិយន្តិ កី, រាជាបច្ចំ។

៧. ខត្តិយ+យា

តិជាតិយំ អបច្ចេ យ+សយា ហោន្តិ។ ខត្តស្ស+បច្ចំ ខត្យោ ខត្តិយោ។ ជាតិយំ
ត្រូវ, ខត្តិ។

៨. មនុតោ ស្ស+សណា

មនុតោ ជាតិសមុទាយេ ស្ស+សណា ហោន្តិ+បច្ចេ។ មនុតោ អបច្ចំ មនុស្សោ
មនុសោ, មនុស្សី មនុសី។ ជាតិយំ ត្រូវ, មាណវោ, នស្ស ណោ, មាណវោ។

៩. ជនបទនាមស្មា ខត្តិយា រញោ ច ណោ

ជនបទស្ស យំ នាមំ, តំ នាមស្មា ខត្តិយា អបច្ចេ រញោ ច ណោ ហោតិ។
បញ្ចាលានំ អបច្ចំ រាជា វា បញ្ចាលោ, កោសលោ, មាគដោ, ឌីក្កាកោ។
ជនបទនាមស្មាតិ កី, នាសវថិ។ ខត្តិយាតិ កី, បញ្ចាលស្ស ព្រាហ្មណស្ស+បច្ចំ
បញ្ចាលិ។

១០. ណ្យ កុរុសិវិហិ

កុរុសិវិហិ អបច្ចេ រញោ ច ណ្យា ហោតិ។ កុរុនំ អបច្ចំ រាជា វា កោរព្យោ។
“យម្ហិ គោស្ស ចា”តិមិនា អវដ, ពាការបុព្វរូចានិ។ សេត្តោ, ឥលោចោ។
(អបច្ចតទ្ធិតំ)។

១១. ណា រាតា តេន រត្តំ

រាគវាចិត្តតិយន្តតោ រត្ត+មិច្ឆេ+តស្មី អត្ត លោក ហោតិ។ កុសុម្ពាធិហិ
វណ្ណាន្តរបត្តំ រត្តំ នាម។ កសាវេន រត្តំ កាសាវំ។ ឃំ កុសុម្ពេន រត្តំ កោសុម្ពំ,
ហាលិទ្ធិ, បត្តង្គំ, មញ្ញេជ្ជំ, កុដ្តមំ។ ឥធន ហោតិ និលំ បីតន្តិ, គុណាវចនត្តា
លោន វិធាបិ ធិត្តស្ស+ភិធានតោ។

១២. នក្ខត្តនិ+នុយុត្តន កាលេ

តតិយន្តតោ នក្ខត្តា តេន លក្ខិតេ កាលេ លោក ហោតិ, តំ ចេ
នក្ខត្ត+មិច្ឆេយុត្តំ ហោតិ។ ដុស្សេន ឥនុយុត្តេន លក្ខិតា បុណ្ណាមាសី ដុស្សី រត្តិ,
ដុស្សា អហោ, មហាយ ឥនុយុត្តាយ លក្ខិតា បុណ្ណាមាសី មាយី, មាយោ។

១៣. សា+ស្ស ទេវតា បុណ្ណាមាសី

សេតិ បឋមន្តា អស្សេតិ ធិជ្ជិយត្តេ លោក ហោតិ, យំ បឋមន្តំ, សា ចេ ទេវតា
បុណ្ណាមាសី វា។ សុគតោ ទេវតា អស្ស សោគតោ, មាហិទ្ធោ, យាមោ, វារុណោ។
ពុទ្ធា អស្ស ទេវតាតិ ពុទ្ធា។ ដុស្សី បុណ្ណាមាសី អស្ស សម្ពន្ធិនីតិ ដុស្សា
មាសោ។ ឃំ មាយោ, ជគ្គនោ, ចិត្តោ, វេសាខោ, ជេដ្ឋមូលោ, អាសាធិញ្ញា,
សាវណោ, ចោជ្ជចានោ, អស្សយុដោ, កត្តិកោ, មាគសិរោ។ បុណ្ណាមាសី ច
ភតកមាសសម្ពន្ធិនី ន ហោតិ, បុណ្ណា មា អស្សន្តិ និព្វបនា, អតោ ឃំ
និចាតនា លោក, សាគមោ ច។

១៤. ត+មដិទេ តំ ជាតាតិ ក+ណិកា ច

ធិតិយន្តតោ ត+មដិទេ តំ ជាតាតិ ឯតេសូ+ត្តេសុ លោក ហោតិ កោ
ណិកោ ច។ ឯត្ត ចសទ្ធោ កោ ចណិកោ ច ហោតិ តិ សមុច្ឆិទោ, នោ
លាបច្ចយំ។ ព្យាករណ+មដិទេ ជាតាតិ វា វេយ្យាករណោ, វិ+អា+ករណាន្តិ

វិច្ឆិដ្ឋ កតយាទេសស្សី+ការស្ស “តទាទេសា តទីវ ភវន្តី” តិ ញាយ
“សរាណ” មិច្ឆាទិណ ឯការេ យាគមទិក្ខានិ។ ឯវំ មោហុត្តោ, នេមិត្តោ, អង្គិវិដ្ឋោ,
វត្តិវិដ្ឋោ, ធនូសោ, “មនា, ទីនំ សក” តិ សកាកមោ។ កមកោ, បទកោ,
វេនយិកោ, សុត្តន្តិកោ, អាភិធម្មិកោ។ ទិក្ខុតក្កហណំ អរិយនិយមនេ ច វិសុំ វិសុំ
បច្ចយវិធានតំ, អរិយនិសយទស្សនតំ, បសិទ្ធិបសំហារណត្តញ។

១៥. តស្សវិសយេ ទេសេ

ធម្មិយន្តាវិសយេ ទេសសរូបេ ណោ ហោតិ។ វសាតីនំ វិសយោ ទេសោ
វាសាតោ។ ទេសេតិ កី, ចក្កស្សវិសយោ រូបំ, ទេវទត្តស្សវិសយោ+នុវាកោ។

១៦. និវាសេ តន្ទាមេ

តិ តន្ទាមេ និវាសេ ទេសេ ណោ ហោតិ។ សិវីនំ និវាសោ ទេសោ សេញោ។
ឯត្ថ “យវា សវេ” តិ យការេ ពាការបុព្វរូបាទិ។ វាសាតោ។

១៧. អទ្ធវកវេតិ

ណោ, វិទិសាយ អទ្ធវកវំ វេទិសំ។

១៨. តេន និព្ពត្តតិ

តតិយន្តា និព្ពត្តតេ ណោ ហោតិ។ កុសម្ពេន និព្ពត្តា កោសម្ពី នករំ, ឯវំ
កាកដ្ឋិ, មាកដ្ឋិ, សហស្សេន និព្ពត្តា សាហស្សី បរិខា, ហេតុម្ពី កត្តិ ករណោ
ច យថាយោគំ តតិយា។

១៩. ត+មិធ+តិ

តន្ត្រី បឋមន្ត ឥណ្ឌាតិ សត្តម្យត្ត ទេសេ តន្ត្រាមេ ណា ហោតិ, យំ តំ
បឋមន្ត+មត្តិ ចេ។ ឧទុម្ពរា អស្មី ទេសេ សន្តិតិ ឌីធុម្ពរោ, ពាទរោ, បព្ពដោ។

២០. តត្រ ភវេតិ

សត្តម្យន្តា ភវេត្ត ណា។ ឧទកេ ភវេ ឌីទកោ, ឌីរសោ, ជានបទោ, មាគទោ,
កាបិលវត្តវេ, កោសម្ពោ, មនសិ ភវំ មាទសំ សុខំ, សកាគមោ។ សារសោ
សកុណោ, សារសី សកុណី, សារសំ បុប្ផំ។ មិត្ត ភវា មេត្តា មេត្តិ វា។ បុរេ ភវា
ចោរី វាចា។ ចារុសេ ភវេ ចារុសោ មេយោ។ ចារុសា រត្តិ, ចារុសំ អត្ថំ។ សារទោ,
សារទា, សារទំ បុប្ផំ។ មាធុរោ ជនោ, មាធុរា គណិកា, មាធុរំ វត្តំ។

២១. អដ្ឋាធិហិ តនោតិ

ភវេត្ត តនោ។ អដ្ឋ ភវេ អដ្ឋតនោ, ស្វាតនោ, ហិយ្យតនោ។ “ឯឌីន+ម
វណ្ណា”តិ ឯឌីនំ អ ហោតិ។

២២. បុរាតោ ណា ចតិ

ភវេត្ត ណា តនោ ចេ។ ឯត្ត ណាការោ អវយវេ, នេវា+នុតន្ទោ។ បុរាណោ,
បុរាតនោ។

២៣. អមាត្វ+ទ្វោតិ

ភវេត្ត អទ្វោ ហោតិ។ អមា=សហ ភវេ អមទ្វោ។

២៤. មជ្ឈាធិត្វិ+មោតិ

កវត្ត ឥមា, មជ្ឈេ កវោ មជ្ឈិមោ។ ឯវំ អន្តិមោ, ហោជ្ជិមោ, ឧបរិមោ, ឡិរិមោ,
ចារិមោ, បច្ឆិមោ, អព្ពន្តិរិមោ, បច្ឆន្តិមោ។

២៥. កណា+ណោយ្យ+ណោយ្យក+យំ+យាតិ

កវត្ត កណាអាទយោ ហោន្តិ។ កណា-កុសិណារាយំ កវោ កោសិណារកោ,
មាគធកោ, អារញ្ញកោ វិហារោ, រាជគហកោ, កោសម្ពកោ, ឥន្ទបត្តកោ,
កាបិលកោ, ភារុកច្ឆកោ, នាគរកោ។ អង្គេសុ ជាតោ អង្គកោ, កោសលកោ,
វេទេហកោ, កម្ពោជកោ, គន្ធារកោ, សោរិរកោ, សិទ្ធារកោ, អស្សកោ
ឥន្ទានិ។ ណោយ្យ-គង្គេយ្យោ, បព្ពតេយ្យោ, វានេយ្យោ។ ណោយ្យក-
កោសលេយ្យកោ, ពារាណសេយ្យកោ, ចម្រៀយ្យកោ, សិលាយ ជាតំ
សេលេយ្យកំ, មិថិលេយ្យកោ។ ពារាណសេយ្យកោត្យានិសុ “ទិស្សន្ត+ញ្ញេបិ
បច្ឆយា” តិ ឯយ្យកោ, ឯវំ ឧបរិ សុត្ត ទស្សិតបច្ឆយតោ វិសុំ បច្ឆយេ ទស្សិត
ឥមិនា សុត្តនាតិ ទដ្ឋព្ពំ។ យ-គម្មោ, យម្ពិ អការលោបេ បុព្ពុបំ រស្សោ ច។
ទិព្ពោ។ ឥយ-ឧទរិយោ, ទិរិយោ, បញ្ចាលិយោ, ពោធិបក្ខិយោ, លោកិយោ។

២៦. ណិកោ

សត្តម្យន្តា កវត្ត ណិកោ ហោតិ។ សរទេ កវោ សារទិកោ ទិវសោ,
សារទិកា រត្តិ។

២៧. ត+មស្ស សិប្បំ សីលំ បណ្យំ បហារណំ បយោជនំ

បឋមន្តា សិប្បទិវាចកា អស្សេតិ ធម្មត្ត ណិកោ ហោតិ។ វិណារាវននំ
សិប្ប+មស្ស វេណិកោ, វិណារាវននំ អភេទោបចារេន វិណា នាម។
មោទិឌ្ឍិកោ, វិសិកោ។ បំសុក្ខលធារណំ សីល+មស្ស បំសុក្ខលិកោ,

តេជវិកោ។ គន្លោ បណ្យ+មស្ស គន្លិកោ, តេលិកោ, តោឡិកោ, ប្បវិកោ,
បណ្ណិកោ, តម្កលិកោ, លោណិកោ។ ចាចោបហរណា+មស្ស ចាបិកោ,
តោមវិកោ, មុគ្គវិកោ, មោសលិកោ។ ឧបធំ=ក្ខន្ធាទិ បយោជន+មស្ស ឌីបធំកំ,
សាតិកំ, សាហស្សិកំ។

២៨. តំ ហន្តរហតិ គប្បតុ+ញ្ញតិ+ចរតិ

ទុតិយន្តា ហន្តិតិ ឯវមាទីស្វ+ត្ថេសុ ណិកោ ហោតិ។ បក្ខិនោ ហន្តិតិ
បក្ខិកោ, សាកុណិកោ, មាយ្ហវិកោ, មន្រ្ត ហន្តិតិ មន្រ្តិកោ, មេនិកោ។ មិកេ
ហន្តិតិ មាគវិកោ, វកោរាគមោ។ មិកស្ស “តទមិណ” ទិណ មគវាទេសេបិ
មាគវិកោ។ ឌីវត្តិកោ, ហារិណិកោ។ ស្វកវិកោតិ ឥកោ។ សត+មរហតិ តិ
សាតិកំ, សន្និដ្ឋិកំ, ឯហិ បស្ស វិធំ អរហតិ តិ ឯហិបស្សិកោ។ ឯត្ថ
ត្យាឡន្តសមុទាយតោ អនុករណាត្តា វា តទ្ធិតស្ស អភិទានលក្ខណាត្តា វា
ពហុលវិទានេន វា បច្ចយោ។ សាហស្សិកោ, កុម្មិកោ, ទោណិកោ,
អន្ធមាសិកោ, កហាបណិកោ, អាសីតិកា កាថា, ឆារុតិកា។ សហស្សិយោតិ
ឥយោ។ បរទារំ គប្បតិ ចារទារិកោ, មគ្គិកោ, បញ្ញាសយោជនិកោ, បថិកោ។
ពនវេ ឧញ្ញតិ ពាទិកោ, សាមាកិកោ។ ធម្មំ ចរតិ តិ ធម្មិកោ, អធម្មិកោ។

**២៩. តេន កតំ កីតំ ពទ្ធិ+មភិសង្កតំ សំសដ្ឋំ ហតំ ហន្តិ ជិតំ ជយតិ ទិព្ពតិ ខនតិ
តរតិ ចរតិ វហតិ ជីវតិ តិ**

កតាទីស្វ+ត្ថេសុ ណិកោ។ កាយេន កតំ កាយិកំ, វាចសិកំ, មាណសិកំ តិ
សកាគមោ។ វាតេន កតោ អាពាធោ វាតិតោ, សេម្ហិកោ, បិទ្កិកោ។ សតេន
កីតំ សាតិកំ, សាហស្សិកំ, វត្ថេន កីតំ វត្ថិកំ, កុម្មិកំ, សោវណ្ណិកំ, យាតិកំ។
មូលតោវ បច្ចយោ, អមូលវាចិត្តា ទេវទត្ថេន កីតោតិ ន ហោតិ,

តទត្តាប្បតីតិយា។ វេត្តាយ ពោធិ៍ វាវត្តិកោ, អាយសិកោ, ចាសិកោ,
 សុត្តិកោ។ យតេន អភិសង្ខតំ សំសដ្ឋំ វា យាតិកំ, គោឡិកំ, ធនិកំ, មារិចិកំ។
 ជាលេន ហតោ ហន្តិកិ វា ជាលិកោ, ពាលិសិកោ។ អក្ខេហិ ជិតំ អក្ខិកំ ធនំ,
 សាលាកិកំ, តិណ្ឌិកោ, អម្ពដលិកោ។ អក្ខេហិ ជយតិ ធិព្ពតិ វា អក្ខិកោ។
 ខណិក្ខិយា ខនតីតិ ខណិក្ខិកោ, កុណាលិកោ។ ខេវទត្តេន ជិតំ, អង្គុល្យា
 ខនតីតិ នហោតិ, តទត្តានវគមា។ ឧឡ្យេន តវតីតិ ឌុឡ្យម្បិកោ,
 ឧឡ្យម្បិកោតិ ឥកោ។ កុល្លិកោ, គោបុច្ឆិកោ, ទារិកោ។ សកដេន បវតីតិ
 សាកដិកោ, វចិកោ។ បវប្បិកោតិ ឥកោ។ ខន្ទេន វហតីតិ ខន្ទិកោ។ អំសិកោ,
 សំសិកោតិ ឥកោ។ វេតនេន ជីវតីតិ វេតនិកោ, ភតិកោ, កយិកោ,
 វិក្កយិកោ, កយវិក្កយិកោតិ ឥកោ។

៣០. តស្ស សំវត្តតិ

បតុត្យន្តា សំវត្តតីតិ អស្មិ អត្តណិកោ ហោតិ។ បុនព្ភវាយ សំវត្តតីតិ
 ចោនោព្ភិកោ, ឥត្តិយំ ចោនោព្ភិកោ។ លោកាយ សំវត្តតីតិ លោកិកោ។ សុដ្ឋ
 អក្កោតិ សក្កោ, សក្កាយ សំវត្តតីតិ សោវគ្គិកោ, សស្សោវក
 តទមិណទីចាថា។ ធនាយ សំវត្តតីតិ ធជ្ជំ។

៣១. តតោ សម្ពុត+មាគតំ

បញ្ចម្បន្តា សម្ពុត+មាគតន្តិ ឯតេស្វ+ត្តសុ ណិកោ ហោតិ។ មាតិតោ
 សម្ពុត+មាគតំវា+តិ ឯត្ត “មាតិតោ ប ភគិនិយំឆ្មោ”តិ “មាតិតោ”តិ ភាគេន
 ឧស្ស ឥម្ពិ វាក្យំ, វស្សទ្ធិត្តសុ មត្តិកំ, បេត្តិកំ។ ឈ្យ+វិយណា+រ្យបច្ចយាបិ
 ធិស្សន្តិ។ សុវភិតោ សម្ពុតំ សោវក្យំ។ យម្ពិ ឥញ្ញំ។ ឧភយត្ត
 “លោចោ+វណ្ណិ+វណ្ណានំ”តិ លោចោ។ វិយណា-បិតុតោ សម្ពុតោ បេត្តិយោ,

មាតិកាយោ, “រាជុពានុ+ន្តសរាជិស្ស” តិ ឧលោចោ, មត្តិយោ។ រុម្ពិ-ឧលោចោ,
ចរុត្តបុត្តរូចានិ, មច្ឆោ វា។

៣២. តត្ថ វសតិ វិទិតោ ភត្តោ និយុត្តោ

សត្តម្យន្តា វសតិ ត្រូវ មាជិស្ស+ត្ថេសុ ណិកោ ហោតិ។ រុក្ខមូលេ វសតិ តិ
រុក្ខមូលិកោ, អារញ្ជិកោ, រាជគហិកោ, មាគធិកោ, សោសានិកោ។ លោកេ
វិទិតោ លោកិកោ។ ចតុមហារាជេសុ ភត្តា ចាតុមហារាជិកា។ ឆ្វារេ និយុត្តោ
នោវារិកោ, ធស្សោក តទមិធាធិចាថា។ ភណ្ណាការិកោ។ ឥកេ-នវកម្មិកោ,
អាទិកម្មិកោ។ កិយេ-ជាតិកិយោ, អន្ធកិយោ។

៣៣. តស្សី+ទំ

ធម្មិយន្តា ឥទ+មិច្ឆ+ស្មី អត្ថេ ណិកោ ហោតិ។ សឿស្ស ឥទំ សឿកំ,
បុត្តលិកំ, សក្យបុត្តិកោ, នាជបុត្តិកោ, ជេនទត្តិកោ។ កិយេ-សស្ស ឥទំ
សកិយោ, បរកិយោ។ និយេអត្តនិយំ។ កេ-សកោ, រញ្ជោ ឥទំ រាជកំ ភណ្ណំ។

៣៤. ណោ

ធម្មិយន្តា ឥទ+មិច្ឆ+ស្មី អត្ថេ ណោ ហោតិ។ កច្ឆាយនស្ស ឥទំ កច្ឆាយនំ,
ព្យាករណំ, សោគតំ សាសនំ, មាហិសំ មំសាទិ។

៣៥. គវាទីហិ យោ

គវាទីហិ ធម្មិយន្តេហិ ឥទ+មិច្ឆ+ស្មី អត្ថេ យោ ហោតិ។ គុន្នំ ឥទំ គព្យំ, អវធិ,
មំសាទិ។ ឥលោបេ កត្តំ។ ទុនោ ឥទំ ទត្តំ។

៣៦. បិតិតោ ភាតិ វេយ្យណា

“បិតិតោ មាតិតោ”តិ តេន តេន សុត្តនិបាតេនេវ ឧស្ស ៧។ បិតុសទ្ធា
តស្ស ភាតិវ វេយ្យណា។ បិតុ ភាតា បេត្តេយ្យោ។

៣៧. មាតិតោ ច ភគិនិយំ ទ្វេ

មាតុតោ ច បិតុតោ ច តេសំ ភគិនិយំ ទ្វេ ហោតិ។ មាតុ ភគិនិ មាតុច្ឆា,
បិតុ ភគិនិ បិតុច្ឆា។ កថំ “មាតុ ភាតា មាតុលោ”តិ, “មាតុលាទិត្វានី”តិ
និបាតនាល បច្ចយោ។

៣៨. មាតាបិតុស្វា+មហោ

មាតាបិតុហិ តេសំ មាតាបិតុស្វា+មហោ ហោតិ។ មាតុ មាតា មាតាមហិ,
មាតុ បិតា មាតាមហោ។ បិតុ មាតា បិតាមហិ, បិតុ បិតា បិតាមហោ។ ន
យថាសង្ឃំ បច្ចេកានិសម្ពន្ធតោ វិសុំ វិសុំ មាតាបិតុសទ្ធមហិ តេសំ មាតាបិតុន្នំ
អត្តេ បច្ចយោ ហោតិ។

៣៩. ហិតេ វេយ្យណា

មាតាបិតុហិ ហិតេ វេយ្យណា ហោតិ។ មាតុ ហិតោ មត្តេយ្យោ,
បេត្តេយ្យោ។

៤០. និទ្ធា+ញាត+ប្ប បដិភាគ វស្ស ធម្មា សញ្ញាសុ កោ

និទ្ធានីស្វ+ត្តេសុ នាមស្មា កោ ហោតិ។ និទ្ធាយំ-និទ្ធាតោ មុណ្ណោ មុណ្ណាកោ,
ឃុំ សមណាកោ, បណ្ឌិតកោ, ព្រាហ្មណាកោ, វេយ្យាករណាកោ។ អញ្ញាតេ-
កស្សា+យំ អស្សោ អស្សកោ, បយោគសាមត្តិយា
សម្ពន្ធិវិសេសានាវគមោ+វគម្យតេ។ អប្បត្តេ-អប្បកំ តេលំ តេលកំ, យតកំ។

បដិភាគត្ត-ហត្ថិ វិយ ហត្ថិកោ, អស្សកោ, ពលីពន្ធកោ។ “ឥម នោ ហត្ថិកា
អស្ស, ពលីពន្ធ ច នោ ឥម” ត្យាទិចាបេ “លោចោ” តិ កបច្ចយលោបេន វា
អភេនោបចារេន វា ទដ្ឋត្ថំ, ឥម ច នារុអាទិហិ កត្យចានិ។ រស្សរស្សា
មាណុសោ មាណុសកោ, រុក្ខកោ, បិលក្ខកោ។ ធមាយំ-ធមិតោ=នុកម្មិតោ
បុត្តោ បុត្តកោ, វជ្ជកោ។ សញ្ញាយំ-មោរោ វិយ មោរកោ, កតកោ, ភតកោ។

៤១. ត+មស្ស បរិមាណំ ណិកោ ច

បឋមន្តា អស្សតិ អស្មី អត្ត ណិកោ ហោតិ កោ ច, តព្វោ បឋមន្តំ
បរិមាណំ ភវតិ។ ទោណាទិនំ បរិមិតវីហាទិនំ ករណត្តា “បរិមិយន្យ+នេនាតិ
បរិមាណ” ត្ថិ ហោតិ។ ទោណោ បរិមាណា+មស្សតិ ទោណិកោ វិហិ,
ខាសតិកោ, ខាសហស្សិកោ, អាសិកោ វយោ, ឧបឡកាយោ
បរិមាណា+មស្ស ឧបឡកាយិ កំ ពិម្ពោហនំ។ បញ្ចកំ, ធកំ។

៤២. យ+តេ+តេហិ+ត្តកោ

យាទិហិ បឋមន្តហិ អស្សតិ ធម្មត្ត ត្តកោ ហោតិ, តព្វោ បឋមន្តំ
បរិមាណំ ភវតិ។ យំ បរិមាណា+មស្ស យត្តកំ, តត្តកំ, “ឯតស្សេជ ត្តកេ” តិ
ឯតស្ស ឯជ, ឯត្តកំ។ អាវតកេ-យំ បរិមាណា+មស្ស យាវតកោ, តាវតកោ។

៤៣. សញ្ញា ចាវន្ត

សញ្ញតោ បឋមន្តា យាទិហិ ច អស្សតិ ធម្មត្ត អាវន្ត ហោតិ, តព្វោ បឋមន្តំ
បរិមាណំ ភវតិ។ សញ្ញំ បរិមាណា+មស្ស សញ្ញាវន្តំ, “អំនំ នបុសកេ” តិ អំ។ យាវន្តំ,
តាវន្តំ។

៤៤. កិម្ហា រតិវីវវីវតកវិត្តកា

កិម្ពា បឋមន្តា អស្សេតិ ធម្មត្រៃ រតិវីវរីវតកវិត្តកា ហោត្តិ។ កិសង្ខារំ
បរិមាណា+មេសំ កតិ, វាណុពន្ធត្តា សីភាគលោហោ។ កិវ, កិវតកំ, កិត្តកំ។
វីវន្តោ សភាវតោ អសំខោ។

៤៥. សញ្ញាតំ ភារកាទិតិ+តោតិ

សញ្ញាតត្ថេ តតោ។ ភារកា សញ្ញាតា អស្ស ភារកិតំ គគនំ, បុច្ឆានិ
សញ្ញាតានិ អស្ស បុប្ផិតោ រុក្ខោ, បល្លវិតាលតា។

៤៦. មាណេ មត្តោ

បឋមន្តា មាណុត្តិតោ អស្សេតិ អស្មី អត្ថេ មត្តោ ហោតិ។ បលំ
ឧម្ពាន+មស្ស បលមត្តំ។ ហត្ថោ បណាម+មស្ស ហត្ថមត្តំ។ សតំ មាណ+មស្ស
សតមត្តំ។ ទោណោ បរិមាណា+មស្ស ទោណាមត្តំ។ អភេទោបចារា
ទោណោតិបិ ហោតិ។ មីយតេ+នេនាតិ មាណំ, មាណស្ស សម្ពុត្តិ
ធម្មត្រៃត្ថានមេវ វិចិ ហោតិ។ ឯត្ថ ច -

ឧទ្ធុមាណន្ត ឧម្ពានំ, បរិមាណាន្ត សត្តតោ;
បមាណំ ហោតិ អាយាមោ, សំខ្យាសេសោ តុ សត្តតោ។

៤៧. តគ្យោ ចុ+ទំ

ឧទ្ធុមាណុត្តិតោ តគ្យោ ហោតិ មត្តោ ច។ ជណ្ណា បរិមាណា+មស្ស
ជណ្ណាតគ្យំ, ជណ្ណាមត្តំ។

៤៨. ណោ ច បុរិសាតិ

បុរិសា ណោ ហោតិ មត្តាទយោ ច។ បុរិសោ បរិមាណា+មស្ស ទោរិសំ,
បុរិសមត្តំ+បុរិសតគ្សំ។

២៩. អយុ+កទ្ធិតីហំ+សេ

ឧកទ្ធិតីហំ អយុវុត្តិហំ អយោ ហោតិ។ ឧតោ អំសា អស្ស ឧកយំ, ធូយំ,
តយំ។ អំសសម្ពន្ធន សមុទាយេ វិចិ ហោតិ ធន ឧកយាទិកោ ពហុវចនន្តិ ច,
“ពហុនោ សិរោ” ត្យាទោ អភេទេបិ ភេទវិវក្ខាយ លព្ពមានតោ ពហុវចនំ
ហោតេវ។

៥០. សត្វ្យាយ សត្វ+តិ+សា+ស+ទសន្តាយ+ធិកា+ស្មី សតសហស្សេ ខោ

សត្យន្តាយ ឧត្យន្តាយ ព្នៀសន្តាយ អាសន្តាយ ទសន្តាយ សត្វ្យាយ
បឋមន្តាយ អស្មិន្តិ សត្តម្យត្ថេ ខោ ហោតិ, សា ច សត្វ្យា អធិកា ហោតិ,
យ+ទស្មិន្តិ, តំ ច សតំ សហស្សំ សតសហស្សំ វា ហោតិ។ វិសតិ អធិកា អស្មី
សតេតិ វិសំសតំ។

១៣៩. ខេ សតិស្ស តិស្សតិ

ខេ បរេ សត្យន្តស្ស តិការស្ស លោចោ ហោតិ។ ឯកវិសំសតំ សហស្សំ
សតសហស្សំ វា។ តិសតិ អធិកា អស្មី សតាទិកេតិ តិសសតំ ឯកតិសសតំ
តទ្ធាទិ។ ឧត្យន្តាយនុតិ អធិកា អស្មី សតាទិកេតិ នុតំសតំ សហស្សំ
សតសហស្សំ វា។ ព្នៀសន្តាយ-ចត្តាលីសំ អធិកា អស្មី សតេ សហស្សេ
សតសហស្សេតិ ចត្តាលីសសត+មិទ្ធាទិ។ អាសន្តាយ ឯវំ,
បញ្ញាសំសត+មិទ្ធាទិ។ ទសន្តាយ-ឯកាទសំសត+មិទ្ធាទិ។

៥១. តស្ស បូរណោ+កាទសាទិកោ វា

ឆដ្ឋិយន្តាយេ+កាទសាទិកាយ សំឡាយ ខោ ហោតិ បូរណេត្ត វិភាសា។
សា សំឡា បូរិយតេ យេន តំ បូរណំ។ ឯកាទសទ្ធិ បូរណោ ឯកាទសោ។
អញ្ញាត្រ “ម បញ្ចាទិកតិហិ”តិ មោ, ឯកាទសមោ។ វិសតិយា បូរណោ វិសោ
វិសតិមោ, តិសោ, តិសតិមោ។ វាសទ្ធិស្ស វវត្តិវិភាសត្តា និច្ចំ បត្តាលីសោ
បញ្ញាសោ។

៥២. ម បញ្ចាទិកតិហិ

មបច្ចយេ បញ្ចាមោ, បញ្ចាមី។ សត្តមោ, សត្តមី។ អជ្ជមោ, អជ្ជមី។ កតិមោ,
កតិមី ឥច្ឆាទិ។

៥៣. សថាទីនមិ ចតិ

សតាទីនំ មោ ច អន្តោទេសោ ឥ ច។ សតស្ស បូរណោ សតិមោ,
សហស្សិមោ។

៥៤. ឆា ជ្ជ+ជ្ជមាតិ

ឆសទ្ធា បូរណេត្ត ជ្ជ+ជ្ជមា។ ឆទ្ធិ បូរណោ ឆជ្ជោ, ឆជ្ជមោ។ ឥត្តិយំ ឆដ្ឋិ, ឆដ្ឋមី។
“ចតុត្តទុតិយេស្វេ+សំ តតិយបឋមា”តិ និទាតនា បូរណេត្ត ទ្វិតោ តិយោ
ទ្វិស្ស ទុ ច, តិចត្វហិ តិស្ស អ, តិយ+ត្តា ច យថាគ្គមំ, ទុតិយោ តតិយោ,
ចតុត្តោ។

៥៥. ឯកា កា+ក្យ+សហាយេ

“សតិ ព្យតិចារេ វិសេសនំ សាត្តកំ” តិ ព្យាយា សំឡាតោ វិសេសេតុំ
“អសហាយេ” តិ វុត្តំ។ ឯកស្មា អសហាយេត្ថ ក+អកិ ហោន្តិ វា។ ឯកោវ
ឯកកោ, ឯកាកិ, ឯកោ វា។

៥៦. វច្ឆាធិហិ តនុត្ថ តរោ

វច្ឆាធិនំ សភាវស្ស តនុត្ថ=កិញ្ចិមត្តាវសេសេ តរោ ហោតិ។ សោ=សកោ
ភារោ សភារោ អត្ថនិយបវត្តិមិត្តំ។ សុសុត្តស្ស តនុត្ថ វច្ឆតរោ, ឥត្តិយំ
វច្ឆតរិ។ យោព្ពនស្ស តនុត្ថ ឌីក្ខតរោ។ ឌីក្ខា=ទុតិយវយដ្ឋគោណោ។
អស្សភាវស្ស តនុត្ថ អស្សតរោ។ គារោតិ ជាតិសាមត្តិយស្ស តនុត្ថ
ឧសភតរោ។ ឯត្ថ តនុត្ថំ អប្បពលតា។

៥៧. កិម្ពា និទ្ធារណោ រតរ+រតមា

កិសទ្ធា និទ្ធារណោ រតរ+រតមា ហោន្តិ។ កោ ឯវាតិ កតរោ ភវតំ
ទេវទត្តោ, កតរោ ភវតំ កដ្ឋោ។ កតមោ ភវតំ ទេវទត្តោ, កតមោ ភវតំ
កដ្ឋោ។ ភារទ្ធាជានំ កតមោ+សិ ព្រហ្មេ។

៥៨. តេន ទត្ថេ លិ+យាតិ

ទត្ថេ+ភិទេយ្យេ ល+សយា ហោន្តិ ពហុលាធិការា មនុស្សសញ្ញាយំ។ ទេវេន
ទត្តោ ទេវលោ ទេវិយោ, ព្រហ្មលោ ព្រហ្មិយោ។ សិវលោ សិវិយោ សិស្ស ធិយោ។
ទេវ+ព្រហ្ម+សិវាតិ តន្នាមកា មនុស្សា។ (វត្តមិច្ឆាធិអនេកត្ថតទ្ធិតំ)។

៥៩. តស្ស ភាវកម្មេសុត្ត+តា+ត្ថន+ណ្យ+ណោយ្យ+ណិ+យ+ណិយា

ធម្មិយន្តា ភារេ កម្មេ ច ត្តាទយោ ហោន្តិ ពហុលំ។ ន សព្វេ បច្ចយា សព្វតោ
ហោន្តិ អញ្ញាត្រត្ត+តាហិ។ ភវន្តិ ឯតស្មា ពុទ្ធិសន្តាតិ ភារោ សទ្ធិបវត្តិ និមិត្តំ។
វុត្តញ្ច -

ហោន្ត្យ+ស្មា សទ្ធិពុទ្ធិតិ, ភារោ តំ សទ្ធិវុត្តិយា;
និមិត្តក្ខតំ នាមញ្ច, ជាតិ ទព្ពំ ក្រិយា គុណោតិ។

នីលស្ស បជស្ស ភារោ នីលត្តំ នីលតាតិ គុណោ ភារោ។ ឯត្ត
នីលគុណាវសេន បដេ នីលសទ្ធិស្ស វុត្តិយា បដេពុទ្ធិយា និមិត្តំ ភារោ នាម។
នីលស្ស គុណាស្ស ភារោ នីលត្តំ នីលតាតិ នីលគុណាជាតិ, ឯត្ត នីលគុណាជាតិ
និមិត្តំ ហុត្វា នីលសទ្ធិស្ស គុណាវុត្តិយា នីលគុណាជាតិ និមិត្តំ។ កោត្តំ កោតាតិ
កោជាតិ, ឯត្ត ជាតិសន្តានំ ទព្ពវុត្តិយា សតិ ជាតិ និមិត្តំ។ ចាចកស្ស ភារោ
ចាចកត្តំតិ ក្រិយាសម្ពុទ្ធិត្តំ ភារោ, ឯត្ត បចនក្រិយាសម្ពុទ្ធិត្តំ ភារោ។ ទណ្ឌិត្តំ
វិសាលិត្តំ រាជបុរិសត្តំតិ ទណ្ឌ+វិសាលា+រាជទព្ពានំ សម្ពុទ្ធិត្តំ ភារោ,
ទណ្ឌិត្តាទិសទ្ធិបវត្តិយា និមិត្តត្តា។

ទេវទត្តស្ស ភារោ ទេវទត្តត្តំ, ចន្ទត្តំ, សូរិយត្តំតិ តទេវត្តា វិសេសសាមញ្ញំ,
ទេវទត្តស្ស ពាលតាទិអវត្តាកេទោ, ចន្ទស្ស កលាទិអវត្តាកេទោ ច, សូរិយស្ស
មន្ទបដុតាទិអវត្តាកេទោ ច សាមញ្ញំ, តទេត្ត និមិត្តំ។ ឯត្ត វិជ្ជមានបទត្តានំ
វិសយភូតសញ្ញាសន្តានំ បវត្តិ និមិត្តំ វុត្តំ។ អាកាសត្តំ អភាវត្តំតិ, តត្ត
យជាកាស+បីវរកាស, បដាភាវ+យដាភាវាទិណា ឧបចរិតកេទសាមញ្ញំ
ភារោ។

ត្តន-បុព្វជ្ជនត្តនំ។ វេទនាយ ភារោ វេទនត្តនំ, រស្សោ។ ឯវំ ជាយត្តនំ,
ជារត្តនំ។

ឈ្យ-អលសស្ស ភារោ កម្មំ វា អាលស្សំ, ឯត្ថ “លោទោ+វណ្ណិ+វណ្ណានំ” តិ
អ-លោបេ “សរាណ+មាទិស្ស” ទិណ អាភារោ, ឯវ+មុបិ ច។ ព្រាហ្មណស្ស ភារោ
ព្រាហ្មញ្ញំ, ញាការមុត្តរាទិណ។ ចាបល្យំ, នេមុញ្ញំ, បេសុញ្ញំ, រញ្ជោ ភារោ រដ្ឋំ,
អាធិបត្ថំ, ធាយដ្ឋំ, វេសម្មំ, វេសមំ, លាបច្ឆយោ។ សទិណោ ភារោ សខ្យំ, វាល្ហិដ្ឋំ,
អាហេត្យំ, ឌីទត្យំ, អាណឈ្យំ, ទុត្តល្យំ, ពាល្យំ, បណ្ឌិច្ចំ, ពាហុស្ស្យច្ចំ, ទោរោហិច្ចំ។
មុជ្ឈស្សតិស្ស ភារោ មុជ្ឈស្ស្យច្ចំ, តលោទោ។ កោសល្លំ, វេបុល្លំ។ សមាណស្ស ភារោ
សាមញ្ញំ, បេរិស្សំ, សោមនស្សំ, ទោមនស្សំ, សោវចស្សំ, ទោវចស្សំ, និបកស្ស
ភារោ នេបក្កំ, អាធិក្កំ, ទុភកស្ស ភារោ ទោភក្កំ, សរុបស្ស ភារោ សារុប្បំ, ឌីបម្មំ,
សោខុម្មំ, តថស្ស ភារោ តច្ចំ។ ទុម្មេធស្ស ភារោ ទុម្មេជ្ឈំ។ ភេសជស្ស ភារោ
ភេសជ្ឈំ, ព្យាវជស្ស កម្មំ វេយ្យាវច្ចំ យថា វេយ្យាករណំ។

ឈាយ្យ-សុចិនោ ភារោ សោចេយ្យំ, អាធិបតេយ្យំ, កបិស្ស ភារោ
កាបេយ្យំ។ សឯស្ស ភារោ កម្មំ វា សាបេយ្យំ។

ឈា-គរុនំ ភារោ ការរំ, ឧ អវដំ។ ចាជរំ, អជ្ឈរំ, មទ្ធករំ, “កោសជ្ឈា” ទិណ ឧស្ស
អត្តំ ទិវត្តញ្ច។ បរមាណំ ភារោ ចារមិ, វីបច្ឆយោ។ សមគ្គានំ ភារោ សាមគ្គី។

តយ-អធិបតិនោ ភារោ អធិបតិយំ, បណ្ឌិតិយំ, ពាហុស្សតិយំ, នគ្គិយំ,
ស្សិយំ។

ឈាយ-អលសស្ស ភារោ កម្មំ វា អាលសិយំ, តាលុសិយំ, មន្ទិយំ, ទក្ខិយំ,
ទោរោហិតិយំ, វេយ្យត្តិយំ។

កម្មំ រាមណីយ កំតិ, សកត្ត កត្តា ឈាន សិទ្ធា។ កម្មំ=ក្រិយា, តត្ត
អលសស្ស កម្មំ អលសត្តំ អលសតា អលសត្តនំ អាលស្សំ អាលសិយំ វា។

១២២. សកត្តេតិ

សកត្តេតិ យថាយោគំ ត្តាធម្មោ ហោន្តិ។ យថាភូតមេវ យថាភូតំ, ការុញ្ញំ,
បត្តកល្លំ។ អាភាសានន្តមេវ អាភាសានញ្ញំ, ឯត្ត អការលោចោ, តស្ស ចេ
បុព្វរូបេ ច កតេ “តទមិនា” ទិនា នស្ស ញ្ញោ ច លោចោ ច ហោតិ,
កាយចាគុញ្ញតា។

៦០. ព្យវទ្ធិនាសាវា

ធម្មិយន្តា វទ្ធិនាសា ច ព្យោ ហោតិ ការកម្មេសុ។ វទ្ធិស្ស ភាវោ កម្មំ វា
វទ្ធិញ្ញំ, វទ្ធិតា។ ទាសស្ស ភាវោ កម្មំ វា ទាសញ្ញំ, ទាសញ្ញំ, ទាសតា។ កថំ វទ្ធិវតិ,
ណេ វាគមោ។

៦១. នស យុវា ពោ ច វស្ស

ធម្មិយន្តា យុវសទ្ធិ ការកម្មេសុ នណា វា ហោតិ វស្ស ពោ ច។ យុវស្ស
ភាវោ យោព្ពនំ, យុវត្ថំ យុវតា វា។

៦២. អណ្ណាទិតិ+មោតិ

ភាវេ វា តមោ។ អណ្ណានោ ភាវោ អណិមា, លយិមា, មហានោ ភាវោ
មហិមា។ កិសស្ស ភាវោ កសិមា។

១៣៣. កិស+មហាត+មិមេ កស, មហាតិ

តមម្ហិ មហានោ មហោ ច កិសស្ស កសានេសោ ច ហោតិ។

៦៣. ភាវា តេន ទិព្ពត្តេតិ

ក្រិយាវាចកសន្តតោ ឥមោ, ចាកេន និព្ពត្តំ ចាកិមំ, សេកិមំ។

១២៧. កោសជ្ជា+ជ្ជវ+ចារិសជ្ជ+សោហជ្ជ+មទ្ធាវ+វិស្សា+សភា+ជញ្ញ+ថេយ្យ+
ពាហុសច្ចា

ឯតេ សន្តា និបច្ចន្តេ ណានុពាន្លេ។ កុសីតស្ស ភារោតិ ភារេ ណ្យោ ហោតិ,
ឥមិនា ភ្លៀស្ស អការេ ច តស្ស ជេ ច កតេ យស្ស បុព្វបំ, កោសជ្ជំ។ ឧដុនោ
ភារេ អជ្ជវំតិ ណោ, ឥមិនា ឧស្ស អត្តំ, “ឧវណ្ណាស្សាវវដ៍ សវេ”តិ អវដ៍អាទេសេ
ជស្ស ធ្វិវត្តំ។ បរិសាសុ សាធ្វតិ វាក្យេ “ណ្យោ តត្ថ សាធ្វ”តិ ណ្យោ, ឥមិនា
ជាគមោ ច, “ព្យញ្ញនេ ធីយវស្ស”តិ អាស្ស វស្សេ ច កតេ ជស្ស បុព្វបំ,
ចារិសជ្ជោ។ ឥមិនា កមេន វាក្យេនេវ សទ្ធិសិធ្វិ វេទិតញ្ញា។ សុហនយោវ
សុហន្នោ, តស្ស ភារោ សោហជ្ជំ, ឥមិនា អយលោចោ។ មុដុនោ ភារោ មទ្ធាវ,
ឥមិនា ឧស្ស អត្តំ។ ឥសិនោ ឥទំ ភារោ វា អវិស្សំ, ណ្យបច្ចយេ ឥមិនា
អារញ្ញាគមេ “លោចោវវណ្ណិវវណ្ណានំ”តិ អន្តតការលោចោ ច។ ឧសភស្ស ឥទំ
ភារោ វា អាសកំ, ឥមិនា ឧស្ស អា។ អាជានិយស្ស ភារោ អាជញ្ញំ, ឥមិនា
យលោថេ “លោចោវវណ្ណិវវណ្ណានំ”តិ ភ្លៀការលោចោ។ ថេនស្ស ភារោ ថេយ្យំ,
ឥមិនា នស្ស យការោ។ ពហុស្សតស្ស ភារោ ពាហុសច្ចំ, ឥមិនា ឧស្ស អការោ
សំយោគាធិលោចោ។ (ភារវតធ្វិវត្តំ)។

២៤. តវ+តមិ+ស្សិកិ+យិ+ជ្ជា+តិសយេ

អតិសយេ វត្តមានតោ ហោន្តេ+តេ បច្ចយោ។ អតិសយេន ចាចោ
ចាបតរោ ចាបតមោ ចាបិស្សិតោ ចាបិយោ ចាបិជ្ជោ, ឥត្តិយំ ចាបតរា
ឥច្ឆាធិ។ អតិសយេប្បច្ចយន្តាបិ អតិសយេប្បច្ចយោ, អតិសយេន ចាបិជ្ជោ

ចាបិដ្ឋតរោ ចាបិដ្ឋតមោ។ ឯវំ បដុតរោ បដុតមោ, បដិស្សិកោ, បដិយោ,
បដិដ្ឋោ, វរតរោ ឥច្ឆាទិ បណីតតរោ ឥច្ឆាទិ ច។

១៣៥. ដោ វុទ្ធស្សិ+យិ+ដ្ឋេសុ

វុទ្ធស្សិ ដោ ហោតិ ឥយឥដ្ឋេសុ។ អតិសយេន វុទ្ធា ដេយ្យោ ដេដ្ឋោ,
ជាទេសេ បុព្ពសរលោបេ លុត្តា សរា ឥស្ស ឯការេ ច យស្ស ទ្ធិត្ថំ។

១៣៦. ពាទ្ធិ+ន្តិក+បសត្ថានំ សាធិ+នេទិ+សា

ឥយឥដ្ឋេសុ ពាទ្ធិ+ន្តិក+បសត្ថានំ សាធិ+នេទិ+សា ហោន្តិ យថាភ្នមំ។
អតិសយេន ពាទ្ធិ សាធិយោ សាធិដ្ឋោ។ អតិសយេន អន្តិកោ នេទិយោ
នេទិដ្ឋោ។ អតិសយេន បសត្ថោ សេយ្យោ សេដ្ឋោ, បុព្ពេវ សរេ លុត្តេ ឥស្ស ឯ
ទ្ធិត្ថញ្ច។

១៣៧. កណា+កន+ប្ប+យុវានំ

ឥយឥដ្ឋេសុ អប្បយុវានំ កណា+កនា ហោន្តិ យថាភ្នមំ។ អតិសយេន
អប្បោ កណិយោ កណិដ្ឋោ។ អតិសយេន យុវា កនិយោ កនិដ្ឋោ។

១៣៨. លោចោ វី+មន្តុ+វន្តុន្តិ

ឥយឥដ្ឋេសុ វី+មន្តុ+វន្តុន្តិ លោចោ។ អតិសយេន មេធាវី មេធិយោ មេធិដ្ឋោ។
អតិសយេន សតិមា សតិយោ សតិដ្ឋោ។ អតិសយេន គុណាវា គុណិយោ
គុណិដ្ឋោ។ ឯត្ថ យថាភ្នមំ មន្តុត្ថេ វី+មន្តុ+វន្តុ ហោតិ។

៦៥. តន្តិស្សិតេ ល្លោ

ល្អបច្ចុយោ ហោតិ ទុតិយន្តា តន្តិស្សិតត្តេ។ វេទំ និស្សិតំ វេទល្លំ។ ទុដ្ឋំ
និស្សិតំ ទុដ្ឋល្លំ។ វេទន្តិ តុដ្ឋិ។ ឥល្លេ សម្ព័រំ និស្សិតំ សម្ព័រិល្លំ។

៦៦. តស្សវិការាវយវេសុ ណា+ណិក+ណោយ្យ+មយា

បកតិយា ឧត្តរ+មវត្តន្តំ វិការាវេ។ ធម្មិយន្តា នាមស្មា វិការាវេវយវេ ច
ណាទយោ ហោន្តិ ពហុលំ។ ណា-អយសោ វិការាវេ អាយសំ ពន្ធនំ, សកាកមោ។
ឧទុម្ពរស្ស អវយវេ វិការាវេ វា ឌិទុម្ពំ ភស្មំ បណ្ណំ វា។ កាចោតំ មំសំ សត្តិ វា។
ណិក-កប្បាសស្ស វិការាវេ កប្បាសិកំ វត្តំ។ ណោយ្យ-ឯណិស្ស វិការាវេវយវេ
វា ឯណោយ្យំ។ កោសានំ វិការាវេ កោសេយ្យំ វត្តំ។ មយ-តិណានំ វិការាវេ
តិណាមយំ, នារុមយំ, នឡមយំ, មត្តិកាមយំ, សុវណ្ណាមយោ វថោ, រូបិយមយំ។
“អញ្ញស្មី”តិ មយោ, គុន្នំ ករិសំ កោមយំ។

៦៧. ជតុតោ ស្សណា វា

វិការាវយវេសុ ជតុតោ ស្សណា វា ហោតិ។ ឯត្ត “វិការាវយវេសុ”តិ
វត្តន្តេសុបិ ពហុលាធិការា វិការាវេយេវ ហោតិ។ ជតុតោ វិការាវេ ជាតុស្សំ
ជតុមយំ។

១២៣. លោចោតិ

ពហុលំ បច្ចុយលោចោបិ។ “ជលិតស្ស រុក្ខស្ស ជល+មវយវេ វិការាវេ ច,
បល្លវិតស្សេវ បល្លវំ”តិ វុត្តត្តា ជលាទយោ អវយវេ វិការាវេ ច ហោន្តិ, តស្មា ឥទំ
វុច្ឆតិ ជលបុប្ផម្ភលេសុ វិការាវយវេសុ-បិយាលស្ស ជលានិ បិយាលានិ,
មល្លិកាយ បុច្ឆានិ មល្លិកា, ឧសីរស្ស មូលំ ឧសីរំ។ តំសឌ្ឍេន វា តទភិធានំ
អភេនោបចារេន, តស្មា បច្ចុយលោបំ វិទាបិ សិដ្ឋតិ។

៦៨. សម្មហោ កណា+ណា+ណិកា

ធម្មិយន្តា សម្មហោ កណា+ណា+ណិកា ហោន្តិ។ គោត្តបច្ឆយន្តា កណា-
រាជញ្ញានំ សម្មហោ រាជញ្ញកំ, មាណុសកំ។ ឧក្កាធិហិ ឧក្កានំ សម្មហោ ឌីក្កកំ,
“សំយោគេ ក្ខបិ” តិ ឌីកាវោ។ ឌីជ្ឈកំ។ ឧរញ្ញានំ សម្មហោ ឌីរញ្ញកំ។ រាជកំ,
រាជបុត្តកំ, ហត្ថិកំ, ធនុកំ, មាយ្ហរកំ, កាចោតកំ, មាហិសកំ។ ណា-កាកានំ
សម្មហោ កាកំ, ភិក្ខុំ។ ណិក អបិត្តា-អបូចានំ សម្មហោ អាបូបិកំ,
សំកុលិកំ។

៦៩. ជនាធិហិ តាតិ

សម្មហត្ថេ តា។ ជនានំ សម្មហោ ជនតា, គជតា, ពនុតា, កាមតា,
សហាយតា, នាគរតា។ តាន្តា សភារវតោ ឥត្តិលិដ្ឋា។

មននិយន្តិ ករណេ+ធិករណេ វា អនិយេន សិទ្ធិ។ ធូមាយិ តត្តនិក្កន្តា
នាមនាតុតោ ត្រេន សិទ្ធិ, ធូមា វិយ អាចរតីតិ “កត្តតា+យោ” តិ អាយេ
“គមនត្តាកម្មកាធាវេ ចា” តិ ក្កបច្ឆយេ ឧអាគមេ ច កតេ ធូមាយិ តស្ស
កាវោតិ ធូមាយិ តត្តំ។

៧០. ឥយោ ហិតេតិ

ហិតត្ថេ ឥយោ។ ឧចានានានំ ហិតំ ឧចានានិយំ។

៧១. ចក្កាធិតោ ស្សោតិ

ហិតត្ថេ ស្សោ។ ចក្កុនោ ហិតំ ចក្កុស្សំ, អាយុស្សំ។

៧២. ណោ តត្ថ សាដុ

សត្តម្យន្តា តត្ថ សាដូតិ អស្មី អត្ថេ ណេ្យា ហោតិ។ សាដូតិ កុសលោ
យោក្កោ ហិតោ វា។ សភាយំ កុសលោ សញ្ញោ, អាការលោចោ។ បរិសាយំ សាដុ
ចារិសដ្ឋោ, “កោសដ្ឋោ” ទិណា ជាគមេ អាការុទ្ធិ។ មេធាយ ហិតំ មេដ្ឋំ យតំ។
ចាណនំ ហិតំ បដ្ឋំ តេលំ។ “អញ្ញស្មី” តិ ណេ្យា, រមំ វហតីតិ រច្ឆា។

៧៣. កម្មា និយ+ញ្ញាតិ

កម្មសទ្ធា សាដូតេ និយ+ញ្ញា ហោន្តិ។ កម្មេ សាដុ កម្មនិយំ កម្មញ្ញំ។

៧៤. កថាទិតិ+កោតិ

តកោ។ កថាយំ កុសលោ កថិកោ។ ធម្មកថិកោ, សង្កាមិកោ, បវាសិកោ,
ឧបវាសិកោ។

៧៥. បថាទីហិ ណោយេ្យាតិ

ណោយេ្យា។ បថេ ហិតំ ចាថេយ្យំ, សបតិស្មី ហិតំ សាបតេយ្យំ ធនំ។
បទីថេយ្យំ តេលំ។

៧៦. ទក្ខិណាយា+រហេតិ

អរហេតេ ណោយេ្យា។ ទក្ខិណំ អរហតីតិ ទក្ខិណោយេ្យា។

៧៧. រាយោ តុមន្តាតិ

អរហេតេ តុមន្តា រាយោ វា។ យាតេតុំ អរហតីតិ យាតេតាយំ,
“រាណុពាន្ទេ+ន្ទសរាទិស្សា” តិ ខុំលោចោ។ ជាថេតាយំ, បញ្ញាដេតាយំ។ វាតិ កី,
យាតេតុំ។ (សំកិណ្ណាតទ្ធិតំ)។

៧៨. ត+មេត្ត+ស្ស+ត្តិ មន្ត

បឋមន្តា ឯត្ត អស្ស អត្តិ ឯតេស្វ+តេសុ មន្ត ហោតិ។ តាវោ ឯត្ត ទេសេ
អស្ស វា បុរិសស្ស សន្តិ គោមា, គោមន្តោ ឥច្ឆាធិ គុណាវន្តសមំ។

អត្តិ វត្តមានកាលោចាទានតោ ភូតាហិ ភវិស្សន្តិហិ វា គោហិ ន
គោមា។ កថំ គោមា អាសិ, គោមា ភវិស្សត្តិ។ តទាបិ វត្តមានាហិយេវ
គោហិ គោមា, អាសិ ភវិស្សត្តិ បទន្តរា កាលន្តរំ។ ឥតិសទ្ធតោ
វិសយនិយមោ។ វុត្តញ្ចិ -

បហូតេ ច បសំសាយំ, និទ្ធាយញ្ចា+តិសាយនេ;
និច្ចយោគេ ច សំសគ្គេ, ហោន្តិ+មេ មន្តអាទយោតិ។

១៣២. អាយុស្ស+យស មន្តម្ហិ

មន្តម្ហិ អាយុស្ស អាយសាទេសោ ហោតិ។ អាយុ អស្ស អត្តិ អាយស្មា។
គោ អស្សោតិ ជាតិសទ្ធានំ ទព្ពាភិធាន-សាមត្តិយា មន្តាទយោ ន ហោន្តិ, តថា
គុណសទ្ធានំ សេតោ បដោតិ។ យេសំ តុ គុណសទ្ធានំ ទព្ពាភិធានសាមត្តិយំ
នត្តិ, តេហិ ហោន្តេវ, ពុទ្ធិ អស្ស អត្តិ ពុទ្ធិមា។ “វន្ត+វណ្ណា”តិ វន្តម្ហិ រូបវា វសវា
គន្ធិវា សទ្ធិវា។ “ទណ្ណាធិត្វិ+កត្តិ វា”តិ ឥក+ត្តិ, វសំ វសិកោ, រូបំ រូបិកោ, គន្ធិ
គន្ធិកោតិ។

៧៩. វន្ត+វណ្ណាតិ

វន្ត។ បសត្តំ សីល+មស្ស អត្តិ សីលវា។ បហុតា បសត្តា វា បញ្ញា អស្ស
អត្តិ បញ្ញាវា។

៨០. ទណ្ឌាទិតិ+ក+ន្នំ វាតិ

តក+ន្នំ ហោន្និ វា មន្តត្ថេ។ ពហុលំវិធានា កុតោចិសទ្ធតោ ទ្វេ ហោន្និ,
កុតោ ចេ+កមេកំ។ និច្ចយុត្តោ ទណ្ឌោ អស្ស អត្ថិតិ ទណ្ឌិកោ ទណ្ឌិ។
គន្ធិកោ គន្ធិ។ វាត្រូវ, ទណ្ឌាវា។

“ឧត្តមិណោវ ធានា តកោ”តិ គណសុត្តន តកោ ធានិកោ។ អញ្ញោ ធានិ
ធានា។

“អសន្និហិតេ អត្តា” អសន្និហិតោ អត្តោ អស្ស អត្ថិតិ អត្ថិកោ អត្ថិ។
សន្និហិតេ អត្តា។ “តទន្តា ច” បុញ្ញត្តោ អស្ស អត្ថិតិ បុញ្ញត្ថិកោ បុញ្ញត្ថិ។

“វណ្ណាត្តា វ្យាយេវ”។ ព្រហ្មវណ្ណំ អស្ស អត្ថិតិ ព្រហ្មវណ្ណិ, ទេវវណ្ណិ។

“ហត្ថទន្តេហិ ជាតិយំ”។ ហត្ថ+មស្ស អត្ថិតិ ហត្ថិ, ទន្តិ។ អញ្ញាត្រ ហត្ថា
ទន្តា។

“វណ្ណតោ ព្រហ្មចារិម្ហិ”។ វណ្ណោ អស្ស អត្ថិតិ វណ្ណិកោ ព្រហ្មចារិ។

“ចោក្ខរាទិតោ ទេសេ”។ ចោក្ខរំ ជលំ បទុមំ វា អស្ស អត្ថិតិ ចោក្ខរិ,
“យុវណ្ណាហិ នី”តិ នីម្ហិ “យវណ្យាទយោ”តិ វ្យស្ស អត្ថំ, ទស្ស ណោ ច,
ចោក្ខរណី, ឧប្បលិនិ, កុមុទិនិ, ភិសិនិ, មុលាលិនិ, សាលុកិនិ។

“ក្ខតា+ទេសេបិ”។ បទុម+មស្ស អត្ថិតិ បទុមិ បទុមិនិ បទុមិនិបណ្ណំ។
ទេសតោ+ញាត្រ ចោក្ខរា ហត្ថិ។

“នាវាយិ+កោ” នាវិកោ។ សិឌី, ពាលី, សីលី, ពាលី។

“សុខទុក្ខា ញ្ញា”។ សុខី ទុក្ខី។ “ពលា ពាហ្មរុបុញ្ញា ច”។ ពាហ្មពលី, ឡុពលី។

៨១. តថាធិហិ ស្សីតិ

ស្សី។ តថា អស្ស អត្ថីតិ តបស្សី, យសស្សី, តេជស្សី, មនស្សី, បយស្សី។
វាត្រូវ, យសវា។

៨២. មុខាធិតោ រោតិ

រោ។ ជិន្និតំ មុខ+មស្ស អត្ថីតិ មុខរោ។ សុសិ=ជិន្នំ អស្ស អត្ថីតិ សុសិរោ។
ឡសោ=ខាវមត្តិកា អស្មី អត្ថីតិ ឡសរោ។ មធ្មរោ គុឡោ, មធ្មា សក្ករោ, មធ្មំ ខិរំ។
ខំ=គីវាយ វិរំ អស្ស អត្ថីតិ ខរោ គប្រទកោ។ កុញ្ញោ=ហនុ អស្ស អត្ថីតិ
កុញ្ញោរោ។ នគរោ។

“ទន្ធស្ស ច ឧន្ធតទន្ធគ”តិ គណាសុត្តន ទន្ធស្ស ឧ ច, ឧន្ធតំ ទន្ធមស្ស អត្ថីតិ
ទន្ធរោ។

៨៣. តុដ្ឋាធិហិ ភោតិ

ភោ វា។ តុដ្ឋិ អស្ស អត្ថីតិ តុដ្ឋិភោ, សាលិភោ, វាលិភោ។

៨៤. សទ្ធាធិតុ

តតិ វា អ ហោតិ។ អតិសយា សទ្ធា អស្ស អត្ថីតិ សទ្ធា, បញ្ញោ, បញ្ញាវា,
សទ្ធា កញ្ញោ, សទ្ធា កុលំ។

៨៥. ណោ តថាតិ

ណោ, តាបសោ, សកាគមោ។ តាបសី។

៨៦. អាលុ+ភិជ្ឈាទីហិតិ

អាលុ វា។ អភិជ្ឈា អស្ស អត្ថិតិ អភិជ្ឈាលុ, សីតាលុ, ធជាលុ, ធយាលុ,
ធយាវា។ អភិជ្ឈាលុ ឯវ អភិជ្ឈាលុកោ។

៨៧. បិច្ឆាទិតុ+លោតិ

តលោ វា។ បិច្ឆ+មស្ស អត្ថិតិ បិច្ឆិលោ, បិច្ឆវា។ ដេណិលោ, ជជិលោ,
តុណ្ហិលោ។ និទ្ធិតា វាចា អស្ស អត្ថិតិ វាចាលោតិ បរស្សរលោចោ។

៨៨. សីលាទិតោ វោតិ

វោ ហោតិ វា។ សីលវោ, សីលវា។ កេសវោ, កេសវា។

“អណ្ណា និច្ចំ” អណ្ណាវោ។ “គណ្ហិរាជីហិ សញ្ញាយំ” គណ្ហិ=មេណ្ហាសិទ្ធិ អស្ស
អត្ថិតិ គណ្ហិវំ ធនុ, រាជិវំ បង្កជំ។

៨៩. មាយា មេធាហិវីតិ

វី។ មាយាវី, មេធាវី បុមា។ និម្ហិ មេធាវិនិ។ មេធាវី កុលំ,
“ឯកវចនយោស្ស+យោនំ” តិ សិម្ហិ រស្សោ។ ឯវំ មាយាវី។

៩០. សិ+ស្សរេ អាម្យ+វាមី

តស្សរេ+ភិធយេ សសន្តា អាមី+ឡវាមី ហោន្តិ មន្ទត្តេ។ សំ=អាយត្តំ អស្ស
អត្ថិតិ សាមី សុវាមី។ សុវាមិនិ កញ្ញា។

៩១. លក្ខ្យា ណោ អ ច

លក្ខីសន្តា ណា ហោតិ មន្ទត្ថេ អ ច+ន្ទស្ស។ លក្ខី អស្ស អត្ថិតិ
លក្ខណោ។

៩២. អង្គា នោ កល្យាណោតិ

អង្គស្នា នោ ហោតិ។ កល្យាណានិ សោភណានិ អង្គានិ អស្ស អត្ថិតិ
អង្គនា។

៩៣. សោ លោមាតិ

លោមា សោ, បហូតា លោមា អស្ស អត្ថិតិ លោមសោ, លោមសា កញ្ញា។

៩៤. ឥម+យាតិ

ឥម+ឥយា ហោន្តិ, បុត្តោ អស្ស អត្ថិតិ បុត្តិមោ, កិត្តិមោ, បុត្តិយោ,
កប្បិយោ, ជដិយោ, ហានភាគិយោ, សេនិយោ។ (អត្តត្ថតទ្ធិតំ)។

៩៥. តោ បញ្ចម្យា

បញ្ចម្យន្តា ពហុលំ តោ ហោតិ វា។ តោអាទិបច្ចយន្តា និប្បន្ននិចាតា, តេហិ
បរាសំវិភត្តិនំ “អសំខេហិ សញ្ញាសំ”តិ លោចោវ។ តាមតោ អាគច្ឆតិ
តាមស្នា អាគច្ឆតិ, ចោរតោ ភាយតិ ចោរេហិ ភាយតិ, សត្តតោ បរិហីនោ
សត្តា បរិហីនោ។ ឯវំ បុរិសតោ, រាជតោ, អគ្គតោ, ហត្ថតោ, ហេតុតោ,
យុត្តតោ, ឥត្ថតោ, ភិក្ខុនិតោ, យាគុតោ, ជម្ពុតោ, ចិត្តតោ, អាយុតោ។
សញ្ញាទិតោ-សញ្ញតោ, យតោ, តតោ ឥច្ឆាទិ។

៩៦. ឥតោ+តេ+ត្តោ កុតោ

តោម្ហី ឥមស្ស ជិ ធិបច្ចតេ ឯតស្ស ជ+ឯជ កី សទ្ធស្ស កុត្តញ្ច។ ឥតោ
ឥមស្មា, អតោ ឯត្តោ ឯតស្មា, កុតោ កស្មា។

៩៧. អក្សរធិបាតិ

តោ។ អភិតោ, បរិតោ, បច្ចតោ, ហេដ្ឋតោ។

៩៨. អាឡាធិបាតិ

សត្តម្យន្តេហិ តោ ហោតិ។ អាទោ អាទិតោ, មជ្ឈតោ, អន្តតោ, បិដ្ឋិតោ,
បស្សតោ, មុខតោ។ បឋមន្តាយតោ+ធីកំ ត+ធីតំ, យំ ឧធីកំ, តទេវា+ធីត្តន្តិ
អត្តោ។

៩៩. សព្ពាធិតោ សត្តម្យា ត្រ+ត្តា

សព្ពាធិហិ សត្តម្យន្តេហិ ត្រ+ត្តា វា ហោន្តិ។ សព្ពត្រ សព្ពត្ត សព្ពស្មី, យត្រ
យត្ត, តត្រ តត្ត ឥច្ឆាធិ។ ពហុលាដិកាវា ន តុម្ពអម្ពេហិ។

១០០. កត្ត+ត្ត+កុត្រា+ត្រ ក្រ+ហិ+ធិ

ឯតេហិ “សព្ពាធិតោ” តិអាទិណា ត្រ+ត្តា។ សេសាទេសា ច បច្ចយា ច ឥមិនាវ
ធិបច្ចន្តេ។ ឥមិនា កិស្ស ក+កុ ច, ឯតស្ស ជេ+ជា ច, វបច្ចយេ កិស្ស ឥលោចោ
ច, ហា+ធិបច្ចយេសុ ឥមស្ស ជិ ច ធិបច្ចតេ។ កស្មី កត្ត កុត្រ ក្រ, ឯតស្មី ឯត្ត
អត្រ, ឥមស្មី ឥហា ឥធិ។

១០១. ធិសព្ពា វាតិ

សព្ពស្មា ធិ វា។ សព្ពស្មី សព្ពធិ សព្ពត្រ។

១០២. យា ហិទ្ធិ

យសទ្ធា ហិ, យស្មី យហិ យត្រ។

១០៣. តា ហាញាតិ

តសទ្ធា ហំ ហោតិ ហិញា។ តហំ តហិ តត្រ។

១០៤. កុហិ កហិទ្ធិ

ហិ ហំ និបច្ចន្តេ កិស្សុ កុ+កា ច។ កុហិ កហំ។ កុហិញានំតិ និចាតន្តរំ។

១០៥. សត្តេ+ក+ញា+យ+តេហិ កាលេ ទា

ឯតេហិ កាលេ ទា ហោតិ វា។ សត្តស្មី កាលេ សត្តទា, ឯកទា, អញ្ញទា,
យទា, តទា។

១០៦. កទា កុទា សទា+ធុនេ+ទានិ

ឯតេ សទ្ធា និបច្ចន្តេ។ កស្មី កាលេ កទា កុទា, សត្តស្មី កាលេ សទា, ឥមស្មី
កាលេ អធុនេ ឥទានិ។

១០៧. អជ្ជេ សជ្ជេ+បរជ្ជេ+តហិ ករហា

បកតិ បច្ចយោ អាទេសោ កាលវិសេសោតិ សត្ត+មេតំ និចាតនាលត្តតិ។
ឥមស្សុ ជា ឆ្នោ ចា+ហានិ និបច្ចន្តេ, អស្មី អហានិ អជ្ជេ។ សមាទស្សុ ស-កាវោ ជ្ជេ
ចា+ហានិ។ សមាទេ អហានិ សជ្ជេ។ អបរស្មា ជ្ជេ, អបរស្មី អហានិ អបរជ្ជេ។ ឥមស្សុ
ឯតោ, កាលេ រហិ ច, ឥមស្មី កាលេ ឯតរហិ។ កិ សទ្ធស្សុ កោ, រហា
ចា+នជ្ជតនេ។ កស្មី កាលេ ករហា។

១០៨. សញ្ញាធិបតី បកាវេ ថា

សាមញ្ញស្ស ភេទកោរិសេសោ បកាវេ, តស្មី ថាបច្ចុយោ ហោតិ។ សព្វេន
បកាវេន សព្វថា, យថា, តថា។

១០៩. កថ+មិត្តំ

កិ+មិមេហិ ប័បច្ចុយោ, ក+ត្តំ តេសំ យថាក្កមំ។ កេន បកាវេន កថំ,
តមិណា បកាវេន ត្តំ។

១១០. ជា សង្ក្រាហិតិ

បកាវេ ជា ហោតិ។ ធូហិ បកាវេហិ ទ្វេ វា បកាវេ ករោតិ ធូជា ករោតិ,
ពហុជា ករោតិ, ឯកំ វាសី បញ្ចប្បការំ ករោតិ បញ្ចុជា ករោតិ។
បញ្ចប្បការ+មេកប្បការំ ករោតិ ឯកជា ករោតិ។

១១១. វេ+កា+ជ្ឈន្តិ

ឯកស្មា បកាវេ ជ្ឈំ វា ហោតិ។ ឯកេន បកាវេន ឯកំ វា បការំ ករោតិ
ឯកជ្ឈំ ករោតិ, ឯកជា ករោតិ វា។

១១២. ធូតិហោ+ជាតិ

ឯជា វា។ ធូហិ បកាវេហិ ទ្វេ វា បកាវេ ករោតិ ទ្វេជា, តេជា។ ធូជា តិជា។

១១៣. តព្ពតិ ជាតិយោ

បការវតិ តំសាមញ្ញវាចកា សទ្ធា ជាតិយោ ហោតិ។ បដុជាតិយោ,
មុទុជាតិយោ។

១១៤. វាវសម្ព័ន្ធយាយ ក្នុងតំ

វាវសម្ព័ន្ធនិយា សំខ្យាយ ក្នុងតំ ហោតិ។ ទ្វេ វាវេ ភុញ្ញតិ ទ្វិក្នុងតំ ទិវសស្ស ភុញ្ញតិ។ វាវគ្គហណំ កី, បញ្ច ភុញ្ញតិ។ សម្ព័ន្ធយាយតិ កី, បញ្ចតេ វាវេ ភុញ្ញតិ។

១១៥. កតិម្ហាតិ

ក្នុងតំ ហោតិ។ កតិ វាវេ ភុញ្ញតិ កតិក្នុងតំ ភុញ្ញតិ។

១១៦. ពហុម្ហា ជា ច បច្ឆាសត្តិយំ

វាវសម្ព័ន្ធនិយា ពហុសំខ្យាយ ជា ហោតិ ក្នុងតំ, វាវានំ ចេ បច្ឆាសត្តិ ហោតិ។ ពហុវាវេ ភុញ្ញតិ ពហុជា ទិវសស្ស ភុញ្ញតិ, ពហុក្នុងតំ វា។ បច្ឆាសត្តិយំតិ កី, ពហុក្នុងតំ មាសស្ស ភុញ្ញតិ។

១១៧. ស កី វាតិ

កីបច្ឆយោ ឯកស្ស សាទេសោ ច និបច្ឆតេ។ ឯកំ វាវំ ភុញ្ញតិ សកី ភុញ្ញតិ, ឯកក្នុងតំ វា។

១១៨. សោវិច្ឆាយំ+បកាវេសុ

វិច្ឆាយំ បកាវេ ច សោ ហោតិ។ ខណ្ឌំ ខណ្ឌំ ករោតិ ខណ្ឌសោ ករោតិ។ បុដ្ឋប្បកាវេន បុដ្ឋសោ។ សព្វេន បកាវេន សព្វសោ។

១១៩. អក្ខតតញ្ញាវេ ករា+ស+ភ្នយោតេវិការា បី

អវត្តាវតោ+វត្តន្តវេនា+ភ្នតស្ស តាយា+វត្តាយ ភាវេ ករា+ស+ភ្នហិ សម្ពន្ធនៃ សតិ វិការាវាចកាបី ហោតិ។ អជវលំ ជវលំ ករោតិ ជវលី ករោតិ។

អដវលោ ធរវលោ សិយា ធរវលី សិយា។ អដវលោ ធរវលោ ភវតិ ធរវលី ភវតិ។
អភូតតញ្ញាវេតិ កី, យដំ ករោតិ, ធនិ អត្ថិ, យដោ ភវតិ។ ករាសក្ខយោគេតិ កី,
អដវលោ ធរវលោ ជាយតេ។ វិការាតិ កី, បកតិយា មា ហោតុ, សុវណ្ណំ
កុណ្ណាលី ករោតិ។ (និទានតតទ្ធិតំ)។

១២០. ទិស្សន្ត+ញ្ញេបិ បច្ចយាតិ

វុត្តតោ+ញ្ញេបិ បច្ចយា ទិស្សន្តិ។ វិវិទា មាតរោ វិមាតរោតិ
វិសេសនសមាសោ, តាសំ បុត្តា វេមាតិកាតិ វិកណាបច្ចយេ រាណុពន្ធត្តា
ឧលោបេ វុទ្ធិម្ហិ កតេ វេមាតិកា។ បដំ គច្ឆន្តិតិ បថាវិនោ, អាវី។ ឥស្សរា អស្ស
អត្ថិ ឥស្សកី, ឧកី។ ធុរំ វេហន្តិតិ ធារយ្ហា, យ្ហណ។

សាមញ្ញញ្ញា វិសេសោ ច, ភាវដោ ច និទានដោ;
ឥតិ វិញ្ញហិ វិញ្ញេយ្យា, តទ្ធិតោ តុ ចតុត្ថិដោ។

ឥតិ បយោគសិទ្ធិយំ ណាទិកណ្ណោ បញ្ចមោ។

៦. ត្យាទិកណ្ណា

អថ ត្យាទយោ ក្រិយាវាចីហិ ធាតុហិ វុច្ឆន្តេ។

ក្រិយំ អាទិក្ខតិ អាឡាតន្តិ ក្រិយាបទស្ស បុញ្ញាបរិយសញ្ញា។
កាល+ការក+បុរិសបរិធិបកំ ក្រិយាលក្ខណំ ត្យាឡន្តិ អលិដ្ឋញ្ញ, វុត្តម្បិ
ចេ+តំ -

យំ តិកាលំ តិបុរិសំ, ក្រិយាវាចី តិការកំ;
អតិលិដ្ឋំ ទ្ធិវចនំ, ត+ធាឡាតន្តិ វុច្ឆតិ។

១៤. ក្រិយត្តា ពហុលំ - តិ

ច សព្វត្ត វត្តតេ។ ក្រិយា អត្តោ ឯតស្សាតិ ក្រិយត្តោ ធាតុ, សោ ច ធុរិយោ
សកម្មកា+កម្មកវសេន។ តត្ថ យស្មី ក្រិយត្តោ កត្តវាចិម្ហា កម្មំ គវេសីយតេ,
សោ សកម្មកោ។ ឥតរោ អកម្មកោ។

តត្រ សកម្មកា កម្មាបេក្ខំ ក្រិយំ វទន្តិ, យថា កដំ ករោតិ, តាមំ គច្ឆតិ,
ឌីនំ បចតិ។ អកម្មកា កម្មនិរេក្ខំ ក្រិយំ វទន្តិ, យថា អច្ឆតិ សេតិ តិដ្ឋតិ។
ក្រិយាតិ ច គមនបចនាទិកោ អសត្តសម្មតោ កត្តវិ កម្មេ វា បតិដ្ឋតោ
ការកសម្មហសាធិយោ បទត្តោ វុច្ឆតិ។ អបិ ច -

ករណំ ភវនំ ចាបិ, ករ+ភូហិ កដីយតេ;
តតោ ក្រិយាទិវាចត្តំ, ចាកាទីនំ កដំ ភវេ។

ករ+ភូធាតុហិ ករណញ្ច ភវនញ្ច វុច្ឆតិ, ចាក+គមនាទីហិ តេសំ
ក្រិយាភវនានំ វាច្ឆត្តំ កដំ ភវតិតិ វុត្តំ ហោតិ។ បុនបិ -

ចាកាទីនញ្ចំ វាច្ឆត្តំ, ករភូសុ ន យុដ្ឋតិ;
តំ ពហុតវវាច្ឆត្តំ, ចាកាទីសុ ន យុដ្ឋតិ។

តំ នាម -

ការិយរូចា ហិ ធាតុត្តោ, សត្តាយុត្តោ ច តេ+ទិលា;
តតោ ក្រិយា ច ភារោ ច, សាមញ្ញំ តេសុ គម្យតេ។

១. វត្តមាណេតិ អន្តិសិ ថ មិ ម តេ អន្តេសេ ប្តេ ឯ ម្តេ។

វត្តមាននៃ អារម្មណ៍បរិសុទ្ធសត្វ អត្តវត្តមានតោ ក្រិយត្តា ត្យាទយោ ហោន្តិ។
ក្រិយាធិការត្តា “ក្រិយត្តា” តិ វុត្តំ។ តេស+មនិយមេ -

**១២. បុព្វបទបច្ចុក្កានន+មេកាននកេសុ តុម្ហា+ម្ហ+សេសេសុ ទ្វេ ទ្វេ
មជ្ឈិមុ+ត្ថម+បឋមា**

ឯកាននកេសុ តុម្ហាម្ហសុ ចនិយេសុ តទញ្ញាសុ ចនិយេសុ ច ការកេសុ
បុព្វបច្ចុក្កានំ បច្ចុក្កានញ្ច មជ្ឈិមុ+ត្ថម+បឋមា ទ្វេ ទ្វេ ហោន្តិ យថា ក្កមំ។ តត្ថតិ
អន្តិ បឋមបុរិសោ, អាទោ និទ្ធិជ្ជត្តា។ សិ ច ឥតិ មជ្ឈិមបុរិសោ, មជ្ឈេ និទ្ធិជ្ជត្តា។
មិ ម ឥតិ ឧត្តមបុរិសោ។ ឧត្តមសន្នេ+យំ សភាវតោ តិបកុតិ ន+មន្ត+មាហា។
បច្ចុក្កេបិ តេ អន្តតិ អាទិនា ឯវំ យោជេតព្ភំ។ ឯវំ សេសេសុ ភវិស្សតិ អាទិសុ
សត្តសុ បច្ចុយវិ ធានសុត្តសុបិ យោជេតព្ភំ។

ឥទានិ ភូរាទិន+មជ្ឈកណានំ ភូរាទិកណេសុ ភូ=សត្តាយ+មិ តិ
បឋមធាតុតោ បរា ត្យាទយោ យោជិយន្តេ។ តត្ថ “ឯកម្ហិ វត្តព្ពេ ឯកវចនំ” តិ
ត្យាទិសុ បរាភូតេសុ កត្តុ+កម្ម+ភាវេសុ យេវ ក្សវិករណាលវិករណា ហោន្តិ តិ
“ក្សេ ភាវកម្មេស្វ+បរោក្ខេសុ មានន្ត+ត្យាទិសុ” “កត្តវិ លោ” ឥទ្ធាទិនា តេសំ
វិករណានំ វិធានា ត្យាទយោ កត្តុ+កម្ម+ភាវេស្វេវ វិញ្ញាយន្តិ តិ កត្តវិ
តិម្ហិលោ។ កេ តេ វិករណា -

បុព្វាបរភាគជ្ជានា, ភិន្នធាតុវិភត្តិយោ;
និស្សាយ បច្ចុយា ហោន្តិ, ឯតេ វិករណា សិយុំ។

៥,៨២. យុវណ្ណានន+មេ, ឌី បច្ចុយេ

ឥវណ្ណា+វណ្ណាឆ្មាំ ក្រិយត្តាឆ្មាំ ឯ+ឌី ហោន្តិ យថាគ្គមំ បច្ចយេតិ
ឌីស្សោ+កាវោ។

៥៨. ឯឌីន+មយ+វា សវេ

សវេ បវេ ឯឌីន+មយវា ហោន្តិ យថាគ្គមំតិ ឌីស្សុ អវាទេសោ។ សោ បុរិសោ
សាធុ ភវតិ, សា ឥត្តិ សាធុ ភវតិ, ចិត្តំ សាធុ ភវតិ។

ឌត្តត្តា កត្ត អាឡាតេ, តតិយា ន ច កត្តរិ;
បឋមារិកត្តិ ហោតេវ, អត្តមត្តំ អបេក្ខិយ។

សតិបិ ក្រិយាយេ កត្តេ កត្តុនំ ពហុត្តា “ពហុម្ហិ វត្តព្ពេ ពហុវចនំ”តិ អន្តិ។

១៦១. ក្ខិវិករណានន្តិ

វិករណានំ ក្ខិវិ លោចោ ហោតីតិ លវិករណាស្ស លោចោ, សេសំ
បុរិមសទិសំ។ តេ បុរិសា ភវន្តិ។ មជ្ឈិមបុរិ-សេកវចនំ សិ, ត្វំ ភវសិ។ ពហុវចនំ
ចបច្ចយោ, តុម្ពេ ភវថ។ ឌត្តមបុរិសេកវចនំ មិបច្ចយោ។

៥៧. ហិមិមេស្ស+ស្ស

អការស្ស ធិយោ ហោតិ ហិមិមេស្ស។ អហំ ភវាមិ។ ពហុវចនំ មបច្ចយោ,
មយំ ភវាម។ ឯវំ បវច្ឆេក្កិបិ-ភវតេ, ភវន្តេ។ ភវសេ, ភវប្តេ។ ភវេ, ភវម្ពេ។ កេចិ
ធិយំ កត្វា បឋន្តិ, “ព្យញ្ញនេ ធិយរស្ស”តិ ធិយោ, ភវាម្ពេ។

ឯត្ត ច -

លជ្ជា សត្តា បីតិ ជាគរណំ,

វុទ្ធិ ក្លាយ ជីវិត មរណ៍;
កើឡា រុច្ចិ រោចតេ ឥត្យវំ,
វុត្តា អកម្មកណាតុ សព្វេ។

-តិ វុត្តត្តា កម្មំ ទុតិយា ន។

បច=ចាក, អការោ ឧទ្ធារណាត្តោ, ឃ្ល+មុបរិបិ។ បច ឥតិ បិតេ លវិករណំ,
វិករណាលោចាទិ បុរិមសមំ។ សោ ឱទនំ បចតិ, តេ បចន្តិ។ តុំ បចសិ, តុម្ហ
បចថ។ អហំ បចាមិ, មយំ បចាម។ បរដ្ឋក្លេ-បចតេ, បចន្តេ។ បចសេ, បចប្រ្ហេ។
បច, បចាម្ហេ។

១,២២. វិប្បជិសេធន

វិប្បជិសេធនំ=អញ្ញមញ្ញបជិសេធនំវិប្បជិសេធនា។ បឋមមជ្ឈិមបុរិសានំ
ទិដ្ឋំ ឯកត្ត បសុដ្ឋេ មជ្ឈិមបុរិសពហុវចនំ ថបច្ចយោ។ សោ ច បចតិ, ត្វញ្ច
បចសិ, តុម្ហ បចថ។ តុល្យពលវិរោធិនោ ហិ វិប្បជិសេធា
បឋមមជ្ឈិមឧត្តមបុរិសានំ តិណ្ណំ ឯកត្ត បសុដ្ឋេ ឧត្តមបុរិសពហុវចនំ ហោតិ,
សោ ច បចតិ, ត្វញ្ច បចសិ, អហញ្ច បចាមិ មយំ បចាមាតិ កវតិ។

អម+កម=កមនេ -

៥,១៧៣. កម យមិ+សា+ស ទិសានំ វា ច្នដ

ឯតេសំ ជាត្វនំ ច្នដ វា ហោតិ ទ្ត+មាន+ត្យាទីសុ។ សោ កាមំ កច្នតិ។ អន្តិ-

៧៤. ករុបុញ្ញា រស្សា វេ+ន្តេន្តិនំ

ករុបុញ្ញស្មា រស្សា ទ្តេ+ន្តិនំ វេ វា ហោតិ។

អក្ខរនិយមោ ធន្តំ,
គរុលហុនិយមោ ភវេ វុត្តិ;
ធីយោ សំយោកាទិបុព្ពោ,
រស្សោ គរុលហុ តុ រស្សោ។

គប្បវេ គប្បន្តិ។ ត្វំ គប្បសិ, តុម្ពេ គប្បថ។ អហំ គប្បាមិ, មយំ គប្បាម។
ប្បាទេសាការវេ ក្លេ “ឡុលស្សេ” តិ ឯការេ គមេតិ។ បរលោបេ គមេន្តិ។ គមេសិ,
គមេថ។ គមេមិ, គមេម។ បរច្ឆក្កេបិ សោ គប្បតេ, គប្បវេ គប្បន្តេ។ គប្បសេ,
គប្បវ្មេ។ គប្បេ, គប្បាម្ពេ។

បុរេ អធិម្ពោ ទិព្ភតិ, បុរា មរាមិ តិ ច តំសមិ បេ តព្ពោហារូបទារេន
វត្តមានវេ ចនំ។ វុត្តញ្ចិ -

អារទ្វា+និដ្ឋិតំ កិច្ចំ, វត្តមានន្តិ វុច្ឆតិ;
វត្តមានសមិ បញ្ច, វត្តមានន្តិ វុច្ឆតិ។

កិមិវេ តេ -

គង្គា ច តំសមិ បញ្ច, យតោ គង្គា តិ ញាយតេ;
គង្គាយំ ចាតុ+មាគប្ប, យោសោ គង្គាយ+មិ ត្យបិ។

មុឡា+មុឡត្ត ភេទេន, វត្តមានំ តតោ ទិដា;
មុឡញ្ចិ វុឡិ+មា បន្តំ, ត+ទារោ ចា អមុឡតា តិ។

បុរេ+បុរាសទ្កេហិ វា អនាគតតា គម្យតេ, តទា តស្ស វត្តមានត្តា។
កាលព្យត្តយោ វា ឯសោ, ភវេ ឡេវ ហិ កាលន្តវេ បិ ត្យាទយោ ពាហុលកា
“សន្តេសុ បរិគ្វហាមិ” “កាយស្ស ភេទា អភិសម្បរាយំ, សហព្យតំ គប្បតិ

វាសវស្ស៍” “អតិវេលំ នមស្ស៍ស្ស៍” តិ។ “កុតោ នុ តំ អាគច្ឆសិ, រាជគហតោ
អាគច្ឆាមី” តិអាធិសុ បន បច្ចុប្បន្នសមីបេ វត្តមានវចនំ។

៥,១៧៥. គម វេទ ទានំ យម្ព វជ្ជ ធន្ទា

គមាធិនំ យម្ពាទយោ វា ហោន្តិ ន្ត+មាន+ត្យាធិសុ។ យម្ពតិ, យម្ពន្តិ ឥច្ឆាធិ។

កម្មេ -

ឧបសគ្គវសា កោចិ, អកម្មោបិ សកម្មកោ;
យថា+ភិក្ខុយតេ រាគោ, តាបសេន មហិទ្ធិនាតិ -

វត្តត្តា អកម្មកតោ កម្មនិ អនុបុញ្ញា ភូជាតុតោ ត្យាទយោ ហោន្តិ។

៥,១៧. ក្សោ ភាវកម្មសុ+បរោក្ខេសុ មាន+ន្ត+ត្យាធិសុ

ភាវកម្មវិហិតេសុ បរោក្ខាវជ្ជិតេសុ មាន+ន្ត+ត្យាធិសុ បរេសុ ក្សោ ហោតិ
ក្រិយត្តា។ កកាវេ+នុពន្ធការិយត្តោ។ “ន តេ កានុពន្ធនាគមេសុ” តិ
បដិសេធា ឌីកាវាភាវោ។ អនុក្ខយតិ សុខំ ទេវទត្តន។

ឯត្ថ ច -

អាខ្យាតេន អវត្តត្តា, កត្តតោ តតិយា ន តុ;
ទុតិយា ហោតិ កម្មស្ស៍, វត្តត្តា បឋមាបិ+ធា។

អនុក្ខយន្តិ សម្បត្តិយោ តយា។ អនុក្ខយសិ តំ ទេវទត្តន។ អនុក្ខយថ
តុម្ពេ។ អហំ អនុក្ខយាមិ, តយា មយំ អនុក្ខយាម។ ទ្វិត្ត អនុក្ខយ្យតិ+ច្ឆាធិ។ ឯវំ
បរច្ឆក្កេ។

ការវេ អនុញ្ញាត្តិ នៅ ការស្ស ឯកត្តា ឯកវេនមេវ។ តញ្ច
បឋមបុរិសេកវេនយេវ សម្ពុតិ, នេវ+ញ្ចំ, ពហុលវិជានា។ ភូយតិ ភូយតេ
នេវនត្តន, សម្ពុតិ កវនន្យត្តោ។

បចធាតុតោ កម្មេ ក្សោ។

៣៧. ក្សស្សតិ

ក្រិយត្តា ក្សស្ស ឡ្ហញ វា ហោតិ។ ញោ អាឡាវយវត្តោ។ នេវនត្តន
ឌីននោ បឋិយតិ បច្ចតិ, វេអាទេសេ ឌីននា បឋិយវេ បឋិយន្តិ, បច្ចវេ បច្ចន្តិ។
ចវគ្គបុញ្ញវចានិ។ តុំ បឋិយសិ បច្ចសិ, តុម្ភេ បឋិយថ បច្ចថ។ អហំ បឋិយាមិ
បច្ចាមិ, មយំ បឋិយាម បច្ចាម។ បវច្ឆក្កេ នេវនត្តន ឌីននោ បឋិយតេ ឥច្ឆាទិ។

គមិតោ កម្មេ ច្ចដ ច ឡ្ហញអាគមេ ច កតេ តេន កាមោ គច្ឆិយតិ, កាមា
គច្ឆិយន្តិ។ គច្ឆិយសិ, គច្ឆិយថ។ គច្ឆិយាមិ, គច្ឆិយាម។ ឃំ បវច្ឆក្កេ។ គមិយតិ
គម្មតិ, គមិយន្តិ គម្មន្តិ។ គមិយសិ គម្មសិ, គមិយថ គម្មថ, គមិយាមិ គម្មាមិ,
គមិយាម គម្មាម បវច្ឆក្កេបិ ឃំ។ តថា យម្មិយតិ, យម្មិយន្តិ ឥច្ឆាទិ។

ក្រិយត្តា កត្តវ ត្យាទិ, កម្មស្មញ្ច សកម្មកា;

ការវេ វា+កម្មកា កម្មា+វេនិច្ឆាយ មញ្ញតេ។

តថា ហិ វិជ្ជមានស្សាបិ កម្មាស្ស អវេនិច្ឆាយំ ឥទំ វុច្ចតិ -

សតោបិ នវិវក្កា+ស្ស, អសតោបិ ច សា ភវេ;

តំ យថា+នុទរា កញ្ញា, វញ្ញាវុទ្ធិតកោ យថា។

វិវក្កា លោកិកា ឯសា, អសក្ស+មតិវត្តិ តុំ;

កង+មេស វិបរិយាសោ, លោកោ ឯវា+នយុដ្ឋតេ។

(វត្តមានបច្ចយនយោ)។

២. ភរិស្សតិ ស្សតិ ស្សន្តិ ស្សតិ ស្សថ ស្សាមិ ស្សាម ស្សតេ ស្សន្តេ ស្សសេ ស្សវ្មេ
ស្សំ ស្សាម្ហេ

ភរិស្សតិ=អនាវទ្ធ អត្ថេ វត្តមានតោ ក្រិយត្តា ស្សត្យាទយោ ហោន្តិ។

៣៥. អ+វ្ម+ស្សាទីនំ ឲ្យញ្ញនស្សិញ

ក្រិយត្តា បរេសំ អអាទីនំ វ្មអាទីនំ ស្សាទីនញ្ញ ឲ្យញ្ញនស្សិ+ញ ហោតិ
វិភាសា។ វត្តតិវិភាសា+យំ។ ស្សតិ ស្សាទីនំ ស្សតិអាទីនញ្ញវយវោ គហិតោ,
“ឲ្យញ្ញនស្សា”តិ សិទ្ធិបិ ត្យាទីសុ ឯតេសមេវាតិ និយមត្តោ+យ+មារម្ហោ។
លស្សាការលោបេ ឱ+អវាទេសេ ភរិស្សតិ, ភរិស្សន្តិ។ ភរិស្សសិ, ភរិស្សថ។
ភរិស្សាមិ, ភរិស្សាម។ ភរិស្សតេ, ភរិស្សន្តេ។ ភរិស្សសេ, ភរិស្សវ្មេ។ ភរិស្សំ,
ភរិស្សាម្ហេ។

កម្មេ -

៤៩. ក្យស្ស ស្សេ

ក្យស្ស វា លោចោ ហោតិ ស្សេ។ សុខំ តយា អនុភរិស្សតិ, អនុភរិស្សន្តិ។
អនុភរិស្សសិ, អនុភរិស្សថ។ អនុភរិស្សាមិ, អនុភរិស្សាម។ អញ្ញាត្រ
អនុភូយិស្សតិ, អនុភូយិស្សន្តិ ឥច្ឆាទិ។ ឯវំ បរច្ឆក្កេ។ ភាវេ-ភូយិស្សតិ
ភូយិស្សតេ។

កត្តិ-បច្ចិស្សតិ, បច្ចិស្សន្តិ ឥច្ឆាទិ។ កម្ម-បច្ចិស្សតិ ឌីននោ ទេវទត្តន,
បច្ចិយិស្សតិ, បច្ចិស្សតិ។ បច្ចិស្សន្តិ ឌីននោ បច្ចិយិស្សន្តិ, បច្ចិយិស្សរេ, បច្ចិស្សរេ,
បច្ចិស្សន្តិ។

គមិតោ កត្តិ-សោ គច្ឆិស្សតិ, តេ គច្ឆិស្សន្តិ។ តុំ គច្ឆិស្សសិ, តុម្ហ
គច្ឆិស្សថ។ អហំ គច្ឆិស្សាមិ, មយំ គច្ឆិស្សាម។ គច្ឆិស្សតេ, គច្ឆិស្សន្តេ។
គច្ឆិស្សសេ, គច្ឆិស្សរ្ក្កេ។ គច្ឆិស្សំ, គច្ឆិស្សាម្ហេ។ សគ្គំ គមិស្សតិ, គមិស្សន្តិ។
គមិស្សសិ, គមិស្សថ។ គមិស្សាមិ, គមិស្សាម ឥច្ឆាទិ។ កម្ម-គច្ឆិយិស្សតិ,
គច្ឆិយិស្សន្តិ ឥច្ឆាទិ។ ក្យលោបេ គមិស្សតិ, គមិស្សន្តិ ឥច្ឆាទិ។ តថា យម្មិស្សតិ
យម្មិយិស្សតិ, យម្មិស្សន្តិ, យម្មិយិស្សន្តិ ឥច្ឆាទិ។

៣. នាម ករហារិម្ហយេសុ

នាមសន្តេ និទានេ សតិ ករហាយំ វិម្ហយេ ច កម្មមាណេ ស្សត្យាទយោ
ហោន្តិ។ ឥមេ ហិ នាម កល្យាណធម្មា បដិជានិស្សន្តិ។ ឯត្ថ “ជ្យាទិហិ ក្ខា” តិ
ក្ខារិករណេ “ញាស្សនេ ជា” តិ ជាទេសោ។ ន ហិ នាម ភិក្ខុវេ តស្ស
មោយបុរិសស្ស ចានោសុ អនុទ្ធាយា ភរិស្សតិ។ កថញ្ញិ នាម សោ ភិក្ខុវេ
មោយបុរិសោ សព្ពមត្តិ កាមយំ កុដិកំ ករិស្សតិ។ វិម្ហយេ-អច្ឆរិយំ វត ភោ,
អព្ពតំ វត ភោ, សន្តេន វត ភោ បព្ពជិតាវិហារេន វិហារន្តិ, យត្រ ហិ នាម សញ្ញិ
សមាទោ ជាគរោ បញ្ចមត្តានិ សកជសតានិ និស្សាយ និស្សាយ អតិក្កន្តានិ
នេវ ទត្តិតិ, ន បន សទ្ធិំ សោស្សតិ។ អច្ឆរិយំ អន្តោ នាម បព្ពត+មារោហិស្សតិ,
ពជិរោ នាម សទ្ធិំ សោស្សតិ។ (ភរិស្សន្តិបច្ចយនយោ)។

៤. ភូតេ វ្យា ទំ ឌី ត្ថ សី ម្ហា អា ឡ សេ វ្វំ អ ម្ហេ

ក្រុត បរិសមត្ត អត្ត វត្តមានតោ ក្រិយត្តា វ្យាអាទយោ ហោន្តិ។
ក្រុតានជ្ជតនេ ឧបរិ វត្តមានត្តា ឥមេ វ្យាអាទយោ ក្រុតជ្ជតនេ។ “សុវោ អហោសិ
អាទន្ទោ” តិអាទិសុ ក្រុតសាមញ្ញេវ កវន្តិ។

អហស្សុ+កយតោ អឌ្ឍ-វត្តំ វា តទុបឌ្ឍតំ;
អន្តោកត្វាន វិញ្ញេយ្យោ, អហោ អជ្ជតនោ ឥតិ;
តទញ្ញោ បន យោ កាលោ, សោ+នជ្ជតនសញ្ញិតោ។

ឥតិ បឋមបុរិសេកវចនំ វ្យា,

១៥. អា+វ្យា+ស្សាទិស្ស+ញ វា

អាអាទោ វ្យាអាទោ ស្សាទោ ច ក្រិយត្តស្ស វា អញ ហោតិ តិ ធាតុតោ បុព្វំ
អញ។ “កត្តិ លោ” តិ លោ, ឯការ+អវាទេសា ច។

៣៨. ឯយ្យាថ+ស្មេរ+អ+អា+វ្យា+ថានំ ឌិ+អ+អំ+ត្ត+ត្តោ+ញោក

ឯយ្យាថាទីនំ ឌិអាទយោ វា ហោន្តិ យថាក្កមំតិ វ្យាស្សត្តោ, អភវិត្តោ,
ភវិត្តោ, អភវិត្តោ, ភវិត្តោ។ “អា វ្យា ឌិ ម្ហា ស្សា ស្សម្ហានំ វា” តិ វ្យាស្ស វស្សត្តំ។
សោ អភវិ ភវិ, អភវិ ភវិ។

៣៩. ឌិស្សី+ស្សំ+សុ

តិឌិស្ស ឌិស្សំ+អំសុ វា ហោន្តិ។ អភវិសុ ភវិសុ, អភវំសុ ភវំសុ, អភវំ ភវំ។

៤២. ឌិស្ស អ+ឥ+ត្ត+ត្តោ

ឱស្ស អអាទយោ វា ហោន្តិ។ អកវ៌ កវ៌, អកវិ កវិ, ឥញ្ញាគមេ អកវិ ត្ថ កវិ ត្ថ,
អកវ៌ ត្ថ កវ៌ ត្ថ, អកវិ ត្ថោ កវិ ត្ថោ, អកវ៌ ត្ថោ កវ៌ ត្ថោ។

៤៣. សិ

ឱស្ស សិ វា ហោតិ។ អកវិ សិ កវិ សិ, អកវ៌ សិ កវ៌ សិ។ អកវោ កវោ។

៤៥. ម្ហាត្ថាន+មុញ

ឯសំ ឧញ វា ហោតិ។ ញ្ញំ អាទិសម្ពដ្ឋិនមេវ គហណាំ។ អកវុ ត្ថ កវុ ត្ថ។

៤៦. ឥស្ស ច សិញ

ឥស្ស ច សិញ វា ហោតិ ម្ហាត្ថានញ្ច ពហុលំ។ ឥការញ្ញាការា
ឧទ្ធារណាអាឡាវយវត្ថោ។ អកវ៌ សិ ត្ថ កវ៌ សិ ត្ថ, អកវិ ត្ថ កវិ ត្ថ, អកវ៌ ត្ថ កវ៌ ត្ថ,
អកវិ សី កវិ សី, អកវ៌ សី កវ៌ សី, អកវិ កវិ។ ឧញ្ញាគមេ អាស្ស រស្សោ។ អកវុ ម្ហ
កវុ ម្ហ អកវុ ម្ហា កវុ ម្ហា។ សិញ្ញាគមេ អកវ៌ សិ ម្ហ កវ៌ សិ ម្ហ អកវ៌ សិ ម្ហា កវ៌ សិ ម្ហា
អកវិ ម្ហ កវិ ម្ហ អកវិ ម្ហា កវិ ម្ហា អកវ៌ ម្ហ កវ៌ ម្ហ អកវ៌ ម្ហា កវ៌ ម្ហា។ បរដ្ឋក្កេ -
“ឯយ្យាថា” ធិនា ត្ថេ អកវិ ត្ថ កវិ ត្ថ អកវ៌ ត្ថ កវ៌ ត្ថ។ រស្សេ អកវ៌ ថ កវ៌ ថ, អកវា
កវា, អកវុ កវុ។ អកវិ សេ កវិ សេ, អកវ៌ សេ កវ៌ សេ, អកវិ ភ្នំ កវិ ភ្នំ អកវ៌ ភ្នំ កវ៌ ភ្នំ,
អស្ស អ+មាទេសេ អកវំ កវំ អកវ៌ កវ៌, អកវិ ម្ហេ កវិ ម្ហេ អកវ៌ ម្ហេ កវ៌ ម្ហេ។ កម្មេ
សុខំ តយា អនុក្ខយិ ត្ថោ អនុក្ខយត្ថោ អនុក្ខយត្ថោ អនុក្ខសិ អនុក្ខសិ អនុក្ខយិ
អនុក្ខយិ, អនុក្ខយិ សុ អនុក្ខយិ សុ អនុក្ខយំ សុ អនុក្ខយំ សុ អនុក្ខយុំ អនុក្ខយុំ
ឥច្ឆាធិ។ កាវេ-តេន អក្ខយិ ត្ថោ ក្ខយិ ត្ថោ អក្ខយត្ថោ ក្ខយត្ថោ អក្ខយិ ក្ខយិ
អក្ខយិ ក្ខយិ។ តេន អក្ខយត្ថោ ក្ខយត្ថោ អក្ខយ ក្ខយ អក្ខយា ក្ខយា។

សោ អបចិត្តោ បចិត្តោ ឥច្ឆាទិ កត្តុសមំ។ កម្មេ-អបចិយិត្តោ បចិយិត្តោ
អបចិយិត្តោ បចិយិត្តោ។ ចរុក្កបុត្ត-រូបេ អបច្ចិត្តោ បច្ចិត្តោ អបច្ចិត្តោ បច្ចិត្តោ
អបចិយិ បចិយិ អបចិយិ បចិយិ អបច្ចិ បច្ចិ អបច្ចិ បច្ចិ, អបចិយិសុ បចិយិសុ
អបចិសុ បចិសុ អបចិយំសុ បចិយំសុ អបច្ចិសុ បច្ចិសុ អបចិយុំ បចិយុំ អបច្ចុំ
បច្ចុំ ឥច្ឆាទិ កត្តុសមំ, បុព្វរូទោវ វិសេសោ។

សោ កាមំ អគច្ចិត្តោ គច្ចិត្តោ ឥច្ឆាទិ បុរិមសមំ។

៣០. ខំសស្ស ច ញ្ជាដ

ខំសស្ស ច គមិស្ស ច ញ្ជាដ វា ហោតិ អា+ញ្ជា អាទិសុ។ អគញ្ជិត្តោ គញ្ជិត្តោ
អគញ្ជិត្តោ គញ្ជិត្តោ អគញ្ជិ គញ្ជិ អគញ្ជិ គញ្ជិ ឥច្ឆាទិ។

២៩. គមិស្ស

អាអាទោ ញ្ជាអាទោ ច គមិស្ស អា ហោតិ វា។ សោ អកា អគមិ គមិ
អគមិត្តោ គមិត្តោ អគមិត្តោ គមិត្តោ។ ញ្ជាបច្ចយេ លស្សាការស្ស
“ហិមិមេស្ស+ស្ស” តិ ឯត្ត “អស្ស” តិ យោគវិភាគា ទិយេ “ទិយា ញ្ជាស្ស” តិ
ញ្ជាស្ស សិអាទេសោ, អគមាសិ អគមិ គមិ អគមិ គមិ, អគមិសុ គមិសុ
អគមិសុ គមិសុ អគមុំ គមុំ។ ឌីស្ស អអាទេសេ អជ្ឈកុំ។ តុំ អជ្ឈកា បរស្ស
លោចោ។ តុម្ហេ អជ្ឈកុត្ត។ អហំ អជ្ឈកំ, មយំ អជ្ឈកម្ហុំ។ បរច្ចក្កេ -
“ឯយ្យាថា” ទិណា ត្ថេ សោ អគច្ចិត្ត គច្ចិត្ត អគញ្ជិត្ត គញ្ជិត្ត អគមិត្ត គមិត្ត
អគម គម អគមា គមា។ តេ អគមុ គមុ, ឌីស្ស អអាទេសេ អជ្ឈកុំ។ តុំ
អគមិសេ គមិសេ។ តុម្ហេ អគមិវុំ។ “ឯយ្យាថា” ទិណា អ+មាទេសេ អហំ អគមំ
គមំ អជ្ឈកុំ។ មយំ អគមិម្ហេ គមិម្ហេ។ កម្មេអគច្ចិយិ អគមិយិ, អគច្ចិយុំ
អគមិយុំ ឥច្ឆាទិ។ តថា អយម្ហិ យម្ហិ ឥច្ឆាទិ។

១៣. មាយោគ ភ្លៀង+អាអាទី

មាយោគ សតិ ភ្លៀងអាទយោ អាអាទយោ ច វា ហោន្តិ។ សកកាលតោ
កាលន្តរេបិ បច្ចុយវិធានត្តោ+យំ។ មា ភវំ អភវិត្តោ ឥច្ឆាទិ។
វាវិធានាស្សត្យាទិ+ឃយ្យាទិ+ត្វាទយោបិ ហោន្តិ, មា ភវំ ភវិស្សតិ, មា ភវំ
ភវេយ្យ, មា ភវំ ភវតុ ឥច្ឆាទិ។ (ភ្លៀងអាទិបច្ចុយនយោ)។

៥. អនន្តតនេអាឡឺត្ត អម្ពាត្ត ត្ថំសេន្តំ ឥម្ពសេ

អវិជ្ជមានន្តតនេ ភូតត្ថេ វត្តមានតោ ក្រិយត្តា អាអាទយោ ហោន្តិ វា។
“ឃយ្យាថា”ទិណត្ថេ “អា ភ្លៀង ឡឺត្ត” ឥច្ឆាទិណ វសេន្ត ច សោ អភវិត្ត ភវិត្ត អភវ
ភវ អភវា ភវា, តេ អភវុ ភវុ អភវុ ភវុ។ ឡឺ, “ឡឺស្សា”តិអាទិណ អាអាទយោ, អភវ
ភវ អភវិ ភវិ អភវិត្ត ភវិត្ត អភវិត្តោ ភវិត្តោ, សិអាទេសេ អភវសិ ភវសិ អភវោ
ភវោ។ តុម្ពេ អភវិត្ត ភវិត្ត។ អហំ អភវំ ភវំ អភវ ភវ, មយំ អភវម្ព ភវម្ព
អភវម្ពា ភវម្ពា។ សោ អភវិត្ត ភវិត្ត។ តេ អភវត្ថំ ភវត្ថំ។ ត្ថំ អភវសេ ភវសេ។
តុម្ពេ អភវន្តំ ភវន្តំ។ “ឥស្ស ច សិញ្ញា”តិ សី, អហំ អភវសី ភវសី អភវិ ភវិ។ មយំ
អភវម្ពសេ ភវម្ពសេ។ កម្មេ-ត្ថេ សុខំ តយា អនុភូយិត្ត, ឥញ្ញាគមាភារេ
អនុភូយិត្ត ឥច្ឆាទិ។ ភារេ-អភូយិត្ត ភូយិត្ត ឥច្ឆាទិ។

សោ ឡឺទនំ អបចត្ត បចត្ត ឥច្ឆាទិ កត្តសមំ។ កម្មេ-អបចិយត្ត បចិយត្ត
អបច្ចត្ត បច្ចត្ត អបចិយ បចិយ អបចិយា បចិយា អបច្ច បច្ច អបច្ឆា បច្ឆា។
អបចិយុ បចិយុ អបចិយុ បចិយុ អបច្ច បច្ច អបច្ច បច្ច ឥច្ឆាទិ។ “មាយោគ
ភ្លៀង+អាអាទី”តិ មាយោគេបិ អាអាទយោ, មា ភវំ អបច្ចត្ត ឥច្ឆាទិ។

តថា អគច្ចត្ត គច្ចត្ត ឥច្ឆាទិ បុរិមសមំ។ តថា អគមត្ត គមត្ត ឥច្ឆាទិបិ
អយម្ពត្ត យម្ពត្ត ឥច្ឆាទិបិ។ (អនន្តតនេបច្ចុយនយោ)។

៦. បរោក្ខេអ ឧ ឯ តួអ ម្ត តួ វេ ត្ថោ ប្តោ ឥ ម្តេ

អបច្ចុក្ខេ ភូតានន្តតនេ វត្តមានតោ ក្រិយត្ថា អអាទយោ ហោន្តិ។
អក្ខានំ=ឥន្ទ្រិយានំ បរំ បរោក្ខំ។ តស្មី។ “អបរោក្ខេស្វ” តិ វេ បនា
ក្យ+លាទិវិករណា ន ហោន្តិ។

៥,៧០. បរោក្ខាយព្វា

បរោក្ខាយំ បឋម+មេកស្សរំ សន្ទ្របំ ទ្វេ ភវតិ។ “ភូស្ស វុក” ឥតិអាទិសុ
វុក, ភូវ ភូវ ឥតិ ទ្វិត្ថេ -

៥,៧៥. លោទោ+នាទិព្យញ្ញនស្ស

ទ្វិត្ថេ បុព្ពស្ស អាទិតោ+ញ្ញស្ស ព្យញ្ញនស្ស លោទោ ហោតិ។

១៨. បុព្ពស្ស អ

អអាទិសុ ទ្វិត្ថេ បុព្ពស្ស ភូស្ស អ ហោតិ។

៥,៧៨. ចតុត្ថុទុតិយានំ តតិយបឋមា

ទ្វិត្ថេ បុព្ពេសំ ចតុត្ថុទុតិយានំ តតិយបឋមា ហោន្តិ យថា ក្កមតិ ពាការ
សោ ពភ្ជវ កិរ, តេ ពភ្ជវ កិរ។ ត្វំ ពភ្ជវេ កិរ, ឥព្វា តុម្ពេ ពភ្ជវិត្ត កិរ។ អហំ ពភ្ជវ
កិរ, មយំ ពភ្ជវិម្ព កិរ។ សោ ពភ្ជវិត្ត កិរ, តេ ពភ្ជវិវេ កិរ។ ត្វំ ពភ្ជវិត្តោ កិរ, តុម្ពេ
ពភ្ជវិប្តោ កិរ។ អហំ ពភ្ជវិ កិរ, មយំ ពភ្ជវិម្ព កិរ។ កម្មេ-អនុបភ្ជវ កិរ ឥច្ឆាទិ។
ភារេពភ្ជវ ពភ្ជវិត្ត កិរ។

បបថ, បបចុ។ បបថ, ឥញ្ញាកមេ បបចិត្ត។ អញ្ញាត្រ
“សំយោគាធិលោចា”តិ លោចា, បបចិត្ត។ បបថ, បបចិម្ព។ បបចិត្ត, បបចិរេ។
បបចិត្តោ បបចិថោ, បបចិញ្ចោ។ បបចិ, បបចិម្ព។ ឯវំ កម្មេ។

អអាធិបច្ចយេ ទិកាវេ អនាធិព្យញ្ញនលោបេ បុព្វស្ស “កវគ្គហានំ
ចវគ្គជា”តិ ចវគ្គជការេ “ព្យញ្ញនេ ធិយរស្ស”តិ ធិយេ ច កតេ សោ គាមំ
ជគាម កិរ, ជគមុ។ ជគមេ, ជគមិត្ត។ ជគម, ជគមិម្ព។ ជគមិត្ត, ជគមិរេ។
ជគមិត្តោ, ជគមិញ្ចោ។ ជគមិ, ជគមិម្ព។ ឯវំ កម្មេ។

មុឡ្ហិវិក្ខិត្តព្យាសត្តចិត្តន អត្តនាបិ ក្រិយា កតា
អភិធិត្តិកាលេ+នុបលទ្ធាសមាណ ជលេនា+នុមិយមាណ បរោក្ខារ វត្ថុតោ។
តេន ឧត្តមវិសយេបិ បយោគសម្ពវោ។ (បរោក្ខាបច្ចយនយោ)។

**៧. យ្យោទោ វា+តិបត្តិយំ ស្សា ស្សំសុ ស្សេ ស្សេថ ស្សំ ស្សម្ពា ស្សេថ
ស្សំសុស្សេសេស្សេវ្មស្សំ ស្សម្ពសេ។**

ឯយ្យោទោវិសយេ ក្រិយាតិបត្តិយំ ស្សាធយោ ហោន្តិ។
វិធុរបច្ចយោបនិចាតតោ ការណាវេកល្លតោ វា ក្រិយាតិបតន+មនិប្បត្តិ
ក្រិយាតិបត្តិ។ ឯតេ ច ស្សាធយោ សាមត្តិយា អតីតានាគតេស្សេវ ហោន្តិ, ន
វត្តមាណេ, តត្រ ក្រិយាតិបត្យសម្ពវោ។ ឥញ្ញាកមេ ស្សាស្ស វា រស្សេ ច សេថ
សោ បឋមវយេ បព្ពដ្ឋំ អលភិស្ស, អរហា អភិស្ស ភិស្ស អភិស្សា ភិស្សា វា,
តេ ច តំ អលភិស្សំសុ, អរហាឆ្ឆា អភិស្សំសុ ភិស្សំសុ។ “ឯយ្យោថា”ធិនា
ស្សេស្ស វា អការេ តុំ អភិស្ស ភិស្សេ។ តុម្ព អភិស្សេថ។ អហំ អភិស្សំ។
រស្សេ មយំ អភិស្សម្ព ភិស្សម្ព អភិស្សម្ពា ភិស្សម្ពា។ បរច្ឆក្កេ-សោ
អភិស្សេថ, អភិស្សំសុ។ អភិស្សេសេ, អភិស្សេវ្ម។ អភិស្សំ, អភិស្សម្ពសេ។

កក្ក-តេន សុខំ អន្ទករិស្ស, អន្ទករិស្សំសុ ក្យលោតោ។ អន្ទក្វិស្ស
អន្ទក្វិស្សា ឥច្ឆាទិ។ កាវេ-តេន អក្វិស្ស ក្វិស្ស អក្វិស្សា ក្វិស្សា។
អក្វិស្សថ ក្វិស្សថ។

ឯវំ តណ្ហាលាទិសាធនំ អលភិស្ស, ឌីនំ អបចិស្ស បចិស្ស ឥច្ឆាទិ។ កក្ក-
តេន ឌីននោ អបចិស្ស បចិស្ស អបចិស្សា បចិស្សា អបចិស្សិស្ស បចិស្សិស្ស
អបចិស្សិស្សា បចិស្សិស្សា អបចិស្សិស្សា បចិស្សិស្សា អបចិស្សិស្សា បចិស្សិស្សា ឥច្ឆាទិ។

សោ អគច្ឆិស្ស គច្ឆិស្ស អគច្ឆិស្សា គច្ឆិស្សា ឥច្ឆាទិ។ ច្ឆាទេសា+កាវេ
អគមិស្ស គមិស្ស អគមិស្សា គមិស្សា ឥច្ឆាទិ។ កក្ក-អគច្ឆិស្ស គច្ឆិស្ស
អគច្ឆិស្សិស្ស ឥច្ឆាទិ។ អគមិស្ស គមិស្ស អគមិស្សិស្ស ឥច្ឆាទិ។ តថា អយម្មិស្ស
ឥច្ឆាទិ។ (ក្រិយាតិបត្តិបច្ចយនយោ)។

៨. ហេតុផលេស្វេ+យ្យ ឯយ្យំ ឯយ្យាសិ ឯយ្យាថ ឯយ្យាមិ ឯយ្យាម ឯថ ឯវំ ឯថា
ឯយ្យាត្ថោ ឯយ្យំ ឯយ្យាត្ថោ។

ហេតុក្វតាយំ ផលក្វតាយញ្ច ក្រិយាយំ វត្តមាណតោ ក្រិយត្តោ
ឯយ្យាទយោ ហោត្តិ វា។ លវិករណវុទ្ធិអាទិ បុព្វសមំ។ បរិកេច្ឆ -

៧៥. ឯយ្យេ+យ្យាសេ+យ្យន្នំ ជេ

ឯយ្យេ+ឯយ្យាសិ+ឯយ្យេ+មិច្ឆេស+មេ វា ហោតិ។ សោ ធានិ កិណ្ឌុ ខោ ភវេ,
យទិ សោ បឋមវេយេ បព្ពជេយ្យ, អវហា ភវេយ្យ។

៧៧. ឯយ្យំស្សំ

ឧប្បត្តិស្ស ញំ វា ហោតិ។ សចេ សំខារា និច្ចា កុំ កវេយ្យំ, ន និរុដ្ឋេយ្យំ។
យទិ តុំ កវេ កវេយ្យាសិ។ “ឧប្បាថា” ទិណា អស្ស ឌីការេ តុម្ពេ កវេយ្យាថា
កវេយ្យាថ កថ+មហំ ទេវោ កវេយ្យាមិ។

៧៨. ឧប្បាមស្ស+មុ ថ

ឧប្បាមស្ស ឧមុ វា ហោតិ ឌ ថ។ កិណ្ណ ខោ មយំ កវេមុ កវេយ្យមុ
កវេយ្យម។ បរច្ឆក្កេ-កវេថ, កវេរំ។ កវេថោ, កវេយ្យោ។ កវេ កវេយ្យំ,
កវេយ្យម្ពេ។ កម្មេ-សុខំ តយា អនុកុយ្យេ អនុកុយ្យេយ្យ, អនុកុយ្យំ
អនុកុយេយ្យំ។ តេន តុំ អនុកុយេ អនុកុយេយ្យាសិ, តុម្ពេ អនុកុយេយ្យាថោ
អនុកុយេយ្យាថ។ តេណា+ហំ អនុកុយេយ្យាមិ, មយំ អនុកុយេមុ អនុកុយេយ្យមុ
អនុកុយេយ្យម។ បរច្ឆក្កេ-អនុកុយេថ ឥច្ឆាទិ។ កាវេ-កុយេ កុយេយ្យ កុយេថ។

វិទិម្ពិ-សោ ឌីននំ បចេ បចេយ្យ ឥច្ឆាទិ។ កម្មេ-បចិយេ បចិយេយ្យ បច្ឆ
បច្ឆេយ្យ ឥច្ឆាទិ។

អនុមតិយំ-សោ កាមំ កច្ឆ កច្ឆេយ្យ ឥច្ឆាទិ។ អញ្ញាត្រ កមេ កមេយ្យ
ឥច្ឆាទិ។ តថា យម្មេ យម្មេយ្យ ឥច្ឆាទិ។

ចារតោ បចេយ្យ ចេ កុញ្ញោ, ឥច្ឆេ+ត្ថ បចនក្រិយា;
ហេតុក្ខតាតិ វិញ្ញេយ្យា, ជលំ ត្វ+នុកវក្រិយា។

៧៩. សត្ត្យ+រហោស្ស+យ្យាទិ

សត្តិយំ អរហោតេ ថ ក្រិយត្តោ ឧប្បាទយោ ហោតិ។ កវំ ខលុ បត្តំ បចេយ្យ,
កវំ សត្តោ, កវំ អរហោ។

១២. សម្ភារនៃ វា

សម្ភារនៃ កម្សាន្ត ឆានុនា វុច្ឆមា ធម៌ ឃ្យាធម៌ យោ ហោន្តិ វិភាសា។ អបិ កវំ គិលីតំ ចាសាណំ បចេយ្យ ឧទរគ្គិនា, សម្ភារេមិ សទ្ធិហាមិ កវំ បចេយ្យ, កវំ បចិស្សតិ, កវំ អបចិ។

៩. បញ្ញា+បត្តនា+វិធីសុ

បញ្ញាធិសុ ក្រិយត្តតោ ឃ្យាធម៌ ហោន្តិ។

បញ្ញា សំបុច្ឆនំ, ឥដ្ឋា-សីសនំ យាចនំ ធុរេ;
បត្តនា, កត្តិយា វា+ថ, ន វា ព្យាចារណា វិធី។

បញ្ញា-កី សោ កត្តំ បចេយ្យ, ឧទាហុ ព្យញ្ញនំ។ បត្តនាយំ-អហោ វត សោ បចេយ្យ ចេ។ វិធីម្ហិ-កវំ បត្តំ បចេយ្យ។ (ឃ្យាធម៌ បច្ឆយនយោ)។

១០. តុ អន្ត ហិ ថ មិ ម តំ អន្ត ស្ស ព្រោ ឃ អាមសេ

បញ្ញាបត្តនាវិធីសេ+តេ ហោន្តិ ក្រិយត្តតោ។ អាសីសនត្ត-សោ សុខី កវតុ, តេ សុខិតា កវន្តុ។

៤៨. ហិស្ស+តោ លោចោ

អតោ បរស្ស ហិស្ស វា លោចោ ហោតិ។ តុំ សុខី កវ កវហិ, ហិម្ហិ ធិយោ។ “ឃ្យាថា” ធិនា ព្រោក, តុម្ហេ សុខិតា កវថព្រោ កវថ។ អហំ សុខី កវមិ, មយំ សុខិនោ កវម។ បរច្ឆក្កេ-តថា កវតំ, កវន្តំ។ កវស្ស, កវព្រោ។ កវេ កវមសេ។ កម្មេ-តយា អនុក្ខយតុ, អនុក្ខយន្ត ឥច្ឆាធិ។ កាវេ-ក្ខយតុ, ក្ខយតំ។

អាណាត្តិយំ-ទេវទត្តោ ទានិ ឌីទនំ បចតុ, បចន្តុ ឥច្ឆាទិ។ កម្មេ-តេន ឌីទនោ
បច្ឆតុ ឥច្ឆាទិ។ តថា សោ កាមំ កច្ឆតុ ឥច្ឆាទិ។ “ឡលស្សេ” តិ លស្សេ+ការេ
កមេតុ, កមេន្តុ ឥច្ឆាទិ។ យម្មាទេសេ យម្មតុ, យម្មន្តុ ឥច្ឆាទិ។ កម្មេ-កច្ឆិយតុ
ឥច្ឆាទិ។ តថា កមីយតុ ឥច្ឆាទិ។

វិធិម្ហិ-លស្សេ លោបេ លុត្តេ វុទ្ធិ, ឥធ បព្ពតោ ហោតុ។

និមន្តនេ-អធិវាសេថ តុម្ហេ ភន្តេ ភកវា ភោជនំ, វសតិស្ស “ចុរាទិតោ ណី” តិ
ណិម្ហិ “អស្សា ណានុពាន្វេ” តិ អា, “យុវណ្ណាន+មេឌី បច្ឆយេ” តិ ឯ ច ហោតិ។ ឥធ
និស្សីទតុ ភវំ, សទស្ស “ជវ+សទាន+មីម វា” តិ ឡម, មនុពន្ធា អន្តសរតោ
ឡម។

អន្លេសនេ-ទេសេតុ ភន្តេ ភកវា ធម្មំ, ឯត្ត ចុរាទិតោ បុរិមសមំ។

អនុមតិយំ-បុច្ឆ វាសវ មំ បញ្ចំ, បរិសតុ ភវំ។ ឯត្ត បុច្ឆតោ ហិស្សេ លោចោ។
ឯវំ និសីទេ។

បត្តនា=យាចនា, តត្រ-ទទ=ទានេ, ទទាហិ មេ កាមវរាទិ បព្ពា, ទាតោ
លស្សេ ឯការេ ច ឯកំ មេ នយនំ ទេហិ។

បត្តកាលេ-សម្បត្តោ តេ កាលោ កជករណោ, កជំ ករោតុ ភវំ។ ឯត្ត
“តនាទិតោ” តិ ឌី។

ត្វាទិ ឯយ្យាទយោ វត្ត-មាណា សម្បតិ,+នាកតេ;
ភវិស្សតិ, បរោក្ខាទិ-ចត្តារោ+តីត កាលិ កា។

៥,១៧៣. កម យមិ+សា+ស ទិសានំ វា ច្ឆង

ឯតេសំ វា ច្នុង ហោតិទ្ក+មាន+ត្យាទីសុ។ សោ សគ្គំ កច្ចតិ គមេតិ, កច្ចន្តិ
 ឥច្ឆាទិ។ កម្ម-កច្ចិយតិ គមីយតិ ឥច្ឆាទិ។ យម=ឧបរមេ,
 បរោក្ខាអនជ្ជតនរុចានិ សព្ពត្ត បយោក+មនុកម្ម យោជេតញ្ញានិ។ និបុត្តោ,
 និយច្ចតិ និយមតិ, និយច្ចន្តិ និយមន្តិ។ សំបុត្តោ, “យេ សំស្សា”តិ ញ្ញត្តំ,
 សញ្ញមតិ, សញ្ញមន្តិ។ កម្ម-និយច្ចិយតិ និយមីយតិ និយម្មតិ, សញ្ញមីយតិ វា។
 តថា និយច្ចិស្សតិ, សញ្ញមិស្សតិ។ និយច្ចិ, សំយមិ។ និយច្ចិស្ស, សំយមិស្ស។
 និយច្ចេយ្យ, សំយមេយ្យ។ និយច្ចតុ, សញ្ញមតុ។ ឥស+សីស=ឥច្ឆាយំ, សោ សគ្គំ
 ឥច្ចតិ, ឥច្ចន្តិ ឥច្ឆាទិ។ “លហុស្សបន្តស្សា”តិ វុទ្ធិម្ហិ ឯសតិ, ឯសន្តិ ឥច្ឆាទិ។ កម្ម-
 ឥច្ចិយតិ, “វា ក្ខេ”តិ វុទ្ធិម្ហិ ឯសីយតិ។ បុព្វរុបេ ឥស្សតិ ឥស្សតេ ឥច្ឆាទិ។
 ឥច្ចិស្សតិ ឯសិស្សតិ ឥច្ឆាទិ។ ឥច្ចិ ឯសិ។ ឥច្ចិស្ស ឯសិស្ស។ ឥច្ចេយ្យ ឯសេយ្យ។
 ឥច្ចតុ ឯសតុ ឥច្ឆាទិ។ អាស=ឧបវេសនេ, សោ អាសនេ អច្ចតិ ឥច្ឆាទិ។ “ព្យញ្ញនេ
 ធិយរស្សា”តិ រស្សោ, ឧបបុត្តោ, តថា ឧចាសតិ។ អច្ចិស្សតិ ឧចាសិស្សតិ។ អច្ចិ
 ឧចាសិ។ អច្ចិស្ស ឧចាសិស្ស។ អច្ចេយ្យ ឧចាសេយ្យ។ អច្ចតុ ឧចាសតុ ឥច្ឆាទិ។
 ធិស=បេក្ខនេ, ធិច្ចតិ ធិច្ចន្តិ ឥច្ឆាទិ សព្ពំ បុរិមសមំ។ លភ=លាកេ, ឥតោ បរំ
 វិសេសជ្ជានមេវវក្ខាម, សព្ពវារោ វុត្តានុសារេន គហោតញ្ញោ។ លភតិ, លភន្តិ
 ឥច្ឆាទិ។ កម្ម-ក្យស្ស បុព្វរុចាទិម្ហិ កតេ លព្ពតិ ឥច្ឆាទិ។

៧៣. លភា ឥ+ន្នំ បំ ថា វា

លភស្មា ឥ ន្នំ បំ ថា វា ហោន្តិ។ សោ អលភិត្ត លភិត្ត អលភិ លភិ ឥ
 បច្ចយេ អលត្តំ អលភី ឥច្ឆាទិ។

២៦. លភ វស+ច្ចិទ ភិទ វុទានំ ច្នុង

លកាដីនំ ធួង ហោតិ ស្បែន សហ។ លច្ឆតិ លភិស្សតិ, លច្ឆតិ លភិស្សតិ
ឥច្ឆាទិ។ ក្រិយាតិបត្តិយំ ស្សាភាគស្ស ធួងាទេសេ អលច្ឆា អលភិស្ស ឥច្ឆាទិ។
វស=និវាសេ, វច្ឆតិ វសិស្សតិ។ កម្មេ-ពហុលាដិការា “អស្ស”តិ ឧកាពេ,
បុព្វរូបេ វុស្សតិ វុស្សិស្សតិ ឥច្ឆាទិ។ តថា អវច្ឆា អវសិស្ស។ ធិន=ទ្វេណាករណេ,
ធរច្ឆតិ ធិន្ទិស្សតិ, “មព្វា វុធាដីនំ”តិ មំ លោ ច។ លស្ស លោទោ ច។
ភិទ=វិទារណេ, ភេច្ឆតិ ភិទ្ទិស្សតិ។ អភេច្ឆា អភិទ្ទិស្ស។ វុទ=រោទនេ, វុច្ឆតិ
រោទិស្សតិ។ អវុច្ឆា អរោទិស្សា ឥច្ឆាទិ។

អញ្ញបច្ឆយេបិ ធិនស្ស “ធួង” ឥតិ យោគវិភាគា ធួង, ភូតេ ឡំ បច្ឆយេ អច្ឆេច្ឆំ
អច្ឆិទ្ទិសុ។ វុត្តតោ អញ្ញាធាតូនព្វា, គម=គមនេ, គច្ឆំ គច្ឆិស្សំ។ អញ្ញបច្ឆយេបិ
វច=ព្យត្តវចនេ ឥច្ឆាទិ, កម្មេ-ពហុលាដិការា ត្យាទិសុ បរភូតេសុបិ យថាគមំ
វចាទិនព្វាស្ស “វចាទីនំ វស្សុជ វា”តិ កម្មេ ឧជ ច “អស្ស”តិ អស្ស ឧ ច, តេន
ធម្មោ ឧច្ឆតិ វុច្ឆតិ, វុច្ឆតិ ឥច្ឆាទិ, យស្ស ច បុព្វរូបំ។

២៧. ភុជ មុច វច វិសានំ ក្ខុង

ភុជាដីនំ ក្ខុង ហោតិ ស្បែន សហ។ វក្ខតិ វចិស្សតិ, វក្ខតិ វចិស្សតិ ឥច្ឆាទិ។

២៨. វ្យាអាទោ វចស្សោម

វ្យាអាទិសុ វចស្ស ឌីម ហោតិ។ មការាវុត្តនុត្តា “មាវុត្តនុត្តា សរាណ+មត្តា
បរោ”តិ បរិភាសតោ សរា បរោ។ អវោចិ, អវោចុំ, អវោចោ ឥច្ឆាទិ។ អនដ្ឋតនេ-
អវច អវចា វចា ឥច្ឆាទិ។ ក្រិយាតិបត្តិយំ-អវក្ខា អវចិស្ស, អវក្ខិសុ
អវចិស្សិសុ ឥច្ឆាទិ។ វចេយ្យ ឥច្ឆាទិ។ កម្មេ-វុច្ឆេយ្យ ឥច្ឆាទិ។ តថា វចតុ, វុច្ឆតុ
ឥច្ឆាទិ។

ភុជ=ចាលនឆ្លៀតហារេសុ, “ភុជា” ធិនា ក្លាវាទេសេ ភោក្ខតិ ភុញ្ញិស្សតិ។

កុស=អក្កោសេ, អាបុត្តោ, តស្ស រស្សោ ច, អក្កោសតិ ឥច្ឆាធិ ព្រាយ្យំ,
លវិករណាលោបវុទ្ធិយោ។

៣៤. កុស+រុហេហិ+ស្ស ធិ

កុសា រុហា ច បរស្ស ញ្ញិស្ស ធិ វា ហោតិ។ បររូបបឋមក្ខរានិ, អក្កោច្ឆិ
អក្កោសិ ឥច្ឆាធិ។ អភិបុត្តោ រុហា=រោហនេ, អភិរុច្ឆិ អភិរុហិ ឥច្ឆាធិ។

រុហា=ចាបុណនេ, រុហតិ, រុហន្តិ។ កម្ម-ក្សេ “ហស្ស វិបល្លាសោ” តិ
វិបរិយាសោ, តេន សោ វុយ្ហតិ, “អស្ស” តិ ឧត្តំ។ រុហិស្សតិ, វុយ្ហិស្សតិ។ អរុហិ,
អរុយ្ហិត្ត, អរុហិ។ អរុហិស្ស, វុយ្ហិស្ស ឥច្ឆាធិ។ រុហេយ្យ, វុយ្ហេយ្យ។ រុហតុ,
វុយ្ហតុ ឥច្ឆាធិ។

ជរ=ជីរណេ,

៥,១៧៤. ជរ មរាណ+មីយធី

ជរ មរាណំ ញ្ញិយធី វា ហោតិ មរាណ+ន្ត+ត្យាធិសុ។ ជីយតិ។ “ជរ សធាន+មីម” តិ
ញ្ញិមអាគមោ លោ ច, ជីរតិ។ កម្ម-ជីរិយតិ ជីយិយតិ។ ឯវំ ជីយិស្សតិ ជីរិស្សតិ,
ជីយិយិស្សតិ ជីរិយិស្សតិ។ អជិយិ អជិរិ, អជិយិយិ អជិរិយិ។ អជិយិស្ស
អជិរិស្ស, អជិយិយិស្ស អជិរិយិស្ស អជិយិស្ស អជិរិយិស្ស ឥច្ឆាធិ។
មរ=ចាលាចាកេ, ញ្ញិយធី, មីយតិ មរតិ, មីយន្តិ មរន្តិ ឥច្ឆាធិ។

ធិស=បេក្ខនេ,

៥,១៧៤. ធិសស្ស បស្ស ធិស្ស ធិស ធិ ធិក្ខាតិ

ឯតេ អាទេសា ទិសស្ស វា ហោន្តិ។ អនេកវណ្ណាត្តា សញ្ញាទេសោ។ បស្សតិ
បស្សន្តិ, ទក្ខតិ ទក្ខន្តិ។ កម្ម-ក្សេ បុព្វុរោ, ទិស្សតិ ទិស្សន្តិ, វិបស្សីយតិ
ទក្ខិយតិ ឥច្ឆាទិ។

៦,៦៩. ទក្ខ+១+ហេតិ+ហោហ័តិ លោទោ

ទក្ខាទិហិ អាទេសេហិ បស្ស ស្សស្ស លោទោ វា ហោតិ។ ទក្ខតិ
ទក្ខិស្សតិ។ អបស្សិ បស្សិ, អបស្សីសុ បស្សីសុ អបស្សោ បស្សោ, អបស្សិត្ត
បស្សិត្ត។ អបស្សី បស្សី, អបស្សិម្ហ បស្សិម្ហ។ តថា អទស្សី ទស្សី, អទស្សីសុ
ទស្សីសុ ឥច្ឆាទិ។ អនន្តតនេ ទសាទេសោ, អទ្គសា អទ្គស។ អទ្គា អទ្គ ឥច្ឆាទិ។
អបស្សិស្ស ទក្ខិស្ស ឥច្ឆាទិ។ បស្សេយ្យ ទក្ខេយ្យ, បស្សតុ ទក្ខតុ ឥច្ឆាទិ។

សទ=វិសរណាគត្យាវសាទនាទានេសុ, និបុព្វោ, “ជវសទាន+មិម វា”តិ
ព្រៀមអាគមោ។ និសីទតិ, និសីទន្តិ ឥច្ឆាទិ។ ភាវេ-និសន្តិ, និសន្តេត។

យជ=ទេវបូជាសំគតិករណាទានេសុ, យជតិ, យជន្តិ ឥច្ឆាទិ។ កម្ម -

៥,១១៣. យជស្ស យស្ស ជិ+យីតិ

យជស្ស យស្ស ជិ+យី ហោន្តិ កានុពាន្តតិ ពហុលាទិកាវា ត្យាទិវិសយេបិ
ក្សេ បុព្វុរោ ច ឥន្តតិ យិន្តតិ មយា តុទ្វោ។ សោ យជិស្សតិ, តេន ឥន្តិស្សតេ
យិន្តិស្សតេ។ សោ យជី, តេន ឥន្តិ យិន្តិ។ សោ យជិស្សា, តេន ឥន្តិស្សា យិន្តិស្សា។
សោ យជេយ្យ, តេន ឥន្តេយ្យ យិន្តេយ្យ។ សោ យជតុ, តេន ឥន្តតុ យិន្តតុ
ឥច្ឆាទិ។

វទ=វចនេ, “គមវទា” ទិដា វទស្ស វទ្គាទេសោ វា, លស្ស “ឧលស្សេ”តិ ក្ខេបិ
ឯ ច, វទ្គតិ វទតិ វទតិ, វទ្គន្តិ វទន្តិ ឥច្ឆាទិ។ កម្ម - “ក្សស្សា”តិ ព្រៀញ, វទ្គិយតិ

ហ្វាតោ បរស្ស ឧ+មិច្ឆស្ស រេសុំ វា ហោតិ។ រកាវាណុពាឆោ
“វាណុពាឆោន្តសវាទិស្ស” តិ អន្តសវាទិស្ស លោចោ។ អហោសុំ។ ឌីការវុឌ្ឍិ
អវាទេសេ អហារុំ។ ឌីស្ស សិអាទេសេ អហោសិ។

៤៦. ឥស្ស ច សិញ

ឥមិច្ឆស្ស សិញ ហោតិ ម្ហាត្តានញ ពហុលំ។ ញាការោ អាឡាវយវត្តោ
(ឧកាវោ) ឥកាវោ ឧច្ឆារណាត្តោ។ “អ ញ្ញៀស្ស” ទិនា ឥញ្ញាគមេ តុម្ហេ អហោសិត្ត,
អហោសិ។ បរស្សរលោមេ រស្សេ ច អហុំ, អហោសិម្ហ, អហុម្ហ, រស្សោ។ កាវេ-
អភវិ, អាស្សត្តាទេសោ, អភវិត្ត។ អនន្ទតនេ អាឡាទិបច្ឆយេ កតេ
“យុវណ្ណាន+មិយ ឌុវឌំ សវេ” តិ ឡវឌំទេសេ អហុវា, អហុវុ, អហុវោ, អហុវត្ត។
អស្ស អមាទេសេ អហុំ អហុវំ, អហុម្ហ ឥច្ឆាទិ។ កាវេ-តេន អហុយិ អហុយិត្ត។
អហារិស្ស, អហារិស្សុំសុ ឥច្ឆាទិ។ កាវេ-អហុយិស្ស, អហុយិស្សថ។
បុព្វស្សរលោចោ, ហោយ្យ, ហោយ្យុំ ឥច្ឆាទិ។ កាវេ-ហូយេយ្យ, ហូយេថ។ ហោតុ,
ហោន្ត ឥច្ឆាទិ។ កាវេ-ហូយតុ, ហូយតុំ។ អនុបុព្វេ អនុកោតិ ឥច្ឆាទិ សព្វវាវេសុ
យោជេតព្ពំ។ កាវេ រុចាការាវា។ កម្ម-អនុភូយតិ ឥច្ឆាទិ វិសេសោ។

សិ=សយេ, លស្ស លោចោ វុឌ្ឍិ, សេតិ។ អយាទេសេ សយតិ, សេន្តិ សយន្តិ
ឥច្ឆាទិ។ កម្ម-អតិបុព្វោ, ក្សេ “ទិយោ សវស្ស” តិ ឥស្ស ទិយេ ច កតេ តេន
អតិសីយតិ, អតិសីយន្តិ ឥច្ឆាទិ។ កាវេ-តេន សីយតិ, សីយតេ។ តថា
ភវិស្សតិអាទិសុ។

និ=ចាបនេ, ឌីកម្មកោ+យំ, អជំ កាមំ នេតិ នយតិ, នេន្តិ នយន្តិ ឥច្ឆាទិ។
កម្ម-និយតេ កាមំ អជា ទេវទេត្តន ឥច្ឆាទិ។ តថា សេសេសុបិ យោជេតព្ពំ។

ហា=កតិទិវត្តិយំ -

៥,១៧៥. ហាទានំ តិដ្ឋបិវា

ហាទានំ តិដ្ឋបិវាហោន្តិ វា ទ្គ+មាន+ត្យាទីសុ។ លស្ស លោបេ តិដ្ឋតិ, តិដ្ឋន្តិ,
ហាតិ, ហាន្តិ។

៥,១៣០. ទាទិតោ ហាស្ស វា វេហោ ក្ខិចិ

ទាទិតោ បរស្ស ហាស្ស ក្ខិចិ វេហោ ហោតិ វា។ សណ្ឋាហាតិ, សណ្ឋាហាន្តិ។
លស្ស, អធិដ្ឋតិ, អធិដ្ឋន្តិ។ កម្មេ -

៥,១៣៧. អញ្ញាទិស្ស+ស្សី ក្សេ

ញាទិតោ+ញស្ស អាការទ្គស្ស ក្រិយត្ថស្ស វ្ល្ល ហោតិ ក្សេ។ ឧបប័យតិ,
ឧបប័យន្តិ។ វេហោទេសេ “ក្សស្ស” តិ វ្ល្លញ, តេន បតិដ្ឋហ័យតិ, បតិដ្ឋហ័យន្តិ។
កាវេ-វ្ល្លម្ហិ ប័យតិ, ប័យតេ។ តថា បបុត្តេ បតិដ្ឋិស្សតិ បតិដ្ឋហ័ស្សតិ។ វ្ល្លស្ស
សិម្ហិ អដ្ឋាសិ, អដ្ឋិសុ, សណ្ឋាហិ, សណ្ឋាហ័សុ។ បតិដ្ឋិស្ស បតិដ្ឋហ័ស្ស។ តិដ្ឋេ
តិដ្ឋយ្យ, សណ្ឋោ សណ្ឋាយ្យ, សណ្ឋាយ្យំ, សណ្ឋាហោ សណ្ឋាហោយ្យ។ តិដ្ឋតុ
ហាតុ, សណ្ឋាហាតុ ឥច្ឆាទិ។

ចា=ទានេ, បិវាទេសេ បិវតិ។ “តវគ្គវរណា” ទោ “ពយញ្ញា” តិ
យោគវិភាគេន វស្ស ពកាវោ, បិពតិ។ កម្មេប័យតិ, ប័យន្តិ ឥច្ឆាទិ។

អស=ភុវិ,

៥២. តស្ស ថោតិ

អត្ថិតោ បរស្ស តស្ស ថោ ហោតិ។ បរវូបេ បឋមក្ខវតកាវេ ច អត្ថិ។
“ទ្គ+មាន+ទ្គិ+យិ+យុំស្ស+ទិលោទោ” តិ អស្ស លោទោ, សន្តិ។

៥៣. សិហ៌ស្ម+ជ

អត្ថិស្ស អជ ហោតិ សិហ៌ស្ម។ ជា សញ្ញាទេសត្តោ។ ត្វំ អសិ។ បរុបាទិម្ហិ
កតេ ឥទានិ តុម្ហេ អត្ថ។

៥៤. មិមានំ វា ម្ហិម្ហា ច

អសស្មា បរេសំ មិមានំ ម្ហិម្ហា វា ហោន្តិ តំសន្តិយោគេន អសស្ស អជ ច។
អម្ហិ។

៥៥. ឃសុ ស

ឃសុ មិមេសុ អសស្ស សោ ហោតិ, បរុបាទនត្ថំ។ អស្មិ, អម្ហ អស្ម។
ភវិស្សតិបច្ចយេ -

៥,១២៩. អ+អា+ស្សអាទិសុ

បរោក្ខា អ-អាទោ អនន្តតន អា-អាទោ ក្រិយាតិបត្តិស្ស-អាទោ
ភវិស្សតិស្សត្យាទោ ច អត្ថិស្ស ភុ ហោតិ។ អាទេសវិទានំ អសស្សបយោកត្ថំ,
កិស្មិញ្ចា បច្ចយវិសេសេ, តស្មា អសិតត្ថន្តិអាទិ ន ភវតិ។ ភវិស្សតិ, ភវិស្សន្តិ។
អភវា, អភវុ។ ក្រិយាតិបត្តិយំ ភុអាទេសេ អភវិស្ស, អភវិស្សុសុ ឥទ្ធាទិ។
ឃយ្យាទិម្ហិ -

៥០. អត្ថិតេ+យ្យាទិច្ចន្តំ ស+សុ+ស+សថ+សំ+សាម

អស=ភវិ+ច្ចស្មា បរេសំ ឃយ្យាទិច្ចន្តំ សាទយោ ហោន្តិ យថាគ្គមំ។ បរុបេ
សោ អស្ស, តេ អស្ស។ ត្វំ អស្ស, តុម្ហេ អស្សថ។ អហំ អស្សំ, មយំ អស្សាម។
ត្វាទិម្ហិ សោ អតុ, អស្ស លោបេ សន្តុ, អយោទេសេ ត្វំ អហិ, តុម្ហេ អត្ថ។ អម្ហិ,

អម្ព, សាទេសេ អស្មិ អស្ម។ ពហុលាទិកាវា អន្ទតនេ អាសិ, អាសីសុ, អាសុំ
ឥច្ឆាទិបិ ហោត្តិ។

ព្រះវចនេ,

៣៦. ព្រូតោ តិស្សវ្យញ្ញ

ព្រូតោ បរស្ស តិស្ស ញ្ញញ្ញ វា ហោតិ។ វុទ្ធិអវាទេសេ លស្ស លោបេ ព្រវីតិ។

៥,៩៧. ន ព្រូស្សេវា

ព្រូស្ស ឌី ន ហោតិ ព្យញ្ញនេ។ ព្រូតិ។ ឧវដ្ឋាទេសេ ព្រវត្តិ។

២០. ត្យ+ន្តិទំ ជ+ជ្ជ

អាហា បរេសំ តិ+អន្តិទំ ជ+ជ្ជ ហោត្តិ។ ជកាវា សញ្ញាទេសត្តា។ អតោយេវ
អាហា បរេសំ តិអន្តិទំ ជជ្ជវិ ធានញ្ញាបកា តិអន្តិសុ ព្រូស្ស អាហោ។ អាហា,
អាហុ។ ព្រូសិ, ព្រូថ។ ព្រូមិ, ព្រូម ឥច្ឆាទិ។ ព្រវិស្សតិ។ អព្រវិ អព្រវី, អព្រវុំ។
អនន្ទតនេ អព្រវា, អព្រវុំ។ បរោក្ខាយំ -

១៦. អអាទិស្វា+ហោ ព្រូស្ស

ព្រូស្ស អាហោ ហោតិ បរោក្ខាអអាទិសុ។ សុបិនេ កិវ សោ អាហា, តេ អាហុ
ឥច្ឆាទិ។ អព្រវិស្ស។ ព្រវេ ព្រវេយ្យ។ វុទ្ធិប្បដិសេធ ព្រូតុ, ព្រវត្ត ឥច្ឆាទិ។

ហាន=ហីសាយំ, តិម្ហិ វិករណាលោបេ សោ ហានតិ ហាន្តិ។ តេ ហានន្តិ ឥច្ឆាទិ។
កម្មេ-យេ នស្ស ញ្ញោ បុញ្ញបំ, តេន ហាញ្ញតិ, ហាញ្ញន្តិ ហាញ្ញវេ។ តថា ហានិស្សតិ
ឥច្ឆាទិ។

៦៧. ហានា ឆ+ខា

ហានា ស្សាស្ស ឆ+ខា វា ហោន្តិ។ បដិហំខាមិ បដិហានិស្សាមិ។ ហំឆេម
ហានិស្សាម។ អហានិ, អហានិស្សតិអាទិ សព្ពត្ត យោជេតត្តំ។ ហុវាធយោ

ហុ=ហាវនេ។ ត្យាទីសុ លោ។ “បរោក្ខាយញ្ចា”តិ ចក្កហាលោន ហុ ហុតិ ទិវត្តំ,
“កវក្កហានំ ចវក្កជា”តិ ហាស្ស ជោ, លលោចោ វុទិ ច, ដុហោតិ អគ្គី, អញ្ញាត្រ
“យវា សវេ”តិ វកាហោ, ដុហុតិ។ ដុហោន្តិ។ ដុហុន្តិ។ ដុហោសិ ដុហុសិ, ដុហោថ
ដុហុថ។ ឥច្ឆាទិ។ កម្មេ - “ធីយោ សវស្សា”តិ ធីយេ ហ្វាយតិ តេន អគ្គី ឥច្ឆាទិ។
ដុហិស្សតិ, ដុហិស្សន្តិ។ អដុហាវិ អដុហោសិ, អដុហាវុំ អដុហាវិសុ អដុហាវុំសុ
អដុហោសុំ។ អដុហិស្ស, អដុហិស្សុំស្ស។ ដុហោ ដុហោយ្យ។ ដុហោតុ, ដុហោន្តុ
ឥច្ឆាទិ។

ហា=ចាកេ, បុវេ វិយ ទ្វេភាវនាទេសលោបេ “វស្សោ បុព្ពស្សា”តិ បុព្ពស្ស
អាស្ស វស្សោ។ ជហាតិ ឥច្ឆាទិ។ កម្មេ - “អញ្ញាទិស្សា+ស្សី ក្សេ”តិ ក្សេ អាស្ស
ញ្ញ, ហិយតិ ឥច្ឆាទិ។ ជហិស្សតិ។ អជហាសិ, “ធីយា ញ្ញស្ស” ឥតិ សិ, បជហិ,
អជហិសុ អជហំសុ, បជហិសុ បជហុំ។ កម្មេ-បហិយិ បហិយិត្ត។
ស្សាទិ+ឃយ្យាទិ+ត្វាទិសុបិ ព្រោយ្យា។

ធា=ធានេ, ទិភាវវស្សត្តានិ, លលោចោ, ទទាតិ, ទទន្តិ ឥច្ឆាទិ។ “គមវធា”
ទិណ ទទ្ហាទេសេ ទទ្ហតិ, ទទ្ហន្តិ ឥច្ឆាទិ។ លស្សេ+កាវេ ធានំ ទេតិ ឥច្ឆាទិ។

២២. ធាស្ស ទំ វា មិមេស្ស+ទិវត្ត

អទិវត្ត វត្តមានស្ស ធាស្ស ទំ ហោតិ វា មិមេស្ស។ វត្តន្តំ, ទម្មិ ទេមិ, ទម្ម ទេម។
ញ្ញកាវេ ធីយតិ ឥច្ឆាទិ។ អនាគតត្ត ឥញ្ញាគមេ សវលោហាទិ, ទទិស្សតិ,

ទទិស្សន្តិ។ ទទ្ទិស្សតិ, ទទ្ទិស្សន្តិ។ លវិករណោ ទស្សតិ, ទស្សន្តិ។ អដ្ឋតនេ-អទទិ,
អទទីសុ, អទទ្ទិ, អទទ្ទិសុ, អទាសិ, អទំសុ។ អនដ្ឋតនេ-អទទា, អទទុ។
កាលាតិបត្តិយំ-អទទិស្ស អទទ្ទិស្ស, លេ អទស្ស, ទស្សំសុ។ ឃយ្យាទិម្ហិ-ទទេ
ទទេយ្យ ទទ្ទេ ទទ្ទេយ្យ។ “ជា”តិ ពហុលាដិកាវា ទទ្ទាទេសា បរស្ស ឃយ្យស្ស ជា,
ទទ្ទា, ទទ្ទំ ទទ្ទេយ្យំ ទទេយ្យំ។ ត្វាទីសុ-ទទាតុ, ទទន្ត, ទទ្ទតុ, ទទ្ទន្ត, លស្សេ+កាវេ
ទេតុ, ទេន្ត ឥច្ឆាទិ។ សព្ពត្ត កម្មេបិ យោជនីយំ។

ជា=ជារណោ, ត្យាទិម្ហិ បគ្គហលោន ទ្វិត្ត បុព្ពាការស្ស រស្សត្ត លលោបេ
“បតុត្តទុតិយានំ តតិយបឋមា”តិ បុព្ពជាការស្ស ទកាវេ ប កតេ ទទាតិ,
ទទន្តិ។ បិបុព្ពា, “តទមិនា” ទិនា អាស្ស លោទោ, “ជាស្ស ហោ”តិ ទ្វិត្ត បរស្ស
ជាស្ស ហាការោ, ទ្វារំ បិទហាតិ, បិទហាន្តិ។ លស្សេ+កាវេ និទេតិ, និទេន្តិ។ កម្មេ-
វិធីយតិ, វិធីយន្តិ ឥច្ឆាទិ។ ធម្មស្សតិ, បិទហិស្សតិ, បរិទហោស្សតិ។ អទាសិ,
បិទហិ។ អធម្មស្ស, បិទហិស្ស។ ទទេ ទទេយ្យ, បិទហោ បិទហោយ្យ។ ទទាតុ,
បិទហាតុ, និទេតុ, និទេន្ត ឥច្ឆាទិ។ (ដុហោត្យាទយោ)។

ភូវាទិ ប ដុហាទិ ប, ហុវាទិធាតវោ ចិ+មេ;
សុវុទ្ធិកភូវាទិហិ, តិធា ភេទំ ឧបេន្តិ តេ។

(ភូវាទិនយោ។)

អដ្ឋនាវិករណាបភេទបកាសនត្តំ រុធាទីនំ អដ្ឋកណានំ កានិចិ រូចានិ
ឧទាហរិយន្តេ -

រុធម=អារវណោ, ត្យាទយោ ហោន្តិ។ ឃវ+មុបរិបិ សព្ពគណោសុ។

៥,១៩. មព្ពា រុធាទីនំ

រុដាទិកោ អបរោក្ខេសុ កត្តវិហិតមាន+ន្ត+ត្យាទីសុ លោ ហោតិ
មញ្ញ+ន្តសរា បរោ។ និគ្គហិតស្ស វគ្គន្តំ, “លហុស្សបន្តស្ស” តិ សំយោគត្តា ន
វុទ្ធិ។ សោ មគ្គំ វុទ្ធិតិ, វុទ្ធិន្តិ ឥច្ឆាទិ។ កម្មេ-និបុញ្ញោ ក្សោ ធស្ស
ចវគ្គ+បុព្វរូប+តតិយក្ខរជការា, តេន មគ្គោ និវុដ្ឋតិ ឥច្ឆាទិ។ ឥញ្ញាគមេ
វុទ្ធិស្សតិ, និវុដ្ឋិស្សតិ។ អវុទ្ធិ, អវុទ្ធិសុ។ និវុដ្ឋិត្ថោ, និវុដ្ឋិ, និវុដ្ឋិសុ។ អវុទ្ធិស្ស,
អវុទ្ធិស្សំសុ, និវុដ្ឋិស្ស, និវុដ្ឋិស្សំសុ។ វុទ្ធិ វុទ្ធិយ្យ, និវុដ្ឋ វុដ្ឋយ្យ។ វុទ្ធិតុ,
វុទ្ធិន្តុ។ តុំ វុទ្ធិ វុទ្ធិហិ។ និវុដ្ឋតុ, និវុដ្ឋន្តុ ឥច្ឆាទិ។

និទ=ទ្វេធាករលោ, និទ្ធិតិ, និទ្ធិន្តិ។ កម្មេ-និទ្ធិតិ, និទ្ធិន្តិ។ ភវិស្សតិបច្ចយេ -
“លភ វសច្ឆិទា” ទិទា ច្ឆដាទេសេ ធម្មតិ និទ្ធិស្សតិ។ កម្មេ-បុព្វរូបំ, និទ្ធិស្សតិ,
និទ្ធិស្សន្តិ។ អនិទ្ធិ និទ្ធិ, អច្ឆន្តិ, អច្ឆន្តិសុ។ អច្ឆន្តិស្សា អនិទ្ធិស្សា។ និទ្ធិ និទ្ធិយ្យ,
និទ្ធិ និទ្ធិយ្យ, និទ្ធិតុ, និទ្ធិន្តុ, និទ្ធិតុ, និទ្ធិន្តុ ឥច្ឆាទិ។

ភុជ=ចាលនដ្ឋោហារេសុ, ភុញ្ញតិ, ភុញ្ញន្តិ ឥច្ឆាទិ។ ភវិស្សតិម្ហិ
“ភុជ+មុច+វេច+វិសានំ ក្ខជ” តិ ធាតុន្តេន សហ ស្សស្ស ក្ខដាទេសេ វុទ្ធិ,
ភោក្ខតិ, ភុញ្ញិស្សតិ, ភោក្ខន្តិ, ភុញ្ញិស្សន្តិ ឥច្ឆាទិ។

មុច=មោចនេ, មុច្ចតិ, មុច្ចន្តិ ឥច្ឆាទិ។ កម្មេ-មុច្ចតិ, មុច្ចន្តិ ឥច្ឆាទិ។
(រុដាទិនយោ)។

ទិវ=កិឡា វិជិកិសា វោហារ ជុតិ ថុតិ គតិសុ,

៥,២១. ទិវាទិហិ យក

ទិវាទិហិ កត្តវិ លវិសយេ យក ហោតិ។ កកាហោ កានុពានុការិយត្ថោ,
ឃវ+មុចរិ ច។ វស្ស ពកាវេ បុព្វរូបំ, សោ ជុតំ ទិព្ពតិ, ទិព្ពន្តិ ឥច្ឆាទិ។ កម្មេ-ក្សោ

តេន ទិព្វតិ, ទិព្វន្តិ ឥច្ឆាទិ។ ទិព្វិស្សតិ, តេន ទិព្វិស្សតិ។ អទិព្វិ ទិព្វិ។ តេន អទិព្វិ ទិព្វិ។ អទិព្វិស្ស។ តេន អទិព្វិស្ស។ ទិព្វេ ទិព្វេយ្យ។ តេន ទិព្វេ ទិព្វេយ្យ។ ទិព្វតុ។ តេន ទិព្វតុ ឥច្ឆាទិ។

សិវ=តន្តសន្តានេ, សិព្វតិ, សិព្វន្តិ ឥច្ឆាទិ។ បទ=គមនេ, ឧបុព្ពោ,
ចវគ្គបុព្ពរាជានិ, ឧប្បជ្ជតិ, ឧប្បជ្ជវេ ឧប្បជ្ជន្តិ ឥច្ឆាទិ។ កម្មេក្សេ តេន បដិបជ្ជតេ
ឥច្ឆាទិ។ ភារវេ-ឧប្បជ្ជតេ តយា។ ពុជ=អវគមនេ, លយការបុព្ពរាជានិ យក្ខវេសុ។
ធម្មំ ពុជ្ឈតិ, ពុជ្ឈវេ ពុជ្ឈន្តិ ឥច្ឆាទិ។ កម្មេ-មយា ធម្មោ ពុជ្ឈតេ ឥច្ឆាទិ។
យុជ=សម្មហារវេ, យុជ្ឈតិ+ច្ឆាទិ។ នហ=ពានូនេ, “ហស្សវិបល្លាសោ”តិ យេ
វិបល្លាសោ, សន្នយ្ហតិ+ច្ឆាទិ។ មន=ញ្ញាណោ, ញ្ញាការ+បុព្ពរាជានិ, មញ្ញតិ+ច្ឆាទិ។
តុស=តុដ្ឋិម្ហិ, បុព្ពរាជេ តុស្សតិ+ច្ឆាទិ។ សម=ឧបសមេ, សម្មតិ+ច្ឆាទិ។

ជន=ជននេ, “ជនិស្សា”តិ អា ហោតិ កានុពាន្ថេ ពហុលាទិការា, សោ ជាយតិ,
ជាយន្តិ+ច្ឆាទិ។ កម្មេ-ជនិតុំ បយោជេតីតិ “បយោជកព្យាចារេ ណាបិ ចេ”តិ
ណិម្ហិ “អញ្ញាត្រាបិ”តិ វុទ្ធិបដិសេដេ ក្សម្ហិ “ទីយោ សវស្សា”តិ ទីយេ ច កតេ
តេន ជនីយតិ, ជនីយន្តិ ឥច្ឆាទិ។ សោ ជាយិស្សតិ។ តេន ជនិស្សតិ។ សោ
អជាយិ, តេន អជនីយិ។ សោ អជាយិស្ស, តេន អជនីយិស្ស។ សោ ជាយេ
ជាយេយ្យ, តេន ជនីយេយ្យ។ សោ ជាយតុ, តេន ជនីយតុ ឥច្ឆាទិ។
(ទិវាទិនយោ)។

តុទ=ព្យថនេ,

៥,២២. តុទាទីហិ កោ

តុទាទីហិ កត្តវិ លវិសយេ កោ ហោតិ។ តុទតិ, តុទន្តិ ឥច្ឆាទិ។ កម្មេ-
តុទ្យតិ តុទ្ឈតិ, តុទ្យវេ តុទ្យន្តិ, តុទ្ឈវេ តុទ្ឈន្តិ+ច្ឆាទិ។ តថា តុទិស្សតិ តុទ្ឈិស្សតិ។

អតុទិ, អតុទីសុ, អតុទ្លិ, អតុទិស្ស អតុទ្លិស្ស, តុទេយ្យ តុទ្លេយ្យ។ តុទតុ,
តុទន្តុ, តុទ្លតុ ឥច្ឆាទិ។

វិស=បវេសនេ, បបុញ្ញោ។ សោ កាមំ បវិសតិ ឥច្ឆាទិ។ កម្ម-បវិសីយតិ
ឥច្ឆាទិ។ បវិសិស្សតិ។ បវិសីយិស្សតិ។ ចារិសិ, ព្យ័ម្ពិ “តុទតុចា” ទិណ
យោគវិភាគា ក្ខត្តដ។ ចារិសិ, បវិសិ ចារវេក្ខិ, បថវិ ចារិសីសុ បវិសីសុ។
ចារិសីយិ។ ចារិសិស្ស បវិសិស្ស។ ចារិសីយិស្ស។ បវិសេ បវិសេយ្យ,
វិករណាលោចោ បវិសីយេយ្យ។ បវិសតុ, បវិសីយតុ ឥច្ឆាទិ។ ទុទតិ។
ទិស=ឧច្ឆារណោ, ឧទ្ទិស្សតិ, លិខតិ, តុសតិ ឥច្ឆាទិ។ (តុទាទិនយោ)។

ជិ=ជយេ,

៥,២៣. ជ្យាទីហិ ក្លា

ជ្យាទីហិ កត្តវិ លវិសយេ ក្លា ហោតិ។ នវុទ្ធិ។ កិលេសេ ជិនាតិ, ជិនន្តិ។
តេន កិលេសោ ជីយតិ, ជីយន្តិ, ក្សេ ទិយោ។ ជិនិស្សតិ, ជិនិស្សន្តិ។ អជិនិ ជិនិ។
អជិយិ, អជិយិត្ត។ អជិនិស្ស។ អជិយិស្ស។ ជិនេយ្យ។ ជិនាតុ ឥច្ឆាទិ។ ចិ=ចយេ,
តថា ចិនាតិ, ចិនន្តិ ឥច្ឆាទិ។

ញា=អវពោធនេ,

៥,២៤. ញាស្ស នេ ជា

ញាធាតុស្ស ជា ហោតិ នការេ។ វិជាតាតិ។

៦១. ញាស្ស សនាស្ស នាយោ តិម្ពិ

សនាស្ស ញាស្ស នាយោ វា ហោតិ តិម្ហិ។ នាយតិ, វិជានាតិ ឥទ្ធាទិ។ កម្ម-
វិញ្ញាយតិ ឥទ្ធាទិ។ ក្សេ “អាស្សេ ចា” តិ ឯត្ត “អាស្សេ” តិ យោគវិភាគា អាស្ស ឯ
ហោតិ, យស្ស ទ្វិត្ត ព្រោយ្យតិ, ព្រោយ្យន្តិ ឥទ្ធាទិ។ វិជានិស្សតិ, វិជានិស្សន្តិ។
កម្ម - “ក្សស្ស ស្សេ” តិ ក្សលោបេ រស្សេ ច កតេ ញាស្សតិ, ញាស្សន្តិ,
វិញ្ញាយិស្សតិ, បញ្ញាយិស្សតិ។

៦៥. ស្សស្ស ហិ កម្ម

ញាតោ បរស្ស ស្សស្ស ហិ វា ហោតិ កម្ម, បញ្ញាយិហិតិ, បញ្ញាយិហិន្តិ។
អញ្ញាគមេ សមជាតិ, សំជាតិ, សំជាតិសុ។ សមជា- តិសុ។ កម្ម-បញ្ញាយិ,
បញ្ញាយិសុ។ អជាតិស្ស។ កម្ម-អញ្ញាយិស្ស។

៦៦. ឯយ្យស្ស+យាញា វា

ញាតោ បរស្ស ឯយ្យស្ស ឥយា+ញា ហោតិ វា។ ជាតិយា។

៦៧. ញាម្ហិ ជំ

ញាទេសេ សនាស្ស ញាស្ស ជំ វា ហោតិ។ ជញ្ញា, ជានេយ្យ, ជានេយ្យំ។
កម្ម-បញ្ញាយេយ្យ, បញ្ញាយេយ្យំ។ វិជានាតុ, វិជានន្តុ។ កម្ម-វិញ្ញាយតុ ឥទ្ធាទិ។

មា=មាទេ, “អា វ្ហិ ស្សាទិទំ ព្យញ្ញនស្សិញ” តិ ឥញ្ញតិ យោគវិភាគា
ឥញ្ញាគមេ បុព្វសរលោចា, មិនាតិ, មិនន្តិ។ កម្ម-មិយតិ ឥទ្ធាទិ។ លូ=ធនទេ,
“ក្លាក្លាសុ រស្សេវា” តិ ធាតុស្ស រស្សេវា, លុនាតិ, លុនន្តិ។ កម្ម-លូយតិ ឥទ្ធាទិ។
ធុ=កម្មទេ, ធុនាតិ ឥទ្ធាទិ។ (ជ្យាទិនយោ)។

កិ=ទត្តវិទីមយេ,

២២. ក្បាដីហិ ក្លា

ក្បាដីហិ លវិសយេ ក្លា ហោតិ។ “ក្លាក្លាសុ រស្សោ” តិ រស្សេ កិណាតិ,
កិណាត្ថំ ឥច្ឆាទិ។ កម្មេ-វិក្កិយតិ, វិក្កិយន្តិ។ វិក្កិណិស្សតិ, វិក្កិណិស្សន្តិ។
វិក្កិយិស្សតិ, វិក្កិយិស្សន្តិ។ អ កិណិ, វិក្កិណិ, វិក្កិយិ។ អ កិណិស្ស,
វិក្កិណិស្ស។ វិក្កិណោ វិក្កិណោយ្យ។

វិក្កិយេ។ វិក្កិយេយ្យ។ វិក្កិណាតុ, វិក្កិណាត្ថុ, វិក្កិយតុ, វិក្កិយន្តុ ឥច្ឆាទិ។
សុ=សវនេ, សុណាតិ, សុណាត្ថំ ឥច្ឆាទិ។

សក=សត្តិយំ,

៥,១២១. សកា+ចានំ កុក+កុ ណោ

សក+អាចានំ កុក+កុ ឥច្ឆេតេ អាគមា ហោន្តិ ណោ។ សក្កណាតិ,
សក្កណាត្ថំ។ សក្កនាតិ, សក្កនន្តិ។

៥៣. ស្សេ វា

សកស្មា ក្លាស្ស ក្លោ វា ហោតិ ស្សេ។ សក្ខិស្សតិ, សក្ខិស្សន្តិ។

៥៤. សកា ក្លាស្ស ខ វ្យាអាទោ

សកស្មា ក្លាស្ស ខោ វា ហោតិ វ្យាអាទិសុ។ អសក្ខិ សក្ខិ, សក្ខិសុ។
អសក្ខិស្ស, អសក្ខិស្សុសុ។ សក្កណោ សក្កណោយ្យ។ សក្កណាតុ, សក្កណាត្ថុ។

អប=ចាបុណនេ, បបុញ្ញោ, “សកា+ចានំ កុក+កុ ណោ” តិ កុកតេ សម្មត្តិ
ចាបុណាតិ, ចាបុណាត្ថំ ឥច្ឆាទិ។ កម្មេចាបិយតិ, ចាបិយន្តិ។ ចាបុណិស្សតិ,

ចាបុណ្យស្សន្ទិ៎ កម្ម-ចាប័យិស្សតិ, ចាប័យិស្សន្ទិ៎ ចាបុណ្យ, ចាបុណ្យសុ។
កម្ម-ចាប័យិ, ចាប័យិត្ត។ អចាបុណ្យស្ស។ កម្ម-អចាប័យិស្ស។ ចាបុណ្យ,
ចាបុណ្យយ្យ។ កម្ម-ចាប័យេយ្យ។ ចាបុណ្យតុ, ចាបុណ្យន្ត។ កម្ម-ចាប័យតុ
ឥច្ឆាទិ។ (ក្យាទិនយោ)។

សុ=សវនេ,

២៥. ស្វាទីហិ ក្លោ

សុអាទីហិ លវិសយេ ក្លោ ហោតិ។ កានុពន្ធត្តា ន វុទ្ធិ។ ធម្មំ សុណោតិ។
បរស្សរលោបេ សុណោន្តិ។ កម្ម-ក្យេ ធិយេ ស្វយតិ, ស្វយន្តិ។ ទ្វិត្តេ សុយ្យតិ
សុយ្យន្តិ+ច្ឆាទិ។ ឥញ្ញាគមេ សុណ័ស្សតិ, សុណ័ស្សន្តិ។ កម្ម-ក្យលោបេ វុទ្ធិ។
សោស្សតិ, សោស្សន្តិ ឥច្ឆាទិ។ អសុណ័ សុណ័, អសុណ័សុ សុណ័សុ។

៦០. តេសុ សុតោ ក្លោ+ក្លានំ រោជ

តេសុ វ្យាអាទីសុ សុតោ បរេសំ ក្លោ+ក្លានំ រោជ វា ហោតិ។ រកាពោ
អនុពន្ធា។ ដោ សញ្ញាទេសត្តោ។ ឧស្ស លោបេ ទ្វិត្តំ វ្យាស្ស សិ ច។ អស្សោសិ,
អស្សោសីសុ។ “ឥស្ស ច សិញ្ញ”តិ យោគវិភាគា សិញ្ញ, អស្សោសីសុ,
បច្ឆស្សោសុ។ អសុយិ, អសុយិត្ត។ អសុណ័ស្ស, តេន អសុយិស្ស។ សុណោ
សុណោយ្យ, សុណោយ្យ។ តេន ស្វយេ ស្វយេយ្យ។ សុណោតុ, សុណោន្ត។ ស្វយតុ,
ស្វយន្ត ឥច្ឆាទិ។

គិ=សទ្ធក, គិណោតិ។ គិណោន្តិ។ ត្វំ គិណោសិ។ គិណ័ស្សតិ, គិណ័ស្សន្តិ។
អគិណ័ស្ស។ គិណោយ្យ។ គិណោតុ ឥច្ឆាទិ។ វុ=សំវរលោ, អាវុណោតិ,
អាវុណោន្តិ។ អាវុណោសិ ឥច្ឆាទិ។ សេសេសុបិ យោជេតត្ថំ។ (ស្វាទិនយោ)។

តន=វិគ្គារេ,

២៦. តនាទិគោ

តនាទិគោ កត្តវិ លវិសយេ ឌី ហោតិ។ កិត្តី តនោតិ, តនោន្តិ ឥច្ឆាទិ។

៧៦. ឌីវិករណាស្ស បរដ្ឋក្កេ

ឌីវិករណាស្ស ឌី ហោតិ បរដ្ឋក្កវិសយេ។ តនុតេ, តន្នន្តេ។ តនុសេ, តនុប្បេ។
តន្នេ, តន្នម្ពេ។ កម្មេ -

៥,១៣៨. តនស្ស វា

តនស្ស វា អា ហោតិ ក្សេ។ បបុញ្ញោ, បតាយតិ។ បតញ្ញតិ, បតាយរេ
បតាយន្តិ បតញ្ញរេ បតញ្ញន្តិ+ច្ឆាទិ។ តថា វិករណាលោបេ ឥញ្ញាកមេ ច
តនិស្សតិ, តនិស្សន្តិ។ បតាយិស្សតិ។ អតនិ, អតនិសុ។ អតនិស្ស។
បតាយិស្ស។ តនេយ្យ, តនេយ្យំ។ តនោតុ, តនោន្តុ ឥច្ឆាទិ។

ករ=ករណា,

៥,១៧៧. ករស្ស សោស្ស កុត្ត+កុរុ+កយិរា

ករស្ស ស ឌីការស្ស កុត្តាទយោ វា ហោន្តិ ទ្ត+មាណ+ត្យាទិសុ។ កុត្តតិ,
កុត្តន្តិ។ ករោតិ, ករោន្តិ។ ករោសិ, ករោថ។

២៣. ករស្ស សោស្ស កុំ

ករស្ស ស ឌីការស្ស កុំ វា ហោតិ មិមេសុ។ កុម្ពិ ករោមិ។ កុម្ព ករោម។
បរដ្ឋក្កេ កុរុតេ កុត្តតេ, កុត្តន្តេ ឥច្ឆាទិ។ កយិរតិ, កយិរន្តិ ឥច្ឆាទិ។ កម្មេ-

ក្សស្ស ទ្វិត្ត ភ្លៀស្ស រស្សោ, ករិយ្យតិ, ករិយតិ វា ឥច្ឆាទិ។ “តវគ្គវរណា” ទិណ
យេ រស្ស យកាវេ កយ្យតិ, កយ្យន្តិ។ ពហុលាធការា កម្មេ កូចិ ឥមិនា
កយិរាទេសេ តេន កយិរតិ, កយិរន្តិ ឥច្ឆាទិ។ ភវិស្សតិម្ហិ -

២៥. ហាស្ស ចា+ហាដ៍ ស្សេន

ករស្ស សោស្ស ហាស្ស ច អាហាដ៍ វា ហោតិ ស្សេន សហ។ កាហាតិ,
កាហាន្តិ ឥច្ឆាទិ។ ឥញ្ញាគមេ កាហាតិ, កាហាន្តិ ឥច្ឆាទិ។ អាហាដ៍ទេសាការ័បក្ខេ
ករិស្សតិ, ករិស្សន្តិ ឥច្ឆាទិ។ អជ្ជតនេ -

២៦. កា ភ្លៀអាទិសុ

ករស្ស ស ឌីការស្ស កា ហោតិ វា ភ្លៀអាទិសុ។

២៦. ឌីយា ភ្លៀស្ស

ឌីយតោ បរស្ស ភ្លៀស្ស សិ វា ហោតិ។ អកាសិ។ ភ្លៀលោបេ អកា, អកំសុ។
ឌីស្ស សិអាទេសេ អកាសិ។ សិញ្ញាគមេ អកាសិត្ថុ។ អកាសិ, អកាសី,
អកាសិម្ហុ។ អញ្ញាត្រ អករិករិ, អករិសុ ករិសុ អកំសុ ឥច្ឆាទិ។ តេន អករិយិ
ឥច្ឆាទិ។ អករិស្ស ឥច្ឆាទិ។ កម្មេ-អករិយិស្ស ឥច្ឆាទិ។ ឯយ្យាទិម្ហិ “កូចិ
វិករណានំ” តិ ឌីវិករណាលោបេ ករេករេយ្យ, ករេយ្យំ ឥច្ឆាទិ។ កុព្ពេ កុព្ពេយ្យ
ឥច្ឆាទិ។

២៧. ជា

កយិរា បរស្ស ឯយ្យស្ស ជា ហោតិ។ សោ កយិរា។

២៧. កយិរេ+យ្យស្សេ+យ្យមាទិទំ

កយិរា បរស្ស ឯយ្យមាទីនំ ឯយ្យស្ស លោចោ ហោតិ។ កយិរុំ។ តុំ
កយិរាសិ, កយិរាថ។ កយិរាមិ, កយិរាម។

៧២. ឯថស្ស

កយិរា បរស្ស+ថស្ស អា ហោតិ តិអាទិស្ស ឯស្ស អា ហោតិ។ កយិរាថ
ដីរោ។ កម្ម-កិរិយេយ្យ, កិរិយេយ្យ+មិទ្ធាទិ។ ករោតុ កុរុតុ វា, កុត្តន្ត ករោន្ត
ឥទ្ធាទិ។ បរច្ឆក្ក-កុរុតំ, កុត្តន្តំ។ កុរុស្ស ករស្ស ឥទ្ធាទិ។ “ឯឌីន+ម វល្លោ” តិ
អការោ។ កុរុញ្ចា, កុត្តេ, កុត្តាមសេ។ កម្ម-កិរិយតុ ឥទ្ធាទិ។

៥,១៣៣. ករោតិស្ស ខោ

ចាទិតោ បរស្ស ករស្ស ក្ខិ ខ ហោតិ។ អភិសម្ព័រោតិ ឥទ្ធាទិ។ សព្ពត្ត
យោជេតត្ថំ។ “តទមិទា” ទិទា ខោទេសេ អភិសំខាសីតិ វិសេសោ។ សក=សត្តិយំ,
សក្កោតិ ឥទ្ធាទិ។ អប=ចាបុណានេ, បបុញ្ញោ, បប្បាតិ ឥទ្ធាទិ។ (តនាទិនយោ)។

ចុរ=ថេយ្យ,

១,១៥. ចុរាទិតោ ណិ

ចុរាទីហិ ក្រិយត្តេហិ សកត្តេ ណិ បរោ ហោតិ។ “ណិណាប្បាមីហិ វា” តិ
វិកេប្បន លោ។ ធនំ ចោរយតិ ចោរេតិ ឥទ្ធាទិ។ កម្ម-ចោរិយតិ ឥទ្ធាទិ។
ចោរិយិស្សតិ ចោរេស្សតិ ឥទ្ធាទិ។ កម្ម-ចោរិយិស្សតិ ឥទ្ធាទិ។ អចោរិយិ
ចោរិយិ អចោរេសិ ចោរេសិ ឥទ្ធាទិ។ អចោរិយិស្ស ឥទ្ធាទិ។ កម្ម-អចោរិយិស្ស
ឥទ្ធាទិ។ ចោរយេ ចោរយេយ្យ ឥទ្ធាទិ។ ចោរេតុ ចោរេន្ត ឥទ្ធាទិ។

ចិន្ត=ចិន្តាយំ, សំយោគត្តា ន វុទ្ធិ, ចិន្តតិ ចិន្តយតិ, ចិន្តន្តិ។ កម្ម-ចិន្តិយតិ,
ចិន្តិយន្តិ ឥច្ឆាទិ។ មន្ត=គុត្តភាសនេ, មន្តតិ មន្តយតិ ឥច្ឆាទិ។ ចាល=រក្ខណេ,
សោ ធម្មំ ចាលេតិ ចាលយតិ។ តេន ចាលីយតិ+ច្ឆាទិ។ (ចុរាទិនយោ)។

ភូរាទិ ច រុទាទិ ច, ទិរាទិ ច តុទាទិយោ;
ជ្យាទិ កិយាទិ ស្វាទិ ច, តនាទិ ច ចុរាទិយោ។

(វិករណាវិជានំ)។

៥.១. តិជ+មនេហិ ខ+សា ខមាវីមំសាសុ

ខន្តិយំ តិជា, វីមំសាយំ មនា ច ខ+សបច្ចយា ហោន្តិ យថាគ្គមំ។
តិជ=និសានេ, អ ការស្ស+បយោតោ។ ខេ “លហុស្សបន្តស្ស” តិ បត្តេ+ការស្ស
“អញ្ញាត្រាបី” តិ បដិសេដោ។ យ ការវដ្ឋិតព្យញ្ញនស្ស “បររូប+មយ ការេ
ព្យញ្ញនេ” តិ បររូបញ្ច។ “ចតុត្តទុតិយា” ទិនា បឋមក្ករកការេ ច
“ខនសាន+មេកស្សរោ+ទិ ទ្វេ” តិ តិក្ខ តិក្ខ ឥតិ ទ្វិការេ
“លោចោ+នាទិព្យញ្ញនស្ស” តិ អាទិតោ+ញ្ញស្ស ព្យញ្ញនស្ស លោបេ ច កតេ
តិតិក្ខាធាតុតោ ត្យាទិបច្ចយ+លវិករណានិ។ តិតិក្ខតិ ឥច្ឆាទិ បុរិមសមំ។
កម្ម-តិតិក្ខិយតិ ឥច្ឆាទិ។ ឥតោ បរំ កម្មោទាហារណំ ន ករិស្សម។

មន=បូជាយំ+តិមស្មា សបច្ចយ, ទ្វិត្តាទិម្ហិ កតេ “មនស្ស វី បរស្ស ច មំ” តិ
បុព្វមនស្ស វី ច បរមនស្ស មញ្ច ហោតិ។ វីមំសធាតុតោ តិបច្ចយាទិម្ហិ កតេ
វីមំសតិ ឥច្ឆាទិ។ តិតិក្ខិស្សតិ, វីមំសិស្សតិ ឥច្ឆាទិ។ ឯវ+មុបរិបិ អន្តតនាទិសុបិ
យោជេតព្ភំ។ បយោជកត្តា ណិ, “ណិណាប្យាបីហិ វា” តិ លវិករណំ, តេជយតិ
តេជេតិ។ តថា ចុរាទិន្តា ន លវិករណំ, មនយតិ មនេតិ។

៥,២. កិតា តិកិច្ចា+សំសយេសុ ឆោ

តិកិច្ចាយំ សំសយេ ច វត្តមាណា កិតា ឆោ ហោតិ។ កិត=និវាសេ, ធម្មច្ចយេ បុព្វេ បររូបាទិម្ហិ ច កតេ “កិតស្ស+សំសយេ វា” តិ ធ្វិត្តេ បុព្វស្ស តិអាទេសេ តិកិច្ចនាតុតោ ត្យាទយោ។ តិកិច្ចតិ, តិកិច្ចនិ+ទ្វាទិ។ វិបុព្វតោ កិតា ធម្មច្ចយាទិម្ហិ កតេ “កវគ្គហានំ ចវគ្គជា” តិ ធ្វិត្តេ បុព្វស្ស កស្ស ចោ។ វិចិកិច្ចតិ, វិចិកិច្ចនិ+ទ្វាទិ។ បយោជកត្តា កេតយ តិ+ទ្វាទិ បុរិមសមំ។

៥,៣. និទ្ទាយំ គុប+ពាធិ ពស្ស ភោ ច

និទ្ទាយំ គុប+ពាធិហិ ឆោ ហោតិ ពស្ស ភោ ច។ គុប=វក្ខនេ+តិមស្មា ធម្មច្ចយេ “អញ្ញាត្រាបី” តិ ឌីត្តាភារេ ច បររូបាទិម្ហិ “កវគ្គហា” ទិណា កស្ស ជេ ច កតេ “គុបិស្សស្ស” តិ ធ្វិត្តេ បុព្វស្ស ឧស្ស ត ហោតិ។ ត្យាទិ+លវិករណាទិម្ហិ ជិគុច្ចតិ តទ្វាទិ។ និទ្ទាយំ-ពាធិ=ពន្ធនេ+តិមស្មា ធម្មច្ចយេ ច តមិនាវ ពស្ស ភការេ ច បររូបេ បឋមក្ខវេ ភច្ឆភច្ឆតិ ធ្វិត្តេ អនាទិព្យញ្ញនស្ស លោបេ “ចតុត្តទុតិយានំ តតិយបឋមា” តិ ធ្វិត្តេ បុព្វស្ស ភស្ស ពការេ “ខនសេស្សស្សី” តិ តការេ ធិយេ ច កតេ ពីភច្ឆនាតុតោ ត្យាទយោ ហោតិ។ ពីភច្ឆតិ, ពីភច្ឆនិ តទ្វាទិ។ អញ្ញាត្រ គោបេតិ+ទ្វាទិ។

៥,៤. តុស្មា លោចោ ចិ+ច្ឆាយំ តេ

តុមន្តតោ ត្ថាយំ+មត្ត តេ ខ+ស+នា ហោតិ ពហុលំ, តុបច្ចយស្ស លោចោ ច ហោតិ, សុតត្តា។ ភុជ=ចាលនេ+ជ្ឈេហារេសុ។ ភោជនាយាតិ វិគ្គយ្ហ “តុ+តាយេ” ទ្វាទិណា តុបច្ចយេ “លហុស្សបន្តស្ស” តិ ឌីការេ បររូបេ ច កតេ ភោត្តុ+មិច្ឆតិ វិគ្គយ្ហ តមិនា ខបច្ចយេ តុបច្ចយស្ស តមិនា ច លោបេ “និមិត្តាភារេ នេមិត្តិ កស្សាបិ ច អភារេ” តិ ញាយា បររូបឌីការានំ អភារេ

ខស្ស បរវ្យប+ខការាទិម្ហិ ច កតេ ភុក្ខុ ភុក្ខុ ឥតិ ទ្វិត្តេ តតិយពការោ ហោតិ,
ពុភុក្ខុធាតុតោ ត្យាទយោ ហោន្តិ, ពុភុក្ខុតិ, ពុភុក្ខុន្តិ ឥច្ឆាទិ។

ជិ=ជយេ, ជយនាយ ឥតិ វិគ្គយ្ហ បុរេ វិយ តុមាទិម្ហិ កតេ ជេតុ+មិច្ឆតីតិ
វិគ្គយ្ហ សប្បច្ចយេ ជិស ជិស ឥតិ ទ្វិត្តេ អនាទិព្យញ្ញនលោបេ ទ្វិត្តេ បរស្ស ជិស្ស
“ជិហារនំ គី”តិ គី។ ជិគីសធាតុតោ ត្យាទិសុ ជិគីសតិ, ជិគីសន្តិ ឥច្ឆាទិ។

យស=អននេ, យសិតុ+មិច្ឆតិ ធប្បច្ចយាទិម្ហិ បុរេ វិយ កតេ យស្ស
“កវគ្គហា”ទិណ លេ លស្ស “ចតុត្តទុតិយា” ទិណ ជការេ “ខនសេស្សស្សី”តិ
ឥការេ ច កតេ ជិយច្ឆធាតុតោ ត្យាទយោ ហោន្តិ។ ជិយច្ឆតិ, ជិយច្ឆន្តិ+ច្ឆាទិ។

៥.៥. ឡាយោ កម្មា

ឥច្ឆាកម្មតោ ឥច្ឆាយ+មត្តេ ឡាយបច្ចយោ ហោតិ។ បុត្ត+មិច្ឆតីតិ
ឡាយបច្ចយេ ឡាយាទិវុត្តិក្ខា “ឯកត្តតាយំ”តិ វិភត្តិលោហោ។ បុត្តិយតិ,
បុត្តិយន្តិ+ច្ឆាទិ។

៥.៦. ឧបមាណា+ចារេ

កម្មតោ ឧបមាណា អាចារេត្តេ ឡាយោ ហោតិ។ បុត្ត+មិវា+ចរតិ បុត្តិយតិ
សិស្សំ, បុត្តិយន្តិ+ច្ឆាទិ។

៥.៧. អាណាភតិ

ឡាយោ ហោតិ។ កុដិយ+មិវា+ចរតិ កុដិយតិ ចាសាទេ។ ចាសាទេវា+ចរតិ
ចាសាទិយតិ កុដិយំ, ចាសាទិយន្តិ+ច្ឆាទិ។

៥.៨. កត្តតា+យោ

កត្តុតោ+បមាណ អាចារត្ថោ អាយោ ហោតិ។ បព្ពតោ វេរា+ចរតិ
សីលាទិកុណាយោគតោតិ បព្ពតាយតិ យោគី, បព្ពតាយធាតុតោ ត្យាទយោ។

៥,៩. ច្យុត្ត

កត្តុតោ អក្ខតតព្ពាវេ អាយោ ហោតិ ពហុលំ។ ភុសោតិ បឋមន្តតោ
អភុសោ ភុសោ ភវតីតិ ភុសាយតិ, ភុសាយន្តិ វេទ្ធាទិ។ “វិទ្ធាភិក្ខុញ្ញាសុ ទ្វេ”តិ
អាភិក្ខុញ្ញាត្ថ ទ្វិត្ថ អបជបជា បជបជា ភវតីតិ អាយេ បជបជាយតិ,
បជបជាយន្តិ+ទ្ធាទិ។ អលោហិតោ លោហិតោ ភវតិ លោហិតាយតិ។

៥,១០. សន្នាទីនិ ករោតិ

សន្នាទីហិ ទុតិយន្តេហិ ករោតីតិ អស្មី អត្ថោ អាយោ ហោតិ។ សន្នំ ករោតិ
សន្នាយតិ។ ឃីវំ វេរាយតិ, កលហាយតិ, ជូហាយតិ+ទ្ធាទិ។

៥,១១. នមោត្ថ+ស្សោ

នមោវេទ្ធស្នា ករោតីតិ អស្មី អត្ថោ អស្សោ ហោតិ។ នមោ ករោតីតិ អស្មី
អត្ថោ អស្សបច្ចយេ ត្យាទយោ ហោន្តិ, តថាគតំ នមស្សតិ, នមស្សន្តិ វេទ្ធាទិ។

៥,១២. ធាតុត្ថ ឆាមស្មិ

ឆាមស្មា ធាតុត្ថ ពហុលំ+មិ ហោតិ។ ហត្ថិនា អតិក្កមតីតិ វេទ្ធស្នេ
លវិករណា+ឯការ+អយាទេសេសុ កតេសុ អតិហត្ថយតិ។ ឃីវំ វិណាយ
ឧបកាយតិ ឧបវិណាយតិ, វិនយំ ទន្ធាំ ករោតិ ទន្ធាយតិ, វិសុទ្ធា ហោតិ វត្ថិ
វិសុទ្ធាយតិ, កុសលំ បុច្ឆតិ កុសលាយតិ+ទ្ធាទិ។

៥,១៣. សន្នាទីហា+មិ

សច្ចាធិប័រិ ធាតុត្ថេ អាបិ ហោតិ។ សច្ច+មាចិក្ខតិ អាបិម្ហិ ត្យាទិបច្ចយេ
“ណិ+ណាប្យ+ធិប័រិ វា”តិ លរិករណា+ឯ+អយាទេសា។ សច្ចាបយតិ,
សច្ចាបេតិ ឥច្ចាទិ។ អត្ថ+មាចិក្ខតិ អត្ថាបយតិ។ ឯវំ វេទាបយតិ។ សុក្ខំ
ករោតិ តិ សុក្ខាបយតិ សុក្ខាបេតិ ឥច្ចាទិ។

៥,១៦. បយោជកព្យាទារេ ណាបិ ច

កត្តារំ យោ បយោជេតិ, តស្ស ព្យាទារេ ក្រិយត្តា ណិ+ណាបិ ហោន្តិ
ពហុលំ។

ណិបច្ចយោ ឌុវណ្ណាត្តា, អាតោ ណាបេវ ហោតិ+ហា;
ទ្វេ ទ្វេ+កោ ហោតិ វា សេសេ, ពហុលំត្យនុវត្តិយា។

អកម្មកាបិ ហោន្តេវ, ណិ+ណាប្យត្តា សកម្មកា;
សកម្មកា ទ្វិកម្មា+ស្ស, ទ្វិកម្មា ច តិកម្មកា។

តស្មា កត្តរិ កម្មេ ច, ណិ+ណាបិទំ តុ សម្ពវោ;
ន ភាវេ សុទ្ធកត្តា តុ, កម្មំ ហោតិ បយោជកេ។

នយាទិទំ បធានព្យា, អបធានំ ទុហាទិទំ;
សុទ្ធកត្តា ណិ+ណាបិសុ, កម្ម+មក្ខ្យាត គោចរំ។

ភរិវត្ថុំ បយោជយតិ តិ អត្ថេ ឥមិនា ណិប្បច្ចយោ។ ណាការោ
ណានុពន្ធការិយត្តោ។ “យុវណ្ណាន+មេ+ឌិ បច្ចយេ”តិ ឌិការេ “អាយា+វា
ណានុពន្ធន្ទេ”តិ ណានុពន្ធន្ទេ អាវាទេសោ។ ត្យាទិម្ហិ “ណិ+ណាប្យ+បិប័រិ វា”តិ
លរិករណា ឯការេ “ឯឌិន+មយវា សវេ”តិ អយាទេសោ។ សោ សមាធិ
ភារិយតិ ភាវេតិ, ភារិយន្តិ ភាវេន្តិ+ច្ចាទិ។ កម្មេ-តេន សមាធិ ភារិយតិ+ច្ចាទិ។

ឯត្ថ “ដីឃោ សវស្សា”តិ ក្សេ ឥការស្ស ដីឃោ។ ភាវយិស្សតិ ភាវេស្សតិ,
ភាវយិស្សន្តិ ភាវេស្សន្តិ+ទ្វាទិ។ អន្តតនេ ភ្នៀស្ស សិម្ហិ អភាវេសិ ភាវេសិ,
អភាវយិ ភាវយិ, អភាវយិសុ ភាវយិសុ។ បវស្សរលោបេ អភាវេសុំ ភាវេសុំ,
អភាវយំសុ ភាវយំសុ, អភាវយុំ ភាវយុំ ឥទ្វាទិ។ កម្ម-អភាវិយិ ភាវិយិ
ឥទ្វាទិ។ អភាវិស្ស អភាវយិស្ស, អភាវិស្សំសុ អភាវយិស្សំសុ។ កម្ម-
អភាវយិស្សំ ឥទ្វាទិ។ ភាវេ ភាវេយ្យ ឥទ្វាទិ។ កម្ម-ភាវិយេយ្យ ឥទ្វាទិ។
ភាវយតុ ភាវេតុ ឥទ្វាទិ។ កម្ម-ភាវិយតុ ឥទ្វាទិ។

បចិត្តំ បយោជេតីតិ អត្ថេ ណិ+ណាបិ ហោន្តិ។ សោ ទេវទត្ថន ឌីទនំ
ចាចយតិ ចាចតិ ឥទ្វាទិ, តថា ចាចាបយតិ ចាចាបេតិ+ទ្វាទិ។ កម្ម-សោ
តេន ទេវទត្ថន ឌីទនោ ចាចិយតិ ចាចាបិយតិ+ទ្វាទិ, ភវិស្សត្យាទិសុបិ
យោជេតត្ថំ។

គន្ធី បយោជេតីតិ អត្ថេ សោ តំ បុរិសំ កាមំ កមយតិ កមេតិ កច្ឆាបយតិ
កច្ឆាបេតិ+ទ្វាទិ។ កម្ម-តេន សោ កាមំ កមិយតិ កច្ឆាបិយតិ+ទ្វាទិ។

គុហា=សំវរណា, គុហិតុំ បយោជេតីតិ ណិម្ហិ “គុហិត្ស សវេ”តិ ដីឃោ។
គុហាយតិ, គុហាយន្តិ ឥទ្វាទិ។

ទិស+ទុស=អប្បិទិយំ, ទុសិតុំ បយោជេតីតិ ណិម្ហិ “ណិម្ហិ ដីឃោ
ទុសស្សា”តិ ដីឃោ ទុសយតិ+ទ្វាទិ។

តថា ឥច្ឆន្តំ បយោជយតិ ឥច្ឆាបយតិ ឥច្ឆាបេតិ, ឯសយតិ ឯសេតិ។
និយច្ឆន្តំ បយោជយតិ និយមយតិ និយមេតិ។ តថា អាសយតិ អាសេតិ,
អច្ឆាបយតិ អច្ឆាបេតិ។ លាភយតិ លាភេតិ, ឯវំ វាសយតិ វាសេតិ,
វាសាបយតិ វាសាបេតិ។ វាហាយតិ វាហេតិ, វាហាបយតិ វាហាបេតិ+ទ្វាទិ។ ឯវំ

ដីរយតិ, មារយតិ, ទស្សយតិ ឥន្ទ្រាទិ។ ហ្វុ=សត្តាយំ, បហោន្តំ បយោជយតិ
បហារ័យតិ បហារេតិ ឥន្ទ្រាទិ។ សាយយតិ សាយាបយតិ សាយាបេតិ។
នាយាបយតិ នាយាបេតិ។ បតិជ្ជាបយតិ បតិជ្ជាបេតិ។ រស្សេ បតិជ្ជបេតិ។ ហន្តំ
បយោជយតិ ឈិ+ណាបិ, “ហនស្ស យាតោ ណានុពាន្ទេ” តិ យាតោទេសេ
យាតយតិ យាតេតិ។ តថា ជុហារ័យតិ ជុហារេតិ, ជហាបយតិ ជហាបេតិ។
ហាបយតិ ហាបេតិ។ ធាបយតិ ធាបេតិ។ វិធាបយតិ វិធាបេតិ, បិទហាបយតិ
បិទហាបេតិ។ (ក្រវាទិនយោ)។

ឥនាទិ រុធាទិអដ្ឋគណា ទស្ស័យន្តេ-រោធយតិ រោធយតិ។ ទេវយតិ ទេវេតិ។
តោទយតិ តោទេតិ។ ជយាបយតិ ជយាបេតិ។ វិក្កយតិ វិក្កយាបេតិ។
សារ័យតិ សារេតិ។ វិតានយតិ វិតានេតិ។ ចោរាបយតិ ចោរាបេតិ ឥន្ទ្រាទិ។

ខាទិហិ បច្ឆយន្តេហិ, អបិ ហោន្តំ ឈិ+ណាបយោ;
ឈិ+ណាបិ ធា+នកាធានំ, ទស្សនព្វេត្ត សាធនំ។

តិកិក្កន្តំ បយោជយតិ តិកិក្កេតិ តិកិក្កាបេតិ, តិកិច្ឆយតិ តិកិច្ឆេតិ
តិកិច្ឆាបយតិ តិកិច្ឆាបេតិ។ ឃរំ ពុក្កេតិ ពុក្កេតិ បេតិ។ បព្ពតាយយតិ។
បុត្តិយយតិ ឥន្ទ្រាទិ។ (ខាទិបច្ឆយនយោ)។

ឥតិ បយោគសិទ្ធិយំ ត្យាទិកណ្ណោ ធរដ្ឋោ។

៧. ខាទិកណ្ណា

អថ ធាតុហិយេវ ភាវ+កម្ម+កត្ត+ករណាទិសាធនសហិតំ ខាទិវិធានំ
អារភិយតេ -

“តិជមាលេហិ ខសា ខមារីមំសាសុ” ឥច្ឆាធិហិ បច្ឆយវិជានញ្ច
 បរុបទ្ធិត្តាធិការិយញ្ច ត្យាធិកណ្ណោ វុត្តនយេនេវ ញ្ញាតព្រំ។ តិកិក្ខុនំ តិកិក្ខុវា,
 “ឥត្តិយ+មណក្កិកយកយា ច” ឥតិ សុត្តន អបច្ឆយោ ច “ឥត្តិយ+មត្វា” តិ
 អបច្ឆយោ ច ហោតិ។ តថា វិមំសនំ វិមំសា។ “កិកា តិកិក្ខុសំសយេសុ ឆោ” តិ
 ធម្មច្ឆយាធិម្ហិ កតេ តិកិក្ខុនំ តិកិក្ខុវា, វិចិកិក្ខុនំ វិចិកិក្ខុវា។ គុប=គោបនេ,
 ពធ=ពន្ធនេតិ ឥមេហិ ធាតូហិ “និទ្ធាយំ គុប+ពធ ពស្ស ភោ ច” ឥតិ
 ធម្មច្ឆយាធិម្ហិ ច ទ្ធិត្តេ បរពការស្ស ឥមិនា ភការេ ច កតេ អបច្ឆយាធិ ហោតិ។
 ជិគុក្ខនំ ជិគុក្ខា, ពីភក្ខនំ ពីភក្ខា។ “តុំស្មា លោចោ ចិ+ច្ឆាយំ តេ” ឥតិ
 ឥច្ឆាយ+មត្តេ ខ+ស+ធម្មច្ឆយា ហោតិ។ គុជ=ចាលនឆ្លោហារេសុ, ពុកុក្ខនំ
 ពុកុក្ខា។ ជិ=ជយេ, ជិកិសនំ, ជិកិសា។ យស=អននេ, ជិយច្ឆនំ ជិយច្ឆា។

២៧. ការកម្មេសុ តព្វានីយា

តព្វអនីយា ក្រិយត្តា បរេ ការកម្មេសុ ភវន្តិ, ពហុលវិជានា
 កត្តករណាធិសុបិ។ ភូ=សត្តាយំ, “យុវណ្ណាន+មេ ឌីបច្ឆយេ” តិ ឌីការេ
 “ឌុព្យញ្ញនស្សា” តិ ឌុអាគមោ, ញ្ញការោ អាឡាវយវត្តោ។ ឌីស្ស “ឯឌីន+ មយវា
 សរេ” តិ អវាទេសោ, ភូយតេតិ ភវិតព្វំ ភវតា ភវនីយំ។ ការស្សេ+កត្តា
 ឯកវចនមេវ, តព្វា នបុំសកលិដ្ឋំ។

តព្វាឡុភិហិតោ ភារោ,
 ធព្វមិវ បកាសតីតិ-ពហុវចនញ្ច ហោតិ។

កម្មេ-អភិបុព្វោ, អភិភូយតេ អភិភូយិត្ត អភិភូយិស្សតេតិ អភិភវិតព្វោ
 កោឆោ បណ្ឌិតេន, អភិភវិតព្វា តណ្ហា, អភិភវិតព្វំ ធុក្ខំ។ ឯវំ អភិភវនីយោ
 អភិភវនីយា អភិភវនីយំ, កម្មេ អភិធម្មស្សេវ លិដ្ឋវចនានិ។

វិសេស្សលិដ្ឋាតញ្ញាធិ, តត្តា+នោ បញ្ច ភាវជា;
នប្បុសកេ សិយុំ ភាវេ, ក្លោ ចា+នោ អកត្តវិ។

ភាវស្មី យណា បុមេ ឯវំ, ឥយុវណ្ណា គហាធិដោ;
អបច្ចយោបិ វា+សំឡា, តុ+មាធិត្វន្តកា សិយុំ។

តតោ បវំ ឧបសគ្គបុត្តតា ច កាលត្តយស្ស វាក្យគហណាញា វុត្តនយេន
ញាតត្ថំ, តស្មា អនុបវាក្យមេវ ទស្សយេស្សាម -

អាស=ឧបវេសនេ, អាសនេ អាសិតត្ថំ តយា អាសនីយំ។ កម្ម-
ឧទាសីយតីតិ ឧទាសិតត្ថោ គុរុ ឧទាសនីយោ។ សី=សយេ, ឯ+អយាទេសា,
សយនំ សយិតត្ថំ សយនីយំ តយា។ អតិសីយតីតិ អតិសយិតត្ថោ កដោ តេ
អតិសយនីយោ។ បទ=គមនេ, “បទាធិនំ ក្ខេបិ” តិ យុក, កកាវេ
កានុពន្ធការិយត្ថោ, ឧកាវេ ឧទ្ធារណត្ថោ, ទស្សដោ បុត្តបញ្ច, ឧប្បជ្ជនំ
ឧប្បជ្ជិតត្ថំ ឧប្បជ្ជនីយំ។ បដិបដ្ឋិយតីតិ បដិបដ្ឋិតត្ថោ មក្លោ បដិបដ្ឋនីយោ។
ពុធ=ញាណោ, ពុជ្ឈតេតិ ពុជ្ឈិតត្ថោ ធម្មោ ពុជ្ឈនីយោ។ សុ=សវនេ, ស្វយតេតិ
សោតត្ថោ ធម្មោ, ញិម្ហិ ឆាគមេ “តថនរាណំ ជវណាលា” តិ ណោ ច កតេ “នតេ
កានុពន្ធជាគមេស្វ” តិ ឱកាវភាវា។ សុណិតត្ថោ, សវនីយោ។ កវ=កវណោ -

៩៥. បរុប+មយកាវេ ព្យញ្ញនេ

ក្រិយត្តាន+មន្តព្យញ្ញនស្ស បរុបំ ហោតិ យ កាវតោ អញ្ញាស្មី ព្យញ្ញនេ។
កវិយតីតិ កត្តត្ថោ ធម្មោ, កត្តញ្ញា បូជា, កត្តត្ថំ កុសលំ។

១១៩. តុ+តុន+តព្វេសុ វា

តុមាធិសុ កវស្សា ហោតិ វា។ កាតត្ថំ ហិតំ។

១៧១. វា នស្ស ណោ

វន្តតោ ក្រិយត្តា បច្ចយនការស្ស ណោ ហោតិ។ ករណីយោ។

ករ=ករណោ, ករីយតីតិ ករិតត្តោ ករណីយោ។ គហ=ឧទាទានេ “មំ វា
វុធាទីនំ”តិ អន្តសរា បរោមំ វា ហោតិ។ មការោ+នុពន្លោ។ “ណោ
និគ្គហិតស្ស”តិ និគ្គហិតស្ស ណោ, សំគយ្ហតីតិ សំគណ្ហិតត្តោ
សំគណ្ហនីយោ, “តថនរា”ធិនា ណាការេ គហណីយោ។ វម=កីឡាយំ,
វមីយតីតិ វមណីយោ វិហារោ។ អាប=ទាបុណានេ, “សកាទានំ កុកក្ក ណោ”តិ
ឯត្ត ‘សកាទានំ កុក+ក្ក’តិ យោគវិភាគា កុ, ឧអាគមេ នាគមស្ស ណោ ច
កតេ ទាបីយតីតិ ទាបុណិតត្តោ។ បវរុបេ បត្តត្តោ, ទាបុណនីយោ,
ទាបនីយោ។

៩៦. មនានំ និគ្គហិតំ

មការ+នការន្តានំ ក្រិយត្តានំ និគ្គហិតំ ហោត្យ+យ ការេ ព្យញ្ញានេ។ វុគ្គនំ,
គមីយតីតិ គន្តត្តោ។ គមិតត្ថំ គមនីយំ។ ខន=ខណ=អវទារណោ, និគ្គហិតំ
វុគ្គនុត្តោ, ខញ្ញតេតិ ខន្តត្ថំ អាវាជំ ខនិតត្ថំ ខននីយំ។ ហន=ហីសាយំ, ហញ្ញតេតិ
ហន្តត្ថំ ហនិតត្ថំ ហននីយំ។ មន=ញ្ញាណោ, មញ្ញតេតិ មន្តត្តោ មនិតត្តោ។
“បទាទីនំ កូចី”តិ យុក, ចវុគ្គាទិម្ហិ កតេ មញ្ញិតត្ថំ មញ្ញនីយំ។

បូជ=បូជាយំ, “បុរាទិតោ ណី”តិ ណិម្ហិ ញ្ញការស្ស គុរុត្តា ឌីការាវុត្តិ
“យុវណ្ណាន+មេឌី បច្ចយេ”តិ ឯការេ បូជេតត្តោ ឌុម្ហិ អយានេសេ បូជយិតត្តោ
បូជនីយោ ភគវា។

កត្តិ-យា=ទាបុណានេ, នីយតីតិ និយ្យានិយោ មគ្គោ, កត្តន្តីតិ កមនីយា
កោតា។ ករណេ-នហ=សោចេយ្យ, នហាយន្យ+នេនាតិ នហានីយំ បុណ្ណំ។
សម្មទានេ-នា=នានេ, សំ+បបុត្តោ, សម្មា បទីយតេ អស្សាតិ សម្មទានិយោ
ព្រាហ្មណោ។

២៨. ហ្សណ

ការកម្មេសុ ក្រិយត្តា បរោ ហ្សណ ហោតិ ពហុលំ។ ឌុម្ពិ កត្តត្ថំ ការិយំ។
ហរ=ហរណោ, ហរិយតីតិ ហារិយំ។ ភរ=ភរណោ, ភរិតត្ថំ ការិយំ។ លភ=លាកេ,
“វគ្គលសេហិ តេ”តិ បុព្វបទកាការេ “ចតុត្តទុតិយា” ទិនា តតិយក្ខរេ ច កតេ
លភិតត្ថំ លត្ថំ។

វេច=ព្យត្តវេចនេ,

៩៨. កតា ចជានំ យានុពានេ

យានុពានេ ចការ+ជការន្តានំ ក្រិយត្តានំ ក+តា ហោន្តិ យថាគ្គមំ។

៨៤. អស្សណានុពានេ

ណាការានុពានេ បច្ចយេ បរេ ឧបន្តស្ស អការស្ស អា ហោតិ។ វេចនំ វុច្ចតេតិ
វាក្យំ។ ភជ=សេវាយំ, ភជនីយំ ភាក្យំ, ជស្ស គការោ។ ចិ=ចយេ, ចយនំ
ចីយតីតិ វា ចេយ្យំ។ យស្ស ទ្វិត្តំ។

៥,១២២. និតោ ចិស្ស ទោ

និរោ បរស្ស ចិស្ស នោ ហោតិ តិអាទិចការស្ស នោ។ វិនិច្ឆយតិ តិ
វិនិច្ឆយ្យំ, នាគមេ វិនិច្ឆនិតត្តំ។ ឯ+អយានេសេសុ វិនិច្ឆតត្តំ វិនិច្ឆនិយំ។
និ=ចាបនេ, និយតិ តិ នេយ្យា នេយ្យា នេយ្យំ, នេតត្តំ។

២៩. អាស្ស+ច

អាការន្តតោ ក្រិយត្តា យ្យណ ហោតិ ភាវកម្មេសុ អាស្ស ឯ ច។ ទា=ទានេ,
ទាតត្តំ នេយ្យំ។ ចា=ចានេ, បិយតិ តិ មេយ្យំ។ មា=មានេ, មិយតិ តិ មេយ្យំ។
ញា=អវពោធនេ, ញាយតិ តិ ញេយ្យំ ញាតត្តំ, ឌុម្ពិ នាគមោ “ញាស្ស នេ+ជា” តិ
ញាស្ស ជាទេសេ ជានិតត្តំ, វិជានិយំ។ ខា=បកថនេ, សំខាតត្តំ សំខេយ្យំ។

៣០. វនាទីហិ យោ

វនាទីហិ ក្រិយត្តេហិ យោ ហោតិ ពហុលំ ភាវកម្មេសុ។ វន=វននេ, វននំ
វន្តតិ តិ វា វន្តំ។ មន=ឌុម្ពានេ, មននំ មន្តតេ អនេនាតិ វា មន្តំ។ កមនំ កម្មតេ តិ វា
កម្មំ។ កន=វននេ, កន្តតេ កននិយំ វាតិ កន្តំ។ បន=កមនេ, បន្តនិយំ បន្តំ កាថា។
អន+ខាន=ភក្ខនេ, ខន្តតិ តិ ខន្តំ ខាននិយំ។ ទម=ទមនេ, ទម្មតេ តិ ទម្មា
ទមនិយោ។

ភុជា+ន្នេតិ កណាសុត្តន អន្នេ វត្តព្រៃ យបច្ចយោ។

៨៣. លហុស្សបន្តស្សតិ

លហុភូតស្ស ឌុបន្តស្ស តយុវណ្ណស្ស ឯឌី ហោតិ យថាក្កមំ។ យស្ស បុព្វុបេ
ភុព្វិតព្ពេតិ ភោជ្ជោ ឌីននោ, ភោជ្ជោ យាគុ។

៣១. កិច្ច យច្ច ភច្ច ភត្ត លេយ្យា

ឯតេ សទ្ធា យបច្ចយន្តា និបច្ចន្តេ។ កវ=កវណោ, ឥមិនា និបាតនា យេ
 កិចាទេសេ ច កតេ បុព្វបំ, កត្តត្ថំ កិច្ចំ។ ហន=ហីសាយំ, យច្ឆាទេសាទិម្ហិ
 កតេ ហនំ ហញ្ញតេតិ វា យច្ចំ។ កវ=កវណោ, ភច្ឆាទេសាទិម្ហិ កតេ កវណីយោ
 ភច្ឆោ។ ភូ=សត្តាយំ, យម្ហិ ឌីការេ ឥមិនា អវាទេសេ ភវតីតិ ភព្ពោ។
 លិហ=អស្សាទនេ, យម្ហិ ឥមិនា ហស្ស យការេ លេហិតត្ថំ លេយ្យំ, ឯការវុទ្ធិ។

៣២. គុហាទីហិ យក

គុហាទីហិ ក្រិយត្តេហិ ភាវកម្មេសុ យក ហោតិ។ គុហា=សំវរណោ,
 “លហុស្សបន្តស្ស”តិ សម្មត្តស្ស ឌីការេស្ស “នតេ កានុពន្ធនាគមេស្ស”តិ
 បដិសេដោ។ “ហស្ស វិបល្លាសោ”តិ វិបល្លាសេ គុហនំ គុហិតត្ថំ គុយ្ហំ។
 ធុហា=បប្បរណោ, ទោហនំ ធុយ្ហតីតិ វា ធុយ្ហំ។ សាស=អនុសិដ្ឋិយំ -

៣៣. សាសស្ស សិស វា

សាសស្ស សិស វា ហោតិ កានុពន្ធា បុព្វបំ, សាសីយតីតិ សិស្សោ។

សិទ្ធា ឯវេ+តេ តព្ពាទយោ បេសា+តិសគ្គ+ប្បត្ត កាលេសុ គម្យមាទេសុបិ,
 សាមញ្ញេន វិទានតោ។ បេសនំ - “កត្តត្ថំ+មិទំ ភវតា”តិ អាណាបនំ
 អដ្ឋេសនញ្ចោ។ អតិសគ្គោ នាម “កិ+មិទំ មយា កត្តត្ថំ”តិ បុជ្ជស្ស “ចាលោ ន
 ហន្តព្ពោ”តិអាទិនា បដិបត្តិទស្សនមុខេន កត្តត្ថស្ស អនុញ្ញោ។ បត្តកាលោ នាម
 សម្មត្តសមយោ។ យោ កិច្ចកវណាសមយំ ឧបបរិក្ខិត្វា ករោតិ, តស្ស
 សមយារោបនំ, ន តត្ថ អដ្ឋេសន+មត្តិ។ ភោតា ខលុ កដោ កត្តព្ពោ
 កវណីយោ ការិយោ កិច្ឆោ” ឯវំ ត្វយា កដោ កត្តព្ពោ, ភោតោ ហិ បត្តោ
 កាលោ កដកវណោ។

ឃុំ ឧទ្ទុមុហុត្តេបិ វត្តមានតោ បេសាធីសុ សិទ្ធា ឃុំ។ តថា អរហេ កត្តិ
 សត្តិវិសិដ្ឋ ប បតិយមាន, អរស្សកា+ធម៌ណាតាវិសិដ្ឋ ប ភារាដោ សិទ្ធា។
 ឧទ្ទុមុហុត្តេតោ-ភោតា កដោ កត្តញ្ញោ។ ភោតា រដ្ឋំ កាតព្វំ, ភវំ អរហោ។
 ភោតា ភារោ វហិតញ្ញោ, ភវំ សក្កោ។ ភោតា អរស្សំ កដោ កត្តញ្ញោ។ ភោតា
 និក្ខោ ធាតញ្ញោ។

៣៣. កត្តិ ល្អ+ល្អា

កត្តិ ការកេ ក្រិយត្តា ល្អ+ល្អា ហោន្តិ។ ករ=ករណោ, បររូបេ
 “ល្អ+បិតាធីន+មា សិម្ហ” តិ អា សិលោចោ ប។ ករោតិ តិ កត្តា។ ឃុំ ភវតិ តិ
 ភត្តា។ ហរតិ តិ ហត្តា។ ភិទតិ តិ ភេត្តា, ឃកាវោ, ឡម្ហិ ភេទិតា។ ជិន្ទតិ តិ ជេត្តា។
 ភោជនស្ស ធាតា ភោជនធាតា។ សន្ធាតិ តិ សន្ធាតា។ វបតិ តិ វត្តា។
 ឌីការបររូបេសុ ភុញ្ញតិ តិ ភោត្តា។ “បធាធីនំ កូបិ” តិ យុកាគមោ, ពុជ្ឈិ តិ តិ
 ពុជ្ឈិ តា។ ជានាតិ តិ ញាតា។ ជិន្ទតិ តិ ជេតា។ សុណាតិ តិ សោតា។
 “ឡ+លស្ស” តិ ឡស្ស ឃកាវេ គណ្ហាតិ តិ គហេតា។ ភវតិ តិ ភវិតា។ សរតិ តិ
 សរិតា។ “មនានំ និគ្គហិតំ” តិ មស្ស និគ្គហិតេ វគ្គន្តេ ប គច្ឆតិ តិ គត្តា។
 នការន្តានម្បិ និគ្គហិតំ, ខនតិ តិ ខន្តា។ សនតិ តិ សន្តា។ មញ្ញតិ តិ មន្តា។
 ចាលេតិ តិ ចាលយិតា ចាលេតា, ឃត្ត ចុរាទិត្តា ណិ។

ណិណាបិសុ-ភាវយតិ តិ ភាវយិតា ភាវេតា។ ឃុំ សាវយិតា សាវេតា,
 ធាបយិតា ធាបេតា, ហាបយិតា ហាបេតា, និរោធយិតា និរោធយេតា,
 ពោធយិតា ពោធយេតា, ញាបយិតា ញាបេតា, សាវយិតា សាវេតា, គាហយិតា
 គាហេតា, ការយិតា ការេតា, ការាបយិតា ការាបេតា ឥទ្ធាធិ។

ឈ្លាបចូលយេ-ណាការេ រុំឡូត្រោ។ រថំ ករោតីតិ រថការកោ, “អស្សា
ណានុពន្ទេ” តិ អា អមាទិសមាសោ ច។ អន្ទំ ទនាតីតិ អន្ទនាយកោ។
“អធាតុស្ស កា+ស្សាទិតោ យេ+ស្សី” តិ យេ បរេ អស្ស ឥអាទេសោ,
អន្ទនាយិកា, អន្ទនាយកំ កុលំ។ “អាស្សា+ណាបិម្ពិ យុក”
ឥតិណាបិតោ+ញាត្រ យុក។ លោកំ នេតីតិ លោកនាយកោ, ឯការេ
“អាយា+វា ណានុពន្ទេ” តិ អាយាទេសោ។ ឯវំ វិនេតីតិ វិនាយកោ។

អកម្មបបទេ-ករោតីតិ ការកោ, ឯវំ នាយកោ នាយកោ, ឌីការេ
អាវាទេសេ សុណាតីតិ សាវកោ។ បុរេ វិយ ឥការេ សាវិកា។ លុនាតីតិ
លាវកោ។ បុ=បរេនេ, បុនាតីតិ ចាវកោ។ ភវតីតិ ភាវកោ, ឧទាសតីតិ
ឧទាសកោ។ គណ្ណាតីតិ កាហាកោ ចាវកោ, យាជកោ។ វេ=ហ័សាយំ,
វេតីតិ វេកោ, “អញ្ញាត្រាបិ” តិ រុំឌិបដិសេដោ។ “ហានស្ស យាតោ
ណានុពន្ទេ” តិ យាតាទេសោ, ហានតីតិ យាតកោ។ “មំ វា រុំធាទីនំ” តិ មំ, រុំធាកោ,
គុរុត្តា ន រុំធា។ តថា ភុញ្ញតីតិ ភុញ្ញកោ។ អាយស្ស រស្សេ កិណាតីតិ
កយកោ។ ចាលេតីតិ ចាលកោ។ បូជេតីតិ បូជកោ។

ខាទីសុ-តិកិក្ខតីតិ តិកិក្ខកោ។ វីមំសតីតិ វីមំសកោ ឥច្ឆាទិ។ បនុទតីតិ
បនុទកោ, “ព្យញ្ញនេ” ច្ឆាទិនា ទីយោ។ “ភិទ្ធា+នកោ” តិ ឯត្ត ‘អានកោ’ តិ
យោគវិភាគា អានកោ, អាស្ស រស្សេ នការាគមេ ច “ញាស្ស នេជា” តិ
ជាទេសោ, ជាននកោ។ ណាបិម្ពិ -

អណា-ឥតិ ទណ្ណាកធាតុ, អាណាបេតីតិ អាណាបកោ។ តថា
សញ្ញាបកោ, បតិដ្ឋាបកោ។ សំ+ប បុញ្ញោ អាប=ចាបុណនេ, និញ្ញាទំ
សម្មាបេតីតិ និញ្ញានសម្មាបកោ។ ការាបកោ, ការាបិកា ឥច្ឆាទិ។

ពហុលំវិជានា កម្មេបិ-ចាទេហិ ហរិយតីតិ ចាទហារកោ។
ចុប=មន្តកមនេ, គលេ ចុប្បតីតិ គលេចោបកោ។

សិទ្ធាវ ល្អុ អរហាជីសុ “ភវំ ខលុ កញ្ញាយ បរិគ្គហារហោ”តិ
(បរិគ្គហិតា)។ សីលត្ថេ-ឧបាទានសីលោតិ ឧបាទានា។ សាដុ កដ្ឋតីតិ កដ្ឋា។
មុណ្ណានធម្មា មុណ្ណានាចារាតិ មុណ្ណាយិតារោ, ឯត្ថ “ធាតុត្ថេ នាមស្មី”តិ ឥម្ហិ
ឧអាគមេ ឯ+អយាទេសេ មុណ្ណាយិតុសទ្ធម្ហិ អារដ្ឋាទេសេ ច កតេ យោស្ស ដោ។

៣៤. អារិ

ក្រិយត្តា អារិ ហោតិ ពហុលំ កត្តរិ។ “ទិសស្ស
បស្ស+ទិស្ស=ទិស+ទ+ទត្តា”តិ ទិស្សាទេសោ, ភយំ បស្សតីតិ ភយទិស្សរិ។ និម្ហិ
ភយទិស្សរិជិ។ ភយទិស្សរិ ចិត្តំ។ អប្បរិសយតាញាបនត្តំ ភិទ្ធកយោកករណំ។
សាមញ្ញរិហិតត្តា សីលាជីសុ ច ហោតេវ។

៣៥. អាសីសាយ+មកោ

អាសីសាយំ កម្មមាណយំ ក្រិយត្តា អកោ ហោតិ កត្តរិ។
ជីវ=ចាលាធារណោ, ជីវត្ថុតិ ជីវកោ។ នន្ទ=សមិទ្ធិយំ, នន្ទត្ថុតិ នន្ទកោ។ ភវត្ថុតិ
ភវកោ។

៣៦. ករណាទោ

ករតោ កត្តរិ ណាទោ ហោតិ។ ករោតីតិ ការណំ។ កត្តរិតិ កី, ករោតិ
អនេនាតិ ការណំ។

៣៧. ហារតោរិហិ+កាលេសុ

ហោតោ វិហិស្មី កាលេ ច ណានោ ហោតិ។ “អាស្ស” ត្យាទិនា យុក, ជហន្តិ
ឧទកំតិ ហាយនា វិហាយោ។ ជហាតិ ភារេ បទត្តតិ ហាយនោ សំវច្ឆរោ។
វិហិកាលេស្វតិ កិ, ជហាតិ ហាតា។

៣៨. វិទា កូ

វិទស្មា កូ ហោតិ កត្តវិ។ កការោ “កូតោ” តិ វិសេសនត្តោ។ វិទតិ វិទូ,
លោកវិទូ។

៣៩. វិតោ ញាតោ

វិបុញ្ញា ញាត្ន+ស្មា កូ ហោតិ កត្តវិ។ វិជានាតិ វិញ្ញា។

៤០. កម្មា

កម្មតោ បរា ញាត្ន+ស្មា កូ ហោតិ កត្តវិ។ សព្វំ ជានាតិ វិ សព្វញ្ញា។ ឃំ
មត្តញ្ញា, ធម្មញ្ញា, អត្តញ្ញា កាលញ្ញា, កតញ្ញា ត្នាទិ។ (ភិក្ខុតិ បន “ភរាទិ”
ល្យាទិសុត្តន សិទ្ធិ)។

៤១. កូចណា

កម្មតោ បរា ក្រិយត្តា កូចិ អណា ហោតិ កត្តវិ។ កុម្ភំ ករោតិ វិ
កុម្ភការោ, អមាទិសមាសោ។ តតិយំ កុម្ភការី។ ឃំ កម្មការោ, មាសាការោ,
កដ្ឋការោ, រថការោ សុវណ្ណាការោ, សុត្តការោ, វុត្តិការោ, ដីកាការោ។ សំ
លុនាតិ វិ សរលាវោតិ ឌី+អវាទេសា។ មន្តេ អជ្ឈាយតិ វិ មន្តជ្ឈាយោ,
ត=អជ្ឈេនភតិសុ, អធិបុញ្ញោ, ឃំ+អយាទេសា, អធិនោ តស្ស
យការ+ចវគ្គាទយោ ច។

ពហុលាទិការា ឥហ ន ហោតិ “អាទិច្ចំ បស្សតិ, ហិមវន្តំ សុណោតិ, កាមំ គច្ចតិ”។ ក្ខតិ កី, កម្មករោ, ឯត្ថ អបច្ចយោ។

៤២. គមារូ

កម្មតោ បរា គមារូ ហោតិ កត្តរិ។ រាជុពន្ធត្តា អមភាគលោចោ។ វេទំ គច្ចតិ វេទក្ខ, ឯវំ ចារក្ខ។

សាមញ្ញវិធានតោ សីលាទិសុបិ ហោតិ។ ភវចារំ គច្ចតិ សីលេនាតិ ភវចារក្ខ។ អន្តកមនសីលោ អន្តក្ខ, ឯវំ អន្តក្ខ។

៤៣. សមាណ+ញ្ញ+ភវន្ត+យាទិត្យ+បមាណា ទិសា កម្មេ វិ+វិក្ខុ+កា

សមាណាទិហិ យាទិហិ ចោ+បមាណេហិ បរា ទិសា កម្មការកេ វិ+វិក្ខុ+កា ហោតិ។ “ស្យាទិ ស្យាទិនេ+កត្តំ”តិ សមាសេ “រាជុពន្ធន្តសរាទិស្យា”តិ ទិសស្ស ឥសភាគលោបេ “វិក្ខុកេស្ស”តិ សមាណស្ស សាទេសេ ច សមាណា វិយ ទិស្សតិ តិ សទិ, សទិក្ខោ។ កេ - “នតេ កាជុពន្ធនាគមេស្ស”តិ ឯត្តាភារោ, សទិសោ។

៤៤. សមាណ រោ វិ+វិក្ខុ+កេសុ

សមាណសទ្ធតោ បរស្ស ទិសស្ស រ ហោតិ វា វិ+វិក្ខុ+កេស្ស តិ បក្ខេ ទិស្ស រាទេសេ សរិ, សរិក្ខោ, សរិសោ។

៤៥. សញ្ញាទិន+មា

វិ+វិក្ខុ+កេសុ សញ្ញាទិន+មា ហោតិ។ អញ្ញោ វិយ ទិស្សតិ តិ អញ្ញាទិ, អញ្ញាទិក្ខោ, អញ្ញាទិសោ។

៣,៨៧. ឆ្លុំ+ក្រំ+មី+មាត់ ជា+ក្រំ+ដី

រឺរឺក្លុំ+កេសុ ឆ្លុំ+ក្រំ+មី+មាត់ ជា+ក្រំ+ដី ហោរា យថា ក្លុំមម។ ជកាវា
សញ្ញា ទេសត្តា។ ភវាទី ភវាទិក្ខោ ភវាទិសោ, ក្រំដី ក្រំដិក្ខោ ក្រំដិសោ, អយមិវ
ទិស្សតីតិ ឡឺដី ឡឺដិក្ខោ ឡឺដិសោ។ អាការេ យាទី យាទិក្ខោ យាទិសោ, ត្យាទី
ត្យាទិក្ខោ ត្យាទិសោ ឥច្ឆាទិ។

៣,៨៨. តុម្ហាម្ហានំ តាមេ+កស្មី

រឺរឺក្លុំ+កេសុ តុម្ហាម្ហានំ តាមា ហោរា ឆ្លុំ+កស្មី យថា ក្លុំមម។ តុំ វិយ ទិស្សតិ,
អយំ វិយ ទិស្សតិ តាទិ មាទិ ឥច្ឆាទិ។ ឯកស្មីន្តិ កិ, តុម្ហាទិសោ អម្ហាទិសោ។

៣,៨៩. តំ+ម+មញ្ញាត្រ

រឺរឺក្លុំកន្តតោ+ញ្ញស្មី ឧត្តរបទេ តុម្ហាម្ហានំ+មេកស្មី តំ+ម ហោរា យថា ក្លុំមម។
តុំ ទិទោ ឯសំ, អហំ ទិទោ ឯសំតិ អញ្ញបទេត្ថ តំទិទោ មំទិទា។ តុំ សរណា+មេសំ,
អហំ សរណា+ មេសន្តិ តំសរណា មំសរណា។ តយា យោគោ តយ្យោគោ,
មយា យោគោ មយ្យោគោតិ អមាទិសមាសេ និគ្គហីតលោហោ។

៣,៩០. វេ+តស្ស្ស+ជ

រឺរឺក្លុំ+កេសុ ឯតស្ស្ស ឯជ វា ហោតិ។ ឯទី ឯតាទិ, ឯទិក្ខោ ឯតាទិក្ខោ,
ឯទិសោ ឯតាទិសោ។

៤៤. ការការកេ សុ+យណ យ កា

ការវេ ការកេ ច ក្រិយត្តា អ យណ យ កា ហោរា ញ្ញ ពហុលំ។

អបច្ចយោ-បគ្គណ្ណានំ បគ្គហោ, ឯវំ និគ្គហោ, ធម្មំ ជារតីតិ ធម្មជរោ, ឯវំ
 វិនយជរោ។ តថា តំ ករោតីតិ តក្ករោ, ទ្វិភ្នំ។ ឯវំ ហិតករោ, ទិវសករោ,
 ទិនករោ, ទិវាករោ, និសាករោ, ធនុំ គណ្ណីតិ ធនុគ្គហោ។ ឯវំ កវចគ្គហោ។
 ទទ=ទានេ, សព្ពកាមំ ទទាតីតិ សព្ពកាមទទោ, សព្ពទទោ។ អាតោ
 “បរោក្ខាយញ្ញា”តិ ចគ្គហាលោន ទ្វិភ្នំ “រស្សោ បុព្វស្ស”តិ រស្សេ ច អន្តំ
 ទទាតីតិ អន្តទទោ, ឯវំ ជនទោ។ សំបុព្វោ ជា=ជារលោ, សព្ពំ សន្ធិហិតីតិ
 សព្ពសន្ធិ។ និ=ទាបនេ, វិបុព្វោ, វិនេសិ វិនេតិ វិនេស្សតិ ឯតេន ឯត្តាតិ វា
 វិនយោ, ឯ+អយានេសា។ នយនំ នយោ។ សិ=សេវាយំ, និបុព្វោ, និស្ស័យតីតិ
 និស្សយោ។ សិ=សយេ, អនុសយិ អនុសេតិ អនុសេស្សតីតិ អនុសយោ។
 ត=តតិម្ហិ, បតិបុព្វោ, បជិច្ច ឯតស្មា ជល+មេតីតិ បច្ចយោ។ សំ+ឧបុព្វោ, ទាគមេ
 សមុទយោ។ ចិ=ចយេ, វិនិច្ឆយតេ+នេន វិនិច្ឆយនំ វា វិនិច្ឆយោ, “និតោ ចិស្ស
 រោ”តិ ចិស្ស រោ។ ឧច្ចយនំ ឧច្ចយោ, សំចយោ។ ទិ=ទយេ, ទយនំ ទយោ។
 ជិ=ជយេ, វិជយនំ វិជយោ, ជយោ។ កិ=ទព្វវិនិមយេ, វិក្កយនំ វិក្កយោ, កយោ។
 លី=សិលេសនេ, អល្លិយន្តិ ឯត្តាតិ អាលយោ, លយោ។ (សវណ្ណាញ្ញា)។

អាសុណាន្តិ អស្សវា, អាស្ស រស្សោ។ បជិស្សវនំ បជិស្សវោ។ សុ=បស្សវនេ,
 អាភវគ្គា សវន្តិ អាសវា។ រុ=សន្តោ វរតីតិ រវោ។ ភវតីតិ ភវោ។ បភវតិ
 ឯតស្មាតិ បភវោ។ លូ=លេនេ, លវនំ លវោ។ (ឧវណ្ណាញ្ញា)។

ចរ=ចរលោ, សំចរណំ សំចរោ។ ទរ=វិទារលោ, អាទរនំ អាទរោ។ អាគច្ឆតិ
 អាគមនំតិ វា អាគមោ។ សប្ប=គមនេ, សប្បតីតិ សប្បោ។ ទិព្ពតីតិ ទេវោ។
 បក្កមនំ បក្កមតីតិ វា បក្កមោ, ឯវំ វិក្កមោ។ ចរ=ចរលោ, វនំ ចរតីតិ វនចរោ។
 កាមោ អវចរតិ ឯត្តាតិ កាមាវចរោ លោកោ, កាមាវចរោ បញ្ញា, កាមាវចរំ
 ចិត្តំ។ កាវោ ចរន្តិ ឯត្តាតិ កោចរោ។ ចានេន បិវតីតិ ចានេនោ។ ឯវំ កច្ឆចោ។

សិរស្សី រុហតីតិ សិរោរុហោ, មនាទិត្តា ឌី។ គុហាយំ សយតីតិ គុហាសយំ ចិត្តំ,
ឃុំ កុច្ឆិសយា វាតា។ បព្ពតេ តិដ្ឋតីតិ បព្ពតដ្ឋា បុរិសោ, បព្ពតដ្ឋា នទិ, បព្ពតដ្ឋំ
កស្មំ។ ឃុំ ជលដ្ឋំ ជលដ្ឋំ។

កិច្ចតេ ទុម្ពិ អកិច្ចតេ សុ+ឡ្យំសំ+សុខ ឧបបទេសុ-ទុក្ខេន ករិយតិ ករណំ
វា ទុក្ខំ។ ឃុំ ទុស្សយោ, ទុក្ខេន ករិយតីតិ ទុព្ពរោ មហិទ្ធា។ ឃុំ ទុរក្ខំ ចិត្តំ,
ទុទ្ធសោ ធម្មោ, ទុរទុពោធា ធម្មោ។ ឡ្យំសំ សយតីតិ ឡ្យំសំសយោ, ឃុំ
សុខសយោ។ ឡ្យំសំ ករិយតីតិ ឡ្យំសក្កំ កម្មំ។ សុខេន ករិយតីតិ សុករំ ចាបំ
ពាលេន។ ឃុំ សុករោ អប្បិទ្ធា, សុទស្សំ បរវដ្ឋំ, សុពោធិ+មិច្ឆាទិ។ សព្ពត្ត
ចាទិអមាទិសមាសា។

យណ-ភវតីតិ ភាវោ, ឌី+អាវាទេសា។ អយ=តីតិ ទណ្ហាកធាតុ, អយតិ
តតោតិ អាយោ, អាហវតីតិ អាហារោ។ ឧបហានតីតិ ឧបយាតោ, “ហានស្ស
យាតោ ណានុពន្លេ”តិ យាតោទេសោ។ រញ្ជតីតិ រាគោ, “កតា ចជានំ
យានុពន្លេ”តិ ជស្ស កោ។ រញ្ជន្តិ អនេនាតិ រាគោ។ “អស្សា ណានុពន្លេ”តិ អា,
បដ្ឋតេ+នេនាតិ ចាទោ។ តុទ=ព្យថនេ, បតុដ្ឋតេ+នេនាតិ បតោទោ។ ជិរិយតិ
អនេនាតិ ជាវោ, ឃុំ ទារោ។ ភជិយតីតិ ភាកោ។ ឃុំ ភារោ។ លព្ពតីតិ លាកោ។
វិ+ឌីបុព្ពោ, វោហរិយតីតិ វោហារោ។ ទិយ្យតីតិ ទាយោ, យុក។ វិហញ្ញតិ
ឯតស្មាតិ វិយាតោ។ វិហរន្តិ ឯត្តាតិ វិហារោ។ អាមន្តិ ឯតស្មិន្តិ អាវាមោ។ បចនំ
វា ចាកោ, ចស្ស កោ។ ចជនំ ចាកោ។ យជនំ យាកោ។ រជនំ រាកោ។

១២៧. អន+យណស្សា+បរិហិ ឡោ

អា+បរិហិ បរស្ស ឧហស្ស ឡោ ហោត+ន+យណស្ស។ បរិទហានំ
បរិឡោហោ។ ឃុំ ទារោ។ ភញ្ញនំ សង្កោ។ ឃុំ សង្កោ។ សំខរនំ សំខារោ,

“ករោតិស្ស ខោ”តិ កស្ស ខោ។ ឯវំ បរិក្ខារោ។ “បុរស្មា”តិ ករស្ស ខោ,
បុរេក្ខារោ, ឯត្តំ តទមិនាទិចាហា។ ឯវំ ឧបការោ, គាហោ។

យ-វេតីតិ វកោ។ សិច=បក្សរណោ, សេចនំ សេកោ។ ឯវំ សោកោ,
ឯឡិវុទ្ធិយោ។ យុញ្ញនំ យោកោ។

ក-បី=តប្បនេ, បីនេតីតិ បីយោ, កានុពន្ធត្តា ន វុទ្ធិ, “យុវណ្ណាន+មិយ ឌុវ ឌ
សរេ”តិ ឥយ ឌ។ ឱប=បេរណោ, ឱបតីតិ ឱចោ។ ភុញ្ញន្យ+នេនាតិ ភុដោ។
យុធ=សម្បហារេ អាយុជ្ឈន្តិ អនេនាតិ អាយុ ធិ។

៤៥. ទាណតិ

ទាណតោ ពហុល+មិ ហោតិ ភាវការកេសុ។ ទា=ទានេ, អាទិយ តីតិអាទិ។
ឯវំ ឧទាទិ។ ទា=ទារណោ, ឧទកំ ទណតីតិ ឧទធំ, “សញ្ញាយ+មុទោ+ទកស្ស”តិ
ឧទកស្ស ឧទានេសោ។ ជលំ ជិយតេ អស្មិន្តិ ជលធំ។ វាលានិ ជិយន្តិ អស្មិន្តិ
វាលធំ។ សន្និយតិ សន្នាតីតិ វា សន្និ។ ជិយតីតិ ធំ។ វិជិយតិ វិទាតិ វិទានំ វា វិធំ។
សម្មា សមំ វា ចិត្តំ អាទណតីតិ សមាធំ។

៤៦. វមាទិហ្ស+ធុ

វមាទិហិ ភាវការកេសុ+ធុ ហោតិ។ វម=ឧត្តិរណោ, វមនំ វមិយតីតិ វា
វមធុ។ វេប+កម្ម=ចលនេ, វេបនំ វេបធុ។

៤៧. ក្ខិ

ក្រិយត្តា ក្ខិ ហោតិ ពហុលំ ភាវការកេសុ។ កការោ
កានុពន្ធការិយត្តោ។

១៥៩. កិស្ស

ក្រិយត្តា បរស្ស កិស្ស លោហោ ហោតិ។ សម្មវតីតិ សម្ម។ ឯវំ វិភវតីតិ
វិភូ, អភិភូ, សយម្ហូ។ តថា ធុ=កម្មនេ, សន្តនាតីតិ សន្ត។ វិភាតីតិ វិភា។
បភាតីតិ បភា។ សំគម្ម ភាសន្តិ ឯត្តាតិ សភា, “កិម្ហិ លោហោ+ន្តព្យញ្ញនស្ស” តិ
អន្តព្យញ្ញនស្ស លោហោ។ ភុជេន គច្ឆតីតិ ភុជគោ។ ឯវំ ឧរគោ។ តុវំ=សីយំ
គច្ឆតីតិ តុវង្គោ។ ខេន គច្ឆតីតិ ខគោ។ វិហាយសេ គច្ឆតីតិ វិហគោ,
តទមិណទិចាថា វិហារទេសោ។ ន គច្ឆតីតិ នគោ។ ឯវំ អគោ, “នគោ
វា+ប្បណិដី” តិ វិកេប្បន នព្យាសមាសេ ជាទេសនិសេដោ។ ជន=ជននេ,
កម្មតោ ជាតោតិ កម្មដោ, អមាទិសមាសោ, កម្មដោ វិចាកោ, កម្មជា
បដិសន្ធិ, កម្មជំ រូបំ។ ឯវំ ចិត្តជំ, ឧតុជំ, អាហារជំ។ អត្តដោ បុត្តោ, វារិម្ហិ ជាតោ
វារិដោ។ ឯវំ ថលដោ។ បង្កជំ។ ជលជំ។ អណ្ណាជំ។ សរសិជំ, ឧបបទសមាសេ
ពហុលំវិធានា វិភត្យលោបេ “មនាទិហី” តិ អាទិណា សិអាទេសោ។ ទិក្ខុត្តំ ជាតោ
ទិដោ, “តទមិណា” ទិណា ក្ខត្តំលោហោ។ បច្ឆា ជាតោ អនុដោ។ សញ្ញានាតីតិ
សញ្ញា។ បជាណាតីតិ បញ្ញា។ ឯវំ បតិជ្ជាតីតិ បតិជ្ជា។ ឈា=ចិន្ទាយំ, បរសម្មត្តិ
អភិជ្ឈាយតីតិ អភិជ្ឈា។ ហិរេសិតំ ឧបជ្ជាបេត្វា ឈាយតីតិ ឧបជ្ឈា។ សោ ឯវំ
ឧបជ្ឈាយោ, “សកត្ត” តិ យោ។ សម្មា ឈាយន្តិ ឯត្តាតិ សំឈា។ កិទន្តា ធាតុត្តំ
ន ជហន្តិ, លិដ្ឋត្តំ បដិចាទយន្តិ។

៤៨. អនោ

ក្រិយត្តា ភាវការកេសុ អនោ ហោតិ។ នន្ទ=សមិទ្ធិយំ, ភាវេ-នន្ទិយតេ
នន្ទនំ។ កម្ម-អនន្ទិយិត្ត នន្ទិយតិ នន្ទិយិស្សតិ នន្ទិតព្ពន្តិ វា នន្ទនំ វនំ។ គហនំ
គហនិយំ វា គហណំ, “តថនរា” ទិណា នស្ស លោរា។ គណ្ណានំ, និគ្គហិតស្ស នោ។
ចរិតព្ពំ ចរណំ។ ភុយតេ ភវនំ។ ហុយតេ ហវនំ។ រុទ្ធិតព្ពំ រុទ្ធិនំ រោធនំ វា។

កុញ្ចិតត្បូ កុញ្ចនំ កោជនំ វា។ ពុជ្ឈិតត្បូ ពុជ្ឈនំ, “បទានីនំ ក្ខបី” តិ យុក។ ពោធនំ វា។ សុតិ សុយ្យតិ វា សវនំ។ ចាប័យតីតិ ចាបុណនំ, “សកាចានំ កុក+ក្ខ” តិ យោគវិភាគា កុអាគមេ នាគមេ ច តស្ស ណោ ច។ ចាលីយតីតិ ចាលនំ ឥច្ឆាធិ។

កត្តវិ-រជំ ហរតីតិ រដោហរណំ តោយំ។ វិជានាតីតិ វិញ្ញាណំ។
ហា=គន្លោចាទានេ, ហាយតីតិ ហានំ។ លា=ចិន្តាយំ, លាយតីតិ លានំ។
ករោតិ អនេនាតិ ការណំ, ធិយោ។ វិអាភវីយន្តិ ឯតេនាតិ ព្យាករណំ។
បូរតិ+នេនាតិ បូរណំ។ ធិយតេ+នេនាតិ ទានំ។ បមីយតេ+នេនាតិ បមាណំ។
វុច្ឆតេ+នេនាតិ វចនំ។ បនុទតិ បនុជ្ជតេ+នេនាតិ វា បនុទនំ។ សូទ=បគរណេ,
សូទតិ សុជ្ជតេ+នេនាតិ វា សូទនោ។ សុណាតិ សុយតេ+នេនេតិ វា សវនំ។
លុយតិ លុយតេ+នេនេតិ វា លវនំ។ ឯវំ នយនំ។ បុនាតិ បុយតេ+នេនេតិ វា
បវនោ។ សមេតីតិ សមណោ សមនំ វា។ តថា ភាវេតិ ភាវីយតិ ឯតាយាតិ វា
ភាវនំ។ ឯវំ ចាចនំ ចាចាបនំ ឥច្ឆាធិ។ “អន+សណាស្វា បរិហិ ឡោ” តិ ឡោ,
អាឡាហានំ។

អធិករណេ-តិជ្ជតិ អសិទ្ធិ ថានំ។ ឯវំ សយនំ, សេនំ វា អាសនំ។ អធិករីយតិ ឯត្តាតិ អធិករណំ។

សម្បទានាចាទានេសុ-សម្មា បធិយតេ យស្ស តំ សម្បទានំ។ អបេច្ច ឯតស្មា អាទនាតីតិ អចានានំ។ ពហុលាទិការា ចលនាធិហិបិ សីលសាធុធម្មសុបិ អនោ, ចលតិ សីលេនាតិ ចលនោ ឯវំ ជលនោ, កោធនោ, កោបនោ។ មណ្ឌា=ភុសនេ, មណ្ឌាតិ សីលេនាតិ មណ្ឌានោ។ ឯវំ ភូសនោ។ “អញ្ញាត្របី” តិ ឌីការនិសេនោ។

២៩. ឥត្តិយ+ម+ណ+ក្កិ+ក+យ ក+យា ច

ឥត្តិលិដ្ឋៃ ភាវេ ការកេ ច ក្រិយត្តា អអាទយោ ហោន្តិ អនោ ច ពហុលំ។

អ-ជវ=វ័យោហានិយំ, ជិវតិ ជិវណំ វា ជវា។ “ឥត្តិយ+ម+ត្វា”តិ អាបច្ចយោ។
បដិសម្ពិដ្ឋតិ បដិសម្ពិទា។ បដិបដ្ឋតិ ឯតាយាតិ បដិបទា។ ឯវំ សម្បទា,
អាបទា។ ឧទាទិយតិ ឧទាទា។ ឥក្ក+ចក្ក=ទស្សនេ, ឧបឥក្កតិ ឧបេក្កា។
“យុវណ្ណាន+មេឌី លុត្តា”តិ ឯកាវោ។ ចិន្តនំ ចិន្តា។ សិក្ក=វិជ្ជោទាទានេ, សិក្កនំ
សិក្កិយដ្ឋតិ វា សិក្កា។ ឯវំ ភិក្កា។ ឥច្ឆនំ ឥច្ឆា។ “គមយមិ”ទ្វាទិទា ច្ឆដាទេសោ។
បុច្ឆ=បុច្ឆនេ, បុច្ឆនំ បុច្ឆា។ មិធ+មេធ=សង្កមេ, អបបិតទាតុ, មេធំ មេធា។ ឯវំ
គុធ=បរិវេឥនេ, កោធំ កោធា។ តិកិក្កនំ តិកិក្កា។ ឯវំ វិមសា, ជិគុច្ឆា,
មិទាសា, បុត្តិយា។ ភ្នំហានំ ភ្នំហា។

ណ-ករណំ កាវា, “អស្សាណានុពាន្តេ”តិ អា ហោតិ, ឯវំ+មុបរិមិ។ ហារណំ
ហារា មុត្តាវលិ។ តរណំ តារា, ជរណំ ជារា។ អរណំ អារា។

យថាកថញ្ចិ សទ្ធិម្ហិ, រុទ្ធិយា អត្តនិច្ចយោ។

ក្កិ-សម្ពុវំ សម្ពុតិ។ “នតេ”ទ្វាទិទា ន រុទ្ធិ។ សវំនំ សុតិ។ នយំនំ នយតិ
ឯតាយាតិ វា នីតិ។ មញ្ញតិ មតិ, “គមាទិវានំ លោហោន្តព្យញ្ញានស្សា”តិ
គមាទិក្កា នលោហោ។ គមនំ គន្តញ្ញតិ វា គតិ។ ឧបហានំ ឧបហាតិ។ រមន្តិ
ឯតាយ រមនំ វា រតិ។ តនំ តតិ។ និយមនំ និយតិ។ ភុញ្ញនំ ភុត្តិ។ យុញ្ញនំ យុត្តិ,
បរុបំ។ ឯវំ សមាបដ្ឋនំ សមាបដ្ឋតេតិ សមាបត្តិ។ សម្បត្តិ។
យជ=ទេវបូជាសង្កតិ ករណាទានេសុ, យជំនំ ឥដ្ឋិ, “យជស្ស យស្ស ជិយី”តិ
ជិអាទេសោ, “បុច្ឆាទិកោ”តិ តស្ស ហោ, បរុបបឋមក្ករា ច។ សាសនំ សិដ្ឋិ,
“សាសស្ស សិស វា”តិ សិស, សានន្តរស្ស តស្ស ហោ”តិ ហោទេសោ។ ភេទនំ

ភិដ្ឋតេតិ វា ភិត្តិ។ ភជ=សេវាយំ, ភជនំ ភត្តិ។ តន=វិត្តារេ, តនោតីតិ តន្តិ, នស្ស
និគ្គហិតានិ។

ក-គុហន្តិ ឯត្តាតិ គុហា, ឌីការនិវុត្តិ។ វុជតីតិ វុជា។ មោទន្តិ ឯតាយាតិ
មុនា នាម មុទិតា។

យក-វិទ=ញាណ, វិទនំ វិទន្តិ ឯតាយាតិ វា វិជ្ជា, នស្ស ជេ បុព្វប័។ យជនំ
តជ្ជា, ជិអាទេសោ។

យ-សយន្តិ ឯត្តាតិ សេយ្យា, ទ្វិត្តំ។ អជ=វជ=គមនេ, សមជនំ សមជន្តិ
ឯត្តាតិ វា សមជ្ជា។ បបុញ្ញោ, បព្ពជនំ បព្ពជ្ជា។ តវគ្គវរណា"ទិម្ហិ
“ចវគ្គពយញ្ញា”តិ យោគវិភាគេន វស្ស ពេ ទ្វិត្តំ។ ឧម្ហិ បរិចរណំ បរិចរិយា។
ជាគរណំ ជាគរិយា។

អន-បយោជកេ ការិយ ធាតុតោ កត្តំ បយោជនំ ការណំ, ឯការនិសេដោ
នស្ស ណោ ច។ ឯវំ ហរិតុំ បយោជនំ ហារណំ។ វិទ=អនុភវេ, វិត្តិ វេទយតីតិ វា
វេទនា។ វន្ត=អភិវាទនប្តីសុ, វន្តនំ វន្តនា។ ឧចាសនំ ឧចាសនា។
ចិត=សំចេតនាយំ, ចេតយតីតិ ចេតនា។ ទេសិយតីតិ ទេសនា។ ការិយតីតិ
ការនា។

៥០. ជាហាហិ និ

ជា=វយោហានិម្ហិ, ហា=ចាកេ, ឥមេហិ ឥត្តិយំ និ ហោតិ។
ជានំ=វយបរិចាកោ ជានិ។ ហានំ ហានិ។

៥១. ករា វិយោ

ករតោរិរិយោ ហោតិ+ត្ថិយំ។ វាណុពន្ទត្តា អរលោបេ ករណំ កិរិយា។
“ក្រិយា”តិ “តុំតាយេ”ច្ឆាទិម្ហ “ក្រិយាយំ”តិ យោគវិភាគារិយរម្ហិ អរលោចោ,
វិកាពោ កកាវេ+នុពន្ទោ ហោតិ។

៥២. ត+កិ+តិ សរូបេ

ធាតុស្ស រូបេ+កិធរយ្យេ ឯតេ ហោន្តិ។ វេចតេ+យំ ធាតុ ឯវ វេចិ។ ឯវំ
យុធិ។ “ករោតិស្ស ខោ”តិ វិករណាស្ស ញាបិតត្តា “កត្តិ លោ”តិ លោ, បេចតិ។
អកាពោ កកាពោតិ យណាន្តេន ការសន្តេន ធម្មិសមាសោ។

៥៣. សីលា+កិក្ខញ្ញា+វស្សកេសុ ណី

ក្រិយត្តា ណី ហោតិ សីលាទីសុ។ សំស=បសំសនេ, បិយបុត្តោ, បិយំ
បសំសតិ សីលេនាតិ បិយបសំសិ វាជា។ អថ វា បិយំ បសំសតិ សីលេន វា
ធម្មេន វា តស្មី សាធុ វាតិ បិយបសំសិ, បិយបសំសនិ, បិយបសំសិ កុលំ,
អាវុទ្ធិម្ហ តថា សច្ចវាទី, ធម្មវាទី។ សីយយាយីតិ “អស្ស+ណាបិម្ហ យុក” តិ
យុក។ ចាបការី, មាលការី តេច្ឆាទិ។ ឧណ្ហំ កុញ្ញតិ សីលេនាតិ ឧណ្ហាកោជិ,
“លហុស្សបន្តស្ស”តិ ឱកាពោ។

អាភិក្ខញ្ញេ-បុនប្បន ឡិវំ បិវតីតិ ឡិវចាយី, យុក។ អវស្សំ ករោតីតិ
អវស្សការី។ “ស្សាទិ ស្សាទិនេ+កត្តំ”តិ សមាសេ វិភត្តិលោបេ ច កតេ
“លោចោ”តិ និគ្គហិតលោចោ។ សតន្ទាយីតិ ឯត្ត ពហុលំវិធានា វិភត្តិអលោបេ
អមាទិសមាសបដិសេធ ច កតេ វគ្គន្តំ។

អញ្ញស្មី អត្ថេបិ “ណី”តិ យោគវិភាគេន សិទ្ធិ។ សាធុការី, ព្រាហ្មចារី,
អស្សទ្ធភោជី។ បណ្ឌិតំ អត្តានំ មញ្ញតីតិ បណ្ឌិតមាជិ, ពហុស្សតិការី តេច្ឆាទិ។

សាដុករណាំ សាដុកាពោ, សោ អស្ស អត្ថិតិ សាដុការីតិ យណាត្តា ឡ្យ។

៥៤. ថាវី+ត្ត ភត្ត្រ ភិទុរ ភាសុរ ភស្សរា

ឯតេ សទ្ធា និបច្ចន្តេ សីលេ កម្មមាណេ។ ឥមិនា និចាតនា វរបច្ចយោ ច
ថាស្ស ថោ ច, តិជ្ជតិ សីលេនាតិ ថាវីរោ។ ឥ=អដ្ឋេនកតិសុ, ត្តរបច្ចយោ, កច្ចតិ
សីលេនាតិ ឥត្តរោ។ ភញ្ញ=ឌីមទ្ធនេ, ភជ្ជតេ សយមេវ ភជ្ជតិ វា អត្តនា អត្តានន្តិ
ភត្ត្រេ, កម្មេ កត្តិ វា គុរបច្ចយោ។ ភិជ្ជតេ សយមេវ ភិទ្ធតិ វា អត្តានន្តិ ភិទ្ធរោ,
ឯត្ត ក្សរបច្ចយោ, កកាពោ+នុពន្លោ។ បរភញ្ញនិសយេសុបិ ឧទាហរណេសុ ន
ហោតិ។ តត្ថាបិ កេចិ “នោសន្តការភិទ្ធរោ”តិ ឥទំ សន្ធាយ ឥច្ចន្តិ។ ភាសតិ
ធិប្បតិ ភាសុរោ, ឧរបច្ចយោ។ សរបច្ចយេ ភស្សរោ, “ព្យញ្ញនេ ធិយរស្សា”តិ
រស្សោ។ (តេកាលិកប្បច្ចយា)។

៥៥. កត្តិ ភូតេ ក្កវន្ត+ក្ការី

ភូតេ អត្ត វត្តមានតោ ក្រិយត្តា ក្កវន្ត+ក្ការី ហោន្តិ កត្តិ។ វិជិនីតិ វិជិតវា
វិជិតារី, កានុពន្ធត្តា ន វុទ្ធិ។ គុណវន្ត ធន្និសមំ។ ហុ=ហវនេ, អក្កិ អហារីតិ
ហុតវា ហុតារី, ហុតារិនិ ហុតវានិ។ “ភូតេ”តិ យាវ “អាហារត្តា”តិ អធិកាពោ។

៥៦. ក្កោ ភាវកម្មេសុតិ

ភាវេ កម្មេ ច ភូតេ ក្កោ ហោតិ។ អសនំ អាសិតំ ភវតា, ញី។ ករិយិត្តាតិ
កតោ កដោ ភវតា, “គមាធិរាជំ” ត្យាធិនា រលោចោ។ ឯវ+មុបរិបិ។

៥៧. កត្តិ ចា+រម្កេ

ក្រិយាមេ កត្តិក្លោ ហោតិ យថាបត្តញ្ច, បករីតិ បកតោ ភរំ កដំ។
បករីយិត្តាតិ បកតោ កដោ ភវតា។ បសុប័តិ បសុត្តោ ភរំ។ បសុប័យិត្តាតិ
បសុត្តំ ភវតា, បររូបំ។

៥៨. ហា+ស វស សិលិស សី រុហ ជវ ជធិហិ

ហធិហិ កត្តិក្លោ ហោតិ យថាបត្តញ្ច។ ឧបដ្ឋាសីតិ ឧបដ្ឋិតោ ភរំ គុរំ។
ឧបដ្ឋិយិត្តាតិ ឧបដ្ឋិតោ គុរុ ភោតា, “ហាស្សី”តិ ហាស្ស ភរំ ឧបាសីតិ
ឧបាសិតោ។ ឧបាសីយិត្តាតិ ឧបាសិតោ។ “ញិ ញ្ចនស្ស”តិ ញិ។ អនុរុសិ
អនុរុសីយិត្តាតិ វា អនុរុសិតោ។ “អស្ស”តិ អស្ស ឧកាវោ។ អាបុញ្ច
សិលិស=អាសិល្លេន, អាសិលេសិ អាសិលេសីយិត្តាតិ វា អាសិលិដ្ឋោ។
“សានន្តរស្ស តស្ស ហោ”តិ ហេ បររូបំ បឋមក្ករញ្ច។ អធិសយិ អធិសីយិត្តាតិ វា
អធិសយិតោ ខដាបិកំ ភរំ, អធិសយិតោ ខដាបិកា ភោតា។ ឯវំ អារុហិ
អារុហីយិត្តាតិ វា អារុឡោ រុក្ខំ ភរំ, អារុឡោ រុក្ខោ ភោតា, “រុហធិហិ ហោ ឡ
ចា”តិ តស្ស ហកាវោ បុព្វហការស្ស ច ឡោ។ អនុជីវិ អនុជីវីយិត្តាតិ វា
អនុជិល្លោ វសលី ភរំ, អនុជិល្លោ វសលី ភោតា, “តរាធិហិ វិល្លោ”តិ ក្កស្ស
វិល្លោទេសោ “រាតុពន្លេ”ត្យាទិណា អរភាគស្ស លោចោ ច។ អនុជាយិ
អនុជាយិត្តាតិ វា អនុជាតោ មាណាវកោ មាណាវិកំ, អនុជាតា មាណាវិកា
មាណាវកេន, “ជនិស្សា”តិ នស្ស អា។

៥៩. គមនត្តា+កម្មកា+ធាវេ ច

គមនត្តតោ អកម្មកតោ ច ក្រិយត្តា អាធាវេ ក្លោ ហោតិ កត្តិ ច
យថាបត្តញ្ច។ យា=ចាបុណេន, យាតវន្តោ អស្មិទ្ធិ យាតំ ហានំ។ យាតវន្តោ
យាតា, យានំ យាតំ។ ឯត្ត សន្តម្បិ កម្មំ អនិច្ឆិតំ។ យាយិតាតិ យាតោ បថោ។

“យេ គត្យត្តា, តេ ពុទ្ធស្តា។ យេ ពុទ្ធស្តា, តេ គត្យត្តា” តិ វុត្តត្តា តថលក្ខណំ
យាថាវតោ អាគតោ អភិសម្មុទ្ធាតិ តថាគតោ ឥតិបិ ហោតិ។ អាសិតវន្តោ
អស្មិន្តិ អាសិតំ។ អាសិតវន្តោ អាសិតា។ អាសន+មាសិតំ។

៦០. អាហារត្តា

អន្លោហារត្តា អាធាវេ ក្តោ ហោតិ យថាបត្តញ្ច។ ភុត្តវន្តោ+ស្មិន្តិ ភុត្តំ។ ឃំ
បីតំ, “កាចាន+មី” តិ ញ្ញំ។ ភុញ្ញនំ ភុត្តំ ចានំ បីតំ។ ភុញ្ញិយិ ត្តាតិ ភុត្តោ ឌីទនោ។
ឃំ បីតំ ឧទកំ។ អកត្តត្តំ ភិទ្ធកយោគករណំ។ ពហុលាទិការា កត្តវិបិ
“អបិវីសូតិ បីតា កាវោ” តិ ហោតេវ។ សិទ=ចាកេ, បស្សដ្ឋិតិ បស្សន្នោ,
“គមនត្ត” ទិនា ក្តោ, “ភិទា” ទិនា តស្ស ទោ បរុបញ្ច។ អមញ្ញិត្តាតិ មតោ។
ឥច្ឆិយិ ត្តាតិ ឥដ្ឋោ។ អពុជ្ឈិតាតិ ពុទ្ធា, “ធា ធមហភេហិ” តិ តស្ស ទោ។
បូជិយិ ត្តាតិ បូជិតោ, បុរាទិត្តាណិ។ ឃំ សីលិយិ ត្តាតិ សីលិតោ។ រក្ខិយិ ត្តាតិ
រក្ខិតោ។ ខមិយិ ត្តាតិ ខន្តោ, មស្ស និក្ខហិតំ។ អក្តោច្ឆិយិ ត្តាតិ អក្តដ្ឋោ, អាស្ស
រស្សោ។ រុស=រោសេ, អរោសិតិ រុដ្ឋោ, “គមនត្តា” ទិនា កត្តវិ ក្តោ។ ញិម្ហិ
រុសិតោ។ ហរ=ហារណោ, អភិ+វិ+អាបុញ្ចោ, អភិព្យាហរិយិ ត្តាតិ អភិព្យាហរោ។
ទយ=ទានគតិហិសាទានេសុ, អទយិយិ ត្តាតិ ទយិតោ។ ហាស=អាសិតិ ក្សេ,
អហាសិតិ ហាដ្ឋោ។ កាមិយិ ត្តាតិ កន្តោ, “ណិណាបីនំ តេសូ” តិ ឃត្ត
“ណិណាបីនំ” តិ យោគវិភាគា បុរាទិណិលោទោ។ សំយមិតិ សំយតោ។
នព្វាបុញ្ចោ, ន មរិតិ អមតោ, នព្វាសមាសេ នស្ស ទោ។

កដ្ឋំ ទុក្ខំ អាបន្នោតិ ជលក្ខតេ ទុក្ខេ កដ្ឋសទ្ធស្ស វុត្តនតោ ជលស្ស ភាវិត្តា
ក្ខតេយវ ក្តោ។ កស=គតិហិសាវិលេខនេសុ, អកសិ=ហិសិតិ កដ្ឋំ។

៧៥០. ភិទាទិតោ នោ ក្ត+ក្តវន្តនំ

ភិណ្ឌាធិបិ បរេសំ ក្ក+ក្កវន្ទំ តស្ស ទោ ហោតិ។ អាភតិគណោ+យំ។ “ក្កោ
 ភាវកម្មេស្វ”តិ កម្មេ ឧបរិ សព្ពត្ត ក្កោ។ ភិដ្ឋិត្តាតិ ភិទ្ទោ, តស្ស នេ បរុបំ។
 អភិដ្ឋិតិ ភិទ្ទវា, “កត្តវិ ភូតេ” ប្ទាទិនា ក្កវន្ទុ។ ឯវ+មុបរិបិ។ ដិដ្ឋិត្តាតិ ដិទ្ទោ។
 អដិដ្ឋិតិ ដិទ្ទវា។ ធន=អបវារណោ, ធាធិយិត្តាតិ ធន្ទោ។ អធាធិយិតិ ធន្ទវា,
 ចុរាទិត្តា ណិ, តស្ស “ណិណាបិទំ តេស្វ”តិ ឯត្ត “ណិ” ឥតិ យោគវិភាគា
 លោចោ។ ឱទ=អសហានេ, ឱដ្ឋិតិ ឱទ្ទោ ឱទ្ទវា, កត្តវិ។ ឯវ+មុបរិបិ។ ឧប្បដ្ឋិតិ
 ឧប្បទ្ទោ ឧប្បទ្ទវា។ សិទ=ចាកេ, អសិដ្ឋិតិ សិទ្ទោ សិទ្ទវា។ សទ=វិសរណាគត្យ
 វសាទនាទានេសុ, សិទិតិ សទ្ទោ សទ្ទវា។ បិទិតិ បិទោ បិទវា។ ស្វ=បសវេ, ស្វទិតិ
 ស្វទោ។ បសវិតិ ស្វទវា។ ទី=ខយេ, ទីយិតិ ទីទោ ទីទវា។ ឌី+លី=អាកាសគមនេ,
 ឌីយិតិ ឌីទោ ឌីទវា។ លីយិ លេយិ អលីយិតិ លីទោ លីទវា។ អលុយិតិ លូទោ
 លូទវា។

១៥១. ទាតិ+ទ្ទោ

ទាតោ ក្ក+ក្កវន្ទំ តស្ស ទ្ទោ ហោតិ។ អទាយិត្តាតិ ទិទ្ទោ។ អទ្ឋិតិ ទិទ្ទវា។

១៥២. កិរាធិបិ ណោតិ

ណោ។ ឧបរិ សព្ពត្ត ក្ក+ក្កវន្ទំតិ យោជេតព្ភំ។ កិរ=វិកិរណោ,
 អកិរិយិត្តាតិ កិណ្ណោ។ អកិរិតិ កិណ្ណាវា។ អបុរិតិ បុណ្ណោ បុណ្ណាវា។
 អឌីយិត្តាតិ ឌីណោ។ អឌីយិតិ ឌីណាវា។

១៥៣. តរាធិបិ វិណ្ណោតិ

តស្សវិណ្ណា។ រកាពេ អន្តសរាធិលោបត្តោ។ អតីតិ តិណ្ណា តិណ្ណាវា។
អជីតិ ជិណ្ណា ជិណ្ណាវា។ បរិច័យិត្តាតិ ចិណ្ណា។ បរិច័យិតិ ចិណ្ណាវា។ ឯត្ត ចិស្ស
វិកប្បវិធានត្តា បន បរិចិត+ឧបចិតានយោបិ សិទ្ធា ឯវ។

១៥៤. គោ ភញ្ញាធិហិតិ

ភញ្ញាធិតោ តស្ស គ ហោតិ។ អភញ្ញិតិ ភក្កោ ភក្កវា។ “គមនត្តា” ធិនា
កត្តិ ក្កបច្ចយេ តស្ស ឥមិនា គកាវេ បរវ្យបំ និក្កហិតលោចោ ច។ លគ=សង្កេ,
អលគីតិ លក្កោ លក្កវា។ មុជ្ជ=មុជ្ជនេ, និមុជ្ជិតិ និមុក្កោ និមុក្កវា, ឯត្ត
សំយោគាធិលោចោ។ វីជ+ភយចលនេសុ, សំបុញ្ញោ, សំវិជ្ជិតិ សំវិក្កោ សំវិក្កវា។

១៥៥. សុសាខោតិ

សុសតោ បរេសំ ក្ក+ក្កវន្ធនំ តស្ស ខោ ហោតិ។ សុស=សោសេ។ សុស្សីតិ
សុក្កោ សុក្កវា។

១៥៦. បចា កោ

បចា បរេសំ ក្ក+ក្កវន្ធនំ តស្ស កោ ហោតិ។ បច្ចិតិ បក្កោ។ បចិតិ បក្កវា។

១៥៧. មុចា វាតិ

មុចា បរេសំ ក្ក+ក្កវន្ធនំ តស្ស កោ វា ហោតិ។ មុច=មោចនេ, មុច្ចិតិ មុក្កោ
មុក្កោ។ អមុចិតិ មុក្កវា មុក្កវា។ សក្កោ-តិណ្ណាធិសុ “ឥភី កា” ធិនា សិទ្ធិ។
អសក្កិតិ សក្កោ។ ក្ក+ក្កវន្ធនុ សត្តោ សត្តវាត្រូវ ហោតិ។

១០៦. មុហ+ពហានញ្ញោ តេ កានុពន្លេ+ត្រ

មុហ+ពហានំ ធុហិស្ស ច ធីយោ ហោតិ ត កាវាទោ កានុពាន្តេ
ត្វាន+ត្វាវដ្ឋិតេ។ មុហ=វេចិត្ត, ពហ+ព្រហ+ព្រូហ វុទ្ធិយំ។ មុយ្ហិត្ត ពយ្ហិត្តាតិ
មូឡោ ពាឡោ, “គមនត្តា” ធីនា អ កម្មកត្តា កត្តវិ ក្តោ ធីយោ “វុហាធីហិ ហោ
ឡ ចា” តិ តស្ស ហោ ច ហស្ស ឡោ ច ហោតិ។ ឯវំ តូឡោ។ “កានុពាន្តេ+ត្វ” តិ
យាវ “សាសស្ស សិស វា” ត្យ+ធិកាវោ។

១០៧. វហស្ស+ស្ស

វហស្ស ឧស្ស ធីយោ ហោតិ តេ។ វុយ្ហិត្តាតិ វុឡោ, “អស្ស” តិ ឧកាវេ ឥមិនា
ធីយោ។

១០៨. ឆាស្ស ហិ

ឆា=ឆាវណេ+តិមស្ស ហិ ហោតិ វា តេ។ និធីយិត្តាតិ និហិតោ។ និធិហិតិ
និហិតវា និហិតាវិ។

១០៩. គមាធិរានំ លោចោ+ន្តស្ស

គមាធិនំ វ ការន្តានញ អន្តស្ស លោចោ ហោតិ តេ។ អ គមីតិ គតោ។
ខញ្ញិត្តាតិ ខតោ, កម្មេ។ ឯវំ ហញ្ញិត្តាតិ ហតោ។ តន=វិត្តាវេ, តញ្ញិត្តាតិ តតោ។
យម=ឧបវមេ, សំយមីតិ សញ្ញតោ, “គមនត្តា” ធីនា កត្តវិ ក្តោ, “យេ សំស្ស” តិ
និគ្គហិតស្ស ញោ បុញ្ញបញ្ញា។ ឯវំ អរមីតិ វតោ។ ករិយិត្តាតិ កតោ។

១១០. វចាធិនំ វស្ស+ជ វា

វេទាជីនំ វស្ស ឧដ វា ហោតិ កានុពន្ទេ អត្វេ។ វុច្ឆិត្តាតិ ឧត្តំ។ អស្ស ឧ វុត្តំ,
ឧភយត្ត បរ្យបំ។ វស=និវាសេ, វសនំ អវសិ វសីសុ ឯត្តាតិ វា ឧត្តំ វុត្តំ,
“គមនត្តា” ទិណាក្លោ, “សាស វស សំស សំសា ថោ” តិ តស្ស ថោ។

១១២. វុទ្ធស្ស វា

វុទ្ធស្ស អស្ស វា ឧ ហោតិ កានុពន្ទេ អត្វេ។ អវុទ្ធិតិ វុទ្ធា វុទ្ធា, កត្តិ ក្លោ
“ឆោ ធម្មាភេហី” តិ តស្ស ឆោ, តតិយក្ករឆោ ច សំយោកាទិលោថោ ច។ វុត្តិ តិ
“សព្ពានយោ វុត្តិមត្ត” តិ យោគវិភាគា អស្ស ឧ។ វុត្តិ តិ បិ យថាលក្ខណំ។

១១៣. យជស្ស យស្ស ជិ+យី

យជស្ស យស្ស ជិ+យី ហោតិ កានុពន្ទេ អត្វេ។ យជនំ តិ ក្លោ,
“បុច្ឆាទិតោ” តិ តស្ស ថេ បរ្យចាទិម្ហិ កតេ ឥដ្ឋំ យដ្ឋំ។

១១៤. ថាស្ស

ថាស្ស ឥ ហោតិ កានុពន្ទេ អត្វេ។ អដ្ឋាសី តិ ថិតោ។

១១៥. តា+ចាន+មី

តា+ចាន+មី ហោតិ កានុពន្ទេ អត្វេ។ តានំ គីតំ។ ចានំ បីតំ។
ពហុលាទិកាវា បិត្វា។

១១៦. ជនិស្ស

ជនិស្ស អា ហោតិ កានុពន្ទេ អត្វេ។ អជនីតិ ជាតោ, “ជដ្ឋិយន្តស្ស” តិ
អន្តស្ស អា ហោតិ។

១១៧. សាសស្ស សិស វា

សាសស្ស សិស ហោតិ កានុពន្ធអត្ថេ។ សាសនំតិ ក្លោ, តស្ស “សាស វស
សំស សសា ថោ”តិ ថេ បរុបំ បឋមក្ករោ ថ, “ត+ថ+ន+វា” ទិណា តស្ស ដោ។
ថស្ស ថោ, សិដ្ឋំ។ អញ្ញាត្រ សត្តំ។ “គុហាទីហិ យក” ភតិ យកបច្ឆយេ
សាសីយតីតិ សិស្សោ។ ឧម្ពិ សាសិយោ។

១២០. សានន្តរស្ស តស្ស ថោ

សការន្តា ក្រិយត្តា បរស្សា+នន្តរស្ស តស្ស ថ ហោតិ។ តុស្សីតិ តុដ្ឋោ,
“គមនត្តា” ទិណា ក្លេ ភមិណា តស្ស ថេ បរុបាទិ។ ឯវំ តុដ្ឋវា។ តត្ត+ក្លិសុ តោសនំ
តុដ្ឋត្ថំ, “អញ្ញាត្រាថី”តិ ឌីការាភារោ។ ឯវំ តុដ្ឋិ, កានុពន្ធត្តា ន វុទ្ធិ។

១២១. កសស្ស+ម ថ វា

កសស្សា បរស្សា+នន្តរស្ស តស្ស ថ ហោតិ កសស្ស វា ភម ថ។
កសីយត្តាតិ កិដ្ឋំ។ កិដ្ឋាទីវិយ ធុប្បសុំ, កម្មេ ក្លោ។ ភមាភារេ កដ្ឋំ,
អកដ្ឋថា កិមំ សាលី។

១២២. ធជស្តោ+ត្រស្តោ

ឯតេ សទ្ធា និបច្ឆន្តេ។ ជំស+ជំសនេ, ជំសីយត្តាតិ ធជស្តោ, ពិន្ទុលោ ថោ។
ឧត្រសីតិ ឌីត្រស្តោ។

១២៣. បុច្ឆាទិតោ

បុត្តាធិបតី បរស្សា+នន្តរស្ស តស្ស ឋ ហោតិ។ បុត្តិយិត្តាតិ បុដ្ឋោ។
កន្លះ=ចាក, កដិយិត្តាតិ កដ្ឋោ, សំយោគាធិលោចោ។ យដិត្តាតិ យដ្ឋោ,
“យជស្ស យស្ស ដិ+យី”តិ យិ។

១៤៤. សាស វស សំស សសា ថោ

ឯតេហិ បរស្សា+នន្តរស្ស តស្ស ថ ហោតិ។ សាសនំ សាសីយិត្តាតិ វា សត្តំ។
វសនំ វុត្តំ, “អស្ស”តិ ឡ។ បសំសនំ បសំសីយិត្តាតិ វា បសត្តំ។
សស=គតិ+ហិសា+ចាណានេសុ, សសនំ កមនំ ហិសនំ ជីវនព្វា សត្តំ។
អនុសាសីយិត្តាតិ អនុសិដ្ឋោ, តស្ស ដ្ឋោ។

១៤៥. ឆោ ឆ+ហា+តេហិ

ឆការ ហាការ ភការន្តេហិ បរស្ស តស្ស ឆ ហោតិ។ វុទ្ធិត្តាតិ កម្មេ ក្រេ
តស្ស ឆការាធិម្ហិ ថ “វុទ្ធស្ស វា”តិ ឡការេ កតេ សំយោគាធិលោចោ, វុទ្ធា។
ទុយ្ហិត្តាតិ ទុទ្ធា លភីយិត្តាតិ លទ្ធា។

១៤៦. ទហា ពោ

ទហា បរស្សា+នន្តរស្ស តស្ស ពោ ហោតិ។ ទយ្ហិត្តាតិ ទឡោ, បរវុទាធិម្ហិ
កតេ “ចតុត្តទុតិយេ” ច្វាធិនា ឡការោ។

១៤៧. ពហាស្ស+ម ថ

ពហា បរស្សា+នន្តរស្ស តស្ស ពោ ហោតិ ពហាស្ស+ម ថ ពសន្និយោគេន។
ពហា+ព្រហា+ព្រហា=វុទ្ធិយំ។ អពហិតិ ពុឡោ។

១៤៨. វុហាធិបតី ហោ ឡ ថ

រុហាធីហិ បរស្សា+នន្តរស្ស តស្ស ហ ហោតិ ឆោ ច+ន្តស្ស។ អារុហិតិ
អារុឆោ។ គុហ្មិត្តាតិ គុឆោ។ អតហិតិ ពាឆោ។ ឌ្វិសុ “មុហាហា” ធិនា ធិយោ។

១៤៩. មុហា វាតិ

ក្កតស្ស ហកាពោ អន្តស្ស វា ឆោ ច។ អមោហិតិ មុឆោ, មុឆោ, តស្ស ឆោ។
(អតីតកាលិកបច្ចយវិធានំ)។

១៥០. ឆោ កត្តវ វត្តមាណ

វត្តមាណត្ថ វត្តមាណតោ ក្រិយត្តា ឆោ ហោតិ កត្តវ។ តិដ្ឋតិ តិ តិដ្ឋត្តោ,
“កត្តវ លោ” តិ លោ, “ហាចានំ តិដ្ឋបិវា” តិ តិហាទេសោ។ កត្តវ មាណ+ន្ត+ត្យាធិសុ
តិមិណាវ លោ។

១៥១. មាណោតិ

កត្តវ មាណោ។ តិដ្ឋមាណោ។

១៥២. ភាវកម្មេសុតិ

ភាវកម្មេសុ មាណោ។ ហានំ បីយមាណំ។ “ក្សោ ភាវកម្មេសុ+បរោក្ខេសុ
មាណ+ន្ត+ត្យាធិសុ” តិ ភាវេ កម្មេ ច ក្សោ។ “ក្សស្សា” តិ ត្នៀម។ បបីយតិ តិ បច្ចមា
ណោ។ ក្សេ បុព្ភរូបំ។

១៥៣. តេ ស្សបុព្ភា+នាគតេ

អនាគតេ អត្ថេ វត្តមាណតោ ក្រិយត្តា តេន្តមាណា ស្សបុព្ភា ហោន្តិ, លេ
អាស្ស លោចោ, វស្សតិ តិ វស្សត្តោ វស្សមាណោ។ បីយិស្សតិ តិ បីយិស្សមាណំ,

ក្សេ ឡើ, “ព្រឹត្តិប្បញ្ញនស្ស” តិ ព្រឹ។ អស្ស ត្យាទិវិសយត្តា “អាឡើស្ស” ទិណ តព្រា
ន ហោតិ, អឡើហិ សហចរិតត្តា ស្សស្ស។ បច្ឆិស្សតិ តិ បច្ឆិស្សមាណោ ឌីណោ។
“វា នស្ស ណោ” តិ ណោ បត្ត -

៥,១៧២. ន ឡើ+មាណ+ត្យាទិវិ

វន្តតោ បរេសំ ឡើ+មាណ+ត្យាទិវិ នស្ស ណោ ន ហោតិ។ ករោតិ តិ ករោឡោ
កុរុមាណោ, “តណាទិឡោ” តិ ឌី។

៥,១៧៣. កម យមិ+សាស ទិសានំ វា ច្នដ

ឯតេសំ វា ច្នដ ហោតិ ឡើ+មាណ+ត្យាទិវិ។ ដ-នុពន្ធត្តា អន្តស្ស ហោតិ,
គច្នដឡោ គច្នដមាណោ។ យម=ឧបរមេ, យច្នដឡោ យច្នដមាណោ។ តច្នដឡោ តច្នដមាណោ។
អាស=ឧបវេសនេ, អច្នដឡោ អច្នដមាណោ, “ព្រឹត្តិប្បញ្ញនេ” ទ្វាទិណា វស្សោ។
ទិស=អតិសដ្ឋនេ, ទិច្នដឡោ ទិច្នដមាណោ។ វវត្តិ តវិភាសត្តា វាសទ្ធុស្ស
អញ្ញបច្ឆយេសុ ច កូចិ, តច្នដយ តិ តិ តច្នដតត្ថំ, តច្នដនំ តច្នដា, “តតិយ+មណោ” ទិណា
អប្បច្ឆយោ។ តច្នដតំ, តច្នដតត្ថំ, តច្នដតុំ។ អញ្ញេសញ្ញ យោគវិភាគា, បវេច្នដឡោ។

១៧៤. ជវ+មរាណ+មីយដ

ឯតេស+មីយដ វា ហោតិ ឡើ+មាណ+ត្យាទិវិ។ ជីយឡោ។ “ជវសទា” ទិទ្វាទិណា
ឡើម។ ជីវឡោ។ ជីយមាណោ ជីវមាណោ។ មីយឡោ មរឡោ, មីយមាណោ មរមាណោ។

១៧៥. ហាទានំ តិដ្ឋបិវា

ហាទានំ តិដ្ឋបិវា ហោតិ វា ឡើ+មាណ+ត្យាទិវិ។ តិដ្ឋឡោ, តិដ្ឋមាណោ។ បិវឡោ បិវមាណោ។

១៧៦. កម+វទ+ទានំ យម្ម+វដ្ឋ+ទដ្ឋា

គមាធិនំ យម្ពានយោ វា ហោត្តិ ត្តាធិសុ។ យម្ពន្តោ គច្ឆន្តោ, វុដ្ឋន្តោ វុទន្តោ,
ទដ្ឋន្តោ ទទន្តោ។

១៧៧. ករស្ស សោស្ស កុត្ត កុរុ កយិរា

ករស្ស សឌីការស្ស កុត្តានយោ វា ហោត្តិ ត្តាធិសុ។ កុត្តន្តោ កយិរន្តោ
ករោន្តោ, ឯវំ កុត្តមាទោ ឥទ្ធាធិ។ អញ្ញាត្រ “មានស្ស មស្សា” តិ មានស្ស មស្ស
លោមេ ករាលោ។ “សោស្ស” តិ វុត្តត្តា កត្តិរយេវ។

១៧៨. គហស្ស យេប្បោ

គហស្ស វា យេប្បោ ហោតិ ត្តាធិសុ។ យេប្បន្តោ យេប្បមាទោ។

១៧៩. លោ និគ្គហិតស្ស

គហស្ស និគ្គហិតស្ស លោ ហោតិ, “មំ វា វុធាធិនំ” តិ មំ, គណ្ហិតត្ថំ,
គណ្ហិតុំ, គណ្ហាន្តោ។

១៨០. ន្ត+មាន+ន្តិ+យិ+យុំស្វា+ទិលោទោតិ

អាទិលោទោ។ អស=ភុវិ, ភវតិ តិ សន្តោ សមាទោ។

១៨១. ទាទិតោ ហាស្ស វា ហោតិ ក្រិយាយំ

ហាស្ស ទាទិតុ ហោតិ។ សណ្ឋាហន្តោ។ សន្តិដ្ឋន្តោ។

(វុត្តមានបច្ចុយន្តនយោ)។

៦១. តុំ តាយេ តវេ ភារេ ភវិស្សតិ ក្រិយាយំ តទត្តាយំ

ភរិស្សតិអត្តេ វត្តមានតោ ក្រិយត្តា ភារេ តុមាធយោ ហោន្តិ ក្រិយាយំ
តទត្តាយំ បតីយមាធយំ។ ករណាយ គប្បតិ កាតុំ គប្បតិ។ “តុំតុនតព្ពេសុ
វា”តិ ករស្ស វា អាហោតិ, បុព្វបេ កត្តាយេ។ “ករស្ស តវេ”តិ និច្ចំ អា,
កាតវេ។ និចាតត្តា “អសង្ខ្រហិ សញ្ញាសំ”តិ ចតុត្តិសស្ស លោចោ។ ឃវ+មុបរិ
តុនាធិសុ។ កត្តុំ កាមេតិ កត្តុកាមោ, អភិសង្ខិវតុ+មាកត្តិ។ សទ្ធម្មំ
សុណិតុំ, ព្រិម្ហិ ឆាគមេ តស្ស លោ, ឆាគមត្តា នវុទ្ធិ។ សោតវេ សោតុំ សុណិតុំ
វា បត្តេហិ។ ឃវំ អនុភរិតុំ, បចិតុំ។ គន្ធា, “មនាធិ និគ្គហិតំ”តិ និគ្គហិតំ។ គមិតុំ,
ខន្ធា, ខនិតុំ, ហន្ធា, ហនិតុំ, មន្ធា, មនិតុំ, ហរិតុំ, អនុស្សរិតុំ ឥច្ឆតិ។ តថា តុទិតុំ,
បរិសិតុំ, ឧទ្ធិសិតុំ, ភោត្តុំ, សយិតុំ, នេតុំ, ជុហោតុំ, បជហិតុំ, បហាតុំ, ឆាតុំ,
រោទ្ធា, វុទ្ធាតុំ, ភោត្តុំ, ភុញ្ញិតុំ, ឆេត្តុំ, ជិទ្ធិតុំ, សិញ្ញិតុំ, ឧម្ពិ វស្ស ពោ, ទ្វិត្តុំ, ពុទ្ធា, តស្ស
ឆោ។ ពុទ្ធាតុំ, យុក។ ជានិតុំ ព្រា=អវពោធនេ។ ជនិតុំ។ ជេតុំ ជិនិតុំ។ បត្តុំ
ចាបុណិតុំ។ កេតុំ កិណិតុំ។ វិនិច្ឆេតុំ, ឥស្ស ឃ, វិនិច្ឆេតុំ។ គហេតុំ គណ្ហិតុំ។
ចោរិតុំ ចោរេតុំ ចោរយិតុំ, ចាលេតុំ ចាលយិតុំ។ បយោជកេ-ភារេតុំ ភារយិតុំ,
កាវេតុំ ការយិតុំ ការាបេតុំ ការាបយិតុំ ឥច្ឆតិ+ច្វាធិ។

ឃវំ ក្រិយត្តក្រិយាយំ គម្យមាធយំ, យថា សុពោទ្ធា វត្តាមិ, ឃវំ ទន្ធា គប្បតិ,
គន្ធា+មារភតិ, គន្ធា បយោជេតិ, ទស្សេតុ+មាហា ឥច្វាធិ។

អរហាសក្កាធិសុបិ សិទ្ធា, តថា កាល សមយវេលាសុ។ កោ តំ
និទ្ធិតុ+មរហាតិ, រាជា ភរិតុ+មរហាតិ, អរហោ ភរិ វត្តុំ, សក្កា ជេតុំ ឆនេន វា,
សក្កាលទ្ធា, ភស្ស ឆោ។ កត្តុំ សក្ខិស្សតិ។ ភព្ពោ និយាមំ ឌិក្កមិតុំ, អភព្ពោ
កាតុំ។ អនុច្ឆរិកោ ភរិ ឆានំ បជិត្តហេតុំ, ឥទំ កាតុំ អនុរូបំ, ឆានំ ឆាតុំ យុត្តុំ,
ឆាតុំ វត្តព្ពា លភតិ។ ឃវំ វដ្ឋតិ ភាសិតុំ, ជិទ្ធិតុំ ន ច កប្បតិ ឥច្វាធិ។
តថាកាលោ ភុញ្ញិតុំ, សមយោ ភុញ្ញិតុំ, វេលា ភុញ្ញិតុំ។

អលមត្តេបិ សិទ្ធិំ, អលមេវ នាណិនិ នាតុំ, អលមេវ បុញ្ញានិ កាតុំ។

៦២. បដិសេធលំខលូនំ ក្នុង ក្លាន ក្លា វា

អលំ+ខលូសន្តានំ បដិសេធនត្តានំ បយោគេ ក្លានាយោ វា ហោន្តិ ភារេ។
អលំបុញ្ញា, សុ=សវនេ, អលំ សវនំ កត្វា ខលុ សវនំ កត្វាតិ អលំ សោតុន ខលុ
សោតុន អលំ សុត្វាន ខលុ សុត្វាន អលំ សុត្វា ខលុ សុត្វា។ និចាតត្តា
សិលោហោ។

៦៣. បុព្ពេ+កកត្តកានំ

ឯកោ កត្តា យេសំ ព្យាបារាណំ, តេសុ យោ បុព្ពេ, តទត្ថតោ ក្រិយត្តា
តុនាយោ ហោន្តិ ភារេ។ “តុំតុនា” ធិនា ករស្ស អា, សោ កាតុន កម្មំ គប្បតិ,
អកាតុន បុញ្ញំ កិលិស្សន្តិ។ រលោមេ កម្មំ កត្វាន ភទ្រកំ, បុញ្ញានិ កត្វា សង្កំ
គប្បតិ។ អភិសម្ព័រណំ កត្វា អភិសម្ព័រិត្វា ករិត្វា វា។ តថា សិព្ពិត្វា បាទយិត្វា
ជានិត្វា ធម្មំ សុត្វា សុត្វាន ធម្មំ មោទតិ, សុណិត្វា, បត្វា ចាបុណិត្វា, កិណិត្វា,
ជេត្វា ជិនិត្វា ជិត្វា, ចោរេត្វា ចោរយិត្វា, បូជេត្វា បូជយិត្វា, តថា មេត្តំ ភារេត្វា
ភារយិត្វា, វិហារំ ការេត្វា ការយិត្វា ការាមេត្វា ការាមយិត្វា សង្កំ
គមិស្សន្តិ+ច្វានិ។ បុព្ពេតិ កិ, ភុញ្ញតិ ច បចតិ ច។ “អបត្វា នទី បព្ពតោ, អតិក្កម្ម
បព្ពតំ នទី” តិអាទីសុ ភូណតុស្ស សម្ពវា ឯកកត្តកតា បុព្ពកាលតា ច
គម្សតេ។ “ភុត្វា ភុត្វា គប្បតិ” តិ ឥមិនាវ សិទ្ធិំ, អាភិក្ខញ្ញន្តុ ទិព្ពចនាវ គម្សតេ។
កមំ “ដីវគ្គាហំ អតាហយិ, កាយប្បចាលកំ គប្បតិ” តិ, យណន្តេន
ក្រិយារិសេសនេន សិទ្ធិំ, យថា ឌីទនចាកំ សយតីតិ។

១៦៤. ប្បេ វា ត្វាស្ស សមាសេ

ត្វាស្ស វា ប្រាហោតិ សមាសេ។ បកាពេ “ប្រេ សិស្សា” តិ វិសេសនត្ថោ។
អភិបុត្តោ ចាទិសមាសោ, អភិវទនំ កត្វា អភិវាទិយ ភាសិស្សំ។ តថា
អភិកុយ្យ, ទ្ធិត្តវស្សានិ។ សិ=សយេ -

៨៨. ប្រេ សិស្សា

សិស្ស អា ហោតិ ប្រាទេសេ។ និស្សយនំ កត្វា និស្សាយ។ បុត្តរេ វិភជ្ជ
វិភជិយ។ ទិស=អតិសដ្ឋនេ, ឧទ្ទិស្ស។ បវិស្ស បវិសិយ បវិសិត្វា, ឧបនយ,
អតិសេយ្យ អតិសយិត្វា, ឌីហាយ ឌីហិត្វា។ អាទាយ, ទាស្សិ+យជ័, អាទិយ។
បដ្ឋាយ, វិចេយ្យ, វិញ្ញាយ វិជានិត្វា, សមាសេតិ កី, បត្វា។ ក្វចា+សមាសេបិ
ពហុលាទិកាវា, លតំ ទន្តេហិ ជិទ្ធិយ។ តថា កុញ្ញិត្វា។

១៦៥. តុំ+យាណ

ត្វាស្ស វា តុំ+យាណ ហោតិ សមាសេ ក្វចិ។ អភិហរណំ កត្វា អភិហដ្ឋំ,
អភិហរិត្វា, ចាទិសមាសោ, “បុត្តាទិតោ” តិ តស្ស ហេ បរុចាទិ ច។ អនុមោទនំ
កត្វា អនុមោទិយាន អនុមោទិត្វា វា, កានុពានេបិ “វា ក្វចិ” តិ វិកប្បត្តា
“លហុស្សបន្តស្ស” តិ ឌីកាពេ។ ក្វចា+សមាសេបិ ពហុលាទិកាវា, ទដ្ឋំ,
ទិសតោ ត្វាស្ស តុមាទេសេ ទិសស្ស ទស។ អញ្ញាត្រ “ទិសា វាន+វា ស ចា” តិ
ត្វាស្ស វាន+វា ស ហោតិ, ទិស្វា។ ឯវំ លភនំ កត្វា លទ្ធា ជនំតិអាទិសុ តស្ស ធា
ភវតិ។

ឥតិ បយោកសិទ្ធិយំ ខាទិកណ្ណោ សត្តមោ។

បយោកសិទ្ធិ និកមនំ

១.

យេ នន្តតន្តរតនាករមន្តនេន,
មន្តាបលោល្លសិក្ខាណារវេនលទ្ធា;
សារាមតា+តិសុខិតា សុខយន្តិ ប+ញ្ជោ,
តេ មេ ជយន្តិ គុរវោ គុរវោ គុណោហិ។

២.

យស្ស សាធុគុណុព្ភត-កិត្តិ សព្ពត្ត បត្តជា;
មោគ្គល្លានោ មហាបញ្ញោ, ជយតី សោ ហា សព្ពនា។

៣.

បរមប្បិច្ឆតា+នេក-សន្តោស្វបសមេសិនំ;
សុចិសលេខុត្តិនំ, សនា+វញ្ញនិវាសិនំ។

៤.

សាសនុជោតការីន+មាចេវត្ត+មុចាគតំ;
ឧទុម្ពរគិរិឡាតា+យតនំ យតិបុដ្ឋរំ។

៥.

មេធគ្គិរោតិ អាឡាត-នាមធរយ្យំ តថោជនំ;
ថេរំ ថិរធយា មេធា-និធានំ សាធុ បូជិតំ។

៦.

សិស្សំ សហាយ+មាគម្ព, កល្យាណមិត្ត+មត្តនោ;
សោធម៌តុំ សាសនំ សត្តុ, បរក្កម+មកាសិ យោ។

៧.

សង្ឃវត្តិគណមេន, មហាថេរេន ធីមតា;
និវាសត្វតេនា+នេក-គុណាន+ប្បិច្ឆតាទិនំ។

៨.

មោគ្គល្លានព្យាករណ-បយោគក្កមសាធកា;
ឯត្តាវតា កតា ឯសា, បយោគសិទ្ធិ និដ្ឋិតា។

៩.

តេនេវ វចិត្តា សាធុ, សាសនោទយ ការិណា;
ខុទ្ទសិក្ខាយ ធីកា ច, តថា សម្ពន្ធចិន្តនា។

១០.

សុសទ្ធសិទ្ធិ យោ យោគ-និច្ឆយំ សត្តិ វណ្ណិតំ;
អកា សុពោធាលង្ការំ, តថា សម្ពន្ធចិន្តនំ។

១១.

សត្តសញ្ញិតបុព្វេន, និព្ពានសាធកំ ហិតំ;
សាធន្តោ លោកនាថស្ស, សទ្ធម្មោ តិដ្ឋតំ ចិរន្តិ។

ឥតិ សង្ឃវត្តិមហាសាមិថេរេនាទិវចិត្តា

បយោគសិទ្ធិ និដ្ឋិតា។

(វិសេសលក្ខណំ)។ យថាវុត្តានំ បន បយោគសិទ្ធិនិកមន កាថានំ
ឯកានសន្នំ បុព្វេយេវ វក្ខមាណ ឥមា កាថាយោ ទិស្សន្តិ ចោរណោ
សីហន្នម្ពលបយោគសិទ្ធិចាថេ។ តា ច កាថាយោ បច្ឆា
សីហន្នម្ពលបយោគសិទ្ធិសំសោធកេន មេធគ្រោតិ ករហិ

គហិតនាមធម្យេន ថេវេន បក្ខិត្តាតិ វេទិតញ្ញា, តស្មា មយំ តា កាថាយោ
សត្តបច្ឆាយេវ ឥមស្មី-វាលេ វេបេម។ តា បន កាថាយោ កតមាតិ ថេ -

១.

បាភិក្កមសទ្ធានុ-សម្បន្នគុណសាមីនោ;
បរក្កមនិទ្ទស្ស, សីហឡិទ្ទស្ស ដីមតោ។

២.

អក្រដេនា+នុជាតេន, ភូចាលកុលកេតុនា;
ទិសន្តបត្តដោនារ-វិក្កមេន យសស្សិនា។

៣.

ភុវនេកកុជ្ឈេន, មហារាជេន ដីមតា;
ចតុបច្ឆយនានេន, សតតំ សមុបដ្ឋិតោ។

៤.

“ជម្ពុនោណី”តិ វិឡាតា -
វាសេ និវសតោ សតោ;
សុមង្គលមហាត្តរ -
សាមីនោ សុចិវុត្តិនោ។

៥.

វំសេ វិសុទ្ធសំជាតោ,
បន្តសេនាសនេ រតោ;
បរិយត្តិមហាសិន្ទុ -
និយ្យាមកុដុរន្ទរោ។

៥.

អប្បិដ្ឋាទិគុណ្ណាបេតោ, ជិនសាសនមាមកោ;
វនេវតមហាត្តរោ, មេធគ្គីរសម្បយោ។

៦.

ចាជវត្តាយ ភិក្ខុនំ, វិនយេ សុវិសារនោ;
បយោគសិទ្ធិសោធយិ, សនា សប្បញ្ញតោចរំ។

៧.

ឥមំ លិខិតបុញ្ញោន, មេត្តក្សំ ឧបសំកមិ;
បតិដ្ឋហិត្វា សរណោ, សុប្បតិដ្ឋាមិ សាសនេតិ។

បយោគសិទ្ធិសិទ្ធិ។